

ליקוטי עובדות וד"ת נעימות הצדיקים

מאת רבותינו הקדושים
אשר לציוניהם אנו נוסעים לשפוך שיה, שימליצו יושר בעדינו

שבת פרשת פרה
"כי תשא את ראש"
בעיר צאנז יצ"ו
סמוך לציון הרה"ק ה"דברי חיים" מצאנז זי"ע
אדר תשע"ז
מתוך
גליונות "דברי תורה ליוענסק"

לזכות : משה בן אסתר מלכה,

ליקוטי עובדות וד"ת נעימות הצדיקים

מאת רבותינו הקדושים
אשר לציוניהם אנו נוסעים לשפוך שיח, שימליצו יושר בעדינו

מסע התעלות
ע"י "דרכי שלמה"
שבת פרשת פרה
"כי תשא את ראש"
בעיר צאנו יצ"ו
סמוך לציון הרה"ק ה"דברי חיים" מצאנו זי"ע
אדר תשע"ז

מתוך
גליונות "דברי תורה ליענסק"

לזכות : משה בן אסתר מלכה,

בסייעתא דשמיא ליקוטי עובדות וד"ת

רבינו הגה"ק רבי שבתי כהן הש"ך זי"ע עמ' ה'
 קוה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק זי"ע (מאמור א') עמ' י'
 קוה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק זי"ע (מאמור ב') עמ' כ"ד
 הרה"ק רבי נפתלי מליזענסק זי"ע עמ' ל"ט
 הרה"ק הרבי רבי מנדל'י מרימאנוב זי"ע עמ' מ"ד
 הרה"ק הרבי רבי הירש מרימאנוב זי"ע עמ' נ"ו
 הרה"ק רבי ישראל המגיד מקאזניץ זי"ע עמ' ע'
 הרה"ק רבי קלונימוס קלמן ה"מאור ושמוש" זי"ע עמ' ע"ט
 הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע עמ' צ'
 הרה"ק החידושי הרי"ם מגור זי"ע עמ' ק"א
 הרה"ק רבי משה טייטלבוים ה"ישמח משה" זי"ע עמ' קי"ג
 הרה"ק רבי משה סופר ה"חתם סופר" זי"ע עמ' קכ"ו
 הרה"ק רבי חיים האלברשטאם מצאנז ה"דברי חיים" זי"ע ... עמ' קל"א

זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל

מתוך
 גליונות "דברי תורה לזענסק"

גליון "דברי תורה לזענסק"

GILYON.LIZENSK@GMAIL.COM

שע"י מוסדות לזענסק טבריא

בנשיאות

כ"ק אדמו"ר הרה"צ רבי משה בירנבוים מליזענסק שליט"א

רבינו הגה"ק רבי שבתי הכהן זי"ע
ה"ש"ך" (שפתי כהן).
שפ"ב - א' אדר א' תכ"ג

רבינו שבתי הכהן (הש"ך) בן הגאון רבי מאיר כ"ץ
אב"ד אמסטיבובא, מגדולי הפוסקים נולד בשנת ה'
שפ"ב, למד אצל אביו רבי מאיר כ"ץ אב"ד
אמסטיבובא ואצל בעל "מגיני שלמה", והרבי רבי
העשיל מקראקא, ורבי נפתלי כ"ץ. ובעודו צעיר לימים
נתקבל בבית דינו של ה'חלקת מחוקק',

אחרי חתונתו ישב בוילנא בבית חותנו רבי בנימין
וואלף נכד הרמ"א, פרנס העיר. הודות לחותנו שדאג
לסיפוק צרכיו בהרחבת הדעת, זכה לחבר את חיבור
הענק "שפתי כהן" (הש"ך) על ש"ע יו"ד והוא בן עשרים
וארבע שנה. שמונה עשר רבנים גדולי הדור, ביניהם
התו"ט ומחותנו מהרש"ק, ה'ברכת הזבח' ועבודת
הגרשוני' הסכימו להדפסת ספרו זה.

בהסכמת רבי העשיל לספרו כתב "אשר מנעוריו לא
נתן לעיניו תנומה ושינה, חכו ממתקים דברים עתיקים
שבעתיים מזוקקים". במצבתו חרות "צנצנת המן... כל
רו לא אניס ליה... ודבריו כמסיני נתונים בפלפולו
מהדר אורייתא" בן מ"א שנה נקרא לשמים.

רבינו הש"ך התגורר בוילנא. באותם הימים שאירעו
גזירות שנות ת"ח-ת"ט וסבל קשות מידי הקאזקים כמו
שכתב בהקדמתו "ואני ככבש לטבח יובל... חרב חדה
העבירה על צוארי נסתמרו שערות ראשי ובשרי
כפסע היתה בין המות וביני"

והיה מוכרח לברוח והגיע ללובלין, אך ביום הראשון
של חג הסוכות הגיעו הקוזאקים ללובלין ועשו בה
שמות. וגם משם הוכרח להמלט מחמת הקוזאקים
שבאו לשם, והרגו שם ללא רחם מאות אלפי יהודים,
הי"ד.

רבינו נמלט מלובלין ונדר ממקום למקום עד שבא
לעיר דרוניץ ונתקבל בה לרב, ולפי המלצת רבו רבי
העשיל מקראקא נתקבל לאב"ד בעיר המוראבית
העלישוי וישב בה עד יום פטירתו. הש"ך לא האריך
ימים, ארבעים ואחת שנה היו ימי חייו, מעטים ורעים
גם ראה בצרת עמו בשנת ת"ח ות"ט ושתה בעצמו
מכוס התרעלה עד תומו,

אולם לפי מעט שנותיו רב מקנתו. בחיבוריו ההלכתיים
האיר נתיב למורי הוראה בישראל.

נוסף על ספרו 'שפתי כהן' חיבר הש"ך ספר בשם
"תקפו כהן" על סוגיית תקפו כהן שבמסכת בבא
מציעא על ענייני ספיקות וחזקות. והרב חיד"א כותב
שהש"ך חיבר את הספר במשך חודש אחד בלבד,

ומהגה"ק הרבי ר' יהונתן אייבשיץ זצ"ל יש קונטרס
גדול בסימן כ"ה על חיבור זה.

על חיבור זה כתב רבי יהונתן אייבשיץ: הכי קרא שמו
תקפו כהן, כי בו הראה עוצם ותוקף חכמתו. בספרו
נקודות הכסף משיג על הט"ז, כן נדפס "פועל צדק"
קיצור תרי"ג מצוות לפי דעת הרמב"ם. את התלאות
שעברו על היהודים בשנות הטבח ת"ח ות"ט מעלה
בספרו "מגילת עיפה", גם סליחות וקינות על הגזירות
האלה חיבר,

נסתלק בשנת המ"א לחייו, א' אדר א' תכ"ג.

(חכמי ישראל)

את ספרו הראשון על שו"ע יו"ד הדפיס כשהוא בן כ"ד
שנים בלבד, ובהקדמתו לספרו זה הוא כותב: באמת
ובתמים טרחתי טרחות הרבה וכמה יגיעות יגעתי, לא
עסקתי בשום עסק אחר, לא נתתי שינה ותנומה
לעפעפי שנים רבות, עד אשר הוצאתי מכח אל הפועל
מחשבותי, ובררתי ושקלתי הכל בכף מאזנים וחזרתי
על כל צדדים וצדי צדדים לא פעם אחת ושתיים כי
אם מאה פעמים וכו' ומי שלא היה אתי עמי במחיצתי
לא יאומן כי יסופר לו וכו'. עכ"ד.

כמו"כ ענה למשיגים עליו, וזלה"ק: ואני הנני יוסיף
להפליא עליכם שאתם משיגים עלי בלי עיון היטב,
הטרם תדעו כי יגעתי עצמי הרבה בעת אשר חברתי
ספרי 'שפתי כהן' ולא כתבתי שום תיבה או אות אחת
עד שבררתי תחילה כסולת נקיה במתון בפלפולי
חברים ולומדים גדולים כאשר ידוע בלי ספק, ולכן
במטותא מינייכו, כי אתי פסק ידידי לקמייכו לא
תדנוהו במהירות רק הדק היטב היטב הדק והאמת
תראו אחרי שתדקדקו בדברי אלה.

והנה כשנערו חשבון פשוט נגיע לגילוי מדהים, דהנה
הספר הודפס בהיותו בן כ"ד שנים, ובימים ההם
הדפסת הספר ארכה כמה שנים, ובפרט ספר גדול
כהש"ך על יו"ד עם שו"ע, דבר כזה לקח לו לפחות ד'
שנים. וכפי דבריו הנ"ל, עד שכתב את חיבורו עבר
עליו מאה פעמים, כך שנמצא שהתחיל בעריכת הספר
בהיותו כבן י"ז שנה, וכבר אז היה בקי עצום בספרי
הראשונים והאחרונים.

וכותב הרב חיד"א דבר פלא, שלרבינו הש"ך היה שם
משמות הקודש ובו השתמש כשביקש לחפש מימרא
בש"ס או בספרי הראשונים. ולכאורה, מה הרבותא אם
משתמשים בשמות, והתירוץ הוא, שהרבותא הוא,
שכדי לזכות לשמות צריכים ללמוד תורה מקודם,
והש"ך שקיבל שם מן השמים למד ועסק בתורה עוד
לפני כן.

וכבר היה מעשה אצל רבינו החת"ס זצ"ל, שאברך אחד הגיע אליו וביקש ממנו היתר הוראה, והחת"ס שאל אותו שאלה בהלכות יום טוב והתירוץ לכך היה כתוב במהרש"א במס' ביצה. האברך לא ידע מאותו מהרש"א, אז אמר לו החת"ס, שהוא עצמו ג"כ אינו זוכר את כל ההלכות, אבל הוא למד את הדברים, ואם לומדים יודעים לכל הפחות היכן לחפש, אבל אם לא לומדים לא יודעים אפי' היכן לחפש.

(הגה"צ רבי נתן גשטטר זצ"ל)

הש"ך הדפיס את ספרו "שפתי בהן" על חלק יורה דעה בהיותו בן כ"ד שנים בלבה ועל הספר הלז כתבו ח"י מגדולי ישראל הסכמות נלהבות. באותו זמן הדפיס הט"ז את ספרו על יורה דעה. הט"ז היה כבר זקן מופלג והש"ך היה צעיר כאמור, והיו כאלה שאמרו שאין טעם לפסוק כהש"ך משום שהט"ז גדול ממנו בחכמה ובמנין.

הש"ך הוציא לאור השגות על ס' הט"ז בשם "נקודות הכסף" על שם הפסוק (שיר השירים א, יא) תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף, וכותב הש"ך בהקדמתו לחיבורו נקודות הכסף בזה"ל: "אמר המחבר, אל יעלה על לב הקורא בספרי זה שמפני שהיה לי ח"ו איזה מחלוקת על בעל הטורי זהב או יש לי בלבי איזו טינה עליו חיברתי השגות על ספרו, כי הלא נודע לכל כי נתקיים בנו את זהב בסופה והתורה מחזרת על אכסניא שלה, שנעשיתי אכסניא להבעל טורי זהב והיה אצלי שלשה ימים וכבדתי כבוד גדול אשר לא יאומן כי יסופר, וגם הוא נתכבד בי הרבה עד שנשקני על ראשי ושמח בי ממש כשמחת בית השואבה", עכ"ד.

(הגה"צ רבי נתן גשטטר זצ"ל)

סיפר מו"ז הרה"ק רבי משולם יששכר מסטאניסלאוו זי"ע, ששמע מרבו המובהק הגאון מבראד זצ"ל, שבשנות ת"ח ות"ט (שיצאו גזירות רעות רח"ל על היהודים) ברחו הרבה יהודים לק"ק האלישוי שבמדינת בעהמין, והגאון הש"ך היה גם כן בין מאות הפליטים שבאו לשם, ולא גילה מי הוא משום שלא רצה ליהנות מכבוד התורה, וזה היה כבר אחר שנדפס ספרו ש"ך, ובהיותו שם נשאלה שאלה בבית מדרשו של הגאון הרב דק"ק האלישוי ה"ה ה'צמח צדק' הראשון, אשר היה אז זקן מופלג, ושקיל וטרי עם כמה לומדים אודות השאלה, ונענה אחד מהם ואמר שראה בספר אחד בשם 'שפתי כהן' שיצא לאור זה זמן לא כביר שדן בענין הלז, והזכיר את דבריו, והתחילו הלומדים לפלפל בכוונת סברת הש"ך, זה בכה וזה בכה, וכאשר שמע הש"ך את הויכוח שביניהם, אמר שלפ ידעתו

כוונת הש"ך הוא באופן אחר לגמרי, והציע לפניו סברא איתנה וקולעת, ה'צמח צדק' התפעל מאד מסברא זו, ואחז בזקנו ואמר, נשבע אני שסברא זו שמעת מהמחבר של ש"ך בעצמו, וגזר עליו לגלות לו את שמו, ואז הודה ואמר שהוא הנו בעל הש"ך.

(תפארת משולם ברקלין)

סיפר לי הרה"ג רבי יצחק נתן קופערשטאק שליט"א, ששמע מהגאון מטשעבין זצ"ל ששמע מדודו שהיה דיין אצל הרה"ק ה'אבני נזר' זצ"ל, ששמע מה'אבני נזר', שפעם אחת הגיע הש"ך זצ"ל לעיר קאליש, ואז עדיין לא יצא שמעו של ה'מגן אברהם' זצ"ל שגר שם, ודרש הש"ך דרשה בשבת, ה'מגן אברהם' לא הגיב כלום על הדרשה, אמנם במוצאי שבת אמר לאיזה איש שילך להש"ך ויקשה קושיות על דרשתו, ולמד אתו פלפול ארוך, היינו שאמר לו להקשות כך, ואם יענה לו כך, אזי יקשה כך וכו'.

כך עשה השליח, הלך להש"ך והקשה לו כל הקושיות שאמר לו, כשראה הש"ך שהאיש מתפלפל אתו כך, חשב שהוא תלמיד חכם, והתפלפל אתו בשאר סוגיות הש"ס, ראה הש"ך שאינו יודע, אמר לו, גוזרני עליך שתגיד לי מי הגיד לך הפלפול, וסיפר לו האמת. הלך הש"ך לה'מגן אברהם' ופלפלו בדברי תורה, ועל הקומה העליונה שלמעלה מדירת המגן אברהם היה שוכב גוסס רח"ל והש"ך הרי כהן ואם יסתלק האיש מוכרח לצאת, אמר על זה הגאון מטשעבין, דהש"ך הגביה את הבית יד של בגדו (האט ער זיך ארויפגעקאטשעט די ארבל) והכה בידו על השלחן ואמר, איך הייס ווארטן! (אני מצווה להמתין) וכל זמן שדברו בדברי תורה לא נסתלק הגוסס.

(שיח זקנים ח"ג)

כתב הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל בספרו אור לציון (עמ' רמז) להוכיח ממעשה שהיה, עד כמה גדולה השפעתה של נגיעה כל שהיא, אף על החכם הגדול. הוכיח זאת מהעובדא שמספרים על הש"ך זצ"ל, שבזמנו היה דין ודברים בין שתי עיירות ורצו לדעת עם מי הצדק.

החליטו שכל עיירה תברור לה את הרב שלה שיטען טענותיו. ואחד מהם היה הש"ך. ויבררו עוד רב אמצעי שיפסוק להם את הדין, וכך עשו. והרב האמצעי פסק נגד הש"ך, אמר לו הש"ך, אני תמה איך פסקת כך, הלא כתוב בגמ' פלונית ופלונית נגדך, אמר לו אותו רב, גם אני חשבתי בתחילה כמורך, אבל ראיתי ספר חדש ששמו 'שפתי כהן', ושם דחה את כל הראיות הללו. והש"ך נדהם, שכמה גדול כח מה שאמרה תורה (שמות

כג, ה) "והשוחד יעור" עד כדי שנעלם מעינו מה חידש הוא בעצמו.

(איש לרעהו)

פעם דן רבינו הגאון רבי דוב בעריש מטשעבין זי"ע בדברי הש"ך, שהאחרונים הרבו עליו בחבילי קושיות, ולמרות זאת נקט כמוהו הלכה למעשה. כשנשאל על כך ענה בצחות, א ש"ך בלייבט א ש"ך, (ש"ך נשאר ש"ך) שאלוהו והלא הש"ך עצמו כותב בהקדמת חיבורו שלא יסמוכו עליו להלכה, אם כן איך רבינו מסתמך עליו, בדבר שרבו עליו הפירוכות, השיב רבינו, אין הקדמה האלט ער נישט סומך זיין, אבער אין ספר האלט ער יא להלכה (בהקדמה הש"ך כותב שלא לסמוך עליו, אבל בספר הוא מתכוון להלכה).

(שר התורה)

כשהיה הרה"ק מפלאנטש ילד קטן, לקחו פעם אביו הק' (הרה"ק רבי משה מראזווראו זי"ע) למרן הדברי חיים זי"ע, ושאל אותו הדברי חיים מה אתה לומד כעת, והשיב שלומד הסוגיא דמצוה הבאה בעבירה, ושאלו הדברי חיים מאי טעמא דמצוה הבאה בעבירה פסולה, השיבו הרה"ק מפלאנטש משום דקיי"ל אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, וא"כ אדם זה שעבר עבירה נעשה שוטה, וקיי"ל מצוות צריכות כוונה, וא"כ איך יוכל לעשות מצוה הלא שוטה א"א לכוון דעתו. ונהנה מזה מרן הק' מצאנו ואמר: דאס הייסט גילערינט, והרה"ק מצאנו אמר לו אז שילמוד אסאך ש"ך אסאך ש"ך, כי לימוד ש"ך מחדד את השכל.

(מבאר רבותינו)

שמעתי מאת הרה"צ רבי הערצקי מראצעפט ז"ל אשר הש"ך הק' היה חותנו גביר גדול והיה בקיץ בכפר אחד שיש שם אויר צח, והיה אז בין המצרים, וכשהגיע ט' באב והיו רוצים ללכת אל בית החיים, אבל שם לא היה בית החיים, וצריך ללכת על אינו יהודי כי כן הוא הדין בשו"ע,

וראה אותם נכרי זקן ושאל אותם מה מעשיהם על המקום הזה, אמרו לו שהיום צריכים ללכת על בית החיים ואם ליכא קבר של ישראל אזי צריך ללכת על קבר של אינו יהודי, אמר להם הנכרי ומה תתנו לי אם אני אוליך אתכם על קבר ישראל, אמרו לו שיתנו לו יין שרף, אמר הנכרי טוב הדבר, ואמר להם באו עמי, והלכו עמו בין ההרים, והראה להם מערה אחת ואמר להם שמקובל מאבותיו שפה נטמן יהודי בזאת המערה, ונתנו לו יין שרף, והלך לו הנכרי והם נכנסו אל המערה וראו שבתוך המערה יש שם אור גדול, ונכנסו בתוך מערה אחרת והאור עוד יותר גדול, עד

שבאו מערה בתוך מערה עד שראו שם איש גדול שוכב שם ולמעלה מראשותיו עומד מטה מלא אבנים טובות, והבינו שהאור בא מן המטה, והלך חותנו של הש"ך ואחז את המטה בידו והיה רוצה לקחת את המטה, אז קם המת הזה ואמר היאך הרהבת לקחת את המטה הזה, ועתה הנה העונש שלך לך וצו לביתך וד"ל,

ואתה אברך [הש"ך] מחמת שהעולם צריך לך תקבל עליך גלות שלש שנים ולא תהיה רב רק בעיר קטנה, וכן היה שחותנו של הש"ך נעדר מיד בבואם לביתם, והש"ך הלך ונע שלש שנים.

(מראה אש)

הצדיק וכו' מ' צבי זצ"ל מליסקא נסע לרבו צדיק הדור, וביקש איש אחד להתלוות אתו בנסיעה, וקבלו בתנאי שלא יבקש מתנה משום אדם, ואירע שלא קרא אותם שום אדם בכל הנסיעה, וכבר נחלש הצדיק מליסקא, ובבואם לעיר גדולה, ובעברם לפני איזה בית, קרא איש אחד שדר בעלי שם, שהאנשים מאונגארן יבואו אצלו, ומיד הביא מאכל ומשקה והחיו אותו, וסיפר להם שהוא נכד מבעל הש"ך זצ"ל ובא אליו [הש"ך] בחלום, שאיש מאונגארן [הרה"ק מליסקא] נוסע דרך פה, והוא לומד לשם שמים ספרו הש"ך, ושיזדרז מיד שיבוא להחיותו ולכבדו.

(מכתי"ק של הגה"ק רבי יהודא גרינוואלד זצ"ל אבד"ק סאטמאר)

סיפר הגאון מטשעבין זצ"ל, שפעם אחת באו שתי נשים להממש בעיר העלישוי שיפתח עבורם את בית החיים, ופתח להם את הבית החיים והלכו על קברו של הש"ך, והיו עצובים מאוד, לאחר קצת זמן באו עוד הפעם לציון הש"ך וכבר היו בשמחה, שאל אותם המשמש מה קרה, וסיפרו לו שהם אחיות, ובתה של אחת מהם רצתה להנשא עם נכרי רח"ל, ולאחר שהתפללו על קברו של הש"ך מת הנכרי, ועל כן היו שמחים.

(שיח זקנים ח"ג)

הש"ך זי"ע בעת ה' בוילנא לאחר חתונתו צעיר לימים, ה' חותן הש"ך ז"ל שותף עם איש א' במסחרים, וכאשר בא השותף רצה חותן הש"ך להעמידו לפניו להראות לו את מי בחר לו לחתן, העביר הש"ך ז"ל פניו הקדושים שלא להביט בהשותף, והשותף כראותו זאת אמר לחותן הש"ך איזה בטלן ולא חפץ בחר לו לחתן. ובאשר בעיני חותן הש"ך ה' הדבר לפלא, כי ידע גודל גאונו ומידותיו דחתנו, שאלו למה לא רצה להביט, והגיד לו, כי הכיר במצחו שעבר השותף עבירה גדולה

רח"ל, וחזקתו של הגיד ל"א"כ להשתוק את דברי
הש"ך ז"ל, וענה כי אמת הדבר, והלך א"כ להש"ך ז"ל
שיתן לו תשובה ותיקון על חטאו.

(אלף כתב אות תקס"ב)

בשעת שנשתדך הגה"ק בנין דוד מאוהעל עם בת
הרה"ק רבי משה יוסף טיטלבוים זצ"ל שהיה חתן
הרה"ק רבי דוד מקשאנוב זצ"ל בן הרה"ק הדברי חיים
מצאנז זצ"ל, אמר כ"ק זקני מרן מהר"ש [מבאבוב
זצ"ל] שבדאי נהנה זקנו [מרן מצאנז זצ"ל] בשמים
משדוך זה, כי פעם אמר שעם כל המחברים שיש
בארגז הספרים שלו יש לו שייכות, או שהוא מיוצאי
חלציהם או קרוב משפחה או מחזקת עמהם, חוץ
מהש"ך, ועכשיו שנשתדך נכדתו עם הבנין דוד שהוא
נכד הש"ך, שש ושמוח הד"ח שנעשה מחזקת עם הש"ך

(בית צדיקים יעמוד באבוב, ח"ב)

מספרים שבשנות ת"ח ת"ט שהיו גזירות רבות על בני
ישראל, הוכרח הש"ך להמלט על נפשו מאימת
הרשעים, והנה אחותו של הש"ך גם היא ברחה מבית
אביה, והגיעה לביתו של גביר אחד שהכניסה לביתו
והיתה לו למשרתת, והש"ך בבואו לאותה עיר גם הוא
התאכסן בבית אותו גביר, והש"ך התיישב ללמוד
בהתמדה בקול נעים כדרכו בקודש,

והנה שמעו שבחדר השני המשרתת בוכה, וכשנשאלה
לפשר בכיה השיבה שבבית אביה היה אחיה רבי
שבתי לומד בהתמדה בקול נעים, וכיון שקולו של
מתמיד זה דומה לקולו של אחיה, נזכרה מאחיה רבי
שבתי שאינה יודעת היכן הוא ומה עלה בגורלו,
ואמרה להגביר את שמו וזהותו של אחיה, ולבסוף
נודע שאכן אותו מתמיד שנמצא בבית הוא אחיה רבי
שבתי, והש"ך בירך אותה באותה שעה שתזכה לראות
בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות ויאירו את
העולם בתורתם, וכעבור כמה שנים נישאה להג"ר
יצחק ז"ל ונולד להם הגה"ק רבי מאיר איזנשטט זי"ע
בעמח"ס "שאלות ותשובות פנים מאירות".

(הגה"צ רבי נתן גשטטר זצ"ל)

מעשה נורא מסופר על סיבת זכותו של הש"ך
שחיבוריו יתקבלו בקרב ישראל. היה זה כאשר הרבי ר
העשיל למד עם תלמידיו את הסוגיא דחבית (ב"מ מא.)
דא"ר יוחנן מאן דמתרגם לי חבית אליבא דחד תנא,
מובלנא מאניה בתריה לבי מסותא (אוביל את מלבושיו
אחריו לבית המרחץ), עיי"ש. ברוב חריפותו מצא הרבי ר'
העשיל שיטה אליבא דחד תנא ואמר זאת בשיעור
לפני גדולי תלמידיו, וכולם הסכימו עמו.

א"כ הזמין ליום מסוים את כל לומדי העיר להרצות
בפניהם חידוש זה, ולילה קודם חזר הר"ה עם גדולי
תלמידיו וניסו למצוא קושיא על זה ולא מצאו. אז
אמר הר"ה: "אי ר' יוחנן, ומיד כבו כל הנרות. בימים
ההם במצב כזה הוצרכו ללכת לבתים הסמוכים
להביא אור הנר, ועובדה זו הוטלה על בעל הש"ך
שהיה מצעירי התלמידים.

בבית הראשון שמצא אור, ישב זקן אחד, והיתה
הגמרא פתוחה לפניו באותה סוגיא. הזקן קרא לו
להיכנס, ואמר לו: דע לך שאני ר' יוחנן, ובגלל דברי
רבך נגזר עליו מן השמים מיתה, וכביית הנרות היא
פעולה שלי כדי שאתה תצילנו מגזר־דינו.

ר' יוחנן הראה לו מה היתה טעות הר"ה, ואמר לו
שעתה לא יספר כלום ויתן לרבו להציע את השמועה
כדבריו, וכן מחר יתן לו לגמור לדרוש כן ברבים,
וא"כ יעלה הוא (הש"ך) ויאמר שרבו טעה בדבר זה
ויסביר את הטעות.

ר' יוחנן הבטיחו: בזכות זה תזכה שחיבוריך יתפרסמו
בכל העולם, ואילו חיבורי רבך לא יתפרסמו (ואכן רוב
כתבי חידושי של הר"ה אבדו במשך השנים, ורק מעט מהם נדפסו)
וזה יהיה חילוף תחת המיתה, שימותו ילדי רוחו. וכן
עשה הש"ך. אחר שדרש הר"ה את דבריו ברבים, עלה
הש"ך והסביר טעות רבו.

כששמע הר"ה זאת, אמר שיכול להישבע שאין זה
שכל אנושי של בעל הש"ך, אלא מוכרח להיות שר'
יוחנן בעצמו אמר לו זאת, כמו שבאמת היה המעשה
(תולדות הרבי ר' העשיל במבוא הס' "אוצר הרבי ר' העשיל")

יסופר כי הש"ך ז"ל היה לו קערה גדולה מלאה אדומים
של זהב ומשמש בהם בידו בעת שלמד סוגיא דשקול
הדעת, כדי ללמוד ולעיין מתוך הרחבת הדעת ושמחה.
(דרשות לחם שלמה, שאמלויא)

שמעתי מהגה"צ ר' יעקב הלוי שארר זצ"ל, שהג"מ בעל
הש"ך היה משתמש בעת כתיבת חיבורו ש"ך על שו"ע
יו"ד וחז"מ בשני שמות קדושים, אחד ה' שם של
השבעת הקולמוס, כדי לכתוב בזריזות כל הענין, (אולי
גם לכוון הלשון היטב, ולהיות קולע אל השערה
בלשונו הטהור, וצריכים לזה סיעתא דשמיא), ושם
השני ה' כדי שיזכור כל מה שנוגע בהענין והסוגיא
שעוסק בה, ולא ישכח שום גמרא או מאמר חז"ל מה
שנוגע להסוגיא. [מפי הר"ר מענדל גערטנער שיחי']

(מפיהם ומפי כתבם ח"ב)

הרה"ק מהוניאד זיע"א היה חתנו של הגה"ק רבי זאב
גאלדבערגער זיע"א אבדק"ק הוניאד יצ"ו. הרה"ק רבי

ארדוף אשיג ובאיזהו אופן יעשה אחלק שלל תמלאמו
נפשי אריק חרבי ואח"כ תורישמו ידי יעשהו רש.
(אמרי יהודה, סעקלהיד)

מסופר כי בשנת ת"ח היתה התעוררות עצומה וציפיה
גדולה לקראת ביאת משיח צדקנו. היו יודעי ח"ן
שאמרו כי שנה זו נרמזה בפסוק דנן: "זאת" בשנת
ת"ח "יבוא אהרן אל הקודש", רמז למלך המשיח. אמנם
לבסוף למגינת ליבנו נהפך לאבל מחולינו, צרות קשות
וגזירות נוראות עברו על עם ישראל בשנת ת"ח. וידוע
כי הש"ך פירסם אז קול קורא, ובו כתב: "מאת ה' היתה
זאת" "היא נפלאה בעינינו"; בשמים קבעו את שנת
זאת" להיות שנת ניסים ונפלאות. אמנם "זה היום
עשה ה'", כמובא במסכת סנהדרין (פח.) שרבי יהושע בן
לוי שאל את מלך המשיח אימתי אתי מר? ענה לו
היום! כשעבר היום ובן דוד לא בא שאלו רבי יהושע:
הלא אמרת היום? ענה מלך המשיח: כוונתי היתה
"היום אם בקולו תשמעון, וסיים הש"ך: "זה היום עשה
ה'" אם יקיימו את הציווי של "היום אם בקולי תשמעון"
אזי נגילה ונשמחה בו".

(הגאון רבי ישראל גרוסמן זצ"ל "לב ישראל")

בשנת תשכ"ד לפ"ק בעת שבחן הגאון ר' פנחס
הירשפרונג ז"ל את תלמידי הישיבה במאנטריאל שו"ע
יו"ד הלכות תערובות, והגיע לסו"ס ק"י שמסיים שם
הש"ך את דבריו: שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו
מכשול,

סיפר לנו, ששמע מפי זקינו הגה"צ ר' דוד טעביל
מדוקלא זצ"ל, שהסיום הנ"ל כתב הש"ך עפ"י מעשה
שהי', שבעת שכתב הש"ך את חיבורו בסי' ק"י הי' עמוק
במחשבותיו הק' מענין הסוגיא, ומתוך עומק המחשבה
לא חלי ולא הרגיש איך שיצא להאכסדרה [שלא הי'
לה גדר מסביב], ומשם הלך גם מחוצה לה באויר
ממש, ונס אירע לו שלא נפל ארצה, וזוגתו הרבנית אם
כי נבהלה מאד מזה בראותה פליאה כזאת, לא אמרה
לו דבר, כדי שלא להעירו ולנתקו מעומק מחשבותיו
הטהורים, ויהי' בסכנה ח"ו, ורק כאשר חזר לביתו
סגרה בעדו הדלת,

וכשנתעורר מעומק מחשבותיו סיפרה לו זוגתו את כל
הנ"ל, ובעבור זה כתב הסיום הנ"ל, לציין לאוהבי
התורה שאין למו מכשול.

(מפיהם ומפי כתבם ח"ב)

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל

זאב מהוניאד, היה בנו של הרה"ק רבי ברוך
גאלדבערגער זיע"א מנאנאש יצ"ו. הרה"ק רבי ברוך
מנאנאש הנ"ל, היה חתנו של הרה"ק רבי מיכאל
מנאנאש זיע"א, אחי הרה"ק רבי יוזעפף זיע"א. שני
האחים היו חסידי הרה"ק מקאלוב זיע"א, והיו ילידי
העיר "העליש". אביהם רבי יעקב היה מנכדי הש"ך,
והוא קיבל בירושה את הבית אשר הש"ך התגורר בו.
פעם הגיעו שני האחים הנזכרים לבקר את אביהם רבי
יעקב ב"העלישוי". הדבר היה בערב שבת קודש,
וכאשר הלך אביהם לבית המדרש, התפאר בפני
הנוכחים שיש לו אורחים חשובים. הלא הם בניו
הקדושים. אולם הוא חיכה עליהם עד בוש, והם לא
הגיעו לבית המדרש. אחרי התפילה הלך אביהם
לביתו בוש ונכלם, אחרי שהתפאר באורחיו, והם לא
הגיעו לבית המדרש. כאשר הגיע לביתו, מצא את בניו
בביתו, והם שאלוהו מיד, באיזה חדר היה הש"ך יושב
ועוסק בתורה. הוא ענה להם, כי הוא אותו החדר אשר
מסר להם להתאכסן בו. ואמר, שהוא אינו משתמש
כלל בחדר זה, ורק לכבוד אורחיו החשובים, מסר להם
זה החדר. ענו בניו ואמרו לו, שהם הרגישו אור נפלא
עד מאד בתוך החדר, עד שלא היה אפשר להם לצאת
מתוך החדר, מחמת האור הרב אשר שרר בו, ולכן לא
הגיעו לבית המדרש.

(הגה"צ רבי משה אריה פריינד זצ"ל גאב"ד העדה החרדית "פתגמין קדישין")

שמעתי מהרה"ח ר' וואלף אדלער ע"ה, שאביו הי' לו
רדיפות איומות בעירו, והתיירא שלא יזיק לו זה על
דעתו, והזכיר א"ע לפני הה"ק בעל אור למאיר
מביקאווסק, ואמר לו הה"ק שילמוד בכל יום דף ש"ך
(בחו"מ), עפ"י הכתוב כי שפתי כהן ישמרו דעת. [מפי
הגה"צ ר' אליעזר דוד פריעדמאן שליט"א]

(מפיהם ומפי כתבם, ח"א)

אירע בהש"ך בהיותו סמוך על שלחן חמיו גדול בתורה
ומופלג בעושר וביקש מאתו שלעת צורך גדול יסייעהו
בעסקו וכן עשה והצליח מאוד,

אח"כ כשביקשו עוד מיאן מלהתעסק ופירש לו הכתוב
"אמר אויב ארדוף אשיג אחלק שלל תמלאמו נפשי
אריק חרבי תורישמו ידי". כי האויב היותר גדול הוא
היצה"ר כמבואר בחו"ה, והנה יודע (היצר הרע) כי
הת"ח לא ישמע לו להתבטל מדברי תורה בפשיטות,
ע"כ מיעצו שירויה הון ולא יתבטל כ"כ ויהיה לו הונו
למעשים טובים באופן שתיקונו יתר על קלקולו, אכן
סוף סוף דעתו למשכו אל דרכו מעט ובסופו יעשה
אותו עני ג"כ שלא יוכל עשות טוב, וזה אמר אויב

המאור הגדול
קוה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע ועכי"א
מליזענסק
בעמ"ח הספה"ק "נועם אלימלך"
תע"ז - כ"א אדר תקמ"ו

(רשימה א')

הגה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצ"ל נולד בשנת תע"ז לאביו הצדיק רבי אליעזר ליפמן זצ"ל. חתן הרה"ק ר' אהרן רוקח אחיו של הגה"ק רבי אלעזר רוקח בעל מעשה רוקח.

בהשפעת אחיו הרה"ק הרבי ר' זושא מאניפאלי זצ"ל נתקרב להמגיד הק' ממעזריטש זצ"ל, והיה לתלמידו הגדול ומפורסם כקדוש אלקי, וכעדו של הרה"ק המאור ושמם זי"ע, שהיה העולם שמם עד שבאו שני המאורות הגדולים, הבעש"ט הק' והרבי ר' אלימלך זי"ע.

בשנת תקל"ג עם הסתלקותו של רבו המגיד הגדול ממעזריטש, קיבל עליו הר"ר אלימלך את הנהגת החסידים בגאליציא, והיה ראש וראשון למפיצי תורת החסידות בגאליציע, וכל צדיקי החסידות בדור שלאחריו בפולין וגאליציע היו מתלמידיו.

תחילת הנהגתו היתה בשינאווא וממנה עבר לליזענסק, שמשם הפיץ אורה זו תורה וחסידות, ושם מנו"כ.

אחיו הרה"ק הר"ר זושא זי"ע המשיל עליו את הכתוב, "ונהר עוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים", נהר זה המגיד הגדול ממעזריטש, יוצא מעדן שזה הבעש"ט הקדוש, להשקות את הגן שזה הר"ר אלימלך, ומשם יפרד לארבעה ראשים שהם ארבעת תלמידיו הגדולים, הרה"ק הר"ר מענדלי מרימינוב, הרה"ק החוזה מלובלין, הרה"ק המגיד מקאזניץ, והרה"ק ה"אזהב ישראל" מאפטא, זי"ע, שמהם נמשכו כל אדמורי גאליציא ופולין, נפטר כ"א אדר תקמ"ז (וי"א תקמ"ו), ונטמן בליזענסק. ספה"ק נועם אלימלך הוא מספרים המקודשים ביותר בתורת החסידות.

שמעתי מכ"ק חותני זצ"ל, מלפנים הי' נסיעה לארץ רוסיא נסיעה ארוכה עם עגלה, פעם (אחר הסתלקות הר"ר אלימלך, חפש תלמידו הק' הר"ר מרימינוב רבי שיבור לו דרך ישרה, ונסע מביתו להה"ק הר"ר ברוכ"ל ממעזבוש לרוסיא, ועל הדרך הי' פרשת דרכים, שא' הי' פונה למעזבוש וא' לסדילקאוו, והרבי ר' מענדלי בישובו בתוך עגלה הי' אזוי פארקאכט בדביקות, וטעה הבעל

עגלה ונסע לסדילקאוו, והתיירא הבע"ג שהר"ר מ ירגיז עליו ע"ז, אמנם כאשר העיר א"ע הר"ר מ מדביקותו ואמר לו הבע"ג שטעה בדרך ונסע עתה לסדילקאוו, הסכים עמו הר"ר מ, כי על הדרך התיישב הר"ר מ שישע לסדילקאוו להה"ק בעל דגל מחנ"א, ורצון יראיו יעשה. כשהי' אצל הדגל (נכנס הדגל להתפלל, ועל הדרך למקומו פתח ספר אחד והסתכל בו, כשהניח הדגל את הס' על השולחן, ניגש הר"ר מ ולקח את הס' והסתכל בו גם הוא, במקום שעייין בו הדגל. אחר התפילה שוחחו יחד הדגל והר"ר מ, וסיפר לו הדגל איזה סיפור אחד עם רב גדול אחד וכו', וכשסיים שאל לו הדגל, הכי הבנתם מעשה זאת, ואמר הר"ר מ מדוע לא אבין, הלא זה מה שראה רבינו בס' הנ"ל. מתשובה זו כבר ראה הדגל שלא ישאר אצלו בתורת חסיד, כי לא התפעל כלל, ע"כ) שאל לו ואיזה דבר ראיתם אצל רבכם הר"ר אלימלך, ואמר הר"ר מ ששמע מרבו שיש גיד אחרי האוזן, והגיד ההוא אינו רועד כלל אלא רק ביום המיתה (מפחד מלאך המות) [עפ"י רוב אם אדם מתפחד רועדים אבריו ג"כ, זולת אבר זה], וראיתי הוסיף הר"ר מ אצל רבי, שבכל יום ויום (לפני התפילה) רעד הגיד הזה מפחד הבורא כל עולמים!

הדבר מצא חן בעיני הדגל ואמר: די פולישע קוקן גוט! (הפולני מביט היטב)

הביאור בזה הוא כי עפ"י רוב מדינה אחת לא החזיקו ממדינה אחרת, כמו"כ בעינינו רעביסטווע ג"כ, חסידי רוסיא לא החזיקו כ"כ מחסידי פולין, סברו שהמה מבינים יותר חסידות, או שהמה מתנהגים בדרכי חסידות יותר, ולכן שאל לו כנ"ל, וזה הוא ביאור של התשובה. (מפי הה"ק מהר"י ז"ל מפשעווארסק ואשר במוסגר מפי הגה"צ מהר"י מסטיטשין זצ"ל)

שמעתי מכ"ק חותני זצ"ל, ששמע מאביו הה"צ רבי נפתלי אלימלך זצ"ל, שאברהם אבינו ע"ה בא פעם להרבי ר' אלימלך והיה לבוש כובע שהיה עליו מיני עשבים, שאלו הר"ר א מה טיבם של אלו העשבים, השיבו אאע"ה שעשבים אללו המה קמיעות וסגולות לרפואות שונות, זה בכה וזה בכה, שאלו הר"ר א וכי בלא זה אי אפשר להוושע, הלא יכולים לבקש רפואה וישועה מאת הבורא ב"ה? אמר לו אאע"ה: איך הייס דעך נישט מיילעך!

(מפי הה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק)

והוסיף לבאר, שאין הכוונה בזה שהר"ר א היה גדול מאאע"ה, אלא שלפעמים נותנים משמים לצדיק הדור מדריגה אחת מה שלא נתנו לצדיק אחר, וכמו שהיה אצל דניאל שראה הנבואה אצל מלך בבל אף שלא היה נביא, וחגי זכריה ומלאכי הגם שהיו נביאים לא ראו זאת.

ושמעתי בבירור שכל מי שהיה אז בביתו [של הרה"ק הר"ר א מליזענסק זי"ע אחר חצות היום של עש"ק], פלצות ורעדה אחזתו, והוכרחו המשרתים שלו לתקן הכל קודם חצות היום, כי אחר חצות אם עשה אחד בבית

הקדוש הזה איזה עובדא דחול, נפלה הדברים מידו ונתקלקלו כל מה שהיה בהם.

(מטעמי יצחק הערות לספר אילנא דחיי, פרשת בשלח)

שמעתי מכ"ק חותני זצ"ל, ששמע מרבו הה"ק רבי שמחה ישכר בער זצ"ל מצעצשינוב, שפעם היה אברך אחד אצל הר"ר אלימלך בימים האחרונים של סוכות (והוסיף כ"ק חותני ז"ל לאמר, שהה"ק מקאלשיץ שבודאי גם הוא שמע דבר זה מהה"ק מצעצשינוב אמר, שהאברך ההוא היה אחד מחכמי בראד), ובליל הושענא רבה ישב בבית המ"ד בין החסידים, ואמר בסידורו 'משנה תורה' כנהוג. כשהגיע לפסוק 'ליראה את ה' הגדול' עבר אז הרבי ר' אלימלך אצלו, ואמר לו: דו ווייסט, יראה איז טייטש פארכט! וכאשר גמר הר"א דיבוריו אלו נח האברך על הארץ, און ס'האט מיט'ן אנגעהויבן צו ווארפן (התחיל להתפתל מרוב פחד), כה עבר עליו כל הלילה. ויהי בבוקר אמר הר"ר אלעזר לאביו הר"ר אלימלך: אבא מה יהיה עם האברך הזה? ניגש אליו הר"א, ועם המטפחת אשר בידו ניגב בפני האברך ופסק מלרעוד ויקם מן הארץ. אז אמר לו הר"א: כשתסע לביתך תאמר מה פירושו של 'יראה!' והוסיף כ"ק חותני זצ"ל לאמר, שאם היה הר"א בכח ליתן יראה כזו לאיש אחד, בודאי היה גם להר"א יראה כזו, אלא שלא היה ניכר עליו, יען שהוא היה לו כלים לקבל יראה גדולה כזו.

(מפי הה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק)

ובנ"א, שמעתי מעשה שהי' אצל אדמו"ר הרה"ק ר' אלימלך זצ"ל מליזענסק, שהי' בימיו איש אחד עובד ר' שהי' יושב בחדרו כ"ב שנים סגור ומסוגר על התורה ועבודה ולא יצא חוצה כל הכ"ב שנים, עד שהי' נדמה בעצמו שהוא אדם השלם, אמר אצא החוצה ואראה את יושבי הארץ ודרכיהם, כי אני לא יראתי עוד מהבלי הארץ, והלך חוצה ושמע רעש גדול כי אנשים למאות נוסעים להרה"ק ר' אלימלך זצ"ל מליזענסק והתפלא מאוד מה המה רואים אצל הרה"ק מליזענסק שהמה רצים כל כך אליו, למה לא באו אלי הלא אני לא ראיתי את עין הארץ כ"ב שנים וישבתי בחדרי כל הזמן סגור ומסוגר על התורה והעבודה, לכן הוסכם בדעתו לנסוע להרה"ק מליזענסק זצ"ל ולראות בעיניו מה טיבו של הרה"ק מליזענסק, ונסע לליזענסק להרה"ק זצ"ל על ימים אחרונים של חג הסוכות, ובליל הושענא רבה היה מנהגו של הרה"ק זצ"ל לומר משנה תורה ביחד עם החסידים שלו וגם האיש הנ"ל היה אומר עמהם משנה תורה, וכשהגיע הרה"ק זצ"ל להפסוק ועתה ישראל מה וגו' כי אם ליראה, התחיל הרה"ק זצ"ל לצעוק להחסידים בקול גדול, אפשר אתם סוברים שהיראה איז א בעזעם (מטאטא) לא כן,

היראה איז טייטש שרעק (יראה כוונתו מורא) והבן. מיד נפל פחד גדול על החסידים שהיו שם עד שהיו נופלים על פניהם ארצה, וגם האיש הנ"ל נפל על אפיו ארצה מגודל הפחד והאימה שהי' שם. החסידים עמדו מיד על רגלם, אבל האיש הנ"ל נשאר מונח על הארץ מגודל הפחד והאימה שנפל עליו ולא היה בו כח לקום ולעמוד על רגליו ונשאר שוכב על הארץ כבחלשות (התעלפות). כראות החסידים זאת הגביהו אותו מן הארץ והשכיבו אותו על מטה אבל הוא לא נע בשום אבר, כך שכב כל הלילה וכל היום של הושענא רבה וגם ליל שמיני עצרת עד בוקר של שמיני עצרת בלי שינוי. ויהי כראות החסידים כי עבר זמן כזה ולא הוטב לו, נפחדו מאוד מזה ונכנס הרה"ק ר' אלעזר בנו של הרה"ק ר' אלימלך זצ"ל לאביו הק' וסיפר לו את דבר האסון מהאיש הנ"ל, ואמר הרה"ק זצ"ל לבנו, קח מקלי והנח עליו, ולקח בן הרה"ק זצ"ל את המקל והלך אל האיש הנ"ל והניח עליו ואמר לו, אבי מורי גזר עליך שתעמוד ועמד מיד. אחר שעמד האיש הנ"ל מהתעלפותו נכנס לקודש פנימה ובכה לפני הרה"ק זצ"ל במר נפש ואמר לו בזה"ל: אם כשראיתם דף אחד מספר מונח על הארץ בודאי הרימותם, למה אהי' גרוע מדף קרוע של ספר, הלא עסקתי כ"ב שנים בתורה ועבודה, הרם אותי. ואמר לו הרה"ק זצ"ל לך לשלום השם יהי' בעזורך.

מזה נוכל ללמוד שאין תכלית להאדם רק להתחבר אל הצדיקי אמת וגם מזה יבין מה הוא היראה.

(מכת"ק הרה"ק רבי ישכר בער מוואלברג זי"ע, אהל ישכר)

שמעתי שפעם בא הרבי ר' אלימלך זי"ע לנישקלבורג, ולא הלך להרבי ר' שמעלקא זי"ע משם, רק בחדר החיצון שם תפס בחור אחד ואמר לו שילך עמו, ועל הדרך ציוה עליו הרבי ר' אלימלך שיראהו בעיר בתי מושב היהודים, ואצל כל דירה ודירה של היהודים נכנס ויצא תיכף, כן עשה בכל העיר ניקלשבורג, ותיכף אחר זה נסע משם. וכשסיפרו הדברים להרבי ר' שמעלקא קרא את הבחור הנ"ל, ושאל לו שיצייר לפניו מראות האיש הזה שהלך עמו, וכן עשה הבחור. ואמר הרבי ר' שמעלקא: אהה! זה היה הרבי ר' אלימלך מליזענסק, שבכל דירה שנכנס פעל בקדושתו שלא יארע בה שום מכשול של איסור עריות. ופירש בזה שעל כן נכנסו השבטים למצרים ב"ב שערים, ועל כן אמר להם יוסף הצדיק ערות הארץ באתם לראות, ודפח"ח.

(מרשימות הגה"צ ר' שלמה זי"ע מקאלוב)

רבינו (הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע) איקלע פעם לכפר אחד וראה שם איש כפרי פשוט מאד, והכיר בו ששורה עליו אור קדוש ובהיר. שאל אותו רבינו: מאיזה מקום אתה? אמר לו: מליזענסק. אמר לו רבינו: ההכרת את הרה"ק הר"ר אלימלך בעיר ליזענסק? השיב הכפרי: לא הכרתי שום אדם בשם "רבי ר' אלימלך" רק ידעתי אחד בשם "מלך קאלטאנעס". אמר רבינו: הביטו וראו כמה שפל ופחות האיש הזה, ואעפ"כ הואיל וראה פעם את הרה"ק הר"ר אלימלך זצ"ל נגה עליו אור גדול וקדוש. [מפי הרה"ח ר' חיים קופערמאן ע"ה. מה שתיאר אותו בשם קאלטאנעס הוא משום שהר"ר אלימלך לא נגע בפאותיו ובזקנו הק' מפני שחשש פן יקרע שער, ומזה נעשו כחבלים עבים, קאלטאנעס בלע"ז]. (הרה"ג ר' נחום מאיר גערמאן שליט"א "דמשק אליעזר" ח"ב) ***

רבינו (הרבי ר' אלימלך זי"ע) זכה שדוד המלך ע"ה נתגלה אליו בכל מוצש"ק כשהוא מעוטר בכתר על ראשו. פעם אחד נגלה אליו בלי הכתר, וכששאל לו רבינו טעם הדבר, ענה לו משום שבכל מוצש"ש שותה אתה את הקאווע (או הטיי) עם צוקער, ובפעם ההוא שתה בלי צוקער. [עי' בסידור יעב"ץ אצל סעודת מל"מ אות ד' וז"ל: ובשעת הדחק, ומי שמזגו חלוש, יוצא ידי חובתו בשתיית טעע או קאפע, ויש לזה סמך במה שאמרו (שבת ק"ט ע"ב) חמין במוצאי שבת מלוגמא]. ורבינו (הרבי ר' אלימלך זי"ע) לא נטל ידיו לסעודת מלוח מלכה, ופעם אמר שלא ידע שסעודת מלוח מלכה גדול כל כך, וכיון שכבר אין לו כח בזקנותו ליטול את ידיו לסעודת מלוח מלכה, על כן יצוה את בניו אחריו שהם ידקדקו לערוך סעודת מלוח מלכה. (שמעתי מפי מו"ח זצ"ל).

(כ"ק אדמו"ר מפשעווארסק זצוק"ל י"ג אורות" ח"ב) ***

כ"ק מרן אדמו"ר מהר"ש (השני) מבאבוב זצוק"ל היה מספר, שהאחים הקדושים הרה"ק הר"ר אלימלך זי"ע והרה"ק הר"ר זושא זי"ע שמו לדרך פעמיהם לסבול צער שכינתא בגלותא, ומדי טלטולם בעריכת "גלות" להיות נע ונד בארץ עסקו בעבודתם הק' לטהר ולזכך אויר ארץ העמים, ולהחזיר אחינו בני ישראל לתשובה לקרבם לאבינו שבשמים. נדדו והלכו מעיר לעיר ומכפר לכפר עד שהגיעו בנידודם אל העיר אושפצין, שהיא על קצה הגבול שבין גאליציא ודייטשלאנד. [אנשי עיר אושפצין ידעו להראות על מעיין שהי' מקובל בידם ששם טבל הר"ר אלימלך זי"ע, וחסידים ואנשי מעשה טבלו שם לעיתים מיוחדים. כ"ק מרן אדמו"ר מוהר"ש זצוק"ל, בתקופת כהונתו כאבד"ק בעיר אושפצין, נהג לטבול שם בכל ערב יוהכ"פ, וכן נהג אחריו גיסו הרה"צ ר' אלעזר'ל מאושפצין זצ"ל]. והנה כאשר עמדו הכן ליכנס לארץ גרמניא ולהמשיך

שם בעבודתם הקדושה, נגש אליהם הס"מ ולא נתן להם להמשיך הלאה עבור בגבולו, אבל הם לא נתנו און קשבת לדבריו כלל וכלל. עד שהתריס כנגדם והזהיר להם, שאם יחדרו אל תוך ארץ דייטשלאנד, "וועל איך מאכן גאנץ דייטשלאנד פאר חסידים". [אעשה כל גרמניא לחסידים] או אז פנה הר"ר מיילך אל אחיו הק' ואמר: "זושא, לאמיר אנטלויפען! דעם בעל דבר'ס חסידים וויל איך נישט האבן"... וחזרו לאחוריהם.

והנה זה פלא, כל מקום ופולך בארץ פולין וגאליציע אשר שם דרכו הצדיקים בכף רגלם היו מתנהגים ע"ד התורה והמסורה, ודרך החסידות הכתה שורש, והיו עיירות מלאות יהודים תמימים וחרדים על דבר ד', ישיבות ושטיבלעך מכל הסוגים, וכן הי' עד עיר אושפצין ועד בכלל. הי' הדבר נראה בעליל לארץ כאילו מתחו שם קו, כי משם ואילך מעבור הגבול, עיר קאטאוויץ כבר היתה עיר נאורה א דייטשע שטאט בכל הפרטים, כמו שאר מקומות בארץ אשכנז.

בענין זה מספרים אנ"ש תלמידי ישיבת עץ חיים בעיר באבוב, שפעם אחת נכנס כ"ק מרן אדמו"ר מוהר"ב צ' זצוק"ל במוצש"ק לראות איך שהבחורים עורכין סעודת מלוח מלכה בין עצמן, והי' אז בשבוע של כ"א אדר, ולחש בחור א' לחבירו: "מי יתן והי' רבינו מספר מעשה מהרבי ר' אלימלך זי"ע". פנה כ"ק מרן זצ"ל אליו ואמר: "אויב מ'זעהט היינט א חסידישער יוד מיט א בארד און פיאות, איז דאס א "מעשה" פינ'ם רבי ר' אלימלך זי"ע"... [אם רואים היום יהודי חסידי עם זקן ופיאות, זה "מעשה" מהרבי ר' אלימלך זי"ע...].

(פרי הכרם, באבוב) ***

פ"א בא לפני הרה"ק הר"ר א' מליזענסק זי"ע אשה שנשארה עגונה שבעלה נעלם פתאום ולא יודעת היכן הוא, ונתן לה הרה"ק נייר שכתב עליו איזה תיבות (או שלא כתב בקולמוס רק עשה רשימות כמו שכתוב באמת, אבל לא היה נכתב תיבות בעין), וציוה לה שתלך למקום פלוני ופלוני ותתחוב הנייר בהכותל של בית ההוא, וכאשר עשתה כן זרקו פתאום את בעלה מהבית, והיה מגודל בשיער וכמעט שלא הכירה אותו האשה, וסיפר לה שהיה נפס אצל הסט"א רח"ל והיו מענים אותו בכל מיני עינויים, ורק בחודש אלול כאשר תוקעין בשופר נחלש כוחם ולא היו יכולים לעשות לו מאומה.

(מבאר רבותינו) ***

נודע כי ישראל מורה על מדרגה הגדולה, שנקרא ישראל, הן המה צדיקי הדור, והנה יש צדיקים אשר

זוכים לשמוע כרוזים מעולמות עליונים, וכאשר אמר הרה"ק מוח"ז מו"ה אלימלך מליזענסק זצללה"ה, כי כשנכנס שבת לא יכול לסבול הכרוזים, והוכרח לאטום אזניו מכח קדושת שבת המנקשת באזניו, וינוע מקול הקורא, כמובא אצלנו כמה פעמים, וזהו ושמעת ישראל, שתראה להכשיר מעשיך, ואז ושמעת ישראל, קול קורא מעולמות עליונים.

(דעת משה קאזניץ פרשת ואתחנן בד"ה ושמעת ישראל)

אומרים בשם צדיקים, אם אומרים בעת צרה שיוושעו בזכות הרבי ר' אלימלך זי"ע, אז מסוגל להוושע.

(אוצר ישראל)

סיפר הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק זצ"ל בשם רבו הרה"ק מצעשינוב זצ"ל שאמר בזה"ל, דאס גאנצער חיות וואס מען האט איז, אז מען דערמאנט זיך אז פאר הונדערט יאר צוריק איז געוועהן א ר"ר אלימלך.

(שיח יצחק פשעווארסק)

הרה"ק מאפטא זי"ע היה דר בהיותו אברך באיזה עיר, ואז לא היה עוד מכת החסידים, ואנשי העיר ביקשו ממנו שיקבל על עצמו את עול הרבנות בעיר, ולא הסכים מרוב ענוותנותו, ובזמן ההוא כבר היה נתפרסם שמו של הרה"ק הרר"א מליזענסק זי"ע בעולם, ושאלו אותו אנשי העיר, שאם הרר"א יסכים שהוא יהיה כאן המרא דאתרא, הכי גם הוא יסכים, ואמר להם שאם הרר"א יסכים שימנו אותו לרב עליהם אזי ג"כ הוא יסכים, ונסע להרה"ק לשמוע חוות דעתו בזה, ויהי כאשר קיבלו האנשים שלום מהרה"ק הרר"א, ראה הרה"ק מאפטא שהרר"א משפשף ידו כמה פעמים באמצע קבלת שלום מהקהל, משום שהיה כואב לו אם נתן שלום לאיש שהיה בעל עבירה, והרה"ק הרגיש בידו הקדושה למי שהוא נותן שלום והרה"ק מאפטא בגודל ענוותנותו חשב שבודאי אם הוא יתן שלום להרה"ק ירגיש שהוא בעל עבירה ולמה יצער אותו צדיק שיכאב לו ידו, ע"כ היה ברצונו לצאת מהחדר ולא לקבל שלום אבל היה שם קהל גדול ולא היה ביכלתו לצאת כעת מן החדר, ע"כ החביא עצמו בארגז שהיה שם כדי שלא יצטרך ליתן שלום להרר"א, ויהי כאשר אך נכנס להארגז, שמע שהרה"ק הרים את קולו ואמר, הידים שאין אנו צריכים להם הם דוחפים לקבל שלום, ועל מי שאנו ממתנינים הם מחביאין עצמן, והרה"ק מאפטא הבין שכוונת הרה"ק הוא עליו, ע"כ יצא מהארגז וקיבל שלום מהרה"ק, וכאשר נתן לו ידיו, אמר הרר"א, ידיו "רב" לו, וראה הרה"ק מאפטא שהרר"א ג"כ ידע לאיזה

ענין שבא אליו, ונעשה אח"כ מגדולי תלמידי הרה"ק הרר"א מליזענסק זי"ע.

(הגה"צ מנאנאש שליט"א בשם הגה"צ משארמאש זצ"ל)

רבינו (ה"חידושי הרי"ם) זצ"ל הי' רגיל לספר בגודל קדושתו של הרה"ק מאפטא זצ"ל והפליג להלל את חי תורה שלו, ואמר כי לא שמע עוד מימיו פה מוכשר לומר תורה כמו ששמע אז מפיו של הרה"ק מאפטא זצ"ל. ופ"א כאשר ישב הרה"צ רפ"א זצ"ל אבד"ק פילץ לפני מרן הק' בעל "שפת אמת" זצ"ל אמר לפניו דברי רבינו (ה"חידושי הרי"ם) זצ"ל שהפליג בסגנון התורות שיצאו מפיו של הרה"ק מאפטא זצ"ל, וסיים רבינו זצ"ל שאין חידוש בדבר כי הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצ"ל אמר פ"א שלשה דברים היו לנו, עין פה ולב. את העין מסרנו לר' איציק'ל לאנצוטער [הוא הרבי מלובלין זצ"ל], ואת הפה מסרנו לר' יהושע העשיל אפטער ואת הלב השארנו לעצמנו. ואמר ע"ז מרן הק' בעל השפ"א זצ"ל כן הי' כוחו של הרבי ר' אלימלך זצ"ל שהי' טופח ע"מ להטפוח כי בוודאי לא הי' כונתו שכשמסר העין והפה לא נשאר כה זה גם אצלו, אבל לפי"ז למה לא מסר גם את הלב לאחד, וכנראה הי' זה עיקר כונת מאמרו שלא מצא מי שיוכשר למסור לו בחי' הלב שלו עכל"ק.

(מאיר עיני הגולה ח"א)

קדושת הספה"ק נועם אלימלך

הרה"ק ר' ישעי' מפרשדבורז זי"ע אמר: הסה"ק נועם אלימלך אינו כפשוטו, וכי הוא יכול לחבר ספר פירוש על הספר נועם אלימלך, אשר בכל דף גדול יהיה רק שורה אחת מנועם אלימלך וכל הדף סביב יהיה מלא על גדותיו מפירושו וביאורו

(אהל אלימלך אות ל"ד)

ספר נועם אלימלך אין מי שישגו, כי הוא כולו מדריגות גדולות, אעפ"כ כל אחד טועם לפי מעשיו

(נתיב מצותיך, שביל התורה)

וקראתי שם הספר "נועם אלימלך" ע"ש כבוד אבי זלה"ה וע"ש אמירה נעימה כסופה אהובה הנשמעת בקהל קדושים.

(התנצלות בן המחבר הק' הרה"ק ר"א מליזענסק זי"ע בהקדמתו לספה"ק

נועם אלימלך)

והשיב (אאמו"ר הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע) בזה הלשון אמת נכון הדבר לפני בורא עולם ית"ש שיבא לבית הדפוס (הספה"ק נועם אלימלך) כי כל אחד בודאי ימצא בו מחוז חפצו לפי מעמדו ומדריגתו בעבודה, אך

שאיני רוצה שיהיה זאת בעודי בחיים מהטעם הכמוס, ונצטויתי בציווי גמור מפיו הקדוש והטהור שלאחר מותו אראה להביאו לבית הדפוס, וכה אמר אין לך מצוה גדולה מזו, כי אף שנראין הדברים כפשוטין לפי ראות העין לכאורה, אבל כשיבא איזה אדם צדיק וישר וחכם וילמוד בו, בודאי ימצא בו כל רצונו, ובזה יאות הדבר אלי.

(שם)

מקובל בשם הרה"ק בעל התניא שאמר: בעוד שספרו תניא הוא "ספר של בינונים" הרי ספר נועם אלימלך הוא "ספר של צדיקים"

(שבחי הרבי ר' אלימלך)

מהר"א מבעלזא זצ"ל אמר להמשב"ק: כי בקבלה אצלו מאביו ומאבי אביו וכו' "לא להכנס לתוך בית אשר הספה"ק נועם אלימלך אינו מצוי בתוכו."

(ביתו נאזה קודש חודש אדר)

הרה"ק רבי משה מקאזניץ אמר בשם אביו המגיד מקאזניץ שאמר שאיננו יכול לנס לקדושת שבת טרם יביט בספר נועם אלימלך

(אהל אלימלך אות רצ"ו)

בחזרו [בעל חקל יצחק] לביתו מבית המרחץ, היה הלימוד הראשון בסה"ק נועם אלימלך.

(זמירות שבת שבתון ספינקא, סדר ער"ש אות י"ז)

וכ"כ הרה"ק רבי יצחק יחיאל יהודא מקאמרנא: ספר הקדוש נועם אלימלך כולו אור צח צחצחות, עמוק עמוק עד למאד, אם תזכו להבין דבר אחד מדבריו.

(דרך אמונה)

סיפר רבי איציק'ל מפשעווארסק זצ"ל: הרה"ק רבי ר' מענדלי מרימנוב זי"ע אמר, ערב שבת קודש אחר המקוה כשאני לומד ד' פעמים הנועם אלימלך אני מבין קצת.

(שיח זקנים ח"א)

הרה"ק הרבי ר' מענדלי מרימנוב זי"ע ועכ"א אמר: שבעש"ק אחר המקוה יכול להבין היטב 'איין שטיקעל קטע נועם אלימלך'.

(אהל אלימלך אות קצ"ב)

אמר הרה"ק מבעלזא: צדיקים היו אומרים שערב שב"ק אחר המקוה יכולין להבין תורה מסה"ק נועם אלימלך, כמו שכיוון בה הרר"א, וסיים הרה"ק מבעלזא: שכן הוא באמת.

(שיח זקנים ח"א, דף ז')

הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע אמר: בעש"ק אחרי טבילה במקוה טהרה, אם יש לי זכות וסייעתא דשמיא אני זוכה לפעמים להבין מאמר בנועם אלימלך

(קובץ נחלת צבי גליון א' עמ' פ"ד)

אחר המקוה היה לו [להרה"ק בעל תורת חיים מקאסוב זי"ע] שיעור קבוע בסה"ק נועם אלימלך, ואמר שזמן זה מסוגל להבין אמרותיו הקדושים

(אבן שתיה קאסוב פ"ה מערכת ג' עניני שבת)

שמעתי מהגה"צ רבי שמואל מאונסדארף בעל "באר שמואל" שאמר בשם הרה"ק מצאנז שהספה"ק נועם אלימלך הוא כל כך עמוק שכל אחד מבין לפי השגתו ומדריגתו והיה יכול לעשות עליו פירוש גדול שעשה הבית יוסף על ד' טורים

הרה"ק מקאליב זי"ע כתב כמה מאות ניירות פירוש על ספר הקדוש נועם אלימלך, ושמע בת קול: איך הרהבת עוז לעשות פירוש על הנועם אלימלך, הלא מלאכים ושרפים מייגיעים את עצמן להבין אות אחת, או תיבה אחת בספר הקדוש נועם אלימלך, ואתה מלאך ליבך לעשות פירוש.

(אהל אלימלך)

סיפר רבינו רבי איציק'ל מפשעווארסק זצ"ל: פעם אחת שאלתי את הרה"ק מצעשינוב בשביל "זיך צו זאמען קומען" ואמר לי "חבר'ט מען זיך מיט אביי ורבא", ושאלתי אותו "און שבת" ואמר לי "שבת קומט מען זיך ציזאם מיטען נועם אלימלך און מיטען אלשיך הק' ועוד ספר", ועשה רבינו עם ידיו כאילו אינו זוכר עוד איזה ספר.

(שיח יצחק פשעווארסק דף מ"ח)

פעם אחת בא הספר נועם אלימלך לפני רבינו בעל החתם סופר זי"ע ואז עדיין לא נתפרסם הספר הנ"ל, הביט בתוכו ואמר: שאנו האלף האקערס לגביו (חוטבי עצים לעמתו).

(ויגד יעקב, חלק מועדים דף תקכ"ח)

הרה"ק רבי נתן אחיו של רבינו הרר"א מליזענסק זי"ע, לא נמנה בין החסידים, פעם נפל על ערש דוי ל"ע, וכמעט שהיה כגוסס, ופתאום הוטב לו עד שנתרפא לגמרי, וסיפר שבבית דין של מעלה דנו אותו למיתה, ובא אחיו הרבי ר' זושא, והספר נועם אלימלך תחת זרועו, ורמזו בידו להבית דין של מעלה שיעזבוהו לנפשו, וכן הוה שהוטב מצבו, ואז נסע לליזענסק, כי

רצה להקבר סמוך לרבינו, ושם נפטר ומנוחתו כבוד באוהל רבינו.

(י"ג אורות ח"ב)

עוד סיפר ששמע מהרה"ק מצעשינוב ששמע מחותנו הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע: שאביו הרה"ק השר שלום רצה לעשות פירוש על ספר נועם אלימלך, וראה שנייר ודיו לא יספיקו.

(שם)

סיפר הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע, כי הרבי ר' אלימלך לא כתב בעצמו החידושי תורה שלו, ובנו רבי אלעזר כתבו והניחו על שולחן אביו למען יתן עליהם עין ביקורת, כאשר אביו ראה את הכתבים שאל את בנו לאזשע! (כי כן קרא אותו) ווער האט דאס גיזאגט, א"ל: הלא אבי אמר זאת ביום אתמול, א"ל: איך האב גימיינט דאס מלאכים אין שרפים האבין דאס געזאגט. ומאז הסכים לדעתו כי תמיד יכתובן

(דברים ערבים ח"א פ"ב אות י"ח)

להשיג מעט מזער מקדושת הספה"ק "נועם אלימלך" וחשיבותו הרבה, אזכיר עובדא נוראה ששמעתי מש"ב הרה"ק מפריסטיק זצ"ל. הנה תלמידיו הקדושים של הרבי ר' אלימלך זי"ע החליטו פעם אחת שלא יניחו לשם אדם זר לשמש את רבם הקדוש, רק הם עצמם ישמשוהו, כדי שיוכלו לעקוב בעצמם אחרי כל תהלוכותיו והנהגותיו הק' בכל שעות היממה, והטילו ביניהם גורלות על חלוקת כל התפקידים, ובחלקו של הרה"ק בעל מאור ושמש זי"ע נפל להכין כוס משקה חם ליתנו להרבי ר' אלימלך קודם התפילה. בשעות שקודם התפילה היה הרבי ר' אלימלך יושב בחדרו בהתבודדות גמורה ולשום ילוד אשה לא ניתנה רשות להכנס אליו אז, והרה"ק בעל מאור ושמש היה יושב בחדר הסמוך וכוס המשקה מוכן ומונח על הכירה, וכשהיה הרבי ר' אלימלך פותח את דלת חדרו, היה ממחר להגיש לו את הכוס, והרבי ר' אלימלך היה נוטל לחדרו ונועל הדלת אחריו. לצורך כך היה בעל המאור ושמש נעור כל הלילה, כי לפעמים פתח הרבי ר' אלימלך את חדרו באמצע הלילה ולפעמים רק לפנות בוקר, והיה ממתין מוכן ומזומן לרגע שבו יפתח הרבי את הדלת ויוכל לשמשו ללא שהיות.

פעם אחת אירע שתרדמה קלה נפלה על הרה"ק בעל מאור ושמש בשעות שהמתין שהרבי ר' אלימלך יפתח את דלת חדרו, וכשנעור מתרדמתו נבהל מאד כי חשש שמא פתח הרבי את הדלת באותם הרגעים שנרדם, ולא ידע לשית עצות בנפשו מה יעשה, מחד גיסא גדל צערו עד מאד בחושבו שמא ביקש הרבי את כוס

המשקה ולא קיבלו בשעה שנצרך לו, ומאידך גיסא גדול היה מוראו להיכנס לחדר רבו בשעה נשגבה זו, שבה לא ההין שום ילוד אשה להכנס שמה, וכה חכך בדעתו עד שנתיישב ואמר לנפשו, הנה על הספק שמא ביקש הרבי את כוס המשקה ולא נתתיו לו, או שמא עדיין לא פתח את דלת חדרו כלל, מוכן אני להסתכן ולהיכנס לחדרו אפילו אם על ידי כך ח"ו אאבר ב' עולמות, ובלבד שלא יחסר להרבי ר' אלימלך כוס המשקה.

וכאשר נפלה בלבו הכרעה זו ניגש אל חדר הרבי ר' אלימלך, ויהי כאשר פתח את הדלת כדי סדק צר בלבד, התעלף ונפל ארצה. לקול נפילתו מיהרו להגיע אליו בני הבית ששהו בחדרים הסמוכים והקיצוהו מעלפונו. מאוחר שאלוהו מדוע התעלף, והשיב כי תיכף כאשר פתח את הדלת ראה את הרבי ר' אלימלך שהוא שוכב במטה והמטה מרחפת באויר, וסמוך לו עומד איש גבה קומה והם מדברים זה עם זה, ובעת דיבורם יוצאים מפיהם לפידי אש בכל פעם, וכל החדר מלא אש סביב. תלמידיו של הרבי ר' אלימלך היו רגילים לשאלו כל מה שרצו לשמוע, ובאותו היום בשעת הסעודה בקשו שיאמר להם מה היה בחדרו באותו בוקר בשעות שלפני התפילה שמיטתו ריחפה באויר והחדר היה מוקף באש. השיב הרבי ר' אלימלך, הלא זה היה אברהם אבינו ע"ה, דיברנו אודות קטע נועם אלימלך (מיר האבין זיך ביידע איבער גישמיסט א שטיקל נועם אלימלך). והמתבונן בעובדא נוראה זו יעמוד מרעיד משגב קדושתו העצומה של הספה"ק נועם אלימלך.

(כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מצאנז זצוק"ל בפתיחת הזמן, ג' ניסן תשד"מ, "צאנז" אדר תשנ"ט)

רבינו בעל ערוגת הבושם זצ"ל נתקרב לחסידות עוד בימי נעוריו, בימי מגוריו בטשארנא, ע"י חסידים ואנשי מעשה שעברו דרך העיירה, בין העוברים בטשארנא היה אורח מפולין, חסיד מופלג, וכשנזדמן עם רבינו סיפר לו מגודל קדושתו ומדריגתו של הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, כאשר רבינו הערוגת הבושם השיב לו כי מימי נעוריו לא שמע ממנו ואינו יודע עליו, תמה עליו החסיד הנ"ל וכי אינך יודע מי הוא, הלא הוא המחבר ספה"ק 'נועם אלימלך', והערוגת הבושם השיב לו שגם על הספר לא שמע עדיין. אותו חסיד הבטיח לו כי בשובו למקום מגוריו ישלח לו הספר הנ"ל וכן עשה, ולאחר תקופה קצרה הגיע הספה"ק לבעל הערוגה"ב בדואר.

היה זה אחר חג הסוכות ובעל ערוגת הבושם שהתחיל ללמוד בו לא הרגיש עדין גודל התעוררות דקדושה

אשר דימה בנפשו להרגיש לפי גודל עוצם קדושתו של מחברו, ותלה החסרון בעצמו, כי מסתמא אינו ראוי להבין דברי קדשו, הוא סגר את הספר והתפלל ברכת "אהבה רבה" בבכיות עצומות ובהשתפכות הנפש בקול גדול, אחותו שהיתה בחדר הסמוך כששמעה קולות יוצאים מחדרו מיהרה לראות אם אירע לו ח"ו דבר מה, עם סיום תפילתו פתח שוב הערוה"ב את הספר ללמוד בו ואז התחיל להרגיש כבר מתיקות וקדושת הספר והמאמר הראשון שלמד הכניס בלבו התעוררות עצומה כ"כ עד שלא היה יכול לפרוש הימנו וקרא בו ושנה אותו כמה פעמים, וקבע לו בזה שיעור קבוע וחזר עליו בע"פ, לעת ערב נפגש בביהמ"ד עם ריעו ת"ח מפורסם ובתוך השיחים הגיד לו שיש לו ספר יקר הסה"ק נועם אלימלך והתחיל לומר לו חידו"ת ממנו וחשב שכמו שהוא מרגיש בו טעם מתוק וערב כן ירגיש בו חבירו, אמנם לאחר שסיים דבריו השיב לו ידידו הנ"ל: איני יודע מדוע הנך מתפעל כ"כ מחידוש זה כבר שמעתי חידושים טובים מזה, אולם הערוגת הבושם כבר הרגיש בהם גודל הקדושה העצומה הגנוזה בו.

בנו של בעל הערוגת הבושם ה"ה רבי יעקב יחזק'י גרינוואלד זצ"ל הי"ד בעל ויגד יעקב מפאפא סיפר, שהיה פעם אצל הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא, ושאל אותו הרבי מבעלזא כיצד נתקרב אביו הערוגת הבושם לדרך החסידות, ובתוך השיחים סיפר לו המעשה הנ"ל, ענה ע"ז הרבי מבעלזא זי"ע, "חידוש גדול בעיני שאותו רב ת"ח לא הרגיש את מתיקות ספר נועם אלימלך, כי באמת אף לפי פשוטו וגם לאנשים פשוטים הוא טוב מאד חוץ ממה שיש בו גבוה מעל גבוה".

(תולדות ערוגת הבושם ח"ב עמ' קס"ב)

עובדות והנהגות

שמעתי מכ"ק חותני זצ"ל, הרבי ר' אלימלך היה מלמד תינוקות בנערותו בכפר אחד, אצל עני אחד משם, ושם בכפר היה ג"כ איש אחד שהיה מלמד אצל עשיר אחד, וכמו שהעשיר הוא מכובד יותר מהעני, כן היה בדרך כלל אצל המלמד ג"כ, מלמד של עשיר היה מכובד יותר מהמלמד שהיה אצל עני, אמנם הרר"א היה לו נשיאות חן אצל המלמד של העשיר (ורגיל היה חותני לומר, שכמדומה לו שהמלמד העשיר ראה פעם את הרר"א הולך לטבול תחת הקרח בחורף, לזאת היה לו נשיאת חן אצלו). פעם אמר הרר"א להמלמד של העשיר, היות שיש לו (להר"ר אלימלך) בת הגונה, ובעה"ב שלך יש לו בחור טוב ושמואל בקראו שמו, ורוצה (הרר"א)

להשתדך עמו, ע"כ מבקש ממנו שיעשה לו טובה, שילך אל בעה"ב שלו וידבר עמו אודות שידוך זה. אמר לו המלמד של העשיר מה זה שעולה על דעתך, הלא בדרך כלל עשיר משדך עצמו עם עשיר, ולא עם מלמד? (ואני זוכר עוד בימי, שבאין ברירה שדכו א"ע עם מלמד, וכהיום נשתפר המצב הזה, ונשתנו שם של מלמד פשוט לראש ישיבה, מנהל וכיוצא, בכל אופן כהיום הוא דבר זה כבר ענין של כבוד). אמר לו הרר"א מה אכפת לך לדבר מזה להבעה"ב שלך? והבטיחו המלמד לדבר מזה עם בעה"ב שלו העשיר, כי כאמור היה לו לרר"א נשיאות חן אצלו.

ואכן המלמד חיכה לזמן מוכשר שיוכל לדבר מזה לבעה"ב שלו, כי אם יאמר דבר זה להבעה"ב שלו בסתמא הלא יביט עליו כעל משוגע, ע"כ המתין לשעת כושר. פעם ישבו יחד העשיר וב"ב, וספרו מעשיות, דברי צחות ועוד, אז אמר המלמד הנני רואה שמספרים אתם כאן דברים שונים, גם אני אספר דבר, ויספר שהמלמד של העני אמר שהיה רוצה לשדך את כבודכם! ונעשה מזה צחוק גדול, כמובן. לימים מצא הרר"א את מלמד העשיר ושאל לו, אם כבר עשה איזה דבר בענין, ענהו הלא אמרתי לכם שלא ירצו, ושמע הרר"א את דבריו והודה לו ע"ז. והלך לו לדרכו. אחר זמן הגיע לכפר סוחר אחד עשיר לעשות מסחרים עם העשיר, ואחר המסחרים אמר הסוחר להעשיר, הלא הנני רואה שיש לכם בחור טוב, ולי יש בת הגונה, אולי נשתדך? והיות שעושר אוהב לשדך א"ע עם עושר ע"כ הסכימו בזה, וגמרו ביניהם שבעוד כו"כ ימים יבוא להתנאים עם כל המשפחה.

באותן הימים אמר הרר"א להמלמד של העשיר, בבקשה ממך כשיגיע הסוחר להתנאים תגש אליו ותאמר לו באזניו "מיילך קאלטאן געפינט זיך דא" (הרר"א לא נגע ולא סרק בזקנו, לפי שכתוב מהאריז"ל שלא לתלוש שער מזקן, ויען שלא נגע בזקנו זמן רב נעשה זקנו כמו גוש אחד, וזה נקרא 'קאלטאן', ולכן קראו לו 'מיילך קאלטאן'), והבטיח לו המלמד ע"ז. וכן הוה, כשהגיע הסוחר וכל משפחתו, ציבור גדול, ניגש המלמד ולחש לו להסוחר באזניו כנ"ל, ואך כאשר הוציא המלמד מפיו דברים הללו יצא המחנות, ואחריו בני ביתו, וכל המשפחה והמחותנים, ונעלמו.

להעשיר הבעה"ב היה זאת לפלא, שראה איך שהמלמד שלו לחש איזה דבר באוזן מחותנו הסוחר, ותיכף אחר זה נעלמו מעיניו, שאל הבעה"ב את המלמד שלו בדבר, וסיפר לו המלמד שדבר זה עשה עפ"י בקשת הרר"א, והבין הבעה"ב שהלא דבר הוא, וילכו יחד הבעה"ב והמלמד להרר"א, אז אמר לו הרר"א שהסוחר וב"ב היה של ש"ד ורוחות (צדיקים גרשו

אותם, כהיום יש ג"כ אבל אין רואים אותם), הש"ד רצו לחטוף את הבחור ברשתו, ולכן אמר הר"א מקודם שרוצה להשתדך אתו, אבל יען שלא רצה העשיר לא היה בררה אחרת והוכרח לגרשם (והמה כבר ידעו וואס דער מיילך קאלטאן קען זיי טוהן). כשמוע העשיר איך שהצילו הר"א מפח יקוש כזה הוסכם כבר לשדך עם הר"א, ובנו ר' שמואל זה נעשה חתנו של הר"א, והיה נקרא ר' שמואל צורף, ומנו"כ באהל רבינו בליזענסק בחדר החיצון.

(מפי הה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק)

שמעתי מכ"ק חותני זצ"ל, שפעם באו שתי נשים בקובלנא לפני הר"א זי"ע, אחת היתה מתאוננת שאין לה לשלם שכר בית המזיגה לאדונה הפריץ, והשניה התאוננה שבעלה אינו בקו הבריות וצריך ישועה. אמר הרבי ר' אלימלך להאשה השניה שתשים "פיאוקעס" (עלוקות, מין חי שמוציאה דם) על בעלה. והאשה הראשונה חשבה שהרבי ר' אלימלך דיבר אליה, ע"כ חזרה לביתה ואמרה לבעלה מה שאמר הרבי. בעלה לא הסכים על זה כמובן, אמנם היא באחת שמצוה לקיים דברי הצדיק ובאין ברירה הסכים בעלה לזה והשכיב את עצמו במיטה ונתנו עליו 'פיאוקעס' (עלוקות) והדם התחיל לזוב ממנו. בתוך כך נכנס שליח מן הפריץ וביקש ממנו שישלם החוב, התיישב היהודי ואמר להשליח: הנה תראה, הייתי בעיר ללוות הסכום, ואכן כבר היה בידי כל הסכום, אמנם על הדרך קפצו עלי גזלנים והכו אותי ופצעוני וגזלו ממני את כל הכסף. הלך השליח ממנו ומסר את דבריו אלה לאדונו הפריץ וגם העיד שאכן ראהו מונח במיטתו ומתפתל ביסוריו מרוב דם. אמר לו הפריץ שאינו מאמין לכל זה, שהיהודים ידועים בשקריהם ובודאי היהודי משחק, כי זה דרכם כסל למו, על כן ציוה עליו הפריץ שיביא אליו את היהודי עם מיטתו, וכן עשה השליח. אמנם באותו פרק נשא הפריץ אישה חדשה שהיתה עדינה ממנו, ובראותה מה שציוה להביא איש חולה לפניו במצב כזה אמרה לו שעוזבתו, שאיננה רוצה לדור עם לב גס כזה. לבסוף הוצרך לפייס אותה, ואחרי רוב דברים הסכימה להתפייס עמו בתנאי שיתן לה היהודי את בית המזיגה במתנה לעולם, לפיוס.

(מפי הה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק)

וסיים, שהישועה היתה לו בזכות האמונה של האשה.

שמעתי מכ"ק חותני זצ"ל, היה יהודי עני בעיירה אחת שנהג לנסוע להרבי ר' אלימלך, והיו לו בנות שהגיעו לפרקי שידוכין, ולא היו לו מעות, והיתה אשתו רגילה

לאמר לו כשיבוא להרבי ר' אלימלך יזכיר לו שצריך הוא למעות בשביל נדוניא לחתן בנותיו. והיהודי הנזכר רגיל היה להתאכסן אצל בית מזיגה אחד שם בליזענסק, שהבעל בית היה נישט אזא פרומער אבל היה לו לב טוב, ובכל פעם שבא אליו היהודי הנזכר היה נותן לו אכילה ולינה ונוהג היה לבדח עמו כל עת מכל וכל. היהודי שכח כל פעם מדברי אשתו, ולא הזכיר את מעמדו להרבי ר' אלימלך. וכאשר אשתו דחיקתו למה אינו מזכיר להרבי ר' אלימלך סיפר היהודי לאשתו שבעל האכסניא שלו בליזענסק אמר לו פעם שאם ימכור לו הגן עדן שלו אז יתן הוא לו בתמורתו מעות שיוכל לחתן את כל בנותיו. אמרה לו אשתו נו וואס טוט מען נישט אז מ'דארף חתונה צו מאכן די קינדער, אשר ע"כ יסכים. כשבא היהודי עוד הפעם לליזענסק התאכסן בבית המזיגה הנ"ל וכאשר אמר לו הבעל אכסניא עוד הפעם כנ"ל הסכים היהודי כמו שאמר לו אשתו, ובעל האכסניא נתן לו המעות. כאשר הגיע לביתו עם המעות שנתן לו הבעל בית מזיגה וסיפר לאשתו שמכר את הגן עדן שלו וזהו המעות שקיבל, התחרטה מאד לאחר המעשה, הלמאי זיי וועלען קומען אויף יענע וועלט אן א גן עדן? (דימתה בדעתה ששם בעולם יש לכל זוג חדר מיוחד בגן עדן ואם ימכרו את החדר ההוא הלא ישאר שם בעולם העליון אן א דאך איבערען קאפ בלא קורת גג), ואמרה לו שיחזיר את הכסף.

היהודי חזר לליזענסק ואמר לבעל הבית מזיגה שאשתו ציותה לו שיחזיר את הכסף ויחזור מן המקח וגם הוא אין לו חשק להמקח כי באמת חשב שזה הוא רק ווערטיל, ולא על האמת, והבעל אכסניא טען שמקח נשאר מקח ולא היה ווערטיל, ואחר הויכוח התיישבו ביניהם שילכו לשאול בזה את הרבי ר' אלימלך, וכן עשו, ואמר הרבי ר' אלימלך שבעוד ימים אחדים יבוא אחיו (ר"ר זושא) לכאן, וזה הדין תורה יפסקו שניהם. הסכימו להמתין, ואכן בא הרבי ר' זושא זי"ע והיהודי עם הבעל אכסניא עמדו לפניו לדין תורה. הבעל אכסניא טען כי המקח נעשה ביושר כי שום איש לא הכריחו בדבר, והיהודי אף הלך לביתו זו אשתו לשאול בדבר והסכימה על זה. והיהודי טען שהיות שהבעל אכסניא נהג מעולם לדבר עמו דברי בדיחות על כן חשב שגם זה הוא אחת מדברי בדיחותיו. ועיינו האחים בדבר ויצא הפסק משניהם שהיהודי העני יש לו טענה צודקת, וכדי שיווכח בבירור שהמקח נעשה באמת, לא כמו שאמר העני, עוצו עצה שיעשו אש גדולה מחוץ לעיר ואם יכנס הבעל הבית לתוך האש זיך צולאזין פארברענען פארין אויבערשטן (להישרף עבור הקב"ה) סימן הוא

שחשב את המקח הזה גם כן לאמת! והסכים הבעה"ב על זה, והלכו האחים הק' ובעה"ב מחוץ לעיר ועשו שם מדורת אש ובעל הבית התחיל לכנוס לתוך האש מיד עצרוהו האחים הק' מליכנס באמרם אליו אם רק רצית להשרף למען כבוד שמו יתברך ויתעלה די לך בכך, ובעד הרצון עצמו כבר יש לך גן עדן, ויכול אתה להחזיר הגן עדן של היהודי לבעליו ולחזור מן המקח. ומאז השתפר הבעל הבית מעשיו לטובה עד שנעשה איש צדיק.

ועל כן כתב הר"ר אלימלך בספרו "נועם אלימלך" פר' וישב: דהנה יש בני אדם שמעשיהם מקולקלים, רק מחמת שיש בהם איזה מידה טובה מצד הטבע, דהיינו שהוא לב טוב גומל חסד ועושה טוב עם בני אדם, זה מועיל להם שחוזרים למוטב, עכ"ל. ואינני זוכר אם הוסיף חותני כאן כל פעם את דברי הרר"א הנ"ל, אבל בכל אופן יש לזה שייכות, כי לבעל הבית הנ"ל היה לו לב טוב, ולא היה פרומער ועם כל זה הסכים להשרף על דבר כבוד שמו יתברך, וזה הביאו שיהיה לו עולם הבא. והגני מוסיף על זה שדבר זה עצמו שאמרו לו האחים הק' שעליו להשרף למען כבוד שמו יתברך, והאמין בתמימות שאכן כן הוא כוונתם ממש והסכים לזה בתמימות לבו זהו המופת הכי גדול משני הצדיקים האלה.

(מפי מהר"י מפשעווארסק זי"ע)

שמעתי במוצש"ק העבר מחותני הה"צ שליט"א מעשה, ששמע מהחסיד ר' חיים קורץ שו"ב ממעליץ, והוא שמע מאביו ר' מענדל, ואביו הנ"ל שמע בעודו נער מרבינו הקדוש מדזיקוב, ר' אליעזר זי"ע, בעת שהיה הרבי ר' אליעזר בעיר או בכפר זשאחוב, הסמוכה למעליץ, והיה לו האכסני' אצל ר' משה ע"ה, אבי אביו של ר' חיים קורץ שו"ב הנ"ל, ובנו של ר' משה, ר' מענדל, בעודו נער בבית אביו בן שמונה שנים, ראה ושמע מה דלקמן. הנה בין הבאים אל הרב ר"ר אליעזר זצ"ל בא גם איש כפרי, ושאל לו הרב: שם אחיך היה קאפיל? וכאשר השיב בחיוב אמר הרב"ק: יהי חלקי עמו בגן עדן (קאפיל זה כבר שחל"ח), ואח"כ אמר הרב למה אמר על אחיו שבח כזה, וסיפר מעשה, שפעם אחד באו לראפשיטץ שני נכדי רבינו הק' הרר"א מליזענסק זי"ע, והיו נצרכים לכסף לבתיהם, גם על עצמם היו נצרכים למלבושים. והנה סמוך לראפשיטץ היה דר' ר' קאפיל הנ"ל, והוא היה עשיר ונדבן, ובא גם הוא על יום השוק לראפשיטץ שארכה כמה שבועות וימים, והרב מדזיקוב ר' אליעזר היה שם אצל אביו הק', ושלח להשוק אחר ר' קאפיל ובקשו שיבוא אליו, והנה הוא בא. ולא רצה הרב לדבר עם ר' קאפיל תיכף

מענין כסף, על כן אמר לו, היות שהביאו לאביו רבינו הגדול מראפשיטץ זי"ע יין טוב על פורים ועל פסח ע"כ רוצה לכבד אותו ביין טוב ומשובח, ושתה, שוב שאלו אם רוצה לטעום יין אחר, וטעם ר' קאפיל, אמנם ר' קאפיל שהבין שלא בשביל הכיבוד ביין שלח אחריו, ע"כ אמר לו: אליעזר'ל, זאג מיר ואס דו ווילסט! ואמר לו שיש כאן שני נכדי ליזענסק והמה נצרכים למלבושים חדשים, לכן יתן כסף עבורם, ונתן לו ר' קאפיל חמשים גולדן, ואמר לו הרר"א שזה מעט, הוסיף לו עוד חמישים, ואמר הרר"א שזה מעט, אז לקח ר' קאפיל הכיס מעות שלו ונתן להרבי ר' אליעזר, ואמר לו שיקח מן הכיס כרצונו, ולקח עוד חמישים, ור' קאפיל הלך לו לדרכו, והר"ר אליעזר מסר המעות לשני נכדי הרבי ר' אלימלך. זה היה ביום.

בלילה על משכבו בחלומו בא אליו שליח אחד, ואמר לו בא עמי ואראך דברים נאים, והנה הוא הולך עמו בחדרים מחדר לחדר, וכשנכנסו לחדר אחד, אמר לו השליח, בחדר זה הוא הרבי ר' אלימלך. והיה הרבי ר' אלימלך שוכב אז על מיטתו ופניו אל הכותל, ולא ראה אותו, גם היה לו בעת הזאת יראה ופחד, ויצא משם. והשליח עזב אותו והלך לו לדרכו. והיה לו להרבי ר' אליעזר'ל עגמת נפש גדול, הלא הייתי שם ולא ראיתי פניו! אח"כ בא השליח פעם שנית, ואמר לו בא עמי ואראך דברים יותר נאים, והלך וסבב עמו בכל החדרים עד שבא לחדר הנ"ל, ואז ראה פני הרבי ר' אלימלך, ולא היה לו יראה ופחד. והנה ראה שם למעלה ממיטתו של הנועם אלימלך פאליצע אחד שהיה שם הרבה ספרים, ושאל להשליח מה זאת, ואמר לו שאילו הספרים המה מה שחיבר ר' אלימלך שם בגן עדן, ורצה הרבי ר' אליעזר לראות איזה ספרים יש שם, ואמר על עצמו שהיה ספרינטע' (זריז - געשיקטער), והרהיב עוז בנפשו, והגביה המלבוש העליון שלו ונתן בחגורתו, והניח רגל אחת על המיטה, בכדי שיעלה וישיג, וחטף ספר אחד בידיו וברח אל תוך העגול, (בכל העירות היה עגול כזה, שבאמצע העגול היה בית גדול שהיו יכולים להכנס שמה בעגלה, והיה נקראת א שטעטיש ראד-הויז, ואמר הרר"א לאיזה בית בראפשיטץ שברח לחצירו), ומשם רץ בחלומו לתוך הבית הגדול, ועמד א"ע תחת הפתח, ופתח הספר במהירות לראות מה כתוב בו, וראה רק עגולים, כמו 0 0, ותיכף בא אליו השליח ולקח ממנו הספר, ואמר לו תחזיר לי הספר, זה אינו בשבילך, כי זה הספר אין שייך בעוה"ז, ויקץ.

בבוקר סיפר לאביו שראה בחלומו את הרבי ר' אלימלך ואמר לו אביו הק' זה אי אפשר שתראה את הרבי ר' אלימלך, וצייר לו הרר"א את תמונתו, והיה חידוש בעיני אביו שזכה לזה, וביקש ממנו אביו שיספר

היה עוד זמן הגאולה [הפי', אם היה מראים לו את הלוחות היה הגאולה, שבזה הדבר תלוי].

(מרשימות הה"ק רבי איציקל זצ"ל מפשעווארסק)

שמעתי מהגה"ק ממונקאטש בעל "מנחת אלעזר" זי"ע, כשהיה בפעסט בסוף ימיו לצורך רפואתו, לפרש הפסוק (תהלים ב) "למה רגשו גוים וגו' יושב בשמים ישחק ד' ילעג למו" ולכאורה בזמן של עקבתא דמשיחא ומלחמת גוג ומגוג שחוק זה למה, ולשמחה מה זו עושה.

ופי' על פי מעשה רב שאירע אצל הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע שהיה דרכו לעשות בחצות הלילה גלגול שלג פעם אחת היה מונח שם קרשים עם יתידות שכסה אותן השלג ולא היו נראים והקדוש הרבי ר' אלימלך הנ"ל גלגל שם את גופו הקדוש, ונגע בקרש עם יתידות, ונתחב יתד לתוך גופו ונעשה נקב תוך עורו ובשרו והיה בסכנה גדולה וכשנכנס לביתו וראתה בתו הצדיקת מיריש איך הדם שותת ויורד ממנו בדקה אותו וראתה פצע ונקב חלל מלא דם אך התחזקה עצמה ואמרה בלשון צחות וצחוק 'קיינ עין הרע אגאנץ דזשופ שטרוי וואלס מען געקענט אריין טאהן אין אזא גרויס לאך' (בלי עין הרע שק שלם קש היו יכולים להכניס בחור כזה גדול) ודברי צחוק הללו הביאו גם את אביה הק' לידי גיחוך ותיכף אחר שסתמה הנקב חזר לעבודתו בתיקון חצות וכו'.

בבוקר אמר הרבי ר' אלימלך לבתו שהיה סיבה טובה מן השמים שפי' פתחה בחכמה בדבר צחוק עד שגם הוא נתעורר לצחוק שזה גרם שגם בשמים נתעורר צחוק ועל ידי זה ניצול מן הסכנה והסביר כי אם בא לאדם פתאום דבר של סכנה סימן הוא שנתעורר עליו איזה קטרוג בשמים וכשאינן שום עצה להמתיק הדין אז אם יש יכולת לגרום שגם בשמים יתעורר צחוק, על ידי זה נמתק הכל ונתהפך לרחמים, (וזהו גם הענין ששוחקין כשנופלים או כשרואין איש משוגע כי אז הסכנה רח"ל גדולה).

ובזה פירש הגה"ק הנ"ל (ממונקאטש) דלכן "יושב בשמים ישחק" רבזמן של עקבתא דמשיחא ומלחמת גוג ומגוג שיהיו קטרוגים גדולים שידברו על ד' ועל משיחו כנודע שטרם גמר התיקון מתגברים הסטרא אחרא רח"ל בידועם שעוד מעט יתבטלו לגמרי, אז לא יהיה שום עצה רק שהצדיקים יעוררו שמחה בשמים, שגם השי"ת ישחק ועל ידי זה ימתק הכל, ויתבטלו כל הקטרוגים בב"א,

כל זה שמעתי מפי הרה"ק ממוקאנטש בשעה שהגה"צ מבאלקאן היה גם כן חולה ובא בבית החולים לבקרו ואמר אז שגם בשמים משחקים שחולה אחד הולך לבקר חולה השני, וסיפר מעשה מצדיק זקן חולה שבאה אליו אחותו החולנית

לו מה שעשה במשך היום, וסיפר לאביו את כל הנ"ל, ומה שהלביש במלבושי חורף לשני נכדי ליזענסק, אז נתיישב לאביו מה שזכה לכל הנ"ל. וכשסיים הרבי מדזיקוב את כל הסיפור, אמר: נוא מעג איך נישט זאגען יהי חלקי עמו בג"ע? הכוונה, שע"י ר' קאפיל זכה לחלום גדול כזה.

(מפי הנ"ל ומרשימותיו)

וסיים: כשהיה חתוני ז"ל בא"י, ערך הר"ר אביגדור לאנדעסמאן סעודה לכבודו בבני ברק, ושם סיפר חותני המעשה הנ"ל, ואח"כ הביא הרב מקארלי (חתן הרב מקאשוי) ועוד אחד, שני חלאטליך לחותני, שגם המה רצו לראות הר"ר א...

הרה"ק בעל "אוהב ישראל" מאפטא זי"ע סיפר, שהיה ביום טוב אחרון של חג הסוכות אצל כ"ק אא"ז הרבי ר' אלימלך זי"ע ואמר לו הרבי ר' אלימלך שמיצר לו על שלא היה אצלו בראש השנה, היות בימים הנוראים היה ח"ו קטרוג, [משבעים שרים של מעלה שונאי ישראל המה שיש להם קנאה על ישראל], ואא"ז הק' לימד זכות על ישראל בכח תורתם ותפלתם ומעש"ט, והמשטינים עמדו כנגדו ולא הניחו ללמד זכות, ונתיישב להתחיל לדבר מעניני אכילה ושתיה [היינו מעניני מצוות ומעשים טובים שבני ישראל עושין בעת אכילה ושתיה, שיש להם עבודה גדולה גם אצל עניני גשמיות, הן במצות נטילת ידיים לסעודה והן בברכת המוציא והכנסת אורחים לסעודה], ואל זה לא הטו אזנם של המשטינים [כי אין להם שום השגה בענינים אלו, שדבר זה הוא אצלם כמו לשון שאין מבינים, ונשמטו והסתלקו משם כל המקטריגים], ואמר: נחזי אנן החילוק בין עכו"ם ולהבדיל ישראל, דהיינו אם עכו"ם עושים משתה נצמח מזה רציחה וכהנה כידוע, אמנם כשישראל עושה חתונה אומרים שירות ותשבחות ומחלקים הרבה מעות! ומזה נתהוה [אז] עת רצון גדול [בשמים] עד שבאו אלי ושאלו אותי, מה נעשה כבוד ויקר על שגרמת שמחה להבורא יתברך שמו ולכל העולמות, במה שלמדת זכות על ישראל הק', נתיישבתי אם הוא עת רצון אני רוצה לראות בית המקדש של מעלה, והראו לי הבית המקדש של מעלה עם הכלים! [והביאור בזה הוא, שאמרו צדיקים שכמו שהיה בגשמיות שהוליכו את כלי המקדש לעיר רומי כמו כן היא ברוחניות, שהכלים המה בגלות אצל הסטרא אחרא וע"י המצוות ומעשים טובים של ישראל מוציאים את הכלים מרשותם, וכשיגמרו גאולת כל הכלים הללו מידיהם אז תהיה הגאולה השלימה], ואמרתי אני רוצה לראות הקדשי קדשים, והראו לי [ואמרתי] אני רוצה לראות הארון והראו לי [ואמרתי] אני רוצה לראות הלוחות אמרו לי הקשית לשאול. ואמר כ"ק אא"ז זצ"ל להרה"ק מאפטא זצ"ל, אם כבודו היה בכאן והיה זכות הרבים [היינו זכות שני הצדיקים] היו בודאי מראים [לי] לוחות גם כן. ואמר הרה"ק מאפטא זצ"ל, מסתמא לא

זקניה לבקרו, אמר ג"כ זה הלשון, והכל כדי לעורר צחוק בשמים.

(מרשימות הגה"צ מווייטצן זצ"ל)

שמעתי מכ"ק חותני, ששמע מה"ק מקאלאשיץ, ששמע מהה"צ ר' אשר מגלינא נכד הר"ר אלימלך זצ"ל, ששמע מזקנתו שהיא היתה בשעת מעשה ילדה בין הילדים, (והגם שאשה פסולה להעיד, אולם יש כמה דברים שאשה כשרה להעיד, כגון שיש לה נאמנות בכשרות המזון ובניקור הבשר), וסיפרה שפעם בעת שהר"ר אלימלך בא מבית המדרש (חותני היה מסופק לאחרונה אם היה ד"ז שבת שירה או שביעי ש"פ), והיה שם בביתו בניו ונכדיו, ציוה הר"ר א' להביא לפניו דלי מלא מים (לאווער וואסער), והגביה הר"ר א' את יד קדשו באויר מעל המים, ועשה תנועת מכה בידו באויר [כמו מי שמחלק איזה דבר] ונתחלק המים, ואמר הר"ר א': כה בקע משה רבינו את הים! רצה להכניס בזה אמונה בתוך הבנים, היות שיש אפיקורסים טיפשים שאומרים שיש מימות שכמה שעות עוקר א"ע למזרח, ואח"כ פונה כמה שעות למערב וכיוצא, ואז פתאום עבר משה ובניו בתוך הים, ופרעה הרשע לפי שלא ידע חשבונות אלו נטבע בים, כך הם אומרים, ואלו דברי שטות המה, כי בעת שהים פונה קדימה, או אחור, אין הים נעשה חורב ממש, רק יש שם רפש וטיט, והלא כתוב בתורה והים היה בחרבה.

והר"ר יוסף וייס ע"ה שו"ב מפה מחסידי וויזשניץ אמר היטב, שבזה יובן מ"ש ז"ל בעת שבקע משה רע"ה את הים נבקעו כל מימות שבעולם (בפשטות הטעם, לפי שכל הנחלים הולכים אל הים, ורצה ה' שיהיה הים חרבה ממש, לכן הוצרך שיחרבו כל הימים, שלא יגיעו מים שמה כלל), גם אמרו ז"ל שנבקעו אפי' מים שבכלים, והסביר המהרש"א שזה היה מטעם שעי"ז יהיה בניקל בכמה דורות אח"כ לר' פנחס בן יאיר לבקוע הים בדרך עברו כמו"ש בחולין ז', שהיה מכח זה, (ובז"פ הר"א בסרס ליקוטי שושנה הכתוב הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל עיי"ש), ועד"ז אמר ר' יוסף שו"ב הנ"ל, שמטעם זה הוצרך שיבקעו כל מים שבכלים, כדי שהר"ר אלימלך יוכל לבקוע המים בכלי הספל בשעתו מכח זה, ונכון הוא.

(מפי הנ"ל)

דער זיידע [חותני] הה"צ שליט"א, פארציילט, אז די מאמע פון ר' אלימלך זי"ע הרבנית הצ' מירל ע"ה, איזט געווען איין יפת תואר, ועמדה לשרת בבית מזיגה של אבי, והיו שכורים נכנסים לשם, און פלעגן טרינקען, פלעגט זי גייען פאר האנגען דאס פנים, אביסל צו דאס גאנצע, און גערעדט מיט די קליענטן דארט אזוי שנויאפעריג, מיט די נאהז (היתה מכסה רוב פניה, ומגמגמת בלשונה), שני דברים אלו עשתה לשמירה

כמובן, האט מען מגלה געווען איר מאן אין חלום אז זי וועט האבן א מנורה מיט זיבן ליכט, היינו זיבן קינדער צדיקים וצדקניות, נוא, האט זי געהאט זעלכע קינדער אסאך גרעסער וויא מלאכים, דער ר' ר' אלימלך און דער ר' ר' זישא זי"ע, און נאך, איהר פעהלט שוין גאר נישט אין גן עדן (אז גילו לבעלה בחלום, שתזכה למנורה עם שבעה נירות, וכן זכתה לבנים גדולים ממלאכים, הר"ר אלימלך והר"ר זושא ועו', וכבר לא חסר לה כלום בגן עדן).

(מפי הה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק)

שמעתי מהגה"צ רבי יהודא זי"ע מסטיטשין, פעם אחד בעת שנסע הרבי מלובלין זי"ע לרבו הרבי ר' אלימלך זי"ע פגע בדרך איש אחד, שהיה נראה לו להחזוה שהוא איש צדיק נשגב, כי ראה אותו האיש לומר והאיש היה בוכה בדמעות על גלות השכינה והיה נוהג את עצמו ממש כצדיק, ושאלו הרבי מלובלין לאיזה רבי אתה נוסע, אמר לו שאינו נוסע לשום רבי, והיה זה קצת תמוה בעיני החוזה ואמר לו איהר פארט נישט צו קיין רבי'ן און איהר זענט אזוי, איהר עט פאר'ן מיט מיר צו מיין רבי'ן צום רבי אלימלך, עט איהר דאך זיין נאך מער, והלה נאות לבקשתו שיסע להרבי ר' אלימלך. כן עשו,

וכאשר באו לליזענסק ונכנסו להרבי ר' אלימלך תיכף כאשר ראם הרבי ר' אלימלך הפך פניו מהם והפנה אליהם עורף ולא ידעו מה זה, ויצאו. והיה החוזה מזה בחלישות הדעת הרבה מאד, ואמר לאיש כנ"ל ס'איז אוודאי נישט וועגן דיר ווייל דו ביסט א צדיק, ס'איז אוודאי וועגן מיינע חטאים, איך וועל מיך צוגרייטן א פאר טעג און נאכדעם וועל איך אליין אריין צום רבי'ן און נאך דעם עסט דו אריין.

וכן הוי, שעשה החוזה הכנות בתשובה וכו' ונכנס להרבי ר' אלימלך, וכאשר נכנס קיבלו הרבי ר' אלימלך בשמחה גדולה וואס מאכסטו ר' יצחק'ל, ואמר החוזה איך בין יעצט גארנישט אזוי גוט איך זאל פריער האבין גיווען אזוי שלעכט, א פאר טעג צוריק האט דער רבי נישט געוואלט מיר געבן קיין שלום, און יעצט עפיס איז מיך דער רבי אזוי מקבל בשמחה. אמר הרבי ר' אלימלך דו מיינסט ס'איז וועגן דיר? עה, וועגן יענים.

שאלו החוזה: וואס הייסט, עהר איז דאך אן אמת'ער צדיק וכו', וסיפר התנהגותו. אמר לו הרבי ר' אלימלך כ'וועל דיר זאגן ס'איז דא פיהר מיני מענטשן, (1) ס'איז דא דיע וואס זענען גוט און מיינען אז זיי זענען גישט גוט. (2) ס'איז דא די וואס זענען נישט גוט און מיינען אז זיי זענען יא גוט. (3) די וואס זענען נישט גוט און

ווייסען אז זיי זענען נישט גוט. 4) און די וואס זענען גוט און ווייסען אז זיי זענען גוט.

יעצט, די וואס זענען גוט און מיינען אז זיי זענען נישט גוט, נאך אזוי דארפט מען דאך זיין. די וואס זענען נישט גוט און מיינען אז זיי זענען נישט גוט, לעבען זיי דאך אין א טעות, נאך אויף א טעות כאפט מען זיך, זיי וועלן אמאל גיוואויר ווערן דעם אמת וועלן זיי האבן א תקנה. די וואס זענען נישט גוט און ווייסן אז זיי זענען נישט גוט, נאך אזוי זיי זענען נישט גוט, וועלן זיי תשובה טוהן, אבער די וואס זענען גוט און ווייסן אז זיי זענען גוט, וועלן קיין מאל קיין תיקון נישט האבן.

והבין החוזה מה שראה רבו הק' על איש הלז ועל מה ריחקו, ויצא ואמר להאיש מה שאמר הרבי, ואותו האיש היה באמת ירא ד' ומיד נכנס להרבי ר' אלימלך ונפל לפני רגליו הק' ובכה בכבדות עצומות שהרבי יתן לו תשובה, והוסיף לאמר שאינו רוצה לידע מכלום, כי כל חוטא אפי' היותר גרוע יש לו תשובה וכו'.

ואמר לו הרבי ר' אלימלך כי לכל חוטא יכול הוא לבדו לתקנו וליתן לו תשובה, אבל אדם כמותו איננו יכול לתקן בעצמו לבדו, רק כשיבא לכאן אחיו הר"ר זושא, שניהם ביחד אולי יהיה בידם לתקן אותו. והיה שם לאיזה זמן, והאחים הק' לקחו אותו לתוך עבודתם (אין זייער ארבייט), ונעשה באמת כדבעי, וכשהלך משם אמר הלה "יעצט ווייס איך אז איך בין נישט גוט".

(מפיהם ומפי כתבם)

סיפר חותני הה"צ שליט"א, ממה ששמע מאביו הה"צ זצ"ל, שפעם אחד ישב רבינו הגדול ר' אלימלך זצ"ל בחדרו, והחבריא קדישא בחדר השני, והנה החבריא קדישא עשו אז איזה ענין גדול אשר לא הי' נכון בעיני הבעל דבר, ובא הבעל דבר והזהירם שיפסיקו מהדבר שרוצים לעשות, ובאם לא יפסיקו וועט ער זיך נעמן צו זיין, והם השיבו שאינם יראים ממנו, ובא [הבעל דבר] להרבי ר' אלימלך, שיגיד לתלמידיו האזהרה שלו, ונכנס הרבי ר' אלימלך ואמר להחבריא קדישא, והם השיבו שאינם יראים בעזהשי"ת מהיצה"ר, ובא הבעל דבר פעם שנית לרבינו הקדוש [באזהרה הנ"ל], ונכנס [הרבי ר' אלימלך] להחבריא, [ומסר להם את דברי היצה"ר שנית], והם השיבו התשובה הראשונה כנ"ל, אח"כ בא הבעל דבר פעם שלישית לרבינו ר' אלימלך ואמר כך: אם כי איננו יכול לעשות להחבריא שום דבר, אמנם זאת יעשה שיעשה לכל העולם חסידים, [וכמובן נתייראו החבריא קדישא מחסידי הבעל דבר, ומעשה שטן הצליח].

(מפי הה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק)

שמעתי מהה"ח המפורסם ר' יצחק דוד לידער ז"ל, ששמע מהה"ק רבי יעקב יוסף זצ"ל מסקווירא, שהרה"ק רבי דוד מטאלנע זצ"ל נהג להסתופף בצל קדושת אחיו הבכור רבי אהרן מטשערנאביל זצ"ל. פעם שוחחו החסידים מפלאות הצדיקים, ענה הרה"ק רבי דוד מטאלנע ואמר, שמעשיות אינו יודע הרבה, רק שנים, א' מה ששמע וא' מה שראה בעיניו. וסיפר, שפעם נסע לאחיו הגדול הנ"ל והתנצל לפניו שאין לו פרנסה, סיפר לו אחיו מעשה, שהה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זצ"ל בימי עלומיו כאשר כיהן ברבנות באחד ממקומותיו (בעיירות ק.א.י.ם.) סבל דחקות נוראה, הרבנית וב"ב היו עטופים ברעב ממש, והה"ק ישב בביהמ"ד כל היום על התורה ועל העבודה. וכשהילדים בקשו אוכל מאמם הרבנית, שלחה אותם לאביהם בביהמ"ד, וכן עשו, ומשאמרו לאביהם הק' שהנם רעבים לא הגיב על זה כלום, רק למד הלכה, והיטב חרה לה להרבנית על זה. לימים הגיע שמה הרבי ר' אלימלך לאיזה עיר בגלילות, ונסע אליו הרה"ק מאפטא, והרבנית נסעה עמו, שרצתה לקבול עליו בפני הר"ר, ואכן סיפרה להר"ר את כל מעשי בעלה, שאינו משגיח על ילדיו הרעבים גם צמאים. שאלו הר"ר א היתכן כזאת, אמר לו הרה"ק מאפטא דאס הארץ האט מיר טאקע זייער וויי געטוען אבער וואס האב איך געזאלט טוען? [שאהבת התורה הק' עולה לו על כל האהבות!] אמר לו הר"ר א מאד תגל נפשי שהגעתם למדריגה כזאת, ויאמר הרה"ק מאפטא אמנם על הרבנית וב"ב עליהם הרחמנות, אמר לו הר"ר א: אמרו חז"ל עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות, ומקשה התוס' הלא אמר ה' לוי ואני פורע עיי"ש, ובכן אנו מפרשים 'עשה שבתך חול' שגם בחול יהיה לכם בחינת שבת, ועיי"ז אל תצטרך לבריות, ובאיזה אופן יתקיים זאת, לכן אמר ה' לוי עלי, תתדבקו בי, ואני פורע ומגלה טבעכם בעולם. ואיחל לו הר"ר א שיתרומם קרנו בכבוד, ומאז כבר היה לו להרה"ק מאפטא פרנסה ברווח [שנתגלה בעולם].

וסיים הה"ק מטאלנע, זהו הסיפור ששמעתי, והמעשה שראיתי הוא, שמאז שסיפר לי אחי הגדול מעשה זה נתרומם קרני ומזלי בשפע רב.

(מפי הנ"ל)

סיפר חותני הה"צ שליט"א, שהאחים הקדושים, היינו הרבי ר' אלימלך והרבי ר' זושא זי"ע, היו מחולקים בענין אחד, שהרבי ר' אלימלך היה סובר שטוב ויפה להיות עשיר, שיוכל להתנהג ברחבה, ולכן בעת שהלך נע ונד כמפורסם, ביקש וחיפש תמיד להיות משובו ש"ק אצל עשיר, ושיטת אחיו הרבי ר' זושא היה

להיפוך, ובכל עת גלותו חיפש להיות ש"ק אצל עניים צדיקים נסתרים.

אמנם אח"כ נראה לכל אחד [מהאחים הקדושים הנ"ל] שהצדק עם אחיו, ולכן רבינו הרבי ר' אלימלך ביקש והתפלל שבניו ונכדיו יהיו עניים, ורבינו ר' זושא ביקש שבניו ונכדיו יהיו עשירים, והיה כמה מנכדי הרבי ר' זושא עשירים.

(מפי הרה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק)

שמעתי מהגה"צ רבי מנחם שלום וואלדמאן דומ"ץ דק"ק וויעליטשקא, ומהגה"צ האב"ד דק"ק הנ"ל, ששמעו שניהם מהה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זצ"ל: הרבי מלובלין היה דר בצעירותו בעיר לאנצהוט, ונהג שם רביסטעווע לעת זקנתו של רבו הק' הרה"ק מליזענסק, והיה לו שם פרנסה (אולי היה הוא שם 'מגיד' או 'דיין'). פעם שמע הרבי ר' אלימלך שאחד מאנשי שלומו, הרה"ק ר' דוד הלוי קרפף זצ"ל מלמד תשב"ר בעיר זאלין (עיריה בין ליזענסק ללנצהוט) היה אצל הרבי מלובלין בלנצהוט על יו"ט שחל להיות בשבת, היטב חרה לו על זה (שם התלמיד מנהיג בחיי רבו יכול ד"ו להזיק לאריכות ימים של רבו כנודע), ע"כ עבר לבית הרה"ק ר' דוד בזאלין (הפי' נסע בעגלה אף שהוא סמוכה, יען שהיה זה לעת זקנתו כנ"ל), ושאלו היתכן כזאת לעזוב את רבו ולדבק ברבי אחר שהוא תלמיד ממנו, ענהו ר"ד: דער רבי איז צו הויער, האב איך גענומען ר' איציק'ן (מלנצהוט) פאר א לייטער איך זאל קענען פארשטייען דעם רבי'ן, (הרבי גבוה מדי, ולקחתי את ר' איציק לשמש כסולם, שאוכל להבין את רבינו) היינו שלא עזב את רבו הק'. (כאן הגיב הק' משינאווא מפני כבודו של הרבי מלובלין: אן השגה פון א חסיד, צו מאכן דעם רבי'ן פון לובלין פאר א לייטער). והרה"ק ר' דוד רצה מאד לכבד את רבו הק', אמנם לא היה לו עם מה לכבדו, כי לא היה לו בביתו כי אם מעט קמח, ע"כ העמידה הרבנית סיר מים על האש, וכשהרתיח המים שפכה הקמח לתוך הסיר ונעשתה מזה 'טשיפקעלעך' (נאקעלעך), ובשעת מעשה בכתה הרבנית, ובקשה בקשה חמה ולבבית מהקב"ה, שהצדיק ירגיש במאכל זה טעם גן עדן, וכיבד הרה"ק ר' דוד את רבו הרה"ק במאכל זה, ואכל, ונסע משם לביתו נאוה קודש בליזענסק הסמוכה.

לימים לעת זקנתו של רבינו הרה"ק היה קשה לו האכילה, וכשהרבנית שלו הפצירה בו שיאכל, ענה ואמר לה הרה"ק: כשיהיה לו 'טשיפקעלעך' מ'זאלין' אז יאכל! והרבנית כשמעה דבר זה פעם ושנים, עברה לבית הרבנית מזאלין, ושאלה לה על סדר עריכת ה'טשיפקעלעך' שנתנה מלפני שנים לבעלה הצדיק, אז סיפרה הרבנית מזאלין שלא היה לה שום סוד בזה,

ורק בכתה מעומק לבה לפני השי"ת כנ"ל, ודבר זה לא היה עוד בכח הרבנית מליזענסק ע"ה.

(מפי הנ"ל)

הציון הקדוש

פעם אחת אמר בעל התפארת שלמה זי"ע: כל העולם בודאי תמהים היתכן הרב מראדאמסק יסע לליזענסק על הציון, ומאי טעמא על ציון הצדיק הזה ולא על ציון אחר, ובטח אם נכתוב שאלה ותשובה ע"ז להגאון ר' שלמה קלוגער זצ"ל בודאי יכתוב ויארץ כמה תשובות ארוכות וחידושים ע"ז, אבל מי שיוודע מפני מה בארץ ישראל ישנם קברי נביאים ומלכים, ושופטים, תנאים ואמוראים, ועל שום ציון אין עושין הילולא רק על ציון התנא ר' שמעון בר יוחאי וציון האר"י ז"ל, מי שיוודע זאת, יודע וגם יבין את זאת, עכ"ל והוא פלא.

(נפלאות התפארת שלמה אות רנ"ב)

אחת מצאצאי רבינו הרה"ק לא נפקדה ל"ע בזרע של קיימא, ופעם זכתה להשתטח על ציון זקינה ר' אלימלך בליזענסק, ושטחה בקשתה שתזכה להתעבר, ואכן תפילתה נתקבלה והגיעה לפרשת העיבור, אך לכלל לידה לא הגיעה, כי לא נתקיימה זרעה לחיים, והצטערה כל ימיה ע"ז, שלא פירטה בבקשתה להפקד בזרע של קיימא.

(שבחי הרבי ר' אלימלך דף קס"א)

הרה"ק מצאנו זצ"ל היה פעם בכ"א אדר בליזענסק ובעת שיצא מהאהל של הציון הקדוש, הביאו שלחן, והכינו עליו משקה לשתיית לחיים, והנה הרה"ק מצאנו נעצר וביקש תחילה מכל אחד ואחד שיאחל לו: מ'זאל האבען געפויעלט אלעס גוטס.

(דבר אלימלך דף ל"ד)

פעם אחת סיפר [הרה"ק ממאגלניצא זי"ע] כי פ"א נסעה אמו לליזענסק על קבר בעל נוא"ל, והיתה שבתה בשבת בעיר חדש (ניישטאט) הסמוך לגבול אצל הרה"ק בעל מאור ושמש זי"ע, והיה המאור ושמש מרפה אותה מנסיעתה ואומר לה, למה לאשה על קבר מרן, כי הוא בעולם העליון מאד ואין תועלת להיות על קברו, וכהנה וכהנה דיבר אליה, ולמחרת שלח לקרוא אותה אליו, וסיפר לה: תדע כי מורי ורבי [הרה"ק] בא אלי והקפיד עלי מאוד ואמר מה לך שתסית את הצדקת הזאת לבל תסע על קברי, הזהר והשמר לחזק אותה ביתר שאת שתסע על קברי ובעזה"ש תשיג שם כל חפצה ומשאלותה, ואח"ז הרה"ק בעל מאור"ש

בעצמו השתדל עבודה שיהיה לה מרכבה לעבור הגבול.

(אהל אלימלך אות ר"ג)

ענין נסיעתו דהרה"ק התפארת שלמה זי"ע לזענסק כמעט בכל שנה, היה ענין נורא ופלא אצל כל העולם, והיה מרעיש מאד בנסיעתו זאת, ואף שהיה כהן, ולא יכול היה לילך על הציון ממש, אעפ"כ היה לו מקום מיוחד שם אצל אילן העומר כנגד החלון של האהל, ושם העמידו לו ופרשו לו ג' מחיצות בינו ובין העם ושלחן וכסא, ומחיצה הרביעית היתה פתוחה כנגד החלון, וישב ולמד שם, וכל העולם הסתלקו משם באימה ופחד, ובעת שסיים לימודו, עמד ממקומו ובא להחסידיים, ובאו כולם בפתקאות ושתו יין שרף לחיים, ושם הראה נפלאות ומופתים ופעל ישועות עד להפליא. ועשה שם תיקון גדול שתיקן מחיצות האוהל בחומות בנין וגג, ותיקן בפנים שידלקו נר תמיד, ועד היום הזה כן המנהג, ומאז התחילו מכל מדינות גאליציא ליסע על הציון הנ"ב בקביעות, ואמר הרה"ק התפארת שלמה בזה"ל: ברוך ה' אז מיר האבין דערהובין דעס כבוד פון רבין ר' אלימלך, ופעם אחת אמר: שהזקן הזה שכח לגמרי מאתנו בעולמות העליונים, וב"ה שהזכרנו אותו קצת שיזכור אותנו.

(נפלאות התפארת שלמה אות רנ"א)

כל שנות הזעם במלחמת העולם השניה שמעו מציונו של הרה"ק הרר"א מליזענסק זי"ע קול בכי ואנחה.

(הגה"צ מנאנאש שליט"א)

ידוע כי הרה"ק התפארת שלמה זי"ע אמר כמה פעמים כי הוא תלמיד מובהק של הרבי ר' אלימלך זי"ע, והוא פלא כי נולד הרבה שנים לאחר פטירתו, ובעת בואו לליזענסק רצו חסידיו ליתן לו פתקאות, והשיב כי אפשר לו ליקח באשר לא פעל אצל הרר"א מה שצריך לפעול, ולמחרתו אמר כי פעל קצת והתחיל ליקח קוויטלאך, ופעם אחת עשו סעודה שם בליזענסק לכבודו, וישב בהתלהבות גדולה, ואמר תורות נוראות, ופתאום קם מכסאו מלוא קומתו ועמדו כל המסובים ג"כ, והלחיש לבנו אדמו"ר ר' אברהם ישכר בער זי"ע בעל חסד לאברהם, כי עמד מפני הרבי ר' אלימלך, כי בא אל שולחנו הטהור, ואמר אז: דכל אשר היו שם, היה להם כפרת עוונות ממש כמו ביום הכפורים, באשר הרבי ר' אלימלך היה שם, והוא פלא.

(נפלאות התפארת שלמה אות רמ"ז)

אמר הרה"ק בעל שומר אמונים בשם רבו הרה"ק בעל צבי לצדיק מבלאזוב זצ"ל: כשנסתלק הרבי רבי

אלימלך זי"ע לקחו המלאכים גופו הטהור לגן עדן, ובזה הרגע שהיה גופו נטמן שם בהקבר, נתקדש מקום הקבורה שבני ישראל יכולים לשוב בתשובה, ולפעול שם כל מיני ישועות.

(אוצר ישראל)

סיפר הרה"צ ר' מרדכי הערש שמערלער זצ"ל: פעם שאלו את בתו של הרר"א זי"ע לאחר הסתלקותו של אביה הקדוש: אם יכולים גם היום להוושע אצל אביה הקדוש, אמרה, אז דער טאטע האט געקענט אין די שייך, קען ער אין די זאקין אוודאי.

(אוצר ישראל)

הרה"ק רר"מ מפרמישלאן זי"ע אמר: מי שרוצה שיהיה לו יראת שמים באמת ילך על ציון של קבר הרבי ר' אלימלך לליזענסק, ויתפלל שם, ויעשו דבריו פירות.

(דברי יצחק)

שמעתי אומרים בשם הגאון מוריני רבי אפרים פישל סופר ז"ל אב"ד דנאנאש אשר אמר כי מקובל אצלו אשר מרן הרר"א הבטיח את מי אשר ילך על ציון קברו שלא ימות בלי תשובה.

והגאון מוריני רבי אפרים פישל סופר הנ"ל אמר ע"ד הלצה, כי נתברר לי שכן הוא, כי בעת נוסעים על יומא דהילולא שלו, אשר אז נוסעים ג"כ הרעקריטען (פקידי הצבא) והמה אותן הנוטלים אנשים לצבא מלכות, ואת כל אשר רוצים עושים, ופ"א בעת שנסע הג"ר אפרים פישל הנ"ל, הכוהו מכת רצח ר"ל, ומוכרח היה לעשות תשובה.

(אהל אלימלך אות רפב)

בשנת תקמ"ו או תקמ"ז בחודש תמוז נולד להרה"ק בעל ישמח משה זי"ע בן, וקרא שמו בישראל אלעזר ניסן, הוא בנו יחידו [וכו'], בעת היותו כבן תשע שנים חלה חולי גדול, והי' מסוכן מאוד ומעצמו מובן גודל צערו של אביו הקדוש בראותו הבן יקיר לו ויחיד הוא לאביו ולאמו, אשר הוא בסכנה עצומה כ"כ, בודאי שפך לבו אל ה' לעורר רחמים עליו, ובראותו ח"ו סכנת מות מרחפת ע"פ הנער, לקח שני אנשים כשרים לליזענסק על הציון של רבינו הנועם אלימלך, ואמר להשלוחים: כאשר תבואו לחצר בית החיים תאמרו אשר אנחנו מנדרים פרוטה לצדקה בעד הנשמה אשר תלך ותגיד לנשמת הרב רבי אלימלך כי באנו על הציון שלו להתפלל לה, ואז ירוצו כל הנשמות הנמצאים שם בעת ההוא להגיד ולהודיע להרב הקדוש, ושם בעולם האמת דבר יקר הוא אצל נשמות המתים אשר יכולים להשתכר פרוטה שנותנים

שמעתי מהצה"ק ר' יוסף מאיר מספינקא זי"ע בעל אמרי יוסף, ששמע מפי מורי הרה"ק ר' יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע שאמר שקבלה בידו שרבינו אלימלך זי"ע היו לו מדריגות שלא היו בעולם מימות הנביאים.

(עשר צחצחות)

הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע אמר פעם, הכרתי יהודי שהכיר את אמו של רבינו רבי אלימלך זי"ע, ולולא זאת לא הייתי מאמין שהרבי ר' אלימלך היה ילוד אשה.

(מפי רבי מרדכי הערש שמערלר זצ"ל נכד רבינו רבי אלימלך זי"ע)

שמעתי מהרה"ק רבי יוסף מאיר זי"ע מספינקא, כי בראשית ממלכתו של הרבי ר' אלימלך זי"ע בימי נעוריו, היה המגיד הקדוש רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע בעת שהוא בלבוש (לעמבערג) עקב חליו, ובא לרופאים דשם, ואז היה האב"ד דלבוש הגאון רבי חיים הכהן ראפפורט זצצ"ל, והלך ר"ח הכהן לבקר את החולה, ובבואו לא היה בכח המגיד מזלאטשוב לקום מפניו בשכבו על ערסו מפני חליו. אך עם כל זה, אח"כ בין השיחים שאר המגיד מזלאטשוב לר"ח הכהן ראפפורט על איזה דיינים שתחת דגלו שהם מקבלי שוחד, למען ידע הגאון ר"ח הכהן מה לעשות עמהם, וחרה אף הגאון על דיבור זה והשיב להמגיד לחרודי וואס הארט איין נישט בעסר אז מיילך איז רעבע [וכי מדוע לא אכפת לך יותר שמיילך נהיה רבי], ואז נתפעל רבינו המגיד מזלאטשוב ובחולשת גופו קפץ מעל המיטה וקם על רגליו ואמר ברעש, כביכול! כביכול! אויף דעם רעבע רבי מיילך זאגט איהר אזוי, אויף דעם רעבע רבי מיילך הענגען אלע עולמות [כביכול, כביכול, על הרבי רבי אלימלך אתה מדבר כך על הרבי ר' אלימלך תלויין כל העולמות], ונפל חזרה למיטתו.

(עשר צחצחות)

כשיצא הבעל התניא זי"ע מבית האסורים, התנו שצריך לילך לשלושה גאונים מליטא שיבחנו אותו, נכנס הבעל התניא אצל אחד מהגאונים אשר מתחת ספסלו היה מונח הספה"ק נועם אלימלך והיה דורך עליו, ושאל הגאון את הבעל התניא זי"ע מי עשה זה הספר, אמר לו הבעל התניא אפילו אם הייתן לוקחים המחבר בעצמו והייתם דורכים עליו ג"כ לא היה אומר לכם כלום.

(אוצר ישראל)

לתועלת נשמתם, ע"כ כל אחד ירצה להקדים, למען יזכה הוא במצות הפרוטה, ואחר כך תלכו על קברו להתפלל בעד בני, וגם תשגיחו במכוון על המורה שעות באיזה שעה שתהיו שמה, כה אמר להם וכן עשו, ופתאום הקיץ בנו הילד אשר הוא שוכב על ערשו כמתעלף, בחדר הסמוך לחדרו, וקרא: אבי, אבי, וכאשר בא אליו אמר לו מעתה אקום מחוללי בעזהשי"ת, ואהיה מעתה בבריאות השלימות, ושאלו מאין ידעת זאת בני, והשיב לו שבזו הרגע היה אצלו איש יהודי, וצייר תוארו ותמונתו כתמונת הקדוש הרבי ר' אלימלך ז"ל, ובירך אותי והבטיח לי שאהי מעתה בריא אולם, ותיכף הביט אביו הקדוש על המורה שעות, ואח"ז כאשר באו השליחים אל ביתו, ראה שהיה במכוון אותה שעה שהיו על הציון.

(תהלה למשה, הנספח לספר ישמח משה על נ"ך)

הגה"ק מצעשינוב אמר פעם שאין על מה לנסוע לקברי צדיקים, כי אם ביומא דהילולא שלהם, זולת לקברי הרבי ר' אלימלך מליזענסק ורבינו מצאנז, טוב לנסוע במשך כל השנה, כי נשמת הצדיקים אינם מצוים בכל השנה בעולם הזה, אבל הרבי ר' אלימלך ורבינו מצאנז פעלו שיהיה להם שייכות עם עלמא הדין בכל זמן.

(י"ג אורות ח"א דף שצ"ד)

בכל שנה ושנה נסע התפא"ש ז"ל לליזענסק על היא"צ להיות סמוך לקברו של הנועם אלימלך ז"ל כי לא היה יכול לילך על הציון הק' כי היה כהן. פעם נסע דרך קראקא והיה אצל הרב דקראקא רבי שמעון סופר ז"ל בן החת"ס ז"ל, ושאל לו רבי שמעון הלא פה בקראקא מונחים גדולי וצדיקי הדור, מפני מה אינו מבקר קבריהם, והשיב לו התפא"ש ז"ל שהצדיקים המונחים פה בקראקא אין להם שייכות עם זה העולם, אבל הרבי ר' אלימלך הוא עומד מוכתר בטלית ותפילין ושומע כל מין בקשה. (סיפר כ"ק מחו' אדמו"ר מראחמיסטריווקא שליט"א ב"פ).

(הרה"צ ר' שלום גרשון אונגער שליט"א "דבר אלימלך")

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

פעם אמר רבינו רבי אלימלך זי"ע לתלמידו הבעל מאור ושמש זי"ע באמצע הלילה שילך עמו על בית החיים, ויקח עמו מקל, וכל מה שיראה יעשה בהמקל סימן על הארץ במקום ההוא, וראה המאור ושמש שנתגלה עמודא דנורא, ומסביב העמודא דנורא ניתזו ניצוצות אש, ועשה סימנים על הארץ במקום ההוא עם המקל, אח"כ אמר הר"א שהעמודא דנורא היה הבעש"ט זי"ע, ובמקום שנתגלה העמודא דנורא יהיה קברו, ובמקום שניתזו הניצוצות אש יהיה האהל סביב.
(מפי רבי מרדכי הערש שמערלר זצ"ל נכד רבינו רבי אלימלך זי"ע)

הרה"צ ר' חיים אורי זצ"ל בהרה"צ ר' יוזפא נאנאשער זצ"ל מחסידי קאלוב אמר, כי קבלה מרבינו רבי אלימלך זי"ע כי מי שמתענה בשבוע"ם משבת לשבת, ואינו אוכל סעודת מלוה מלכה, אינו נחשב התענית עד יום שלישי, והוסיף רבי חיים אורי ז"ל מרובה מדה טובה מי שאוכל סעודת מלוה מלכה נחשב כאילו התענה משבת לשבת.

(אוצר ישראל)

הנה שמעתי מעשה נורא מאיש נאמן מאד שפעם אחת הי' מספר רבינו הקדוש האלקי ר' יחזקאל זצוקללה"ה מקאזמיר ששמע מרבו הוא רבינו קדוש האלקי זצוקללה"ה מלובלין ובשעת שהתחיל לספר מעשה זו וגם באמצע המעשה וגם בסוף המעשה הי' אוזן עם שתי ידיו הקדושים באזניו הקדושים ואמר בזה"ל האזנים האלו הי' שומעים זאת מרבינו הקדוש מלובלין וזאת הי' שלשה פעמים שאחז את אזניו ואמר שהאזנים הללו היו שומעים זאת מפיו הקדוש מלובלין זצוקללה"ה וזה"ל שאמר רבינו הקדוש מלובלין שכל חסיד שנסע לרבו צריך להתנצל עצמו לפניו על כל דבר אפילו אם אין הפרה נותנת חלב כ"כ הרבה, צריך לנסוע לרבו לספר לפניו כל זאת וצריך לשאול ממנו עצה על כל דבר קטן וגדול, כי הי' מעשה אצל אדמו"ר הרבי ר' אלימלך זצוקללה"ה מליזענסק כן סיפר הרבי מלובלין, שאיש כפרי אחד הי' מפרנס א"ע עם עשיות יין שרף (יי"ש) והי' לו קעסעלע ומאשינריל (דוד ומכונה) לעשות את היי"ש ובאם שנתקלקל הקעסעלע והמאשינריל, נסע תיכף לרבו הקדוש רר"א זצ"ל מליזענסק, לשאול אותו מה לעשות ונתן לו הרה"ק עצה לעשות כך וכך, לעשות שרייפיל חדש כאן וגם שרייפיל חדש כאן וכדומה, ונעשה מתוקנת הקעסעלע על שנה או יותר ואם נתקלקל עוד הפעם נסע עוד הפעם ונעשה מתוקן עוד על שנה, כך נהג א"ע תמיד לשאול לרבו על כל דבר, ואח"כ נפטר הכפרי הנ"ל וגם הרבי ר' אלימלך לא הי' עוד

הבעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע אמר, שאביו רבינו בעל דברי חיים מצאנו זי"ע רצה לעשות טובה לנכדי הרבי רבי אלימלך זי"ע אפילו לאחר הסתלקותו, כי לפני חג הפסח נוסעים בעיירות לקבץ מעות לצרכי פסח, ולאחר יו"ט כשתמו כל המעות מצרכי חג הפסח צריכים עוד הפעם מעות וקשה עוד הפעם לנסוע בעיירות לקבץ מעות, לכן בחר להסתלק בכ"ה ניסן לאחר יו"ט, ונוסעים נכדי הרבי ר' אלימלך עוד הפעם בהעיירות אין דאס הייסט מען פאהרט אויף צאנו צום יארצייט [ולמראה עינים הוא שנוסעים לצאנו על ההילולא].
(מפי רבי מרדכי הערש שמערלר זצ"ל נכד רבינו רבי אלימלך זי"ע)

שמעתי מבעל שפע חיים מצאנו קלויזנבורג זי"ע שפעם בא נכד הרבי ר' אלימלך זי"ע אל הדברי חיים מצאנו זי"ע ביום ל"ג בומר ושאלו הדברי חיים אמאי לא הולך היום אל ציונו של זקינו בליזענסק, שהרי הוא היה הניצוץ של ר' שמעון בר יוחאי.

(כ"ק אדמו"ר משומרי אמונים זצ"ל)

הרב ר' אליעזר ליפמאן ז"ל אביו של רבינו רבי אלימלך זי"ע פגש פעם בדרך נכרי שסוחר יהודי שקשור לזנב הסוס וכך סוחר אותו על הדרך, וניגש ר' אליעזר ליפא אל הנכרי וביקש ממנו שיעזוב את היהודי והוא ישלם לו מה שמגיע לו ממנו, ולא הסכים, עד שהבטיח לו לתת כל הכסף מה שנמצא אתו, ונתרצה והתיר את היהודי, ביקש היהודי מר' אליעזר ליפא שיאמר לו איזה שכר רוצה שישלם לו עבור זה ולא רצה כלום, אז ענה היהודי אני אקח עלי עונשי הגיהנם מה שמגיע לכבודו, והסכים ר' אליעזר ליפא. כעבור איזה שנים בא יהודי הנ"ל לבית ר' אליעזר ליפא, ושאל אותו ר' אליעזר ליפא מה בקשתו, ענה היהודי שכבר בא מעולם האמת וחלק הגיהנם שמגיע לי כבר קיבלתי ועתה צריך אני לקבל חלק הגיהנם שקבלתי עלי מכבודו, ובהיות שהיסורים נוראים מאד, לכן באתי לבקשכם לוותר על זה, ענה ר' אליעזר ליפא בודאי אני מוותר, וחלילה שיענש ויסבול יהודי יסורים עבור עוונותי, ויצא כרוז מן השמים כי בשכר זאת יוציאו בניו יהודים מהגיהנם.

(מפי הרה"צ רבי מאטל סלאנים זצ"ל)

רבינו רבי אלימלך זי"ע היה יכול להיות אצל רבינו הבעש"ט הקדוש זי"ע, כי בעת הסתלקות של הבעש"ט כבר היה הר"א בן ארבעים שנה, רק כיידוע היה הבעש"ט הקדוש תלמיד מהנביא אחיה השילוני, והר"א היה לו ניצוץ מאחיה השילוני, ואין דרכו של רב ליסע לתלמיד.

(מפי הגה"ק רבי מנחם נחום מראחמסטריווקא זי"ע)

בעולם והי' שם הכפרי הנ"ל בעולם הדמיון והי' סובר שהוא חי ונושא ונותן עם היין שרף וגם נתקלקלו הקעססעלע והמאשינדריל והי' רוצה לנסוע לרבו הנ"ל והמלאכי חבלה שנדמו לו בצורת חתניו ובניו ושכניו לא היו מניחין אותו ליסע, (און זייא האבין עהם אב גירעט), והיו נותנים לו ג"כ עצה איך לתקן את הקעססעלע והי' טוב יום אחד או יומיים ואח"כ נתקלקל שוב והי' רוצה עוד בחשק יותר גדול ליסע לרבו הר"ר א"צ"ל והי' בניו וחתניו ושכניו מתקנין עוד הפעם את הקעססעלע והי' מתוקן עוד על יום אחד ואח"כ כשראה שנתקלקל עוד הי' רוצה בחשק עוד יותר גדול לנסוע לרבו והי' דנין למעלה שצריכין להניחו להיות אצל רבו הנ"ל, (כי בעולם הדמיון נותנים לאדם להמשיך כמעשים שהורגל להם בחייו, והחיצונים יכלו להלביש עצמם בדמות משפחתו, אבל אינם יכולים להלביש עצמם בדמות צדיק אמת), ורבו הוא רבינו הקדוש הר"ר א"א מליזענסק לא היה עוד ג"כ בחיים והי' הפסק שמחויבין להעמידו לפני רבו הנ"ל כי כמו שבחייו הי' נוסע בכל מאמצי כוחו תמיד לרבו לשאול לו על כל דבר, ובפרט על תיקן הקעססעלע של פרנסתו הנ"ל כן עתה מחויבין להעמידו לפני רבו כנ"ל והי' בדמיון שנוסע לליזענסק עד שבא לרבו ושאל אותו עצה מה לעשות עם הקעססעלע והמשינדריל שנתקלקלו, ויהי כשמוע רבו זאת גער בו ואמר לו האמת שהוא מת, והראה לו התכרוכין וכו' ואח"כ התחיל הנפטר לבכות ואמר לו איך אוכל לילך מכאן כי אנכי ירא מאד מהמלאכי חבלה ומאש של גיהנם וכו' אמר לו הרבי ר' אלימלך 'אויב דו ביסט שוין דא זייא שוין דא' (אם כבר הגעת לכאן תישאר כאן) ונשאר שם אצל רבו בגן עדן וכו', ואיש הזה לא הי' מהגדולים רק איש פשוט, ורק מחמת שבא לרבו תמיד בחייו לשאול לו על כל דבר זה הי' גורם שגם אחר מותו היו מוכרחים להביאו לרבו ונפטר מזה מכל העונשים הקשים והמרים של גיהנם ונכנס לגן עדן להיות ביחד עם רבו האיש האלהים הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצוהלה"ה ראה גם ראה עד היכן הדברים מגיעין ומסיים הרבי מלובלין הנ"ל בזה"ל 'אז דיא מלאכי חבלה ווארטין נאך אוף עהם ביז יעצט', (שהמלאכי חבלה ממתינין עליו עד עתה) ע"כ.

(גדולת הצדיקים)

פעם גזר הקיסר פראנץ יאזעף במדינת גאליציא גזירה קשה מאד אשר כל המדינה היו חרדים מאד מהגזירה הזאת, והיה בעיר ליזענסק בבית המדרש של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע איש מופלג אחד אשר למד בתמידות בבית מדרשו ושמו פייבול, והיה ירא שמים מאד, וקם הר"ר פייבול הנ"ל פעם אחת בלילה משינתו

בבית המדרש, ובא לבית הרה"ק הרבי ר' אלימלך ואמר: רבי, יש לי דין תורה לספר לפניכם, הלא המשנה אומרת שמי שחציו עבד וחציו בן חורין, לישא שפחה אינו יכול מצד חרות שבו, לישא בת חורין אינו יכול מצד עבדות, והשי"ת אמר עבדי הם ולקח אותנו לו לעבדים, ואיך מוכרחים אנו לקחת על עצמנו גם את שעבודו של פראנץ יאזעף וגזירותיו הרעות אחרי שאנחנו משועבדים להקב"ה. כך אמר הר"ר פייבול הנ"ל ברוב התלהבות באמצע הלילה להר"ר א. והשיב לו הרבי ר' אלימלך אשר הדיבורים המה דיבורים טובים, אך אין דנין בלילה, ולמחר בבוקר יבואו לליזענסק שלושה תלמידיו המגיד מקאזניץ הרה"ק ר' ישראל זי"ע בעמח"ס עבודת ישראל, והרבי מלובלין הרה"ק ר' יעקב יצחק מלובלין זי"ע והרב מאפטא הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל מאפטא זי"ע בעמח"ס אוהב ישראל. ויגד הדבר לפניהם. למחרת הגיעו תלמידיו הנ"ל ושמח בהם רבם מאד, והזמינם לסעוד עמו סעודת צהרים ביחד, וסעדו עמו. באמצע הסעודה שלח הרבי ר' אלימלך לקרוא לר' פייבול הנ"ל ואמר לו ספר נא לפני האורחים האלו את הדין תורה שלך שאמרת לפני בלילה. והשיב הר"ר פייבול אשר אין לו התלהבות כמו בלילה לדבר ברוב התעוררות. ואמר לו רבו: אשר הוא נותן לו כח הדיבור לדבר כמו בלילה, וטען הר"ר פייבול כל הטענות הנ"ל כמו בלילה. אחר שטען כל הטענות התחיל הרה"ק מאפטא בפה קדשו לדבר ואמר: אצלנו המנהג אשר אחר שמעותינו הטענות מבעלי דינים מצווים אנו לבעלי דינים שילכו להם, אשר ע"כ אתם ר' פייבול לכו מכאן, ואתה רבש"ע מצד הדין מוכרח גם אתה ללכת מכאן, אך איך נוכל לצוות עליך ללכת מכאן, אשר מלא כל הארץ כבודו, ומבלעדי זאת כל עיקר הצלחתנו הוא אשר אתה שוכן אתנו בתוך טומאותינו, אבל זאת נגיד לך, אשר לא נישא פנים בזה הדין תורה רק נחפש הדין לאמיתו. ואחר הסעודה ישבו השלושה צדיקים הנ"ל לעיין בהדין תורה אם יוכל הקיסר פראנץ יאזעף לגזור גזירה רעה כזו אשר היא נוגעת לכל דת היהדות ואין מהאפשר לסבול אותה, ופלפלו היטב בחושן משפט ובכל ספרי הלכה ועלה בידם אשר הצדק עם הר"ר פייבול וכתבו פסק דין וחתמו שלשתם על הפס"ד. ומשך שלשה ימים עברו אחר זה ונשמע הקול אשר הגזירה הזאת נתבטלה.

(אמונת צדיקים אות סא)

עוד כתב לי רבי אברהם הנזכר: שמעתי מפי איש אחד ששמע המעשה הזאת מפי איש נאמן, אשר הוא שמע המעשה מפי קדשו של הרה"ק ר' אייזיקל מקומרנא

זצללה"ה: שהרה"ק רבינו אלימלך הי' לו בילדותו חבר מובהק, אברך מופלג בתורה וצדיק נשגב והיתה אהבה חזקה מאד ביניהם. פתאום נחלה האברך ההוא ונטה למות. והלך הרה"ק לבקרו, ויבך לפניו האברך הנ"ל וביקש ממנו לגדל את בנו הקטן אשר ישאר אחריו. ויאמר לו הרה"ק: אני מבטיחך ע"ז אך בתנאי כי תתן לי תקיעת כף אשר בוא תבא אלי אחר מותך להודיעני מה נעשה בדינך. ויתן לו תקיעת כף על זה. והרה"ק הבטיחו לגדל את הילד. ושבק חיים לכל חי.

הרה"ק קיים מוצא שפתיו ולקח את הילד לביתו וגידלו על ברכיו ולמדו תורה. וכבא עתו עת דודים התקשר עמו במעדנות החיתון עם נגיד אחד. ביום החופה התאספו כל אנשי העיר אל החופה והרה"ק נכנס אל חדר מיוחד וישב שם. האנשים אשר באו אל החופה חיכו עד בוש והרה"ק לא בא. נגשו אל הדלת ויביטו בעד חור המנעול וראו כי הוא יושב על כסאו תפוש ברוב שרעפיו. ויראו מאד לבטלו ממחשבותיו. וכאשר עברו שעות אחדים בא הרה"ק אל החופה וסידר את הקידושין כדת. בעת הסעודה אמר להמסובים: הידעתם מדוע איחרתי לבא על החופה? אספרה לכם סיבת הדבר:

הנה האברך אבי החתן הי' רעי כאח לי בימי הנעורים והבטיח לי קודם מותו כי יבא אלי להודיעני מה נעשה בדינו, בתנאי שאנכי אגדל את בנו ונתן לי תקיעת כף. אנכי קיימתי מוצא שפתי, אבל הוא לא עמד בדיבורו, לכן לא רציתי לילך אל החופה עד שיבא אלי, ואיזה רגעים קודם נגלה אלי בהקיץ והי' נראה כמו בחיים חיותו, ושאלתיו מה נעשה בדינך? ואמר לי בזה"ל: בעת מותי לא הרגשתי שום צער רק 'כמשחל' בניתא מחלבא' (ברכות ח, א), והי' נראה לי רק כמו ישן אנכי. וכאשר התעסקו בי המטהרים רציתי לקום ולהבריחם ממני אך לא יכולתי, והיה נראה לי כמו חלום. לאחר שהניחו אותי בקברי ונסתם הגולל, והאנשים המלוים הלכו לביתם, קמתי מקברי, ודמיתי שאני חי, והי' לפלא בעיני איך באתי אל בית עלמין ורציתי לילך אל ביתי ולא ידעתי מבוא השער. ועליתי על הגדר וירדתי מעבר השני והתחלתי לילך לביתי. היום רד והשמש פנה לערוב. באם הדרך אחורי הגדר מן בית החיים הי' אמת המים ורציתי לעבור בנהר ברגלי, אך פתאום המים גאו מאד ויראתי לעבור. ומצאתי שם שני חתיכות עץ ורציתי לתקוע אותם בנהר למען אוכל לעבור, אבל המים היו עמוקים ולא יכולתי. לדאבוני, התחיל גשם שוטף לירד וכל מלבושי נעשו רטובים מן הגשם ולא יכולתי לפנות אנה ואנה - מעבר מזה בית החיים ומעבר מזה אמת המים, וכבר בא השמש ואתא

לילא, ונפשי השתוקקה מאד לשוב לביתי אשר השתוקקות כזה לא היה לי מעולם. ומגודל הצער התחלתי לבכות לפני השי"ת.

פתאום נגלה אלי איש אחד גבוה מן הארץ עד לשמים, ושאל אותי מדוע אתה בוכה? וסיפרתי לו כי רצוני לשוב לביתי ואיני יכול. ויאמר לי האיש: הוי סכל, אתה סובר כי הנך בעולם הזה הלא מת אתה. ולקח אותי והגביהני מן הארץ והעמידני לפני הבית דין ש"מ לעיין בדיני ולא מצאו בי שום דופי שאתחייב גיהנם עבורו, רק ע"י פגם קטן לא יכלו לפסוק לי את הגן עדן. ע"כ יצא הפסק, כי יושיבו אותי בהיכל א' אשר פתח אחד יהיה פתוח לגיהנם ופתח השני כנגדו יהיה כנגד גן עדן. וע"י שאראה את הצער של הרשעים בגיהנם יהי' סר עוני וחטאתי תכופר. ותיכף מסרו אותי עלי אחד להושיבני בהיכל אשר יעדו לי וכאשר הבטתי אל הגיהנם וראיתי כמה אנשים ממיודעי בגיהנם ושמעתי את הקולות והצעקות לא יכולתי להביט שמה, וסגרתי את עיני מבלי להביט, וגם גודל התענוג והעדן של הצדיקים בגן עדן מעבר מזה ג"כ לא יכולתי לסבול, שלא הייתי ראוי אז לזה עוד.

כאשר הגיע עש"ק שלחו את האנשים מן הגיהנם חפשי ואמרתי להממונה שלי כי גם רצוני לצאת חפשי מהיכלי ויאמר לי הממונה שאין לו רשות ע"ז ואמרתי לו הנה אבקשך לך ושאל בב"ד ש"מ לשאול וחזר אלי בתשובה שנתנו לו רשות אז יצאתי חוצה ואשא עיני ואראה אלפים ורבבות נשמות טסות ודאות רצוא ושוב לקבל פני שבת מלכתא פתאום נראה מלאך אחד גדול ורצו אליו וחבקו אותו ושאלתי מה זאת ואמרו לי כי זה המלאך נברא מתורה אשר אמר כעת הרבי ר' אלימלך. ובשמעי זאת נזכרתי כי אנכי הייתי כרע כאח אל הצדיק הזה. ודמיתי בליבי מרחשוב הרבי ר' אלימלך כולי האי א"כ אנכי הייתי רעו ועמיתו ושמשתי אותו בעבור זה לבד מגיע לי שכר עוה"ב במוצאי ש"ק בא אלי הממונה להשיבני אל ההיכל שישבתי שם בחול ואמרתי לו כי אין רצוני לילך ואמר לי מה זאת תעשה לי הלא אנכי הנני רק שליח ב"ד ומוטל עלי למלאות חובתי. ואמרתי לו שמע נא דברי, לך אל הבית דין ואמור להם כי אנכי הייתי חבר להרבי ר' אלימלך, על כן אין רצוני לשוב שמה. והלך הממונה אל הבית דין, ואמרו הן אמת כי הצדק איתו, אך יען שנתן תקיעת כף להרבי ר' אלימלך כי יבא אליו להודיעו מה נעשה בדינו, על כן אם יקיים דבריו אז יקבל שכרו בגן עדן, ולא יצטרך לשוב אל ההיכל הנזכר והתחלתי לילך אל הרבי ר' אלימלך, ועתה באתי להודיעו ולקיים דברי. (ובין כך ובין כך עברו כמה

שנים, שתעה בדרך עד שנעשה בנו בן ארבע עשרה או חמש עשרה שנים) וסיים הרבי ר' אלימלך, כה דיבר אלי האיש, ויבקש ממני שאתן לו כתב שאני פוטר אותו מהתקיעת כף. ואמרתי לו הכבד ושב פה על החופה של בניך, כי על כן באת בצל קורתך. ויאמר לי אל תעצרני, כי אי אפשר לצייר התענוג בגן עדן, וכעת העולם הזה אינו חשוב בעיני מאומה, ונתתי לו כתב פיטורין, והלך לו ואחר כך הלכתי אל החופה.

ואמר הרבי ר' אלימלך מזה נוכל לקחת מוסר השכל, אם בארזים נפלה שלהבת—אם אברך כמוהו אשר ידעתי היטב שהוא איש צדיק תמים, בכל זאת הייתי נע ונד מבלי מצוא מנוחה כל כך שנים, מה יעשו איזובי קיר.

(עשר צחצחות)

להחזוה מלובלין זי"ע היה חבר בשם רבי יוחנן זצ"ל שהיה אדם גדול, לאחר הסתלקותו של הרבי ר' אלימלך זי"ע שלח רבי יוחנן שליח לומר להחזוה שצריכים לרבי, לכן או החזוה יהיה הרבי והוא התלמיד, או להיפך הוא יהיה הרבי והחזוה יסע אליו, והרבי מלובלין לא ענה דבר להשליח. כשראה רבי יוחנן שלא ענה כלום אזי נסע להחזוה, כשהגיע לעיר של החזוה שלח להודיע להרבי מלובלין שהגיע, וחשב שהחזוה ישלח שליח לקראתו, אך החזוה לא ענה כלום ולא שלח שליח כאילו לא היה, וכשהגיע לחצרו של החזוה ג"כ לא יצא לקראתו כאילו לא היה. כשנכנס רבי יוחנן לחדרו של החזוה נתן לו שלום בשפה רפה וקיבל פניו בקרירות, וראה החזוה שיש לו חלישת הדעת, אז שאל לרבי יוחנן אם הכיר את הרבי ר' אלימלך זי"ע, אמר בוודאי הלא נסע אליו, שאל אותו החזוה במה הכרתם אותו, אמר רבי יוחנן שהכיר את הרבי ר' אלימלך שהיה תשעים ותשעה חלקים בעולם העליון וחלק אחד בזה העולם. אמר החזוה א"כ עדיין לא הכרתם את הרבי ר' אלימלך, כי זה החלק האחד שהיה בעולם היה ג"כ תשעים ותשעה חלקים בעולם העליון, ועכ"ז אם הרבי ר' אלימלך היה היום בחיים ג"כ היה מוכרח לנסוע אלינו.

(אוצר ישראל מפי רבו הגה"ק בעל שומר אמונים זצוק"ל)

פעם ביומא דהילולא של רבינו רבי אלימלך זי"ע ישבו הרבי ר' מענדלע מרימנוב זי"ע ורבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע ושאר החבריא קדישא, והגיע שמה בתו של הר"ר מענדלע זי"ע שהוזקקה לישועה כי לא היתה לה עדיין זרע של קיימא, והפצירה להצדיקים היושבים שם שיבטיחו לה ישועה, ואמרה להם כי באם לא יבטיחו לה ישועה אז תלך ליודקה שניידער,

והתחילו הצדיקים לתמוה מי זה יודקה שניידער, ושלחו לקרוא את יודקה כי רצו לדעת אם הוא מסטרא דקדושה ובמה כחו לברך את ישראל, כשהגיע יודקה שאלו אותו מהיכן יש לך הכח לברך את ישראל, סיפר להם יודקה איך שעבד אצל פריץ, ופעם עשה הפריץ מסיבה גדולה והפריץ נתן לו סכום כסף גדול לקנות איזה דבר להמסיבה, בלכתו עם המעות על הדרך שמע קולות וצעקות מאיזה בור, ושאל לאנשים מה פשר הקולות, אמרו לו כי איזה יהודי נאסר שם עם כל משפחתו בתפיסה ע"י איזה פריץ עבור שלא היה לו לשלם השכירות מהקרעטשמע, נכמרו רחמיו על היהודי והלך ופדה את היהודי מהתפיסה עם המעות שקיבל מהפריץ לקנות בהם צרכי הסעודה.

לחזור להפריץ בלי המעות היה מפחד כמובן שלא יהרוג אותו ח"ו אחרי שהשתמש בהמעות שנתן לו, אזי נצטרף עם חברה אורחי פרחי שהלכו מעיר לעיר, עד שהגיעו כל החברה על ראש השנה לליזענסק להרר"א, וביום טוב חילק הגבאי בילקעלעך אך לו לא נתן בילקע, והיה כבר כמה ימים שלא בא כמעט אוכל לתוך פיו, ובראש השנה בבוקר גילו מן השמים להרר"א כל מה שעשה, ואיזה רעש עשה המצוה שלו בשמים, ועכשיו יגוע ח"ו רעב, ותיכף קרא הרבי ר' אלימלך את יודקה ונתן לו יין ופת לאכול עוד קודם תקיעת שופר, אח"כ התחיל הרבי ר' אלימלך לברכו, ויודקה סיפר כי בעת שבירך אותו הרבי ר' אלימלך הרגיש שנעשה לו עור חדש על גופו, ומאז קיבל זה המדריגה לברך את ישראל, כששמעו הצדיקים סיפורו אמרו הא זה בא מכחו של רבינו רבי אלימלך זי"ע אזי אנו מבקשים שתברך אותה שתושע במהרה בזש"ק, ובירך אותה ונתקיים ברכתו ונושעה בזש"ק.

(מפי האדמו"ר מתולדות אהרן זי"ע)

הרה"ח ר' משה מאיר שמערלער ז"ל הכיר יהודי ששמע זאת בעצמו מאנשים שנסעו לרבינו רבי אלימלך זי"ע, איך היה הסדר אצל הרר"א כשקיבל פני אנשים שבאו להסתופף בצל קדשו, בחדר הרר"א עמד תמיד קאכעריל על האש ונתבשל שם מים חמים, וטרם שנתן הרר"א שלום לאנשים תחב ידיו הקדושים לתוך המים החמים ואח"כ נתן שלום, ואחר שנתן שלום לאנשים התחיל הרבי ר' אלימלך לדבר עמם שיחה בעבודת ה', ואחר שגמר הרבי ר' אלימלך השיחה נתלהבו האנשים כל כך מהשיחה עד שלא ידעו מה לעשות מגודל יקוד אש שנתלהב לבבם לעבודת ה', אחד הלך לטבול עצמו תחת הקרח, ואחד הלך לגלגל עצמו בתוך הברניצלעך, וזאת היה רק

מגודל העריבות והנעימות שלא היו יכולים להשקיט את האש קודש שנדלק בקרבם מדיבוריו הקדושים של הרבי ר' אלימלך ולא מחמת סיגופים.

(מפי רבי מרדכי הערש שמערלר זצ"ל נכד רבינו רבי אלימלך זי"ע)

בין תפילת מנחה לתפילת ערבית הסתגר עצמו רבינו רבי אלימלך זי"ע בחדרו ולא דיבר כלום עד אחר תפילת ערבית, ולא הרשה לאף אחד ליכנס לחדרו. פעם אחת השתוקק תלמידו רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע לראות מה עושה הרר"א קודם תפילת ערבית, והתחבא בחדרו של הרבי ר' אלימלך, וראה איך טרם שנכנס הרבי ר' אלימלך לתפילת ערבית לקח חגורה המיוחדת לתפילה, והתחיל לאזור החגורה פעם אחת, הרגיש רנ"צ מראפשיץ זי"ע שנתהוה בהחדר אור גדול ונפלא, וכשהקיף הרבי ר' אלימלך החגורה עוד הפס נתהוה שם אור יותר גדול, וראה הראפשיצער שלא יוכל לסבול זה האור התחיל לצעוק, כששמע הרבי ר' אלימלך את קולו אמר נפתלי דו ביסט דאס, א נס דו ביסט נישט געבליבן ביים דריטן מאל, גיי ארוס [נפתלי האתה זה, יש לך נס שלא נשאר גם בפעם השלישי, צא החוצה].

(אוצר ישראל)

כשהגיע רבי דוד מלעלוב זי"ע לרבינו רבי אלימלך זי"ע בפעם הראשונה על שב"ק, ריחק אותו הרבי ר' אלימלך במשך כל השב"ק ולא נתנו לגשת אליו, בסעודה שלישית חשב רבי דוד היות ועכשיו לא יראה אותו כי כבר נחשך, אזי יעמוד מאחורי החלון וישמע הדא"ח מפ"ק של הרבי ר' אלימלך וכן עשה, אך כשעשה כך על יד החלון שמע האיק שהרר"א אמר בזה"ל יש אברך בלעלוב שכבר קיים כמה פעמים תשובת הקנה בגלגול שלג וכל מיני סיגופים, מער פעלט עם נישט [יותר לא חסר לו], ועכשיו רוצה כבר להשיג רוח הקודש לכן הגיע לליזענסק, אך אם חושבים על עצמיות אפילו כחוט השערה, לא נחשב כל עבודתו כלום, וכשראה רבי דוד זי"ע האיק שהרר"א ראה ברוח קדשו כל מעשיו התחיל לבכות, ואחר הבדלה נכנס לחדר הרבי ר' אלימלך, והרר"א קיבל פניו בסבר פנים יפות, ונתן לו א ברייטין שלום עליכם, ועמד שם בהחדר גם בנו של הרבי ר' אלימלך רבי אלעזר זי"ע ושאל את אביו אבא הלא הוא האיש שהרחקת אותו כל השבת, ענה הרבי ר' אלימלך ניין דאס איז שוין אנדער ר' דוד [לא, הוא כבר ר' דוד אחר].

(אוצר ישראל)

אצל הרבי ר' צבי הכהן מרימנוב זי"ע הגיע פעם איזה אשה, וביקשה מהגבאי שיכתוב עבורה קוויטל, היות

שיש לה אב זקן קרוב למאה שנה שמטריח הרבה ואוכל הרבה, וזה מפריע השלום בית, לכן מבקשת מהרבי להתפלל על אביה שיסתלק מן העולם, כששמע הגבאי בקשתה לא רצה לכתוב לה קוויטל, והאשה התחילה לצעוק למה אינו רוצה לכתוב הקוויטל, כששמע הרר"צ בקשת האשה אמר לה שרוצה לבקר את אביה, והרר"צ נכנס להזקן וראה שהוא איש פשוט מאד, ושאל אותו הרר"צ האיק עברו עליו שנות נעוריו וקורות ימי חייו שזכה בגלל זה לאריכות ימים מופלגת, אמר הזקן שאינו זוכר דברים מיוחדים מה שעשה, ורוב ימיו היה בעל עגלה פשוט, והרר"צ שאל אותו עוד ועוד, עד שסיפר שנסע פעם עם חסידים לליזענסק על שבת, והוא נשאר ג"כ שם בליזענסק על שבת, וביום השבת לאחר שאכל וישן קצת, חשב שילך לראות מה עושים שם החסידים אצל רבם, כשנכנס לבית המדרש ראה איך שהחסידים מתפללים, ופניהם היו אדומים והעורף של רבם ראיתי שהיה יותר אדום, חשבתי בקרבי מסתמא שתו החסידים יין שרף חזק, ורבם שתה יותר מכולם, אולם אני שתיתי יי"ש יותר מהם, אז הבין הרר"צ למה זכה הזקן לאריכות ימים מופלגת, כי ידוע כי מי שראה את רבינו הרבי ר' אלימלך זי"ע אינו מת בלא תשובה, התחיל הרר"צ לדבר עם האיש דיבורים קדושים שיש בשמים גן עדן שנותנים שכר על כל מצוה, ויש גיהנם שמענישים רח"ל על כל עבירה שעושים, ונכנסו דברי קדשו בלב הזקן ונתעורר בתשובה והתחיל לבכות, אז הבין הרר"צ שיש לו כבר הרהור תשובה אמיתית, ואמר הזקן לחכות כי הוא כהן ורוצה לצאת לחוץ, ותיכף אחר שיצא הרר"צ מהבית נפטר הזקן, אז ראו גודל כח קדושתו של רבינו רבי אלימלך זי"ע.

(אוצר ישראל, מפי רבו הגה"ק בעל שומר אמונים זצוק"ל)

עוד כתב לי הנזכר לעיל, בשם שאר בשרי הרב הגאון מורנו זאב דוב שיחיה דיכטוואלד אבד"ק גארשקאו פלך לובלין שפעם אחת סיפר הגה"ק בעל תפארת שלמה שהרבי ר' אלימלך קודם התגלותו כשהיה משוטט בנודוד וגלות והיה לבוש כאחד מהאנשים הפשוטים ביותר במלבוש מעט קצר, וחגורה מתכנן היה חגור, והאיש היה גבה הקומה מאד, ושני קולטניס היה לו בזקנו. ובא פ"א בדרך גלותו לעיר זארנווצי. והלך להפרנס־חודש שירשה לו לומר דרשה בביהכנ"ס, ולא רצה, כי היה נראה לו בעיניו כי הוא איש פשוט והתחיל לבקשו עד שדחפו לחוץ. ולזה הפרנס־חודש היה לו בן יחיד, עלם רך לבב בשמו אבנר, וכאשר דחפו בשתי ידיים, התחיל בנו העלם לבקש מאביו מה אכפת לך אם זה היהודי ירויח איזה זהובים, הלא בטח

אם ירצה לומר דרשה מסתמא הוא יכול. והוכרח לציית לבנו האהוב לו מחמת חביבותו, וקראו לביתו בחזרה ונתן לו פתקא לשמש העיר. והשמש דפק על דלתי העיר כמנהגם אז ויאספו כולם לביהכנ"ס והאיש אשר היה מוזר להם עלה על הבימה ולא אמר כלום רק הביט כה וכה לכל הרוחות ואין אומר דבר רק כמי שמחפש למי, וכאשר שאלוהו למי אתם מחפשים, הלא כל בני העיר המה בפה, אמר להם, שיש סרחון ריח ניאוף רח"ל, ועי"ז בערה בם חמתם עליו, ורצו הכותו, והוא ברח לחוץ והמה היו רודפים אחריו והוא ברח לא בדרך השוה רק בדרכים עקלקלות, עד לבסוף ברח לשער רחב [כמו מקום לאורוות סוסים מאורחים] מפולש מב' צדדים והמה אחריו. עד שמצאו שם את השו"ב דמתא עם ארמית רח"ל. ושוב לא רדפו אחריו, כי הבינו דבריו ומה שהיה מחפש. אך הוא רץ בעוז כוחו, כי סבר שרודפים אחריו. אך העלם 'אבנר' הנ"ל, הגם שלא הבין הענין שהיה אך ידע כי אם היה אומר הדרשה היה מרויח איזו סכום, וכעת שלא אמר היה לו מניעת הריחוס וסבר שבני העיר לא היו מניחין לו לומר, ונתגבר רחמנותו על זה האיש, ורץ אחריו וצעק בקול עמדו! עמדו! כי לא ירדפו אחריכם. ועמד הקדוש הרבי רבי אלימלך זי"ע ואמר לו: מה אתה רוצה בני? אמר לו: הלא כבודו בודאי צריך להסך כסף מהדרשה על כן אתן לכם, כי מה אתם חייבים, במה שבני העיר לא היו מניחין לומר. א"ל הלא הכסף הוא ממון אבין, ואין לך רשות ליתן לזולתו. השיב לו: אבי נותן לי בכל יום ויום סך ארבעה גדולים, ומזה נתאסף לי איזה סכום. ואמר לו: א"כ איפוא אקח ממך ולקח העלם סך ח' זהובים ונתן לר"א זצ"ל באמרו שכן הוא שכר הדרשנים בפה. אמר לו הרבי ר' אלימלך זי"ע בני במה אברכך. א"ל: במה שירצה כבודו. נתן לו ידו על ראשו ובירכו שיהיו מחותנים עמו. כשנתגדל העלם אבנר ועשה שידוכים והגדיל למעלה בעשירות ובשם טוב, נשתדך עם א' מביתו או מנכדיו—עם נכד הגה"ק בעל ספר 'אוהב ישראל' זי"ע. וזה החתן היה גם נכד להרבי ר' אלימלך. והרבי ר' אלימלך כבר היה בעולם האמת בעת הנישואין הללו, אך הגה"ק בע"ס אוהב ישראל נסע ובא על החתונה לזארנאוויץ, ועל החתונה הלז היו שבעים צדיקים עם בגדים לבנים [כידוע שהיה בזארנאוויץ חתונה גדולה כמו באוסטילא] ובתוכם היו הרבי מלובלין והיהודי הק' זי"ע. וכאשר בא האוהב ישראל לאכסניא שלו שלח אחרי המחותר לראות האין זכה למחותנים כאלו, וראה עליו אור, ושאלו האין מעשיך והתנהגותך שזכית למחותנים כאלה? ובפרט לאדמו"ר הרבי ר' אלימלך זי"ע? והוא סיפר

מעשיו והתנהגותו הנאים שהוא מכניס אורחים, ולומר, ונותן צדקה וכדומה. ואמר לו לא משום זה זכית לזה, וחישב עוד, ועל הכל אמר לא משום זה, עד שחישב מה שנזכר מקודם ומקודם, עד שנזכר למעשה הנ"ל, וספר לפי תומו, כי לא ידע שזה היה הרבי ר' אלימלך, וכשסיים אמר לו האוהב ישראל, צייר לי הצורה של האיש הלז. וצייר לו. ואמר לו: זה היה אדמו"ר הרבי רבי אלימלך זי"ע, ועל ידי ברכתו זכית לכל זה.

(עשר צחצחות)

בת גביר אחד היתה עגונה ערך י"ד שנים, וישבה אצל אביה ועשה לה מסחר בפני עצמה. והיתה תמיד במרירות לב. אח"ז באה לשם אשה זקנה שהיתה משרתת אצל הרבי ר' אלימלך וידעה לספר מעשיות ומופתים שראתה אצל הרבי ר"א. וביקשה העגונה הנ"ל מהאשה שתתאכסן אצלה שיהי' לה עם מי לדבר והזקנה יעצה שתסע להרבי רבי אלימלך. ונסעה העגונה לרבי ר' אלימלך וסיפרה את מר לבה והשיב לה: בעלך חי והוא בעיר פלוני ובשני חדשים יבוא לביתו, לכן תכין את עצמך, וגם תכין על אותו הלילה סעודת הערב עבור בעלך, כי בודאי בא יבא לביתו בלי שינוי. האשה העגונה נסעה לביתה והיתה מאמין ואינו מאמין. אמנם הזקנה אמרה לה: בודאי תהי' לך ישועה גדולה כי בודאי בא יבא באותו הזמן.

וכאשר הקריב הזמן שאמר לה רבינו ראתה הזקנה שתכין א"ע. וגם באותו יום הכינה סעודת ערב והדליקה נרות הרבה. אולם כשראו שעבר שעה תשיעית וגם העשירית ואחד עשר שעות מהלילה וגשם התחיל לרדת, והזקנה לא היתה מניחה אותה לישן כי אמרה לה בודאי תיכף יבא בעלך. והיא אמרה לה אפילו אם הוא רבע פרסה מהעיר ג"כ אינו באפשרי לבא מחמת הגשם הרב.

והנה כשהגיע חצי שעה של י"ב שמעו שמכין בהדלת לפתוח ובא בעלה, והיתה חדוה גדולה. וסיפר בעלה שזה כמה ששכח אם יש לו אשה. ואח"ז בא אליו איש זקן ואמר לו: מה אתה עושה כאן זמן רב, הלא יש לך אשה ובנים ולמה אין אתה נוסע לביתך, אם לא תסע לביתך עד ששה שבועות דע כי מות תמות. ובכל שבוע בא אליו ואמר לו: לא נסעת לביתך האם שכחת מה שאמרתי לך? עד שהוכרחתי למכור כל הסחורה מהחנות שלי ונסעתי לביתי. ובבואי ערך פרסה מכאן ורציתי ללון מחמת הגשם בא שוב הזקן הנ"ל והכה אותי במקל: הלא אמרתי לך לביתך לכן תסע תיכף בלי עיכוב ואל תלין פה והכרחתי ליסע לביתי בהגשם. ע"כ שמעתי.

(עשר צחצחות)

פעם בשב"ק בסעודה שלישית ישב רבינו רבי אלימלך זי"ע בדביקות עצומה ממש בהתפשטות הגשמיות, וכשראה זאת רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע פחד מאד שהר"א לא יגוע ח"ו מגודל הדביקות, התחיל הראפשיצער לדפוק בהשולחן לבלבל את הרבי ר' אלימלך מהדביקות, וגם אמר כתוב ממקומו הוא יפן ברחמיו לעמו, אין הימל איז דען דא בעזעמעס מען זאל קערן [האם בשמים יש מטאטא לטאטאות, יפן פירושו באידיש קערן, וקערן באידיש גם לטאטא הבית]. והר"א נתעורר מהדביקות, הראפשיצער ברח לחוץ מפחד הרבי ר' אלימלך, והר"א שלח אחריו שיבא, וכשהגיע שאל אותו הרבי ר' אלימלך היתכן שבלבל אותו בשלוש סעודות, אמר הראפשיצער, אנחנו צריכים את רבינו בזה העולם, אמר לו הרבי ר' אלימלך יישר כח וכיבד אותו לברך ברכהמ"ז.

(אוצר ישראל)

סיפר לי הרב הקדוש מוה"ר חיים אריה כהנא שליט"א, דיין ומורה צדק מסיגט, בעל מחבר ספר "דברי גאונים" ששמע מפה גדול וקדוש בשם רבינו אלימלך שפעם אחת נתעלף מאד ונפל לארץ ולא היה באפשרי להקיצו ולעוררו באין פנים. ושלחו להרב הקדוש רבי משה מפשעווארסק הסמוך לשם, כדת מה לעשות, כי לא ידעו אם הוא ענין התעלפות או ענין התדבקות נשמתו הקדוש בעולמות עליונים, שגם כן יכול לצאת החיות בהארץ זמן כל כך. ויעץ ליקח מחלל שבת אחד בעל עבירה אשר יגע ברבינו הקדוש, ואם הוא בסיבת הדביקות בעולם העליון, הנה תיכף כשיגע בו נפש החוטאת כאמור יקום ויתעורר ויעור. וכן היה, והוא פלא.

(עשר צחצחות)

סיפר הר"ק רבי יחזקאל מקאזמיר, כי הר"ק רבי אלימלך בעת שאמר בשבת קדושת כתר, לקח הזייגעריל והביט עליו. ואמר שלכן הביט עליו, משום שהיה מרגיש מתיקות גדול בשעת קדושת כתר, והיה ירא שלא יהיה לו כלות הנפש מגודל מתיקות, לכן הוכרח להביט על חפץ של עולם הזה, כדי שעל ידי זה יוכל להחזיק את הנפש בתוך הגוף. (מ"א פרשת אחרי)

(עשר צחצחות)

מעשה באברך אחד שהיה נוסע בעגלה על הר גבוה מאד, וכשהיה על גב ההר ראה האברך שהוא בסכנה גדולה ואמר "הושיעה נא שאצא מכאן ואעבוד אותך". וכאשר אך יצא מפיו דבורים אלו, ראה פתאום גל של אבנים, וקפץ מעל העגלה על הגל וניצל. כאשר עמד

על הגל הרגיש תיכף כי עיניו נעשו פקוחות, והיה רואה כל מה שנעשה בעולם. הבין האברך שאין זה דבר טוב בעבורו כיון שאינו עדיין במדריגה זו, וגם לא יכול היה לעשות שום מסחר וכדומה, כי בכל מקום שהלך ראה כל מה שנמצא בעולם. נסע להרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע לליזענסק, והרגיש הרה"ק דבר זה קודם בואו וציוה למשמשו שלא יניחו אותו לבוא לביתו. הרה"ק הרבי ר' אלימלך הכין עצמו לזה בעבודה גדולה ג' ימים, אח"כ הלך למקוה, ושלח אחר האברך הזה וצוהו שילך אחריו למקוה ויטבול עצמו, ועשה כן. אחר הטבילה שאל אותו אם עדיין רואה, והשיב הן. ציוה אותו שילך עוד פעם למקוה עמו ויטבול עצמו ג' פעמים, ועשה כן. ואח"כ שאלו אם רואה עוד, והשיב שאינו רואה כלום. אז סיפר לו הרה"ק תוכן הענין, ואמר לו כי באותו מקום שאמר הדברים הנ"ל היה שם אשירה שנטעו אותו בימים קדמונים ועבדו לו, וכאשר אמר דיבורים הללו היה המשמעות שיעבוד לאשירה, ומזה בא לו המדריגות מצד לא טוב רח"ל, ועתה תיקן אותו. ואם ברצונו לראות, יסע למקום ההוא ויראה שאותה אשירה שעמד אז אצל הגל לא נמצא שם כלל אפילו השורש, כי הוא עקר אותו מכל וכל.

(חמדה גנוזה ח"ב)

סיפר הרה"צ רבי אורי הכהן מסאמבור זצ"ל מה ששמע מפה קדשו של הרה"ק ר' אברהם יעקב זצ"ל מסאדיגורא, כששאל אותו מדוע הוא מבכר את הספר עטרת צבי שעל הזוה"ק מרבינו מורינו הרב צבי הירש מזידיטשוב זי"ע על פני הספר מקדש מלך שקדם לו בזמן. ע"ז השיב לו הרה"ק מס"ג זצ"ל. איך זה אפשר להעמיד את המקדש מלך בשורה אחת עם העטרת צבי, הרה"ק בעל עטרת צבי כשהיה אברך סמוך על שלחן חותנו בכפר רידא הסמוך לעיר ראזדול, ישב כל היום ועסק בנגלות התורה ובלילה עסק בסתרי תורה, ומפני שחסרו לו ספרים בכפר ההוא היה הולך לעיר ראזדול אחת בשבוע אל הביהמ"ד דשם שהיו בו ספרים הרבה ושהה שם יום או יומים וחזר לביתו. פ"א בא לביהמ"ד הנ"ל ומצא ספר חדש שנדפס אז "רזא מהימנא" שנתחבר מצדיק נסתר אחד שהיה שו"ב בכפר סמוך לפרעמיסלא, בלילה אחרי שנשאר יחידי בביהמ"ד עיין הרה"ק בעל עטרת צבי בספר ההוא עד שתקפה עליו שנתו וישן עד אור הבוקר. כשהקיץ הצטער מאד, כי מעולם לא עברה עליו חצות לילה בשינה, נשאר בביהמ"ד גם בלילה שלאחריו ושוב עיין בספר הנ"ל בחשק כנ"ל, ושוב נפלה עליו וחזקה עליו שנתו עד שהאיר השחר. ויהי בבקר ותפעם רוחו ופשפש במעשיו והתענה כמה הפסקות ע"ז שבטל

עונות תקון חצות זה פעמים, והודיעו לו מן השמים שבא לידי כך רק מפני שעיין בספר הנ"ל שמחברו אמנם היה איש צדיק וקדוש אבל מפני שחי בדורו של רבינו אלימלך זצ"ל מליזענסק ודר בגליל שלו ולא נסע אף פעם אחת לקבל פני צדיק הדור הזה אינו כדאי שיעיין הוא (בעל עט"צ) בספרו, וזה לך האות, כי בספר הנ"ל יש ערכים על סדר הא"ב ורק האות "צדיק" אין בו, נסתלקה ממנו שכינה באות זה, מפני שלא קבל את פני צדיק הדור. וסיים הרה"ק מסאדיגורא זצ"ל, מעתה הלא יבין מר מדוע הנני נותן משפט הבכורה לספר עטרת צבי על המקדש מלך.

(פאר יצחק פרק כד אות יב)

שמעתי עובדא דהוה אצל הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, שאחד מתלמידיו החליט ליסוע לארץ ישראל כדי להשתקע שם, וערכו סעודה עבירו, ובשעת הסעודה שתה הרה"ק הרבי ר' אלימלך מים, ואיחל לחיים לאותו תלמיד, ולא הבינו אמאי אומר לחיים על מים דייקא. וכשנסע אותו תלמיד על הים, וחפץ מאד לטבול בים קודם התפילה, והשתלשל אותו תלמיד מהספינה לתוך הים וטבל, ובתוך כך המשיכה הספינה בנסיעה, ולא הבחינו באותו תלמיד שנשאר בים, והתחיל לזעוק שישמעו אותו מהספינה, אך לא נשמע להם קול זעקתו, עד שכמעט הגיע לידי יאוש, ובתוך כך נזכר שהרה"ק הרבי ר' אלימלך איחל לו 'לחיים' על מים, ובאותו שעה שמעו בני הספינה מרחוק את קול זעקתו וחזרו והעלוהו על הספינה, וכך ניצל בזכות ה'לחיים' על המים.

(הגאון רבי חיים הלוי וואזנר שליט"א בצילא דמהימנותא אמור תשס"ג)

סיפר הרה"צ ר' נחום טברסקי ז"ל (בן הרה"ק מרחמסטריווקא זי"ע), באותה שנה שהעתיק הרה"ק מרוז'ין זי"ע מקום מושבו לסדיגורא, נסע פעם לעיר לעמבערג לצורך רפואה. קודם עזבו את העיר לשוב לביתו, הגיעו אליו כמה מתושבי העיר הסמוכה גלינא, והפצירו בו שיבא לשבות אצלם בשבת קודש, והסכים להם. כשהגיע הרה"ק מרוז'ין לעיר, ביקש מהם שהוא רוצה להיות במשך כל השבת סגור ומסוגר בבית, ושלא יתנו לאף אחד להכנס אצלו. והיה ביום הששי ערב שבת קודש הגיעו שני אנשים חשובים ביותר אל העיר, הלא המה הרה"ק רב שלום מקאמינקא זי"ע ואדם נוסף, ורצו לשבות בגלינא. אף הם תרו אחר אכסניא, אך רוב הדירות היו מלאות באורחים שרצו להנות ולשהות בצילא דמהימנותא, עד שמצאו מנוחה אצל אחד מתושבי המקום שהיה מצאצאי הרה"ק הרבי ר' אלימלך

ליזענסק זי"ע שהסכים לקבלם בתנאי שאם וכאשר יסכים הרה"ק להכניסם לביתו נאווה קודש יצרפו אף אותו עמהם, והסכימו לו ושבתו אצלו.

במשך כל השבת לא נכנסו אף הם להרה"ק מרוז'ין, ורק במוצאי שבת קודש זכו להכנס לקודש פנימה, ואכן הכניסו אתם את בעל האכסניא והתנצלו אצל הרה"ק מרוז'ין שהוא מצאצאי הרה"ק הרבי ר' אלימלך. מששמע זאת הרה"ק מרוז'ין אמר דער גרויסער ר' אלימלך (כידוע שכך כינה הרוז'ינער את הרבי ר' אלימלך) אייניקעל, וביקש ממנו שיספר לו איזה עובדא מזקינ רבן של ישראל הרבי ר' אלימלך, אך הוא איבד עשתונותו מחמת מורא וסירב. לאחר שהרוז'ינער חזר וביקש ב' וג' פעמים ולא פתח פיו, אמר לו הרה"ק מרוז'ין שאם אתה לא מספר אז אני בעצמי אספר מעשה נורא מזקינך:

דער גרויסער רבי ר' אלימלך היה נוהג לצרף להיכלו לא יותר מחמישים אנשים, שהתפללו בצילו בביהמ"ד. ומעשה שהיה בראש השנה שהרה"ק הרבי ר' אלימלך התפלל בחדר הפנימי הסמוך לבית המדרש, ולאחר התפילה נכנסו אצלו המתפללים לברך ולהתברך בברכת השנה. לאחר שיצאו כולם והלכו לביתם, יצא הרה"ק הרבי ר' אלימלך לבית המדרש ומצא שם ג' אנשים, ושאל אחד מהם מה שמך וענה, אברהם, ושאל את השני מה שמך, וענה יצחק. ואת השלישי וענה לו יעקב. ולמה באתם הנה. ענו, לברך אתכם לשנה טובה. לשנה הבאה בראש השנה נשנה המעשה, אלא שהפעם הוסיפו האבות הקדושים כי באנו להודיע לכם על גזירה נוראה שנגזרה על שונאיהם של ישראל, ושתפעלו לבטלה. הרה"ק מרוז'ין התבטא: זייד האבין ארויף געלייגט אויף עם א פעקל נישט סתם א פעקל [הניחו עליו חבילה כבדה, לא סתם].

למחרת בהפסקה שלפני התקיעות שהיה בכל שנה בדיוק עשרים דקות לא פחות ולא יותר, המתנינו החסידים לכניסתו של הרבי ר' אלימלך, וכשראו שעברו עשרים דקות נוספות, ועוד עשרים דקות החליטו שחייבים להכניס משהו לקודש פנימה לראות מה זה ועל מה זה, אך לא יהיה אחד שמלאו ליבו להכנס במקום אש שלהבת, עד שהטילו גורל ביניהם והוטל על הרה"ק מאפטא והרה"ק מרימנוב להכנס. כשנכנסו מצאו את רבם מוטל לארץ בפישוט ידים ורגלים ונזדעזעו. הרה"ק מרימנוב עמד מרחוק ולא הרהיב עוז להתקרב, אך הרה"ק מאפטא ניגש בדחילו ורחימו להרבי ר' אלימלך והקימו ואמר לו: רבינו אנחנו נעמוד לימינך לבטל הגזירה, והוסיף הרה"ק מרוז'ין כי ביטלו אז פ' אלף גזירות.

(אור יהושע)

מעוונות בני ישראל שגודלם היה מהארץ עד לכסא הכבוד כביכול, וכשעבר כל חודש אלול עם ימי הסליחות וגם ערב ר"ה וליל ר"ה, וראיתי בבוקר שהשקים היו מלאים כמו שהיו, וכל התפילות והתשובה שישראל עשו לא הועיל כלום, נפל עלי ממש פחד מות שחלילה יהיה כליה לשונאי ישראל. אך כשבא עם השקים לפני הקב"ה, אמר לו הקב"ה אין לו לדיין אלא מה שענינו ראות, ע"כ פתח נא השקים ונראה מה שנמצא בתוכם, ובידו ממש הוציא מצוה ועוד מצוה מתחילתם ועד סופם היו מלאים מצוות, והתחיל לצעוק 'גנבים יש כאן' שגנבו העבירות והניחו מצוות במקומם. ויאמר לו הקב"ה שכחת גמרא מפורשת (יומא פו.) העושה תשובה מאהבה זדונות נעשו לו כזכויות, והם עשו תשובה מאהבה ומהזדונות בעצמם נעשו הזכויות, וזה שאמר הכתוב 'פתחת שקי ותאזרני שמחה'.

(ליקוטים יקרים)

סיפר מגיד אמת, מתלמידו של רבינו הקדוש בעל נועם אלימלך זי"ע, שהלך ביער בדרך הליכתו לליזענסק לקבל פני רבו, והנה בתחלת הלילה קול אליו מתוך היער, קול אביו שהיה כבר כמה שנים בעולם העליון ואמר לו כל הסימנים כי הוא מקבל תענוג מתורתו ותפלתו בעולם הזה רק שבא להזהירו, שלא יסע לרבו לליזענסק, ודיבר סרה על רבינו בעל נועם אלימלך זי"ע, והוא נרתע ונבהל מאוד, קול דברים שמע ותמונת אביו לא ראה ולא ידע לשית עצות בנפשו. ובבואו לליזענסק בפחד ובהלה, טרם סיפר לפני רבו את אשר קרהו בלילה מדי עברו ביער, ורבו הקדוש הקדים והגיד לו: אל תחשוב כי זה היה נשמת אביך מה שהשמיע קולו ביער, רק היתה קליפה אשר התלבשה, להשמיע כקול אביך, כדי להטעותך מדרכי האמת. וכאשר שמע התלמיד כדברים האלו יוצאים ברוה"ק מפי רבו מיד נחה דעתו ורוחו והתדבק בתורת רבו בבתחילה.

(דברי תורה - מנקאטש)

מסופר כי להרבי ר' אלימלך ואחיו הרבי ר' זושא זי"ע היה מדריגה בעת שהלכו גלות, שבכל מקום שהגיעו היו יודעים מיד היכן הביהמ"ד והמקוה והאכסניא ולא היו צריכים לשאול לאיש. אולם מאז שהתקרבו לחסידות והתחילו לנסוע לרבי ר' בער ממעזריטש זי"ע פסקה מהם מדריגה זו, ונסעו למעזריטש לשאול על הדבר שלכאורה נראה כאילו ירדו ממדרגתם. השיב להם הרבי ר' בער וכי מה אכפת לכם שיהודים יעשו לכם טובה ש"י שאתם שאלו בכל מקום שתגיעו אליו

מספרים שבעת שהרבי ר' אלימלך זי"ע הלך בגלות עם אחיו הר"ק רבינו ר' זושא זי"ע והיו מקבצים נדבות עבור פדיון שבויים, והיו בלתי מוכרים, ויחשבו אותם לעניים פשוטים, וכאשר עברו לפני בית אחד והמורה דרך רצה לדלג על הבית מבלי להכנס שם, שאל הרבי ר' אלימלך למה לא נכנס לבית הזה הלא יש מזוזה בפתחו, והמורה דרך השיבם מפני שזה האיש קמצן גדול ואינו נותן רק קופיק אחד, וחוף מזה הוא מבזה את העניים בבזיונות גדולים ר"ל, ע"כ אין כדאי החרפה בשביל קופיק אחד. אולם הרבי ר' אלימלך נכנס עם אחיו ר' זושא זי"ע לתוך הבית. ובעל הבית כאשר ראה אותם שאלם מפני מה באתם אלי, הלא בוודאי שמעתם שאיני נותן אלא רק קופיק אחד לכל אחד ואחד, וחוף מזה אני מבזה כל עני בחרפות גדולות. ואכן כן עשה, ונתן גם להם שני קופיק, קופיק לכל אחד, והם ברכו אותו כאילו היה נותן להם סכום גדול. וכאשר פנו משם ללכת לדרכם והגיעו אל הפתח, קרא להם בעה"ב בחזרה ונתן להם נדבה הגונה ושוב ברכו אותו. וכך קרא להם כמה פעמים בחזרה עד שנתן לכל חד ואחד מאה רובל. וכאשר יצאו שאלו אחיו רבי זושא לרבי ר' אלימלך מה פשר המעשה הלז, והשיבו הנועם אלימלך: יען כי לא הורגלו לבוא אצלו עניים לקבץ נדבות לצדקה ע"כ נפל ממדרגתו כמעט עד שאול תחתית, ואנו כאשר קיבלנו ממנו קופיק אחד כבר נתעלה קצת ממדרגתו. וכאשר קרא לנו בחזרה ונתן יותר עלה עוד מדרגה וכך יותר ויותר עד שבא למדרגה שהוא נתן מאה רובל, ומעתה ואילך הוא יהיה נדיב הגון.

שנה אחת נתעצב הרבי ר' אלימלך זי"ע בחודש אלול, וכשהגיעו ימי הסליחות הוסיף בכל יום יגון ואנחה, ובערב ר"ה לא דיבר עם בני אדם כלל, וכן בליל ר"ה, ובבוקר כשבא לביהמ"ד להתפלל, לא היה בכוחו לעמוד על רגליו מרוב היסורים והעצבות שהיו שורין עליו. ולפי שדרכו בקודש היתה שהתפלל בעצמו לפני התיבה, התחיל גם אז להתפלל לפני התיבה מן הודו, וכשהגיע להכתוב (תהלים ל, יב) פתחת שקי ותאזרני שמחה, נתמלא בשמחה, והתחיל לרקוד, ורקד זמן רב, וחזר להתפלל, וכל היום התפלל בשמחה. וכן ביום השני היה כל היום בשמחה. ובסעודה של יום ב' נתן הרבה יין לחסידיו שישתו בלב שמח, וגם הוא שתה יין יותר מהרגלו. וכאשר חסידיו שתו הרבה יין הייתה להם התחזקות, ואמרו לו אמור נא לנו מה היתה העצבות ומה שמחה זו עושה. ויאמר להם כשהגיע חודש אלול ראיתי שהשטן אסף שני שקים מלאים

איפה נמצא ביהמ"ד ומקוה והיהודים יענו לכם בזה יעשו לכם טובה ויקבלו שכר על זה.

(דברות קודש בעלזא)

איש אחד היה לו משפט מות, והזמן הי' לתלותו בחג השבועות, ונסעו בניו, להרב הקדוש וכו' ר' אלימלך זצוק"ל לליזענסק להתפלל עבורו, ונכנסו פנימה להרב הקדוש, וכאשר רצו לדבר מאביהם, פנה הרב ונכנס לחדר אחר, וכך היה כמה פעמים, עד חג השבועות. ובחג השבועות שלח הרב הקדוש אחריהם פתאום ושאל להם מה הוא משפט אביכם, ושכחו כל הענין, מפני מה הוא חבוש. וכשבאו על האכסניא ונזכרו בעצמם ורצו לחזור להרב הקדוש, לא יכלו שוב להכנס. ואחר שבועות כשנסעו לביתם, מצאו את אביהם חפשי. וסיפר להם אביהם, שבשבועות כשרצו לתלותו, והנימוס הוא שצריכין לקרות לפניו הפסק למה הוא מחויב, ולא נמצאו כלל הכתבים שלו, ולא ידע שום איש ענין משפטו, וישאלו גם את הנדון, ואמר שגם כן אינו יודע, ופטרוהו לשלום;

(גדולת הצדיקים)

סיפר הרב הקדוש ר' אלימלך זצוק"ל מגראדזיסק, שאיש אחד מבראד, בא להרב הקדוש רבי ר' אלימלך זצוק"ל מליזענסק ושאל אותו הרב ר' אלימלך על הרב הקדוש רבי ר' מיכלע זצוק"ל מזלאטשוב שהיה דר אז בבראד, והשיב האיש כלאחר יד, מה הוא' והראה לו הרב ר' אלימלך בידו, ואמר לו ירא מה' ירא מה' והתחיל אותו האיש לחרוד, עד שלא היה באפשרי לעמוד במקום אחד' ובא בנו הרב הקדוש ר' אלעזר זצוק"ל ואמר לו אבא מה עשית, והשיב לו אביו הקדוש, מה עשית, אמרתי לו שיירא מה'.

(גדולת הצדיקים)

הרב ר' שלמה ז"ל, נכד הרבי ר' אלימלך זצוק"ל, היה אצל הרבי מלובלין, ואמר לו הלובלינער, אספר לך מעשה מזקנך הרבי ר' אלימלך שפעם אחת נטל טלית ותפילין שלו והלך, וחשבו שהלך לבית המדרש להתפלל, ולאחר כמה שעות שלא בא חזרה, בקשו אותו ולא מצאוהו, וחפשו אותו שלשה ימים, עד שאמר להם רועה א' אשר ראה אותו ביער פלוני, והלכו לשם ומצאוהו לבוש בטלית ותפילין, ורץ אנה ואנה בהיער, ומדבר בינו לבין עצמו בזה הלשון, עכשיו שמיילך בעולם, לא יהיה כזאת, כך אמר כמה פעמים, והיה פחד לקרוב אליו, אמנם הרבי ר' מיכלע מזלאטשוב בא אז לליזענסק, והגידו לו מביאתו, וכאשר שמע הרבי ר' אלימלך שהרבי ר' מיכלע הוא בליזענסק אמר הרב ר' אלימלך, מפני מלאכים שרפים

ואופנים איני ירא, ומפני הרבי ר' מיכלע אני ירא, וחזר תכף לליזענסק להתראות עם הרבי ר' מיכלע. ובשנה האחרת, נשמע שיצאה גזירה מהקיר"ה (מהקיסר), שאם ערל יפגוש בישראל מותר לו לפגוע בו ח"ו, ואמר הרבי מלובלין, כששמעתי כך, בטלתי חצות, ונסעתי להרבי ר' אלימלך ותיכף כשבאתי, אמר לי, איציקל, אל תירא, כבר בטלתי זה. וכן הוה שבטלה הגזירה, וזה ביטל אותה הרבי ר' אלימלך אז בהיער:

(גדולת הצדיקים)

פעם א' שאלו הרה"צ הרבי ר' אלימלך והרבי ר' זושא זצוק"ל זה את זה, הרי גם אנו כלולים היינו בנשמת אדה"ר, כשאכל מעץ הדעת, ולמה היינו מניחים אותו לאכול' ותירץ אחד מהם, אם לא היה אוכל' היה תמיד בספק שמא אם אכל היה נעשה אלוך: (וכדאי הוא שיגזר מיתה לעולם, אבל שלא יהיו במחשבת כפירה אפי' שעה אחת)

(גדולת הצדיקים)

עוד שמעתי מהרב הנ"ל, כי להרבי ר' אלימלך זצוק"ל, נסע כפרי אחד, אשר נקרא בשמו ר' ליבוש גאטש, והרבי ר' אלימלך אמר עליו, כי לבו בוער להשי"ת. פעם בא ר' ליבוש להרבי ר' אלימלך על שבת קודש, וכיבדו הרבי ר' אלימלך, שיתפלל שבת ברכות לפני העמוד, היינו מן תחילה עד שוכן עד, ויען כי היה איש כפרי ולא היה יכול אפילו להתפלל בטוב, התפלל בשגיאות כדרך ההמונים, וכשהגיע ללעג השאננים הבוז לגאי יונים, סיים בקול הלעג השאגנים הבוז לגאי יונים, ונעשה שחוק בבית המדרש, ואמר הרה"ק ר' אלימלך זצוק"ל, אשר כל הפמליא של מעלה, שמחו בטעות המתוק הזה:

(גדולת הצדיקים)

עוד שמעתי מהרב הנ"ל, שפעם בא רב אחד, להרב הקדוש ר' מענדל זצוק"ל מרימינוב, שיתן לו דרך תשובה, וסיפר לפניו חטאו ושאל הרה"ק ר' מענדילע את הרב, האם ידעת שדבר זה אסור, ואמר הרב, ידעתי. ואמר הרימינאווער, אם יודעים שה' צוה שלא לעשות הדבר הזה, היאך אפשר לעבור, אני כשהייתי ילד, והיתה אמי אומרת לי, מענדילע, דבר זה אסור לעשות, לא יכולתי שוב לעבור עליו, ואתה ידעת שזה אסור ועברת עליו, לכן נתן לו תשובה חמורה. וכשראה הרב שאין ביכלתו לקיים התשובה, נסע להרב הקדוש ר' אלימלך זצוק"ל, והתודה לפניו חטאתו, וביקש מאתו תשובה, וקרא הרב הקדוש לבנו הרה"ק ר' אלעזר זצוק"ל ואמר לו, כמה תרצה תשלומין שתתן מזונות להאיש הזה, היינו, שתתן לו בכל יום ויום, תרנגולת ובקבוק יין וכדומה, בבוקר וכן

שמעתי מהרב החסיד הק' מו"ה אלעזר בן מו"ה אלימלך זצלה"ה, בפסוק 'ישם לפניו לאכול ויאמר לא אכל עד אם דברתי דברי ויאמר דבר ויאמר עבד אברהם אנכי' (בראשית כד, לג). דהתורה הקדושה מלמדת אותנו דרך הטוב והישר, כשאדם בא בדרך במקום שאינם מכירים אותו, והוא אינו מכיר אותם, ומי שהוא איש כשר שדרכו בקודש, ומשומר בכל דרכיו להתנהג על פי התורה וחסידות, אזי הוא צריך לדקדק מאוד על כל תנועה במקום שבא שם, אם ח"ו אינו כדין שלא כתורה ח"ו, הן בכשרות התנהגות ביתם, להבדיל בין טומאה לטהרה, ובפרט בעניני מאכלים כשר וטריפה, ובפרט דפרט, העבד הזה אשר היה רגיל בבית קדוש ונורא אברהם אבינו ע"ה אשר התורה הקדושה מעידה עליו ששמר התורה והמצוות חוקים ומשפטים. אשר על כן התיישב את עצמו העבד הקדוש בחכמתו כששמו לפניו לאכול, מה לי להאריך השאלות על כל דבר ודבר בפרטי אם נעשה בכשרות כדין, אני לא אומר להם רק דבר אחד והם מעצמם ילמדו מהדיבור הזה הכל, שכל כוונתי שאני מדקדק גם כן כמו שראיתי בבית אדוני. ועל זה אמר בקיצור 'עבד אברהם אנכי' ובזה תשכילו שח"ו לא תאכילוני דבר שאינו מתוקן, ודפח"ח.

(עשר צחצחות)

כשהגיע רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע בפעם הראשון לרבינו רבי אלימלך זי"ע לא רצה הרבי ר' אלימלך לקבלו לתלמיד, ואמר לו שאינו צריך מיוחסים, אז הפיל עצמו הראפשיצער על הארץ והתחיל לבכות מה אשמתי בזה שאבי מיוחס, ובכה עד שזב דם מגרונו, אז צוה לו הרבי ר' אלימלך לקום וקיבלו לתלמיד.

(אוצר ישראל)

כשהיה הרבי מלובלין זי"ע פעם אצל רבינו רבי אלימלך זי"ע, נכנס החוזה להרר"א ואמר שהשי"ת יזמין לו עגלה לנסוע הבית, אמר לו הרבי ר' אלימלך א"כ אתה מוכרח עוד להשאר כאן, כי הגמרא בר"ה (כו ע"ב) מביא העובדא מרבה בר בר חנה שנשא איזה משא ועבר טייעא, והטייעא אמר לו שקול יהבך ושדי אנגמלאי [תקח משאך ותשים זאת על הגמל], רואים שהטייעא אמר לו מעצמו ולא שביקש את הטייעא, וזאת פירוש הגמרא לא הוה ידעי רבנן מאי השלך על ה' יהבך, אם צריכים לעשות איזה פעולה לזה או לא, וכאן היה שהטייעא אמר לו מעצמו, הוא סימן שאינם צריכים לעשות שום פעולה, ואח"כ עבר עגלה והבעל עגלה

בערב, ונתפשו בהתשלומין. ואמר הרב הקדוש לבנו, אך בכל פעם לעת האוכל תתן לי ידיעה ואהיה עמו בשעת האכילה. והרב הבעל תשובה שמע את הדברים האלה ותמה, וכי זו היא תשובה, והרה"ק ר' אלעזר זצוק"ל הכין לפני הרב הבעל תשובה, סעודה כאשר צוהו אביו הקדוש. והיה בעת הסעודה נתן ידיעה לאביו הקדוש, ויבא וישב אצל הרב הבעל תשובה וכאשר אכל הרב את התרנגולת וכדומה התחיל הרב הקדוש להודיעו את אשר פגם בנשמתו, ובעולמות העליונים, וצוהו לאמר אשמנו וכו' והיה הרב הבעל תשובה בוכה מאד, ולא היה יכול להכניס אוכל לתוך פיו, אך הרב הקדוש לחץ אותו שיאכל, והיה מוכרח לאכול ולשתות ושקיו בבכי מסך וכך היה בכל סעודה וסעודה, ככה התנהג שנה תמימה. והיה הרב הבעל תשובה נעשה דל וכחוש, ומשמן בשרו רזה מעליו, ולא היה יכול לילך ברגליו רק היו מוליכים אותו, ואמר הרב הקדוש שאם לא היה אוכל סעודה כזו לא היה באפשרי שיחיה:

(גדולת הצדיקים)

פעם אחת נשאל מאיש אחד, לאיזה צורך נוסעים לרבי, הלא בספרי ראשית חכמה וחובת הלבבות יכולין ג"כ לקבל יראת ה' ? וגם שאל, מי שאינו אוכל מבשר שהורה בה חכם שאל ממ"נ, אם טריפה הוא - היא טרפה לכל העולם ואם לאו - היא כשרה לכל? וענהו רבינו אלימלך: כתיב (שמות יח, א) 'וישמע יתרו' וכו'. ופרש"י מה שמועה שמע ובא קי"ס ומלחמת עמלק. וקשה כקושיתך, בשלמא אם לא שמע ה' צריך לבא לשמע, אבל עתה ששמע בביתו שיש אלוה פטרוני ומשגיח לא ה' צורך לו לבטל מעבודתו ולנסוע? אלא הפירוש הוא, שרש"י בעצמו הקשה זאת ותירץ זאת, והכי פירושו: אמת ששמע קי"ס (אבל נודע לו) ממלחמת עמלק - הוא היצה"ר, שאף שידוע האדם בגדלות הבורא יש מלחמת היצה"ר, וע"ז אין יכול האדם עצמו להועיל רק ע"י הצדיק - ע"כ נסע למרע"ה. וכן בכל דור ודור.

ועל השאלה השני' מבשר שהורה בה חכם: דוגמתו מצינו, שהתורה אסרה אלמנה לכה"ג ולכהן הדיוט מותר; גרושה וחלוצה אסור לכהן הדיוט ולישראל מותר. בזה ג"כ קשה כקושיתך, אם אסורה - תאסור לכל, ואם מותרת - תהיה מותר לכל? רק האמת הוא, שהכהן גדול שקדושתו יותר גדולה נאסר לו אף האלמנה כדי שלא יפגום ח"ו קדושתו, משא"כ שאר הכהנים. וכן גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, כמשל רבב על בגד נקי. ולכן מי שדורך בדרך החסידות, אסור לו סירכא אבל לא לכל העולם. ודפח"ח

דמלכה, ואף גם יאמרו בפה מלא לשם סעודת מלוח
מלכה! ועל ידי זה ילדו בנקל בעזרת השם יתברך.

(עשר צחצחות)

בספר 'דברי יחזקאל' פרשת מסעי, וזה לשונו: כעין
שמעתי שהרב הקדוש ר"ר אלימלך זי"ע אמר: מי
שמכיר את הצדיק הקדוש ר' פנחס מקאריץ זי"ע הוא
מסוגל ליראת שמים. וכאשר שמע זאת בנו הק' ר'
אלעזר זי"ע נסע לרבי פנחס מקאריץ. ואמר הק' ר'
אלעזר בעת שישב על השלחן של הק' רבי פנחס
בזה"ל: טאטע! אמר הק' רבי פנחס: ודלמא לאו אביו
הוא? ולא השיבו כלום. וכשנסע הק' ר' אלעזר לביתו
וסיפר לאביו הק' ר"ר אלימלך את הנ"ל, אמר לו אביו
הקדוש ר"ר אלימלך: היה לך להשיב לו, הלא כתיב
(דברים לב, ז) 'שאל אביך מען ליהט זיך א טאטע,
(שואלים אב, מלשון שאילה והלוואה) ודפח"ח.

(עשר צחצחות)

ב'שפתי צדיקים' פרשת מטות: סיפר הרב הקדוש
מאפטא זללה"ה, פעם אחת נתאכסן אצלי הרב רבי
אלימלך ז"ל נ"ע ויחדתי לו בית בפני עצמו. פעם אחת
נכנסתי אצלו ומצאתיו שיושב ומחשב חשבונות
לעצמו אם הוא ראוי לעוה"ב, ודיבר עם עצמו: נפשי
נפשי! אינך ראוי לעולם הבא. וחישב כל דופי שיש בו.
ושוב ניחם את עצמו ואמר: הלא אפילו אם אינך ראוי
מכל מקום הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו ינחילך חלק
לעוה"ב, כי הלא אמרו חז"ל (סוטה יד, א): קודשא בריך
הוא קיים כל התורה וכו' ניחם אבליים ועשה
שושבינות וגומלי צדקה וכו', והנה בעוה"ב שאין בו לא
אכילה ושתייה וכו' מה צדקה שייך שם? אלא יעשה
צדקה עם שאינם ראויים לעוה"ב ליתן להם בתורת
צדקה, ודפח"ח.

(עשר צחצחות)

הוכח תוכיח שמעתי אשר בעת היותו בק"ק
ניקלשבורג, דרש ברבים (הרה"ק הר"ר אלימלך זי"ע) ואמר:
אלימלך אלימלך, זכור נא מה עשית ביום פלוני
במקום פלוני עבירה פלונית, וכן היה חושב והולך כל
החטאים שעשו כל הקהל אשר באו לשמוע דרשתו,
ותלה אותם החטאים בעצמו, ובזה היה מעורר לבב
השומעים לתשובה שלימה. ונמצא לזה ודאי צריך
להיות צדיק גדול לידע זה. וזה שאמר (ויקרא יט, יז)
הפסוק 'הוכח' ר"ל אתה תוכיח את עצמך, בכל אלו
החטאים כאילו עשית אותם אתה, ועל ידי זה 'תוכיח
את עמיתך' שיתעורר מזה לשוב על חטאיו, ולא תשא
עליו חטא' שלא יתבייש כלל, הבן.

(אמרי יוסף, קדושים).

שאל להחזוה אברך אולי אתה רוצה לנסוע לביתך אני
נוסע ללובלין, אז ראה שצדקו דברי רבו הרבי ר'
אלימלך.

(מהרב מבראנוב זי"ע)

רבינו בעל דברי חיים מצאנז זי"ע אמר, כי הבעש"ט
הקדוש זי"ע והרבי ר' אלימלך זי"ע, הכינו אוצרות
יראת שמים עבור בני ישראל עד ביאת משיח צדקינו.
(מפי רבי מרדכי הערש שמערלר זצ"ל נכד רבינו רבי אלימלך זי"ע)

(מפי הרה"ה מוה"ר אלתר קרוג ז"ל)

כתב בספר 'דברי ישראל' חלק א' (דף לב ע"ב): אמר
הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זצ"ל בשם הרבי רבי
אלימלך זצ"ל: שהאדם יכול לפרנס את עצמו אפילו
אם לא יהיה לו למכור רק קסמין, היינו עצים דקים,
רק שהסחורה לא יהיה נמאסת בעיניו, דכשהסחורה
נמאסת, זהו סימן ללא טוהר, עד כאן לשונו.

(עשר צחצחות)

כשהלכו הרבי רבי אלימלך זע ואחיו הרבי ר' זושא
זי"ע לערוך גלות, הגיעו פעם בעיר מעליץ בלילה
מאוחר מאד, ונכנסו להביהמ"ד והשכיבו עצמן לישן,
לאחר חצות לילה התחילו כבר להגיע אנשים
להביהמ"ד, וזקן אחד ניגש להרר"א ולהרר"ז ועורר
אותם ונטלו ידיהם וקמו, הזקן ישב ללמוד, והרר"ז הלך
לאיזה פינה לומר תהלים והרר"א לקח המקטרת
[הלילקע ציבעך] ועישן והסתובב בביהמ"ד, וניגש הרבי ר'
אלימלך להזקן ושאל אותו האתם לומדים תורה
לשמה, ענה הזקן מהיכי תיתי, כמו שאומר וכי על מה
לומד איש זקן בטח שלומד לשמה, אז שאל אותו הרבי
ר' אלימלך א"כ היכן הדברים הרבה שאומר המשנה
הלומד תורה לשמה זוכה דברים הרבה, והזקן נתעלף,
וכשחזר להכרתו ניגש הזקן ללהרר"א וביקש תיקון
הנפש אמר לו הרבי ר' אלימלך שיבא לליזענסק, אז
הבינו שהוא הרבי ר' אלימלך, אח"כ שאלו האנשים
את הזקן למה נתעלף ענה הזקן כי בשעה ששאל אותו
היכן הדברים הרבה ראה שעומד כלב שחור וחוטף כל
הדברי תורה שלומד.

(מפי האדמו"ר מתולדות אהרן זי"ע)

בספר דברי יצחק: שמעתי בשם רבי רבי אלימלך:
סגולה לנשים שלא יתקשו בלידתן, שיאכלו בכל
מוצאי שבת קודש איזה דבר לשם סעודת מלוח

הרוחק אשר דוחקין את עצמן אצל הצדיק נפטרין
בזה מן דחקות של עניות.

(עשר צחצחות)

פעם היה רבי משה לייב מסאסוב זי"ע אצל רבינו רבי אלימלך זי"ע ואמר אז הרבי ר' אלימלך דברי תורה על פסוק "ופסח ה' על הפתח" כשראה הקב"ה במצרים הדם של קרבן פסח, פסח על בתי בני ישראל, התחיל השי"ת כביכול לרקוד דא וואוינט א איד [כאן גר יהודי], כששמע זאת רבי משה לייב זי"ע עלה על השולחן והתחיל לרקוד דא וואוינט א איד.

(אוצר ישראל)

שמעתי מהרה"ר ר' ישעי' מקרעסטיר זי"ע בסעודת מלוה דמלכה פ' יתרו תר"ס לפ"ק, ששמע מפי הרבני החסיד מוה"ר זנוויל ע"ה מזשירק, שסיפר לו הרה"ק ר' צבי הירש מליסקא זי"ע (בעמ"ח 'אך פרי תבואה' עה"ת והישר והטוב על מועדים) כי פעם את בא בפיתקא [קויטל] ופדיון לפני הגה"ק מה"ר מאיר א"ש זצ"ל (בעמ"ח שו"ת אמרי אש) ולא רצה לקבל מאתו. אמר לו הרה"ק רצ"ה וכי רבינו (המהר"ם א"ש) ימנע הטוב מבעליו ולא ירצה לעשות לי טובה, כי כתיב (במדבר טו, טז) אל תפן אל מנחתם וגו', כי משה רבינו ע"ה הצדיק את דתן ואבירם, יען כי לא לקח מאתם מאומה ולא היה לו עמהם שום התחברות, לזאת לא היה ביכולתו לעשות להם טובה ולהצילם מאש המחלוקת הלזו, וזלה"ק בספה"ק נועם אלימלך (פרשת קרח ד"ה וידבר ה' אל אהרן באה"ד), דהנה כן הוא, דהמהנה תלמידי חכמים וצדיקים מנכסיו, אז ההנאה הזאת תביאהו שלא במהרה הוא חוטא להיות רשע גמור לכפור בתורה חלילה וכו', וזהו שנאמר (במדבר טו, טז) לא חמור אחד וגו', כלומר אני גרמתי להם זאת, שעל ידי שלא לקחתי מהם זה גרמה להם שחטאו, שאם נהניתי מהם הייתי מגין עליהם זאת לבלתי לחטוא עכלה"ק. אמר המהר"ם א"ש נייתי ספר ונחזי. וראו שמה דברים ככתבן. אחר זה קיבל מאתו הפיתקא והמעות ואמר, אם כך אומר הרה"ק בעל נועם אלימלך זי"ע מוכרח אני לציית לדבריו.

ואמר לו המהר"ם א"ש א"כ אספר למעלת כבודו מהות הרבי ר' אלימלך ואחיו הרבי ר' זושא זי"ע, כי שמע מרבו הגה"ק ר' משה סופר זי"ע בעמ"ח שו"ת חתם סופר, אשר סיפרו בשם רבו הגה"ק ר' נתן אדלער זי"ע, כי הגה"ק ר' נתן אדלער אמר פעם בזה"ל נישט בחינם זאגט מען פוילישע האבין קיין דרך ארץ ניט [לא בחינם אומרים שהפולנים אין להם דרך ארץ] אלא כן הוא באמת, כי בעת שיש לי עליית נשמה בנך עדן, תמיד הנני רואה שמה מכבר את שני האחים היקרים הנ"ל, איך האב

אחד ביקש מרבינו אלימלך לעזור לו שיהיה לו זכרון טוב. והשיב לו: עשה תשובה, וגדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד (יומא פו, א), ויהיה מקוים בך 'ואין שכחה לפני כסא כבודך', ודברי פי חכם חן

(רמתיים צופים).

בנוצר חסד על פרקי אבות למורינו הרה"ק מקאמרנא (פ"ה) וזה לשונו: שמעתי אני השפל משם רבינו אלימלך שאמר: מה שכל העולם צועקים לפני, זה מבקש שיחי' בנו וזה צועק על הפרנסה וזה על החיים. ואמר: ע"י שחטאתי והכרעתי את העולם לכף חובה, צועקים לפני: תן לי בני חיי ומזוני שנלקח ממני עבורך. ודברים אלו בוערים כלפידים! עד כאן לשונו.

(עשר צחצחות)

עוד מהגאון אב"ד קהילת פלונסק, בשם ספר דברי ישראל פרשת ויחי על פסוק 'בסודם אל תבא נפשי בקהלם אל תחד כבודי' (בראשית מט ו). אמר אב"ד הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר בשם הרבי רבי אלימלך הקדוש זצוק"ל: כי כוונת קרח בוודאי לא היה גאות כפשוטו, רק כוונתו בוודאי היתה עבדות וסודות, אף על פי כן כיון שהיה עם מחלוקת אמר יעקב אבינו ע"ה 'בסודם אל תבא נפשי' אינני רוצה בסודות שלהם ובעבדות שלהם, כי הוא מעלמא דפרודא, ודי למבין, עד כאן לשונו.

(עשר צחצחות)

ב'שפתי צדיקים' בשמו: בפסוק (שמות ז, ט): 'כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת' וגו'. ודקדק רבינו אלימלך דהול"ל 'תנו לי מופת' אמנם העושה בכישוף וע"י אחיזת עינים הנה המכשף גופיה יודע שזה שקר והבל, ולגבי ידידיה אין זה מופת כי יודע שאין בו ממש, והמופת הוא רק נגד אחרים הרואים. אבל העושה ע"י גבורות אלקות, וקוב"ה אמר ויהי בלי שום גרם איזה מעשה, אז הוא המופת גם בעיני העושה גופיה, שמתפלא ותמה על הנס ואינו יודע ממה נתהווה ומאין בא - כי במאמר אלקים הוא.

וזה אמר פרעה, שחשדם שעושים במכשפות, והמופת הוא רק נגד בני אדם הרואים, ותבן מכניס לעפריים (רש"י שמות ז, כב). לכן אמר 'תנו לכם מופת' - לכם דייקא, שיהי' גם לכם לעצמיכם מופת ולא רק נגדי, עד כאן דברי קדשו.

(עשר צחצחות)

שמעתי מפי איש אחד, ששמע מפי הגאון מוה"ר שלום מרדכי אבד"ק ברזען: כי רבינו אלימלך אמר שעל ידי

בניקל], ורבי אלעזר ערך סעודת מלוה מלכה ולהמקשה לילד היתה אח"כ ישועה.

(אוצר ישראל)

אחד שאל לרבי אלעזר בנו של רבינו רבי אלימלך זי"ע מה ציוה אביו לפני הסתלקותו, אמר רבי אלעזר אבי היה מצוה לפני מותו שתיים ועשרים שנה, זהו הספר נועם אלימלך שאמר משך שתיים ועשרים שנה קודם פטירתו.

(אוצר ישראל)

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

איינמאהל אב געפאסט צו קומען און גן עדן ווען עס איז נאך אבגעשלאסען די טירען או וויא מען האט דעם גן עדן געפענט האבן שוין דארט געפינן די צוויי טייערע ברודער, דורך וועלכער ארט זענן זיי און גן עדן אריין געקומען ווייס איך נישט, אבער זיי זענען שוין געווען דארט, נישט בחינם זאגט מען פוילישע האבען ניט קיין דרך ארץ זיי האבן נישט געווארט ביז מען וועט אויף שפארען די טירען [פעם שמרתי את עצמי שאני אבוא לגן עדן כשעדיין סגורים הדלתות, אך מיד כשפתחו הגן עדן פגשתי שם את האחים היקרים הנ"ל, דרך איזה מקום נכנסו אני לא יודע, אבל הם כבר היו שם, ועל כן לא בחינם אומרים שהפולנים אין להם דרך ארץ, שהם לא חיכו לפתיחת הדלתות], וסיים הגה"ק המהר"ם א"ש זצ"ל, ניא, אז דער רבי ר' אלימלך איז יא אזוי גרויס וואהר, אז הנני מוכרח לציית את דברו [אם הרה"ק הרבי ר' אלימלך באמת כה גדול הנני מוכרח לציית לדבריו] ולקח הקויטל והפדיון.

(דברים ערבים)

בהקדמה לספר הקדוש 'נועם אלימלך', כתב בנו הה"ק רבי אלעזר זי"ע: למען כבוד שמך הגדול תעשה ותקיים נא כל הברכות אשר תמיד על פה כבוד אבי מורי ורבי, הורגל להיות מברך את ישראל ולמסור נפשו עליהם בכל עת ולבטל מהם גזירות רעות בתפילתו הנאמנה במסירות נפש.

והקפיד מאד הרה"ק בעל תפארת שלמה על המדפיסים שהדפיסו ספר הקדוש נועם אלימלך כ"פ והשמיטו הקדמה זאת, ואמר בזה"ל: שהקדמה זאת חביב לי מאד כמעט ככל הספר נועם אלימלך, איך שהעיד בנו הרה"ק מורינו הרב רבי אלעזר על אביו שמסר נפשו עבור ישראל, חוץ מה שמסר נפשו על קדושת שמו יתברך.

(עשר צחצחות)

פעם היה רבי אלעזר זי"ע בנו של רבינו רבי אלימלך זי"ע בשב"ק אצל המגיד מקאזניץ זי"ע, במוצש"ק באו להזכיר לפני המגיד מקשה לילד שצריכה ישועה גדולה, והיתה אז ימות החורף ושרר קור חזק, והמגיד אמר שרוצה לילך לטבול במקוה, אך רבי אלעזר לא היה יכול לסבול שהמגיד ילך עכשיו במסירות נפש במקוה קרה, אז אמר רבי אלעזר להמגיד, דער טאטע האט אנגעזאגט די קינדער זאלין פיהרן מלוה מלכה'ס אין זיי וועלין פועל'ן ביי מלוה מלכה'ס כל מיני ישועות, זאג איך צו מיט דעם כח זאל זי האבן בניקל [האבא צוה לבני לערוך סעודת מלוה מלכה ויפעלו בסעודת מלוה מלכה כל מיני ישועות, אני מבטיח בזה הכח שתלד

אותם, והיה מגרש אותם מביתו, והיו יראים ממנו מאד
כי היה איש מאוים.

פעם אחת בערב יום הכפורים בחששו שמא יהיה
מאימת הדין מישוהו שיכנס אליו עם קויטל, לכן היה
יושב לסעודה עם הרבנית לצידו, ומי שנכנס אליו
וראה את הרבנית יושבת לידו מיד היה חוזר לאחור.

הרה"ק מצאנו והרה"ק מקאמינקא זי"ע, והרה"ק ר'
הערשיל גלאנץ חתנו של הרה"ק בעל אריה דבי עילאי
זי"ע, נסעו אל הרה"ק רבי נפתלי מליזענסק זי"ע והגיעו
בליל ערב שב"ק, והרה"ק ר' נפתלי ישב בביתו עם
תריסים סגורים, רק היה שם חרך קטן, והביטו אל תוך
החדר מתוך אותו חרך, וראו שיושב ולומד גמרא או
שו"ע, ואי אפשר היה לראות כי היה חושך בחוץ והם
הסתכלו מתוך חרך קטן, אך תיכף כשהסתכלו עשה
הרה"ק רבי נפתלי תנועה עם ידו, שילכו, ולא הרהיבו
עוז להכנס רק נסעו משם מיד.

פעם אחרת כשהרה"ק מצאנו ורעיו זי"ע נסעו על
שב"ק וכאשר באו לליזענסק אל בית הרה"ק ר' נפתלי
לא מצאו אותו בביתו, וספרו להם אנשי ביתו כי קודם
שבאו הרבנים לקח הרה"ק ר' נפתלי לעצמו חלות
ונרות והלך לו שלא יהיה בביתו על שבת ואין יודעים
להיכן נסע וראו הג' רבנים הנ"ל כי עליהם ירמזו
הדברים כי הרה"ק ר' נפתלי הרגיש בביאתם ע"כ ברח
לו מביתו למען לא ימצאו אותו ונסעו גם הם בחזרה
לביתם.

ואח"כ נסעו עוד הפעם אליו, ובפעם השניה נסע עמם
הרה"ק ר' אליעזר מדזיקוב זי"ע תחת ר' הערשלי הנ"ל,
והיות שהוא היה בנו של הרה"ק מראפשיץ הרהיב עוז
ודפק על הדלת, ר' נפתלי פתח את הדלת והבין שזה
המעשה של ר' אליעזר'ל, הראה באצבעו כמתרה
ואמר "אליעזר'ל", ענה ר' אליעזר'ל בלשון תימה "איך
זאנט נישט מקיים קיין הכנסת אורחים, האט ער זיך
צעשמייעקלט" והרשה להם להכנס אליו, ובקשי גדול
הניח אותם להיות אצלו על שבת.

פעם נסע הרה"ק ר' נפתלי לקבץ מעות, בלווית הרה"ק
מצאנו והרה"ק מקאמינקא. ומדי עוברם באיזה כפר,
ניגש אליהם יהודי ומטבע בידו, והרה"ק מצאנו לקחו
מידו, וכראותו שנתן מטבע קטנה רצה להחזירו לו, אך
הרה"ק רבי נפתלי אחז את ידו הק' ומנעו מלהחזיר
הכסף, ואמר לו: "גושפנקא דחתים ביה מלכא אחד
המרבה ואחד הממעית" פי' דאיתא במקובלים
דגושפנקא דחתים ביה קוב"ה שמיא וארעא הוא השם
אקו"ק היוצא מר"ת של בראשית ברא אלקים א'ת
ה'שמים ו'את ה'ארץ, והיה כוונתו שגם בהר"ת של

הרה"ק ר' נפתלי מליזענסק זי"ע נולד בשנת תקכ"ה
לאביו הרה"ק רבי אליעזר (שהוציא את הספר הק' נועם
אלימלך) בן הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, הי'
תלמידו של הרה"ק ר' מנחם מענדל מקאסוב זי"ע.

בשנת תקס"ו אחרי פטירת אביו מילא בע"כ את מקומו
בליזענסק, אלפי חסידים התחילו לנהור אליו והוא לא
רצה בשום פנים ואופן להיות רבי וממש גירש את
חסידיו בכח, והי' נוסע לשבות בצל הרה"ק ר' נפתלי
מראפשיץ זי"ע, והרה"ק מראפשיץ הי' פושט את הבגדי
הלבן של שב"ק מפני כבודו, ור' נפתלי הצטער על זה
ואמר: הלואי ולא הייתי נולד, אז דער הייליגער רב
זאל אויסטייען די ווייסע בגדים פאר מיין כבוד וויעגין,
ר' נפתלי מראפשיץ הי' מכבדו לשורר 'אזמר בשבחין'
והי' אומר בזה הלשון בדרך ארץ "אז ר' נפתלי וויל
מוחל זיין זינגען אזמר בשבחין, זאל ער זינגען אזמר
בשבחין",

להרה"ק ר' נפתלי נאבדו אצלו שמונה עשרה בנים
ואמר שזהו עונש על שאינו רוצה להיות רבי. ואמר:
ביז צום לעצטן, און איך וועל נישט ווערען קיין רבי,
רק כשגבר דוחקו נסע לחזור לעיריות, עם הרה"ק
מצאנו והרה"ק מקאמינקא זי"ע ששימשו כגבאים.

נסתלק ביום כ"ה מרחשוון שנת תקצ"ט והוטמן בעיר
ליזענסק ליד ציון אביו הק' ר' אלעזר זי"ע

מסופר דבר פלא דבאהל הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע
הי' ב' חדרים, בחדר הפנימי הי' מונח הרבי ר' אלימלך
ובחדר החיצון הי' מונחים בניו הקדושים, ולא הי'
מקום לר' נפתלי בהאהל החיצון והיה שם בהלויה
הרה"ק ר' אלימלך רודניקער זצ"ל (בן הרה"ק ר' מענדל
בער בן הרה"ק ר' אלעזר בן הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע)
פנה להמצבות ואמר: "מאכט עטץ פלאץ פארין
פעטער, איז גוט, אז נישט, וועל איך מתיר זיין דעם
חרם (שהטילו חרם לא להטמין שום אדם בחדר הפנימי) און
כ'וועל אים לייגן לעבען זיידן, און ער וועט אפילו נישט
זיין ברוגז (אם תעשו מקום להטמין את דודי הרי טוב, ואם
לאו אז אטמינו בחדר הפנימי ליד הסבא, והוא אפילו ליכעס
על כך) ופלא פתאום ראו שהמצבות באהל הצטופפו
ונעשה מקום עבור רבי נפתלי זי"ע וקברו אותו שם.

הנה ידוע שהרה"ק ר' נפתלי זי"ע לא היה רוצה לקבל
עליו משרת הרבנות, והגם שהרבה אנשים היו רוצים
להתקרב אליו אבל הוא לא רצה בשום אופן להניח

א'חד ה'מרבח ו'אחד ה'ממעט מרומז שם הזה, ולפיכך אין לסרב אפילו להממעט.

(י"ג אורות ח"ב)

מנהגו של הרה"ק רבי נפתלי מליזענסק זי"ע היה שלא הלך בכל השנה למקוה רק לפעמים ואז לא היה רשאי לשום אדם להיות שם, ודרכו היה שכמה פעמים חיכך עצמו והיו העולם סוברים שזה הוא מפני שכמעט אינו רוחץ עצמו, ע"כ נושך אותו, ולכן הוא מחכך עצמו.

פעם אחת חישב אחד הלא הוא הרבי ר' נפתלי מתנהג כבעה"ב פשוט ולמה יש לו מנהג זה שאף אחד אינו רשאי להיות בשעה שהולך למקוה ע"כ הטמין עצמו במקוה לראות מה הוא עושה ראה שיש לו חגורת ברזל עם נאדלען [מסמרים] ואת זה תחב בגופו ולא רצה שיהיה רק במקום אחד (המסמרים) ע"כ היה מנדנד החגורה שיקרע עצמו גם בשאר חלקי הגוף, ער האט זיך געריסען די קישקעס (הוא קרע לעצמו בשרו ומעיו) (שיח זקנים ח"א)

שמעתי מהגה"צ רבי יהודה הרב מסטיטשין זצ"ל שהרה"ק רבי נפתלי מליזענסק זי"ע לא נהג ברביסטיווע, כי לא רצה להיות רבי, ומנהגו היה להשיח בין מנחה וערבית דברי בדיחותא כמנהג ראפשיץ, וכשאמר דבר צחות פלעגט ער זיך אוזי צו ריבן ביי די זייטן כאילו אינו יכול להתאפק מלצחוק, כמו שאומרים מ'האלט זיך ביי די זייטן, והטעם האמיתי היה שהיה לו שם בצד חגורה מלאה מסמרים, וכשאמר 'גוט ווערטיל' האט ער זיך דארט געריבן.

(מפיהם ומפי כתבם ח"א, בשם הגה"צ רבי מ"מ זילבער שליט"א)

שמעתי מהרב מסטיטשין הגה"צ רבי יהודה זצ"ל, שאצל הרה"ק רבי נפתלי מליזענסק היו באים בכל פורים אליו אנשים שהתחפשו א"ע ושמו שם. שנה אחת ישב עם אנשיו בפורים, ולא באו הפאארשטעלער'ס (המחופשים), ואמר איפה המה הפאארשטעלער'ס, אמרו לו שלא באו, ויאמר הרה"ק: אם המה לא באו וועל איך מיך פארשטעלן, היה לו קאפטן של זקינן הר"ר אלימלך, ולבשו, ונטל קופסת הטאבאק של כסף בידו, ושחק המשחק כמו שהרבי'ס היו עושים. הרבי'ס הקטנים היו נוהגים לנסוע עבור כסף על פני הכפרים עם גבאי, והיה הגבאי נוהג לירד מן העגלה ולהכריז יש כאן רבי, ויכולים להוושע, וכן עשה גם הרה"ק ר"ג, דפק על קופסת הטאבאק והלך על פני בית מדרשו והכריז יש כאן רבי, ומי שרוצה להוושע יכול להוושע, ושימח את העם.

היה שם אחד שאשתו היתה משותקת רח"ל ולא היתה יכולה ללכת, ציוה לבניו בעלי זרוע שיביאו את אמם

לביהמ"ד, ואכן הביאו אותה עם מיטתה לתוך בית המדרש, והכריז אז האיש אני רוצה להוושע! והראה על מיטתה, וציוה לה הרה"ק שתקום, ומיד קמה ממיטתה והלכה כאחד האדם.

ועד מהרה נפוצה השמועה מהמופת הגדול, ונהרו כולם לתוך ביהמ"ד של הרה"ק, אז חלץ הרה"ק את הקאפטן ואמר: גענוג פארשטעלט!

(מפיהם ומפי כתבם ח"א, בשם הגה"צ רבי מ"מ זילבער שליט"א)

בספר 'חכמה מאין' וז"ל, סיפור נפלא, בנו של הרה"ק ר' נפתלי הרה"ק ר' זושא זצ"ל לאחר נישואיו עבר להתגורר בעיירה קטנה במזרח גאליציה, ואביו הורה לו שלא ילך לשום רבי, והוא ציית לדבריו.

פעם אחת הגיע הרה"ק מרוזין זי"ע לעיירתו, ורבים באו לקבל פניו, גם ר' זושא הלך אליו. כל הקהל עברו לתת שלום והרה"ק מרוזין לא דיבר כלום עם שום אדם, אך כשהרה"צ ר' זושא בא לפניו שאל אותו מי אתה, אברך, מאיפה, מליזענסק, מי מליזענסק, השיב: בנו של ר' נפתלי, שאל אותו איזה ר' נפתלי וענה בנו של ר' אליעזר, שאלו איזה ר' אליעזר והשיב בנו של הרבי ר' אלימלך.

אמר הרה"ק מרוזין: נו, ר' אלימלך הגדול, דער גרויסער ר' מלך, והוסיף, שומע אתה אברך, כאשר הרוסים גוזרים גזירה, היא הולכת ונחלשת, אבל כאשר הקיר"ה (הקיסר ירום הודו, קיסר אוסטריה) גוזר גזירה היא הולכת ומתחזקת. הוא חזר על הדבר שלש פעמים, והמשיך, פעם היה מפקד גדוד, נו, ער האט זיך שיין געפירט אין זיין הויז, הוא נהג בביתו ברחבות רבה. פעם הגיעה ביקורת, והסירו אפילו את המסמרים מהקירות, נו, הבה נתפלל מנחה. ר' זושא זצ"ל תמה למשמע הדברים אבל כמובן לא שאל.

כעבור זמן נסע לבקר את אביו, שאלו אביו, עדיין לא ראית שם רבי'ס חדשים, ענה כן, ראיתי את הרוזינער, אמר לו ר"ז והוא בודאי שאל אותך מי אתה, מי מליזענסק, ואמרת לו כל יחווסך, עד שהוא אמר רבי אלימלך הגדול, ואמר שכאשר הרוסי גוזר גזירה היא הולכת ונחלשת אבל כאשר הקיסר גוזר גזירה היא הולכת ומתחזקת וסיפר לך מעשה במפקד גדוד. וסיים ר' נפתלי: אם הרוזינער סיפר לך זאת, הרי זה לאות שאני צריך לנסוע אליו לשבת...

(חכמה מאין)

כאשר חזר רבי זושא אצל אביו, והגיד לו את דברי הרה"ק מרוזין, אמר: אם כן צריכים לנסוע אליו, ונסע, הרה"ק רבי נפתלי הגיע לבית אכסניתו באמצע הלילה, ותיכף ומיד הרגיש זאת הרה"ק מרוזין ושלח

את משמשו אליו למסור לו שני דברים: א' שלכבודו יערוך שולחן בשבת זה פעמיים (כי מנהגו של הרה"ק מרוזין היה לערוך רק שולחן אחד בשבת) ב' ציוה להזכיר את אמו הזקוקה לרפואה. אחר השבת נכנס הרה"ק רבי נפתלי להפרד ממנו, וכשיצא משם, העיר ואמר, שהוא השיג את הרה"ק מרוזין מראשו ועד רגליו, אבל הרה"ק מרוזין לא השיג אותו כחוט השערה, כי כשנכנס אצלו הפך את הספאדיק שלו [זהו ביטוי בדרך משל, והכוונה שהתפלל שהרה"ק מרוזין לא ישיגנו]

שמעתי מאיש אחד ששמע ממחותני הרה"ג ר' עוזיאל ז"ל שהיה דומ"ץ בעיר ביסטריץ יצ"ו שפעם אחת עלה בדעת הרה"ק ר' איציקל זידיטשובער (בן הרה"ק ר' נפתלי מליזענסק זי"ע) ליסע אל הרה"ק ר' ישראל מרוזין זי"ע אבל היה ירא מהקפדת אביו כי היה בנו של אותו צדיק הרה"ק ר' נפתלי מליזענסק זי"ע ע"כ נסע לאביו הק' ליקח ממנו רשות וברכת הפרידה, ומקודם לא הסכים אביו על נסיעתו ואחר רוב הפצרות הסכים שיסע רק באופן שלא יאמר מי הוא, ואם הרוזינער ישאל או אז יאמר לו שהוא בן ר' נפתלי ולא יותר ונסע ר' איציקל לדרכו וכאשר בא לרוזין שאל אותו תיכף הרוזינער מאזה מקום הוא, ואמר שהוא מזידיטשוב, ומאיזה משפחה אתם? השיב הרה"ק ר' איציקל שהוא בן ר' נפתלי, אז אמר הרוזינער אונץ קען מיר זיך מיט אייער טאטאן (אנו מכירים את אביכם) וסיפר לו איזה מעשה, ואמר שיספר זה המעשה לאביו ר' נפתלי, וברכו בברכת הפרידה.

וכשבא הרה"ק ר' איציקל לביתו שאל אותו אביו הק' וכי שאל אותך מי אתה? השיב הן, ומה אמרת? והשיב הרה"ק ר' איציקל לא אמרתי לו יותר רק מה שאמרת לי, ושאל אותו אביו הק' ומה אמר לך הרוזינער והשיב לו ר' איציקל שאמר אז אונץ קען מיר זיך מיט אייער טאטן וסיפר לי מעשה, ואמר לי שאספר לך זה המעשה (ומה היה המעשה לא קבלתי בבירור) וכשגמר הרה"ק ר' איציקל לספר המעשה לאביו הק' אז אמר אביו הק' ר' נפתלי אזוי, דעמעלט מיז איך צו איהם פארהען, (א"כ אז אני צריך לנסוע אליו) ונסע לרוזין, ואמר עליו הרוזינער אמענטש זאל זיך אזוי קענין באהלטן איך האב איהם קוים דערקאנט אויף די האר פין דער נאז (אדם שיוכל להסתיר א"ע כ"כ בקושי הכרתי אותו על קצה חוטמו) אח"כ שאל הרוזינער את האנשים אשר היו שם האם נוסעים אליו חסידים? אמרו לו כי הוא אינו מניח ליכנס אליו, אמר הרוזינער פולישע נערנים זיי האטען גידארפט די באלטינס אנציברעכין (הם היו צריכים לשבור את הרצפה) וליכנס אליו ולקבל ממנו עבודת ה', והרה"ק ר' נפתלי קיים בעצמו מה שאיתא בספר הק'

אמרי קודש מהרה"ק מסטערליסק בזה"ל מוטב שיפיל עצמו לכבשן בוער באש מלהיות רבי וצדיק מפורסם. גם שמעתי מהנ"ל שסיפר עוד הדומ"ץ מביסטריץ הנ"ל ששמע מספרים שגילו מן השמים להרה"ק ר' נפתלי שמוכרח להיות רבי ואם אינו רוצה אזי מוכרח הוא להסתלק מזה העולם וקיבל על עצמו שנוח לו יותר להסתלק מן העולם מלהיות רבי וצדיק מפורסם זי"ע ועכ"א.

(סיפורים נפלאים)

הרה"ק משינאווא זי"ע אמר: כל הרביים נעשו מנהיגים נגד רצונם והיו אנוסים ע"פ הדיבור, זולתו הרה"ק ר' נפתלי שהצליח לפעול לבלתי להיות רבי (אלע רביס האט מען געצווינגען פון הימעל צו זיין רבי, און נאר רבי נפתלי האט זיך דורך געזעצט נישט צו זיין).

(י"ג אורות ח"ב)

כשהשתדך הרה"ק עם גיסו הרה"ק מאגלניצא [שהיה חתן הרה"ק ר' אלעזר מליזענסק זי"ע] אירע אז עובדא נוראה על בחינת בריחתו מן הכבוד. וגופא דעובדא הכי הוה, כי בעת שבא הרה"ק לחתונה למאגלניצא, והחופה היה בערב שב"ק ולפני החופה הפציר הרה"ק ממאגלניצא בהרה"ק שיבטיח לו שיתחיל לנהל עדת חסידים, וליתן רשות לחסידיו לקרותו בשם 'רבי', ואם לא יבטיח לו על זה לא ילך להחופה! כשראה הרה"ק שזמן כניסת השבת ממשמש ובא, אמר לגיסו – מחותנו – שיעזוב את הטענות האלו למוצאי שב"ק ואז יגיעו לידי הסכם בענין זה.

וכשהגיע הרה"ק לסעודה שלישית לבש הרה"ק מלבושים של 'קוימען קערער' [מקנח ומכב"ד ארובות תנורים] וישב כך אצל השולחן, וכשהגיע זמן מוצאי שב והביאו הנרות לשולחן, ונפל נהורא בבי מדרשא, אז הבחין הרה"ק ממאגלניצא במלבושיו, ושאל בתמיהה, מה זאת? ונענה הרה"ק בחכמה: הלא המחותן רוצה לעשות אותי לכך...!

פעם אחת על ההילולא של הרה"ק ר' מנחם מענדל מרימנוב זי"ע היו שם ברימנוב הרה"ק ר' נפתלי מליזענסק זי"ע, והרה"ק ר' שלום מקאמינקא זי"ע והרה"ק ר' חיים מצאנו בעל דב"ח זי"ע והתאכסנו כולם באכסניא אחת וראתה אשה אחת ונתנה קויטל עם חצי צוואנציגער [סכום נכבד] להרה"ק ר' נפתלי הנ"ל והבטיח לה כי ה' יצליח דרכה.

האשה הנ"ל בקשה ואמרה איך בעט דעם רבין ער זאל מיר נישט פארגעסען [היא ביקשה שהרבי לא ישכח ממנה] ענה לו הרה"ק ר"נ איך בין קיין רבי נישט איך הייס

ההוצאות, וכן הוה, בכל פעם שבא זמן הנישואין של אחד מיוצאי חלציו, פתח את הארגז ומצא בו כל הצטרפותו, עד כדי כך היה כחו וקדושתו של ר' נפתלי.
(עבודת עבודה)

סיפר בנו הרה"צ ר' איציקל זידיטשובער זצ"ל שכידוע בימים ההם הפריצים של המושבות היו נוהגים כמו מלך, מושל בכל אשר לו, ברצונו מאריך וברצונו מקצר, ברצונו ממית וברצונו מחיה, והיה מטיל מכס על כל בני העיר כרצונו, ובימים ההם היו הפריצים מוכרים את בית המכס לאדם שנמנה לכך, והוא היה נותן איזה חלקים מהמכס לפריץ, ובתוך המכס שהיו נותנים לפריץ, היו גם נותנים מכס להדלקת הנרות, וממכס זה סבלו היהודים במיוחד, כי כיון שנוהגים להדליק נרות לשב"ק ויו"ט וליארצייט ולשמחות היה סכום המכס גבוה מאד, ופעם אחת הוציא הרה"ק צו, ששום יהודי לא יסייע לידי עבירה ולא ישכור את המכס של הנרות, והיה בעיר גביר אחד תקיף ועז פנים שעבר על גזירת הרה"ק וכן שכר את מכס הנרות מהפריץ.

באותו שנה עשה הרה"ק נישואין לאחד מבניו, ושלח הרה"ק לקרוא את השמש וציוה לו לילך להזמין את אנשי העיר לחתונה, וילך השמש מבית לבית לקרוא ולהזמין להחתונה את אנשי העיר, והמשמש דפק גם על הדלת של שוכר המכס של הנרות והזמינו ג"כ להחתונה, ענה לו הגביר שיאמר להרה"ק שאף שכבודו והזמינו להחתונה, מכל מקום ידע בברור שהוא לא יניח להעמיד החופה עד שהרה"ק ישלם מקודם המכס של הנרות שהוא ידליק בהחופה. והמשמש חזר הדיבורים האלו של גובה המכס לפני הרה"ק מלה במלה, אבל הרה"ק לא נרתע.

בהגיע זמן החופה בהתאסף אנשי העיר ובתוכם הגביר שוכר המכס, ואז שלח הגביר למסור שוב להרה"ק שלא יחשוב שיוכל להעמיד החופה קודם שישלם את המכס של הנרות. נכנס הרה"ק אל חדרו המיוחד, וצוה לקרוא אליו את הגביר החצוף, וכשבא הגביר ונכנס להחדר של הרה"ק צוה לו לישב וכבודו בכיבוד, ושאלו בדברי נחת למה עברת על דברי מה שציויתי שלא לשכור את מכס הנרות, ואם כבר גברה יצרך ושכרת, למה אתה מתחצף כ"כ נגדי לש עתה המכס על הנרות אמר לו הגביר בחוצפה איני יכול לענות לך על דבריך רק לחזור ולהזהירך שאיני נותן רשות ולא אניח להעמיד החופה קודם שהרבי ישלם את המכס. בלית ברירה עשה הרה"ק את החשבון ושילם לו עד הפרוטה האחרונה, אבל אח"כ פתח הרה"ק את פיו הק' ואמר

נפתלי [אני איננו שום רבי שמי הוא רק נפתלי] כי דרכו בקודש היה להקפיד שלא יקראו לו רבי. אמרה האשה אם מעלת כבודו אינו רבי נא להחזיר לי את כל הכסף שנתתי כי היה לי מקח טעות כי חשבתי שמע"כ הוא רבי, הרה"ק ר' נפתלי זי"ע החזיר לה את הכל ואמר להני תרי קדושים שהיו עמו במחיצו כי האשה הזאת כבר נושעה בכל דבר כי אחרים אין מאמינים לי כי איננו רבי ואם אין להם בי אמונה האין יכולים להוושע על ידי, אבל האשה כי נתנה אומן בדברי ממילא היא כבר נושעה. (האט זי אלעס גיטס אויסגעפולט) (דברים ערבים)

הגה"צ רבי איציקל מפשעווארסק זצ"ל סיפר כי רבי נפתלי אמר פעם דין בהלכה, וחתנו שג"כ היה גדול אמר שלא כך ההלכה, אז אמר ר' נפתלי היינטיגע גדולים אם לא הייתי לומר מאה פעמים ואחד, את השו"ע לא הייתי אומר ההלכה.

פעם באו לרבי נפתלי זי"ע ציבור גדול, אמר רבי נפתלי שכחתי השבוע להתפלל שלא יבואו אצלי.

פעם בא אצלו אחד וביקש איזה ישועה, אמר לו רבי נפתלי לך להתפלל ותאכל, כי באם אבקש ממך עכשיו סכום לפד"ג, אז ילך ממך התאבון לאול, ואח"כ תבוא ואגיד לך כמה זה עולה.

פעם נזקק הר"ר נפתלי לסכום של חמישים רייניש, והלך ללוותם מאיש אחד בעל חנות, והאיש הלוח לו תיכף ומיד חמישים רייניש, כעבור שעה בא ר' נפתלי ופרע לו המעות, לאחר זמן מה בא עוד הפעם ועשה כנ"ל, וכן עשה כמה פעמים, ולפעמים היה ר' נפתלי בא שלוש פעמים ביום אחד ללות ואח"כ לפרוע וחוזר חלילה, ובעל החנות הוטרד ממלאכתו ע"י נתינת וקבלת המעות, על כן אמר לר' נפתלי, רבי, הנני נותן לכבודו את הארגז הזה, אשר בתוכו נמצא סכום המעות שיקח בכל פעם שירצה וסומך אני על יושרו צדקתו שיחזיר הכל. ענה לו ר' נפתלי כן אעשה כאשר דברת, ובא כמה פעמים ביום. כך עבר זמן רב.

עברו כמה שנים, וצאצאיו של בעל החנות הגיעו לפרקם, ולא היתה לו פרוטה לפורטה להוצאות החתונה שעלו לסכום עצום. פנה האיש אל ר' נפתלי שיעזור לו בעת צרתו אמר לו ר' נפתלי אשלם לך תודה על מעשיך הטובים, ולכן אברכך, שבכל פעם שתצטרך להוצאות חתונה של אחד מיוצאי חלציו, תפתח את הארגז אשר ממנו נתת לי רשות מאז ליקח הצטרפותו, ותמצאנו מלא מעות שיהיה לך בריח כל

להגביר הנ"ל, תדע לך שיבוא יום שיגרשו אותך וגם בני משפחתך יזרקו אותך מביתך ותהיה נע ונר עד שתשכח שהיית פעם גביר, ועד כדי כך שאפילו אם תבקש שיתנו לך רשות לבשל תפוחי אדמה שאספת מן ההפקר לא ירשו לך. הגביר כשמעו את הדברים עדיין צחק כדרך "ועשיר יענה עזות" ולקח הכסף ועזב את החדר של הרה"ק והלך לדרכו.

והנה מדיבוריו של הרה"ק לא נפל דבר ארצה והכל נתקיים במלואו, שנהפך עליו הגלגל ונעשה עני עד פת לחם ממש, ונדר ממקום למקום ובעיר שישן לילה אחד לא ישן לילה השני, ובמשך זמן נשכח כבר שמו מן העיר, וגם הוא כבר שכח ממצבו הקודם שהיה גביר.

במשך השנים הגיע בטלטוליו לליזענסק בימי החורף הקשים עם שק על כתפו, ובשק היו קצת תפוחי אדמה שמצאן מן ההפקר, ותיכף נכנס לביתו של הרה"ק, ואיש לא הכירוהו שכבר ממש נשתנה צורתו, וישב לו ליד המטבח וביקש שיתנו לו רשות לבשל קצת תפוחי אדמה שיש ברשותו, וביקש את בתו של הרה"ק (שבחופה שלה התחצף כ"כ נגד הרה"ק) והיא במקום שתבשל לו התפוחי אדמה צייתה עליו שיעזוב מיד את הבית וזרקה את כל החפצים אחריו, והוא הרים את קולו וצעק בקול גדול ובתמיהה, האם מביתו של הרה"ק זורקים ג"כ אנשים בקור גדול שכזה וזהו הכנסת אורחים!?

והרה"ק בשמעו את הקולות כלילה ליד ביתו יצא החוצה וראה את העני, והכירו הרה"ק תיכף, וראה מעשה ונזכר הלכה כל מה שהיה עמו במשך כל השנים מימי עשרותו, ואח"כ המעשה מן החופה, וקראו הרה"ק לחדרו והזכירו את כל המעשה, ואיך שפגע מאד בכבודו, ואח"כ אמר לו הנה הדיבורים שלי כבר נתקיימו במלואם ועכשיו כבר די, ואתה תקבל עליך מעכשיו שלא תחזור עוד על מעשים כאלו, והשי"ת יהיה בעזרך שיתרומם קרנך כימי קדם ותחזור למעמדך הראשון, וכן הוה.

שמעתי מפי מו"ח הרה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זצ"ל, ששמע מהגה"צ ר' אלימלך דובשעס, ששמע מהרה"ק רבי איציקל מזידיטשוב בנו של הרה"ק רבי נפתלי מליזענסק זי"ע, שהוא – רבי איציקל הנ"ל בא פעם לעיר נארייעב, בגלילות לעמבערג, וכשראוהו חסידים זקנים שאלוהו אם הוא בנו של ר' נפתלי מליזענסק, והשיב הן, הכניסו אותם לביתם וסיפרו לו כך:

פעם בא אביו – הרה"ק רבי נפתלי לעירם נארייעב, והזמינו איש אחד לבוא לביתו, ויאמר לו רבי נפתלי,

שאם ימלא שתי בקשותיו, יבוא לביתו, האחד, שיאסוף מנין יהודים לקידוש לבנה והשני, שיכין דג לסעודה שיערוך אחר קידוש לבנה. ויען האיש שמנין יכול הוא לכנס, אבל דגים אינו בנמצא בכל הסביבה כי אין שם נהר. ונעתר לו הרה"ק רבי נפתלי בלי התנאי השני והלך לביתו. לפתע הגיע גוי אחד ובידו דג גדול שרצה למכרו, וקנהו הלה בכסף מלא והכינו ממנו סעודה עבור ר' נפתלי.

כשראה אותו יהודי אות ופלא זה, שמן השמים מילא את רצון הצדיק והובא לכבודו דג אל הסעודה, נתן לו פתקא והתאונן לפניו שהיה לו חזקה לשכור בית מלון מהפריץ, ועתה בא איש אחד להשיג בולו וקדם ושכרו מן הפריץ והוא נשאר בלי פרנסה. וישאל לו רבי נפתלי "מה שמו של האיש שמלאו ליבו לעשות כדבר הזה" ענה לו "פסח", אמר לו הרה"ק ר' נפתלי "אה, פסח איז דאך נאר אכט טאג" (פסח אינו אלא ח' ימים, והיינו בחול) תשובתו זו היתה לפלא, אבל היה לו אמונה חזקה שיתקיימו דבריו.

אח"כ נסע הרה"ק ר' נפתלי משם, והאיש סיפר את דברי הרה"ק רבי נפתלי לאנשים אחדים, והם שחקו ממנו על שהוא מאמין באיזה בנש"ק עני שבא לכאן, והנה עבר וחלף ימים אחדים ועדיין לא ראה שום אות שיתאמתו דברי רבי נפתלי, ויהי ביום השמיני נתבייש האיש לילך לביהכ"ס פן יהיה ללעג ולקלס, ונשאר יושב בביתו. לא ארכה השעה, ובא אליו א"י שאחד ובישר לו שהפריץ אילץ את פסח לעזוב את בית המלון תיכף ומיד. הוא לא האמין וחשב שמשטה בו, אבל הלה הראה לו דרך החלון עגלה טעונה עם כל חפצי ביתו של פסח העומד לעקור דירתו מהעיר, וחוץ מזה אף נשלח לבוא אל הפריץ.

וילך האיש אל הפריץ, ובבואו שם אמר לו הפריץ, תגיד לי לאיזה רבי' נסעת? השיבו היהודי שלא נסע לשום רבי, והיה כל הזמן כאן. אמר לו הפיץ "אותי לא תרמה, זה שמונה ימים שבא אלי בחלום הלילה איזה רבי אחד, וציוה לי שאחזיר לך את הבית מלון. בימים הראשונים חשבתי שזה רק חלום של הבל, אולם היום נפלה עלי תרדמה שלא כדרכי, כי אינני רגיל לישון ביום, ובחלומי שוב בא אלי הרבי ההוא, והכה אותי, והזהיר אותי שאם לא אחזיר לך את המלון יהרוג אותי, והפריץ הראה לו את סימני ההכאה שהכה אותו הרבי, והאיש חזר לנהל את מלואו כמקודם.

(הרה"ק ר' יענקל'ה מפשעווארסק זצ"ל, י"ג אורות ח"ב)

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתולדותיו: נולד בשנת תק"ה בעיר ניישטאט לאביו רבי יוסף זצ"ל. היה מתלמידי הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג ותלמיד מובהק להרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע. בעודו בן י"א שנה זכה לראות את פני המגיד הק' ממעזריטש זי"ע. כיהן ברבנות פריסטיק ואח"כ ברימנוב וגדולי וקדושי דורו השכימו לפתחו. המגיד הקדוש מקאזניץ אמר עליו שהוא שקול ועולה כנגד כל צדיקי הדור.

זקני דורו אמרו עליו שעשרים ושתיים שנה דרש בכל שבת בפרשת המן, ועי"ז הביא שפע לישראל. נסתלק ביום י"ט באייר שנת תקע"ה ומנו"כ בעיר רימנוב.

תלמידו הרה"ק ר' יחזקאל פאנעט זי"ע אבד"ק קארלסבורג, הוציא לאור מה שכתב מתורת רבו בספרי "מנחם ציון" ו"דברי מנחם".

(שרפי קודש)

יש להזכיר מאמר צדיקים על הרה"ק מרימנוב שהוא שם הוי"ה מכוסה ומלוכש ב'טולופ' [אדרת מעור כבשים]. היינו כי כל כולו היה אש קודש ורוחניות, רק היה מלוכש ומכוסה בגוף גשמי. וכן מובא ב'דרכי חיים ושלום' (עמוד ריט) שאמר זקן אחד בשם הרה"ק בעל ה'שם שלמה' זי"ע שאמר בשם צדיקים "כי הקב"ה לקח ד' אותיות הוי"ה כביכול, וכרכן בלבוש זשיפיצ"ע ובלבוש ספאדי"ק, ומזה נעשה הרבי ר' מענדיל מרימנוב".

(מפי ספרים וסופרים)

צדיקים סיפרו שאביו של הרה"ק מרימנוב זכה להוליד בן כמותו משום מסירת נפש שהיתה לו, ומעשה שהיה כך היה: אביו רבי יוסף התגורר בבעהמען, ושקר על תלמודו לילה ויום בהתמדה יתירה [היו מגאוני דורו שקראוהו "רבי יוסף חריף"] וכמו"כ היה אדם אמיד ששררו על שלחנו תורה ופרנסה בריוח, פעם ניגש אליו פריץ המחזו וגילה לו שמחמת אונסו צריך לנסוע בדחיפות מן העיר לזמן מרובה, ומכיון שרכושו גדול מאד ויודע שאין כאן איש שיוכל לשלם לו עליהם כפי ערכם האמיתי, ובע"כ יצטרך למכור את רכושו בעשירות המחיר שהוא שוה באמת, ולכן היות והוא מכירו כאיש סוחר ישר והגון רוצה להנאותו ולהציע לו ראשון עסק זה.

שמח רבי יוסף על הדבר והשיב לו שילך להתייעץ עם אשתו, ואכן גם היא הסכימה לכך כמוצא שלל רב, ומשום שכל כספם לא הגיע לסכום זה לפיכך מכרו כל

תכשיטיהם ולוו ממון רב מידידים עד שאספו את הסכום שביקש הפריץ עבור רכושו. צרר את הכסף באמתחתו ונסע אל הפריץ כדי לחתום אתו על המכר, בדרך שמע קול צעקה ויללה מן היער והלך לבדוק מה פשר הבכי, כשהגיע לשם ראה משפחה יהודית מושלכת בתוך אחד הבורות והפריץ עומד על גבם ומנחילם מנחת זרועותיו, כששאל לפריץ מדוע עושה להם כן השיב לו שיהודי זה לקח בחירות את בית המרזח שלו וכבר כמה שנים שאינו משלם לו שכרו ולכן מגיע לו כל העונש הזה, כשבירר אצל הפריץ כמה חייב לו הלה קיבל תשובתו שכסכום הכסף שאסף מכל רכושו והלוואות חבריו חייב פלוני לפריץ, לא חשב רבי יוסף הרבה והוציא את כל הכסף ופדה את המשפחה משאול תחתית. מכיון שלא נשאר לו כסף בכיסו שחרר את העגלון שלקחו שלא היה לו מהיכן לשלם את ההוצאות והחליט לחזור לביתו ברגל ולא לבקש עזרה משום אדם, ורק כאשר יציעו לו אכילה שתיה ולינה יקבל הצעתם, וכה הלך רעב ועיף.

בשמים נתעורר רעש גדול על מסירת נפשו של רבי יוסף שויתר על הזדמנות פז להתעשר בעושר מופלג והכל כדי להציל משפחה שאינו מכיר כלל ולקיים מצות פדיון שבויים, לכן פסקו עליו גדולה מן השמים. אמנם מיד קפץ המקטרג וטען שלפני שפוסקים לאדם גדולה חייב לעבור נסיון גדול ורק אם יעמוד בנסיון יזכה לגדולה, השיב אליהו הנביא שאם כן ילך הוא לנסותו, ואכן ירד אליהו לקראת רבי יוסף באמצע דרך גלותו ושאל לו לשלומו ומדוע פניו רעים, סיפר לו רבי יוסף דברים כהווייתן שהפסיד את כל כספו וקיבל על עצמו שלא לבקש עזרה מאדם, גילה לו אליהו שהוא אליהו הנביא ומחמת מסירת נפשו קבעו בשמים שבשכר מעשיו הטובים יוכל לבחור לעצמו אחד משלשה דברים: עשירות לו ולבניו, אריכות ימים ושנים בבריות גופא, בן זכר [וזה גופא היה הנסיון אם יבחר לעצמו בן זכר], אמר לו רבי יוסף שבחר לעצמו בן זכר, והבטיח לו אליהו שיזכה לבן שיאיר את העולם, ולאחר שנה נולד לו הרה"ק מרימנוב שהאיר את העולם בקדושתו וצדקתו.

(מפי ספרים וסופרים)

על התקרבותו של הר"מ אל הרה"ק מליזענסק מסופר: הרה"ק מרימנוב נולד ונתגדל באיזור בעהמען [חבל הארץ שבו העיר פראג נקרא כן], שם התייגע ועמל בתורת ה' ללא ליאות, בפרט עסק הרבה בלימוד הרי"ף. אך על אף גודל התמדתו בתורה לא הרגיש בנפשו התעלות אלוקית כפי שתאבה נשמתו, והיה

מיצר על כך מאד, פעם אחת נתגלה אליו הרי"ף בחלומו ואמר לו שבגליציה יש צדיק אחד שהוא משורש נשמתו שלו, ושמו ר' אלימלך מליזענסק, ושם ימצא מבוקשו. בבוקר קם תיכף, ארז כמות מצומצמת מדברים הכרחיים ויצא לדרך הארוכה. תלאות רבות מצאוהו כאשר ימים שלימים לא הכניס דבר מאכל לפיו, כי קבלה קיבל על עצמו שלא לבקש מזון מאנשים אלא מה שיתנו לו מעצמם (וראה להלן מעשה בזה), וכך הגיע אחרי זמן מרובה אל מפתן דלתו הק' של הרבי ר' אלימלך זי"ע.

ידוע שבשנותיו האחרונות מאס הרבי ר' אלימלך לגמרי באויר העולם הגשמי, ולא היה יכול לסבול אנשים שהיו שקועים בתאוות העולם וכ"ש בעלי עבירות, לפיכך עמד בנו הרה"ק רבי אלעזר זי"ע ליד הפתח ושמר שלא יכנסו אלא בני עלייה. כשהגיע הרה"ק מרימנוב מלובש כאנשי מקומו בלבוש שלא היה מקובל בגליציה, לא נתן לו ר' אלעזר ליכנס, ועל אף כל הפצרותיו לא פתח לו את הדלת, עד שלפתע יצא הרבי ר' אלימלך וכשראה את הרה"ק מרימנוב קבלו בשתי ידיו באהבה עזה וקירבו קירבה יתירה, עד שעלה ונתגדל להיות נמנה בין תלמידיו המובהקים.

(מפי ספרים וסופרים)

נ"ב: הרה"ק היה כמה פעמים בזה העולם, פעם היה נשמת הרי"ף ולכן היה דרכו ללמוד הרבה רי"ף, פעם באמצע הלימוד בכה מאד שהש"ת יאיר לו שיתקרב להצדיק הדור ושיוכל להתקרב לעבודת ה', ונרדם ונתגלה אליו הרי"ף ואמר לו שישע להרבי ר' אלימלך זי"ע בליזענסק ושם יהיה לו תכלית בעבודת ה', והרה"ק היה עדיין בחור והיה דר במערה והיה לבוש במלבושי צמר, וכידוע שהרה"ק לא בירך את מי שהיה לבוש במלבושי צמר, כשהגיע הרה"ק לליזענסק נכנס לחדר הרה"ק, ובאמצע הגיע רבי אלעזר וראה האיק אביו הרה"ק מברך לאיזה בחור שלבוש במלבושי צמר, ואמר לאביו הלא אין אתה מברך מי שלבוש בבגדי צמר, אמר לו הרה"ק "וואס רעדסטו וועגן דעם בחור, איך ווארט שוין לאנג אויף די נשמה, פונקען פייער שפריצט דאך פון זיין שטערין" (מה אתה מדבר, בעד זה הכחור אני מחכה כבר זמן הרבה על זה הנשמה, ניצוצות אש ניתזין ממחצו). (אוצר ישראל מפי הגה"ק בעל שומר אמונים זצוק"ל)

נ"ג: הרה"ק הרבי ר' מענדלי מרימנוב בהיותו עוד באויבערלאנד למד כל הרי"ף על הש"ס מאה פעמים, אח"כ בכה ואמר להרי"ף: יער האב דרך דורך גלערנט הונדערט מאהל וואס האסטו מיך אויסגעלערנט, ובכה עד שנרדם. ונראה אליו הרי"ף בחלום הלילה, ופקד עליו שילך לליזענסק לרבינו אלימלך הקדוש.

ושמעתי מחותני (ה"ה הרה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זצ"ל), שבעיר טשיטש הסמוכה לריישא היה שם צדיק אחד מהחברייא קדישא של הרבי רבי אלימלך זצ"ל, והיו קוראים אותו 'דער תלים זאגער', והיה לו מדרגה שמלאך הנברא מאמירת תלים שלו נגלה אליו, כמו שהיה לרבינו הב"י זצ"ל מלאך משניות, וכאשר ראה זה הצדיק לרבינו הנ"ל אמר 'דער מלאך אלפסי גייט' כי אמרו שהיה לרבינו רמ"מ נשמת הרי"ף ז"ל. והתלים זאגער חשב שהאלפסי הוא מלאך לכן אמר זאת, יען שהוא הכיר בו נשמת הרי"ף.

ושמעתי מחותני הרה"ק שליט"א, שאצל רבינו הקדוש הרבי ר' אלימלך זי"ע לא הניחו לשום אדם ליכנס פנימה בבגדי אשכנז, ובנו הרה"ק ר' אליעזר זצ"ל היה משגיח על זה, והיה מלביש בחדר החיצון שם לכל איש אשכנזי שבא בבגד אשכנז הקצרים, בגד ארוך (בקיטשע), וכאשר בא רבינו הרבי ר' מענדלי ממדינת אשכנז בפעם הראשונה לליזענסק, לא עמד אז הרבי ר' אליעזר אצל הפתח כדרכו בקודש, והרבי ר' מענדלי נכנס פנימה כמו שהיה לבוש, וחשב רבי אליעזר שאביו הקדוש יקפיד עליו, אמנם ראה הרה"ק אח"כ שרבינו הקדוש כיבד אותו מאד. ונשאר הרב ר' מענדל בליזענסק להיות מלמד עם בני רבינו הקדוש, אמנם לא הניח רבינו לבניו שילמדו אצלו, עד זמן מה שיפלוט וישכח תורת אשכנז.

(מפי הרה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק ומרשימותיו)

הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב היה נמנה בין שלשת גדולי התלמידים ממשיכי דרכו של הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע, ואלו הם: הרה"ק רבי ישראל המגיד מקאזניץ זי"ע, הרה"ק רבי יעקב יצחק ה'חזוה' מלובלין זי"ע והרה"ק מרימנוב זי"ע. צדיקים הסמיכו עליהם לשון חז"ל (ברכות טז): "אין קורין אבות אלא לשלשה", שהם היו אבות החסידות בדורם.

[ויש נוסחא שכולל גם את הרה"ק בעל ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע ביניהם. וכמו שהמליץ עליהם הרה"ק הרבי ר' זושא מאניפאלי זי"ע אחרי פטירת הרבי ר' אלימלך זי"ע את הפסוק (בראשית ב, י) "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים", והכי מתפרש פסוק זה "ונהר יוצא מעדן" מרמז על המגיד ממעזריטש זי"ע ששלב רוב תורתו "מעדן" היינו רבו מרן אור שבעת הימים ה'בעל שם טוב' הק' זי"ע, "להשקות את הגן" שהמגיד השקה את "הגן" המרמז על הרבי ר' אלימלך זי"ע, "והיה לארבעה ראשים" אלו ארבעה תלמידיו הרה"ק מקאזניץ, הרה"ק מרימנוב, ה'חזוה' מלובלין והרה"ק מאפטא זי"ע (הם היו מגדולי תלמידי הרה"ק אלימלך ולהם חלק את כוחותיו האלקיים שהיו לו, והתכוון הרה"ק זושא לומר לחסידים שמחובתם לנסוע לתלמידיו הגדולים של הרה"ק אלימלך זי"ע,

אך אלו השלשה הנהיגו מפטירת הרבי ר' אלימלך כ"א אדר תקמ"ז ועד שנת תקע"ה (ששלשתם נסתלקו באותה שנה, ה'מגיד' בערב סוכות, הרבי ר' מנדלי בל"ד בעומר וה'חזוה' בט' באב) ומאז ועד שנת תקפ"ז היה הרה"ק מאפטא גדול האדמו"רים, ולפיכך לא נמנה בין השלשה כי נשיאותו ומנהיגותו לא היו ביחד איתם].

בכמה מקומות מצאתי שהרה"ק מרימנוב היה הגדול שהמשיך את ההנהגה. בספה"ק 'דברי יחזקאל' (פרשת במדבר) ב'תורה' הראשונה שנשא הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זי"ע אחר פטירת אביו הרה"ק בעל ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע אמר באריכות, שבכל דור ודור שתל הקב"ה צדיקים "וכן קרוב לדורנו מעת זרח אור המאיר לכל העולם הבעש"ט הקדוש, ותלמידיו

הקדושים הרבי ר' בער זלה"ה ותלמידו הרבי ר' אלימלך זלה"ה ותלמידו הרבי רבי מנחם מנדל זלה"ה מרימנוב, ותלמידיו הקדושים עד דורנו זה שהיה אבי הקדוש זלה"ה, הרי שהחזיק את הרה"ק מרימנוב לממשיך דרכו של הרבי ר' אלימלך זי"ע.

בשנה אחת אחר תפילת "כל נדרי" לפני אמירת הפסוק "ויאמר ה' סלחתי כדבריך", התלהב המגיד מקאזניץ ברעת שלימה שיתגלה משיח צדקינו, הרבה והעתיר בתפילה אל ה' שיסלח לעמו ישראל ויביא כבר את קץ הימין, הרים עיניו לשמים ואמר "מדוע תעכב את הגאולה, אם משום 'אורים ותומים' שחסרים, הרי יש לך את הרבי מלובלין (שעיניו משוטטות בכל הארץ, וע"כ נקרא ה'חזוה) אי משום שאין לך צדיקים, הלא הרבי ר' מנדלי מרימנוב שקול כנגד כל צדיקי הדור, ואי משום שאין בעלי תשובה, מוכן אני לשוב בתשובה שלימה לפניך..."

כמו כן היו ה'חזוה' והמגיד מקאזניץ מכבדים מאד את הרה"ק מרימנוב זי"ע, פעם היה חסיד גדול שנסע להמגיד מקאזניץ, לה'חזוה' מלובלין ולהרה"ק מרימנוב (ראה להלן שהרבי מלובלין הקפיד על חסידים שנסעו לאחרים מבלי ליטול רשות, אולם כנראה שחסיד זה אדם גדול היה ולכן לא הקפיד עליו), כשנפרד מן המגיד ואמר לו שבדעתו לנסוע ללובלין ולרימנוב אמר לו המגיד שימסור דרישת שלום להרבי מלובלין, העיר החסיד ושאל "ולר' מנדל'ע לא צריך למסור פרישת שלום", נענה המגיד ואמר "ממנו אני מפחד". לפני שנפרד החסיד מן הרבי מלובלין סיפר לו דברים כהווייתן שאמר לו המגיד, אמר לו הרבי מלובלין שגם הוא אינו שולח לו דרישת שלום "אבל תגיד לו שידוע אני שהוא משיח", כשהגיע להרה"ק מרימנוב ושטח בפניו דברי הצדיקים השיב "משיח בין איך נישט (-אינני משיח), אולם משיח סובל בעבור כל יהודי כדכתיב (ישעיה נג, ד וע"י סנהדרין צח): "חליינו הוא נשא" [כאשר חוטא ח"ו, וגורם שיתרחק השכינה] וממני אינו סובל".

כשהעתיק הרה"ק מרימנוב את מקום מגוריו מפריסטיק לרימנוב אמר הרה"ק ה'חזוה' מלובלין שהיה צריך לשלוח לו בעת הזאת פריסת שלום, אולם מפחד הוא לעשות כן אולי לא ימסור לו השליח דבריו כראוי וכהוגן.

(מפי ספרים וסופרים)

פעם אחת בא הנגיד רבי לייב פאנטשעווער אל הרה"ק המגיד מקאזניץ, ורבי לייב היה מחסידי מוה"ר רבי מנחם מנדל מפריסטיק [מרימנוב] זי"ע, שאלו המגיד: מה עושה ר' מנדלי פרישטאקער, וכפל ושלש אלה

הדברים (וכן היה מנהגו כי במקום פריסטיק אמר פרישטאק), "איהר זאלט מיר גריסען אייער רעבין ר' מנדלי פרישטאקער". אח"כ נסע רבי לייב הנ"ל אצל הרה"ק מלובלין, וכבא פתח הביתה של הקדוש מלובלין, אמר לו הקדוש מלובלין: מה אמר לך המגיד מקאזניץ, וסיפר לו. אמר: מיר האבן מורא זיין נאמען (של הרה"ק מפריסטיק) אפילו איינמאל מזכיר זיין, און ער האט מזכיר געווען זיין הייליגען נאמען אפאר מאל, א חידוש פלא (אנו מפחדים להזכיר את שמו אפילו פעם אחת, וחידוש ופלא שהמגיד הזכיר שמו כמה פעמים).

(דברים ערכים)

נקדים דברי אדומו"ר מהר"מ ז"ל שכל דבריו דברי אלקים חיים.

(לשון תלמידו הרה"ק מראפשיץ זי"ע בספרו זרע קודש פרשת משפטים)

שמעתי מהגה"צ מיאשליסק, שהרה"ק רמ"מ מרימנוב היה מקודם רב בפריסטיק וא"כ ברימנוב, וכשהיה רב בפריסטיק לא היה נמצא הרוג 15 מייל, (מייל א' הוא 7 ק"מ) סביבות העיר, כל זמן היותו שם, כן השפיע בקדושתו. וכנראה שגם 'גוי' הרוג לא היה נמצא. ומה שלא היה כן ברימנוב, נראה שגם המקום גורם קצת.

(מפי הרה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק)

שמעתי ממורי הרה"ק מקאלאשיטץ זצ"ל, שאמרו על רבינו מנחם [מרימנוב זצ"ל], שבעיר פריסטיק (שהיה שם הרבה שנים רב לפני רימאנאו), קידש שם את הארץ בעומק ג' טפחים, קדושת ארץ ישראל.

וסיים: שזה היה זה לעומת זה, שהרשעים קלקלו בימי המבול ג' טפחים בארץ, שנמוחו עם המבול כמו"ש רש"י שם בפ' נח, (כנראה שער ג' טפחים יש לו שייכות עם הארץ, לכן נמוחו כנ"ל). וזה דבר פלא, להיות בפריסטיק ובחדא מחתא להיות בארץ ישראל. ומה שרק בפריסטיק עבד כנ"ל נראה שעבודתו היה אז במעלה יתירה או שהמקום גורם.

(מפי הרה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק)

שמעתי מהרה"ק מקאלאשיץ, שפעם היה צדיק אחד אצל הרר"מ מרימנוב על שב"ק, והרר"מ רצה לקרב ולכבד את אורחו הנכבד, וע"י שנכבה הנירות לא היה יכול, ע"כ אמר הרר"מ אל האורח, שאם יאמרו לו מה שמדברים או מה שמזמרים עתה בשמים, ימסור לו זאת. בתוך הדברים אמר לו הרמ"מ, כעת אומרים השבעים שרים שירה לפני הבוכ"ע, והיות שכל השבעים שרים אומרים השירה בלשונותם לגוייהם, ע"כ חזר הרר"מ לפניו כל השירה כפי ששמע מהשרים הללו, באותן הע' לשונות שאמרו.

(מפי הרה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק)

ושאלו החוזה הק', ובמה הנם חסידים, ענה לו רבינו חסידים שלנו שוקדים על עיון הלכה ותוס'. אם כן, נענה אחריו החוזה, הנם באמת חסידים.

(אם לבינה)

סיפר הרה"ק רבי ברוך רובין האדמו"ר מברזדאוויץ זצוק"ל [לפני מלחמת העולם הראשונה גר שם ואחר המלחמה התיישב בעיר סאמאש-אויזאר. בילדותי זכיתי לראותו בעת שהגיע לשבות בעירו הערמענשטאט - סעבען], שבזקנותו לא היה הרה"ק מרימנוב מסוגל לאכול מחמת חולי, פעם פגשו אחד שזכרו משנותיו הקודמים שלא היה מסוגל את עצמו ממאכל ומשתה, ושאלו מדוע אינו אוכל גם עתה כדרכו, השיב לו הרה"ק מרימנוב שמענישים אותו מן השמים על ששינה מדיבורו פעם בפני בשר ודם, ומעשה שהיה כך היה:

קבלה היתה לו להרה"ק מרימנוב שמעולם לא ביקש הנאה מאנשים ורק כאשר הציעו לו לקח, פעם אחת הלך בדרך רחוקה מאד [ואולי היה זה בדרכו הראשונה אל הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע המסופר לעיל], וכבר עברו עליו שלשה ימים שלא בא דבר מאכל לתוך פיו מחמת שאף אחד לא נתן לו מאומה.

ויהי ביום השלישי בהיותו חלוש ומותש מאד נכנס לאיזו אכסניא, ולמזלו שאלו הבעל הבית אם רוצה לסעוד את לבו, השיב לו הרבי ר' מנדל בחיוב, הביא הבעה"ב ככר לחם שלם (גודל הלחם שבימים ההם היה הרבה יותר ממה שנמצאים עמנו היום) עם "סמעטינע" (שמנת) שהספיק לטבול בו חצי הככר, פרס הרה"ק מרימנוב את הלחם וסיים את השמנת עם חצי הככר. בראות כן הבעה"ב שאלו אם עדיין רעב הוא ואם כן יביא לו עוד שמנת שיוכל לטבול בו הפת, ענה לו הרה"ק מרימנוב בחיוב, והבעה"ב בנדבת לבו הביא לו עוד שמנת, והנה האורח סיים ואכל גם את זה. חשב הבעה"ב אולי בא הלה מן הדרך ורעב הוא מאד ע"כ הציע לו פעם נוספת אולי רוצה לאכול עוד, ולפי האמת היה עדיין רעב אך מחמת שלא יחשבו כרעבתן השיב שאינו צריך לעוד. וסיים הרה"ק מרימנוב שבגלל ששינה אז לפני בשר ודם משום כבודו שלא יחשבו כרעבתן נענש עתה בזקנותו שאינו יכול לאכול מחמת חולי. בא וראה עד כמה מדקדק הקב"ה עם חסידיו וצדיקיו כחוט השערה ממש. וראה בספר 'שפתי צדיקים' להרה"צ רבי יהושע העשיל מרימנוב זצ"ל (פרשת בחקותי) שכתב "יש צדיק שהוא חלוש בטבעו ואינו יכול לאכול הרבה, ואדרבה כל מה שהוא ממעט באכילתו טוב לו לבריאות גופו, כאשר בעיני ראיתי באדמו"ר הרב הק' מוהר"ר מנחם מענדל זלה"ה שלא היה אכילתו אפילו

את הברכה אשר תשמעון. שמעתי מאיש אחד ששמע מרבינו הקדוש רבי יצחק יעקב מלובלין שאמר בזה הלשון: "ברכה" זה הרבי ר' מענדלי מרימנוב, "ברכה" זה הרב מו"ה ישראל מקאזניץ, "ברכה" זה הרב מאפטא וכו'.

(היכל הברכה פרשת ראה)

קודם שנתגלה הרה"ק הרבי ר' מענדלי מרימנוב זצ"ל, בא אליו בלילה מת אחד עם כל המלבושים, והרה"ק הנ"ל אמר אז זוהר, שאל אותו מה אתה רוצה אצלי, השיב לו המת שנשמע היום כרוז למעלה שעושים "מענדלי פריסטיקער פאר א רבי'ן", ולכן באתי לכאן שהרבי יתן לי תיקון, אמר לו הרה"ק כיון שאתה באת לבשרינו זאת, גם אני אעשה לך טובה, ועשה "קנייטש" (קיפל הדף) בספר הזוהר במקום שעמד, ולקח משניות ולמד פרק א', ואמר לו עתה תוכל לילך, והלך הלה מאתו, אח"כ לקח הזוהר בחזרה והמשיך לומר זוהר. שמעתי זאת מאיש אחד ששמעו מהה"ק מדוקלא זצללה"ה.

(חמדה גנוזה)

הרה"ק רבי יחזקאל פאנעט זי"ע בשו"ת 'מראה יחזקאל' (סימן קד). כאשר במכתבו משיב לאחד שהקשה לו כמה דברים על דרכו והתנהגותו של הרה"ק מרימנוב, ובתוך דבריו כותב "ובעינינו ראינו כשהיה כבודו בארמנותיו, ובעת ההיא היה הגאון האלוקי מו"ה מנחם מנדל זצוק"ל האב"ד דק"ק לינסקא עודנו בחיים חיותו, וגדול ממנו בשנים הרבה, ואעפ"כ הרכין לו ראשו עד שברכו, ועמד לפניו באימה ופחד יותר ממני, לפי שהשיג ביותר מעלתו הרמה והנישאה, וגם כעת שקם בנו תחתיו ה"ה המאוה"ג הצדיק אב"ד ראפשיץ מסטריזוב וכעת אב"ד הקרייז שלנו, עומד עליו לשרתו כאחד מן התלמידים, הכל כאשר לכל תעידו בעצמיכם בראותכם פניו כפני אלוקים" [וכדאי היא כל התשובה לעיין בה הדק היטב, כי הרבה יסודות ושורשי החסידות טמונים בה].

וידוע שהרה"ק בעל ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע [שהיה תלמידו של הרה"ק מראפשיץ תלמידו המובהק של הרה"ק מרימנוב זי"ע] נהג ללמוד תשובה זו בעמקות יתירה בל"ד בעומר יומא דהילולא של הרה"ק מרימנוב, ובשעת לימודו זלגו עיניו דמעות.

(מפי ספרים וסופרים)

רבינו היה מזהיר מאד על לימוד הלכה ותוס' בעיון, ופ"א שאל אותו החוזה הקדוש מלובלין אם יש לו חסידים, ויענהו רבנו כן יש לנו ב"ה חסידים.

כתינוק קטן, ואם בקשו ממנו שיאכל יותר השיב בזה"ל: תאמינו לי אהובי אחי, שבודאי רצוני לאכול הרבה, כי ידעתי גם אנכי שיכולים לתקן עם האכילה יותר מבתפילה, אבל מה אעשה שאין הקיבה שלי יכולה לקבל יותר, וכנראה היה זה בזקנותו שלא אכל הרבה, וכאמור.

(מפי ספרים וסופרים)

פעם כשהלך הרבי ר' מענדל'י מרימנוב זי"ע להרבי ר' אלימלך זי"ע, מצא על הארץ רענדל זהב ולקח אותו כי היה עני, אח"כ התיישב הרר"מ געוואלד איפה הבטחון שלי להכניע עצמי לפני רענדל, והחזיר הרענדל על הארץ והלך לביהמ"ד של הרר"א ולמד שם כמה שעות, בינתיים נכנס איזה יהודי לביהמ"ד והסתכל לכאן ולכאן וניגש להרר"מ ונתן לו הרענדל, וסיפר שמצא הרענדל ברחוב על הארץ וחיפש למי ליתן הרענדל וכשראה את הרר"מ מצא חן בעיניו ונתן לו הרענדל,

וכשסיפר רבי יעקב'לע מביאלא זי"ע זה העובדא אמר באמת אם היה עושה איש אחר כמעשה הרר"מ, היה נחשב לשטות, כי מייגעם עצמם כל כך על פרנסה, ואם נזדמן לו מן השמים רענדל למה לא יקח זאת, רק הרר"מ מגדל בטחונו בה, היה נחשב אצלו הדבר כחסרון במדת הבטחון.

(אוצר ישראל מפי האדמו"ר מביאלא זי"ע)

ידוע שהרה"ק מרימנוב היה מרבה להשפיע פרנסה טובה לבני ישראל, ובמשך עשרים ושנים שנים דיבר בדברי תורתו פירושים על 'פרשת המן' המסוגלת לפרנסה. צדיקים היו אומרים, שכל כך השפיע פרנסה לישראל, שאם יהודי היה מעמיד דוכן למכור סחורתו ולא היה מי שרצה לבוא ולרכוש את הסחורה, היו יורדים מלאכי ושרפי מעלה כדי לקנותה, העיקר שלא יפסיד היהודי את פרנסתו, אלא תהיה הפרוטה מצויה בכיסו...

(מפי ספרים וסופרים)

ידוע שהרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע השפיע פרנסה טובה לבני ישראל על אף שבביתו שררו העניות והדחקות, ובמשך כ"ב שנים היה דורש בפרשת המן תילי תילין של דרשות ואגדות כדי להשפיע שפע וברכה לישראל (כמש"כ הרה"ק בעל ה'מראה יחזקאל' מדעעש זי"ע בהסכמתו לספה"ק 'דברי מנחם', וראה ב"ג אורות' ח"ג עמוד קלא).

מסופר, שפעם לפני שנסע לרבו הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע לא היה לו בביתו כי אם פרוסת לחם אחת, והסיק בדעתו שהוא צריך את הלחם למזונות הדרך ולכן לקחו עמו בתרמילו ולא השאירו לבני ביתו, בראות רעייתו כך שבבית אין כל, הלכה מיד

אחריו ובקשה ממנו שישאיר את הלחם לפי הטף, כי איך תפרנס ותזון את עולליה הרכים כאשר הוא נוסע למרחקים ואינו משאיר להם מאומה, לא יכל הרה"ק מרימנוב לעמוד בהפצרותיה ונתן לה חצי מן הלחם. ואמרו צדיקים, שאם לא היה נותן לה מאומה היה בבטחונו זה משפיע פרנסה עד ביאת משיח צדקינו.

(מפי ספרים וסופרים)

וכן ידוע מהרה"ק הרר"מ מרימנוב זי"ע אשר דרכו בקודש היתה לקרב רחוקים ולחזק האמונה בלבבות בני"ו ופ"א בעת ישבו בשולחנו הטהור פנה אל הנאספים ואמר אל תחשבו שנס קריעת ים סוף אינו יכול להתחולל בזמנינו כי גם היום יתכן להיות, וציוה להביא לפניו כמין גיגית מלאה מים והניח את יד קדשו מעל המים ונקרעו ל"ב גזרים, קצרו בינתנו מלהבין אפס קצהו מרוב גדלו של הרר"מ זי"ע, ובודאי נצטוה מן השמים ונתנו לו רשות לעשות זאת.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק השפ"ח מצאנו זי"ע)

ועובדא הוה אצל הרה"ק הרבי ר' מענדל'י מרימנוב זי"ע, כאשר היסב לסעודת פורים עם תלמידיו ואנשי שלומו, ותרב השמחה והשתיה כדת עד כי כלו לשותות ולא היה עוד משקה לעדה, וציוה הרבי ר' מענדל'י, שיקחו את הברז של החבית ויניחו אותה בקיר להוציא משם משקה, והחסידיים באמונת צדיקים שבהם לא היססו אף רגע והדביקו את הברז לקיר, ויצא משקה לרוב.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק השפ"ח מצאנו זי"ע)

איתא ב'בארת המים' (לערב ר"ה) שסיפר הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע על רבו הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע, ששנה אחת כאשר ניגש להגיד את הפיוט "אם אמנם שבו כולם בלב ונפש לחלותך" הפסיק בשתיקה למשך שעה ארוכה ולא המשיך לומר "נא כל מדה נכונה וכו'", והיה הדבר לפלא בעיני הרואים, וחשבו כולם שבודאי מכוון עתה רבם בסודות נעלים ונעלמים, אך גדולי תלמידיו הרה"ק רבי יעקב צבי יאליש בעל 'מלא הרועים' והרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב בעל ה'בני יששכר' זי"ע גילו טעם העיכוב, שלא זו משם עד שהכניס בלב כל המתפללים לשוב אל ה' באמת בלב ונפש.

(מפי ספרים וסופרים)

פעם הגיע משלחת מעיר פריסטיק להרבי ר' אלימלך זי"ע שיבחר להם איש הראוי להיות רב ומו"צ בפריסטיק אמר להם הרר"א שיכנסו להביהמ"ד וכשיראו שם אברך יבקשו ממנו להיות רב בעירם,

הבלים ולא תשבתו ביום המנוח אתם ועבדיכם ואמהותיכם וכל בהמתכם.

ואם תשבו בקרב ישראל בעיירות, או אז תרצו את שבתות וימים טובים, והיו לכם הימים האלו למשמר לעסוק בעבודת ד' איש כפי השגתו כלל עדת ישראל".

מיד געו כולם בבכיה ואמרו: "כל אשר יצוה רבנו הקדוש נשמור לעשות ונקבל על עצמינו, ואך ישא בעדנו רנה ותפלה לבטל מעלינו גזרה קשה הלזו". ענה ואמר להם הרה"ק: "העצה טובה לפניכם שתקבלו עליכם ועל ב"ב לשמור את יום השבת כהלכתו, אז יהפוך ד' את לבב המלכות ושריו עליכם לטובה. והביטו וראו כי לא מלבי אני אומר לכם, כי אם כן כתוב בתורה הקדושה (שמות טז, כט) "שבו איש תחתיו כלומר 'שבו' מלשון 'שבתון' (שם טז, כג) שבו איש תחתיו לשמור את השבת כמצווה עלינו, אז "אל יצא איש ממקומו" ואיש על מחנהו ואיש על דגלו תשארו לבטח ואין מחריד.

(עטרת מנחם אות קיז)

נוהגים היו חסידי הרה"ק רבי מנחם מענדל זי"ע בעיר אחת לשכור עגלה כדי לנסוע לשבות בצל רבם, כשהיו מגיעים לשם, היו החסידים פונים לבית רבם לקבל שלום, ועולים לבית המדרש, והבע"ג היה פונה לאכסנייתו לדאוג לסוסיו וקורא לשבת עונג בשינה בשבת תענוג. לאחר השבת הסיע הבע"ג את החסידים לביתם ושמע אותם מחליפים רשמים מן השבת המרוממת שעברה עליהם, מן התפילות והשלחנות, והחליט שאף הוא חפץ לחוות שבת כה עילאית ולהסתופף בצל הרבי, בפעם הבאה שהזמינוהו החליט לבוא אף הוא כחסיד, מובן שהיה עליו להוביל את הסוסים תחילה אל האכסניא, להאכילם ולהשקותם, ואחר כך התרחץ והחליף את בגדיו, התפלל ואכל ונח, וכשהגיע לראשונה לבית מדרשו של הרבי, היה הרבי משמיע מדברות קדשו בשולחנו הטהור.

הוא לא הבין את כל דבריו, אך זאת הצליח לשמוע והבין, שכאשר יהודי עושה הכל לכבוד שבת קודש, אזי הוא טועם טעם שבת. הדברים נכנסו לליבו של הבע"ג, ולא נתנו לו מנוח, הן אף הוא יהודי, ואף הוא חפץ לטעום פעם טעם השבת. בקוצר רוח המתין עד לצאת השבת, החזיר את החסידים לביתם, ואמר לאשתו שמעתה הוא לבדו יעסוק בכל צרכי השבת. הוא הלך עם העופות לשוחט, והוא ניקה אותם, הכשירים והמלים, הוא אפה ובישל, כיבס וניקה, ועמל בכל כוחו בהכנות לשבת, ובהגיע זמן הדלקת הנרות הרגיש אור גדול אשר כמותו לא הרגיש מימיו.

כשנכנסו המשלחת בביהמ"ד ראו איך שהרבי ר' מענדלע זי"ע עומד שמו"ע וחיכו עליו שעה אריכתא ועדיין לא גמר השמו"ע, נכנסו בחזרה להרר"א ואמרו לו שהוא עומד שמו"ע אמר הרר"א "כל כך הרבה זמן עומדים שמו"ע, אני צריך לראות מה מתרחש שם" כשנכנס הרר"א לביהמ"ד שמע איך שהרר"מ אומר "ונפשי כעפר לכל תהיה" אפשר אלף פעמים, התחיל הרר"א לצעוק גענוג עפר גענוג (די עם העפר) אז פסע הרר"מ לאחוריו וגמר השמו"ע, ואח"כ נתקבל הרר"מ לאב"ד בפריסטיק.

(אוצר ישראל)

פעם היה רבי מנחם מענדלע מרימנוב זי"ע על שב"ק אצל החוזה מלובלין זי"ע ובעת שערך הרבי מלובלין השלחן היה רעש מהקהל, והרר"מ לא היה יכול לסבול הרעש, צעק הרר"מ 'דרך ארץ קדמה לתורה' נעשה השקט ודממה, ומאידך גיסא לא היה יכול הרבי מלובלין לסבול ההשקטה, נענה החוזה מלובלין 'הלא אחד מהמ"ח דברים הוא במיעוט דרך ארץ' ונעשה שוב הרעש.

(אוצר ישראל מפי רבי מרדכי הערש שמערלער זצ"ל)

אצל הרבי ר' מענדלע מרימנוב זי"ע היה פחד, ובעת שערך השלחן פחדו מלדבר מלה, כשהיה המחלוקת על רבי שלמה לייב מלענטשנא זי"ע, אמר הבני יששכר זי"ע, איך יכולים לחלוק על הלענטשנער, אצל הרר"מ היה פחד והלענטשנער רקד על השלחן של הרר"מ עם הפוזמקאות והרר"מ לא אמר כלום.

(אוצר ישראל)

בימי הרה"ק ר' מנחם מענדל זל"ה, גזרה המלכות גזירה על בני הכפרים שלא ידורו עוד בכפרים, רק יסעו יתדותם ויתקעו אהלם בעיירות. והיה הדבר קשה להם עד מאד, ונאספו כל בני הכפרים מכל סביבות העיר רימנוב לבא על שב"ק להרה"ק ר' מנחם מענדל זל"ה.

ובליל ש"ק לא אמר להם ולא דיבר מזה אך ביום המחרת בסעודה שניה והי' אז שבת פ' בשלח פתח הרה"ק ואמר להם: "אתם בני הכפרים באתם אלי להתפלל בעדכם שיהפך לבב המלכות ושריו עליכם לטובה ויבטלו הגזירה מעליכם, דעו כי מאת ד' היתה זאת ונתן בלב המלכות ויועציו להדיחכם ולגרש אתכם מהכפרים, כי מלבד שאתם מבלים זמנכם וימיכם ושנותיכם בכפרים ולא תדעו מתפלה בציבור כל ימות השנה, עוד רעה חולה מזה שתחללו את יום השבת ולא תשמרוהו כהלכתו וכל היום תבלו בהבלי

אולם לאחר כמה שבועות לא הרגיש כלום, והיה ליבו נשבר בקרבו מאד ע"ז, ונסע בחזרה לרימנוב לשאול את פי הרה"ק הרבי ר' מענדלי פשר הדבר, ומה שיעשה לשבת הבא וכיצד יצליח לזכות שוב לאור המופלא. ונסע ביו חמישי ורצה ליכנס לקודש פנימה ולהשאר שם על שב"ק, אולם הגיע כבר לאחר הלילה של הרה"ק מרימנוב שנסתלק בו ביום, והתעלף הבע"ג בשמעו זאת, וכאשר התעורר שאלו ממנו מה קשר היה בינו להרה"ק, וסיפר להם את כל אשר קרהו, וחשב לשאול את הרה"ק ועתה נסתלק הרה"ק ואין לו את מי לשאול.

ואמר לו גדול אחד שאמר לו, אסביר לך מה קרה לך, בשבוע הראשון עשית הכל לכבוד שבת, ולפיכך הרגשת טעם שבת כהבטחת הרה"ק מרימנוב, אבל בשבוע השני כבר לא עשית זאת לכבוד שבת, רק עשית זאת כדי להרגיש את האור הגדול, וממילא לא היתה זאת עשיה לכבוד שבת, וע"כ לא טעמת עוד קדושת שבת ונתקבלו הדברים על ליבו ושב לביתו ונעשה בעל תשובה גמור, והיה מהיושבים אצל הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע.

(החכמה מא"ן דף פח)

מסופר על הרה"ק הרבי ר' מענדל מרימנוב זי"ע (שאין לנו מושג מגודל קדושתו וצדיקים אמרו שהש"ת לקח ארבע אותיות שם הוי"ה ויצר בהם את הרמ"מ) שפעם בשבת חנוכה התאספו בצל קדשו ארבעים איש, ובסעודה שלישית אממר דברי תורה הראויים למי שאמרם, תורה מן השמים כגודל מדרגתו (וכפי שראים בספרו הקדוש דבריו הקדושים המתוקים גם לחיך שלנו), ובמוצאי שבת התחיל לפשפש במעשיו מתוך התבוננות למה מספר כה רב של חסידים באו אליו והחליט שאין זאת אלא שיצר הרע שלח לו עולם גדול כזה, ובפרט אמירה נאה כזאת שאינה לפי ערך מדרגתו ובהכרח שאין זאת מסיטרא דקדושה ח"ו, והיה בוכה ומתמרמר שח"ו ננעלו בפניו דרכי התשובה והוא מאלו שאין להם חלק לעולם הבא, וגמר אומר לבוא לפני איש האלוקים רבו הקדוש הרבי ר' אלימלך זי"ע שיתקן את נפשו ויוציאה מעומק הטומאה,

ומיד קם ויצא החוצה בקור העז בשלג וכפור ששרר שם (העיירה רימנוב שוכנת אצל הערים הגבוהים ביותר שהיו מכונים הרי אררט) ולא שעה לבקשת אנשי ביתו שהתחננו לפניו כי בנפשו הוא הדבר, אלא בשארית כוחותיו רץ רגלי כל הדרך ללא הפוגה עד שהגיע לליזענסק (שהיא בקצה האחר של מדינת גאליציע), וכשהגיע נכנס מיד אל הקודש פנימה בלבת אש קדשו ונפל ארצה בבכי ויללה רבי הצילני נא הצילה נפשי וכו', ועד שנרגע

וקם על רגליו והתחיל לדבר ולהשיח את לבבו, שקהל גדול באו אליו ואמר דברי תורה גבוהים ומזה סימן שנפשו לא מטהרה וכו'. ודעת לנבון ניקל דמיד שהביט הרר"א בפני קדשו ידע שאין כל יסוד לחששותיו, ומכל מקום ביקש ממנו שיחזור בפניו על דברי התורה שאמר, אבל הוא בענוותנותו סירב מתו שחשש שהדברים הגבוהים ממדרגתו ואסור לו לאמרם, אבל רבו הקדוש הרגיעו ואמר שרשאי לומר לפניו. ואחרי שגמר את הדרוש נשקו הרר"א על מצחו ואמר לו אריך שזכית לכך והגעת עד שם (ידו האלטסט שוין אזוי ווייט) הגה"ק מקאמארנא מביא עובדא זו...

(כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מצאנז זי"ע, חומש רש"י תרומה תשל"ח)

ושמעתי מאמרו"ר הצה"ק [מסוליצא-סאסרעגין] זצלה"ה הי"ד שהיה מספר מעשה שהגה"צ אדמו"ר משיניעוויא זצלה"ה, פעם בנסעו על עגלת הרכיבה רצה להדליק הלילקא ציבעך, וניסה פעם ושלש, והרוח נשב וככה את השוועבילי, נאנח ואמר, שפעם אירע אצל הרבי מענדלי זי"ע, שהרבנית בעת הדלקת נרות שבת בימי הקיץ היו החלונות פתוחים, והרוח נשב וככה את הפתילה, ולא יכלה הרבנית להדליק הנרות של שבת, והרבי ר' מענדלי זצוק"ל בראותו המאורע הלך אל החלון ואמר: ווינטען ווינטען איהר טיט דעם רצון הבורא און מיר ווילין טיהן דעם רצון הבורא, טיטס איהר אייער באפעל צי טיהן דעם רצון הבורא, אין אזא פלאץ וואס איהר זאלט נישט שטערין אינזער טיהן דעם רצון הבורא עכ"ל. ונחה הרוח מלנשב בתוך הבית והדליקה הרבנית הנרות. בגמרו האדמו"ר משיניעוויא זצ"ל לספר זה המעשה, הדליק השוועבילי ודלק בה הלילקא ציבעך בלי שום מניעה. זי"ע.

(שארית ברוך בריזדאוויץ, אות פ"א, הערות אות קלב)

שמעתי מבן הה"צ ר' בונם מענדל מארילוס נכד הרה"ק ר' שמעון מיארוסלאוו, שפעם נסע הה"ק ר"ר מענדלי מרימנוב דרך עיר יארוסלאוו, ונסע לנגדו הרבי ר' שמעון, ועל הדרך אמר לו הרר"ש שהקלויסטער מבלבלו בעת הצלצול (שפעמוני הכנסיה מפריעים לו), (אולי עפ"י שיטת הרמב"ם שהנוצרים עובדי ע"ז המה), אמר לו הר"ר מענדלי שכשיגיעו על הדרך במקום שיכולים לראות את הקלויסטער יאמר לו, וכן הוי, ואז צוה הר"ר מענדלי להעמיד את העגלה, ועמד בתוך העגלה, ויהיב עיניו בהקלויסטער, האט זיך אנגרסען דער גרויסער גלאק פון דער הייער, מיט אלע מענטשן, ונבלע בתוך הארץ, והמקום הזה נעשה אח"כ מקום לישיבה (פארק) ונשכח כל הענין שהיה שם קלויסטער.

שהרוסים לא יוכלו יותר לרדפם. וזהו קידוש ה', שאף הגויים ראו כי שם ה' נקרא עליך ויש מנהיג לבירה.

(כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מצאנז זי"ע, חומש רש"י בראשית תשל"ח)

שמעתי מכ"ק מרן אדמו"ר זי"ע שפעם אירע אצל הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע לאחר בדקת חמץ שראה עכבר עם חמץ ביו, וכעס מאד ורצה לבטל לגמרי את העכברים מהעולם, ובא השר של העכברים שיבטל הגזירה, ונעתר לו, וראו האיך שמכל החורים יצאו מאות עכברים ותפסו לעכבר אחד וקרעוהו לגזרי גזרים...

(כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מצאנז שליט"א, 'בצילא דמהמנותא' וישב תש"ע)

שמעתי מהרה"ח ר' יהושע וייצבלום ע"ה, שתלמיד אחד של הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע הלך בדרך, ולפתע ראה בית ונכנס לשם, והיה זה מקום של החיצונים, והראש שם אמר דבר תורה, ושאלו אוו באם כבר שמע כזה חידוש בתורה, וענה שלא, ומזה שעשה איזה התפעלות מחידוש זה, נתן כח לחיצונים. וכשרצה לחזור לרימנוב לא רצה הרה"ק לקבלו, ושלח לאמר לו שהתיקון שלו הוא באם ילך שוב לשם ויבטל דבריהם, אך יידע כי בנפשו הדבר, ואכן הלך למקום ההוא, ואמרו לו שוב חידושי תורה, והוא אמר שאין זה אמת והכל הוא שקר ואינו כלום, והתחילו הם לפחדו ולייראו שיקרעו כדג, אך הוא עמד בשלו וצעק לפניו שכל זה אינו כלום, ושאלו אותו לאיזה צדיק הוא נוסע, ואמר שנוסע אל הרב מרימנוב, וציוה הראש שיביאו לו ספר ובו רשום דברי תורה מכל אלו שאינם כדת, שאמרו עם פניות וכדו', ובאם ימצא שם איזה דבר תורה מרבו לא יצא מכאן חי והביאו ספר עבה מאד וחפשו ולא מצאו שום דבר תורה מהרה"ק מרימנוב זי"ע, ואז הניחוהו לנפשו.

ואמר אותו חסיד שראה שם דברי תורה ממפורסמים גדולים וכשבקשו פעם מהרה"ק משינאווא שיאמר ד"ת, סיפר להם העובדא הנ"ל והפטיר: נו, וכי רוצים אתם שאומר דברי תורה...

(כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מצאנז שליט"א, 'בצילא דמהמנותא' קרח תשס"ה)

שמעתי מהישיש הנכבד הרב ר' אברהם יוסף יעקב שליט"א ז"ל הרב מעיר יאשניצע בגאליציא, מה שסיפר לו אביו הקדוש ר' ישראל דוב זצ"ל בעהמ"ח ס' רביד הזהב, דגיסו של אביו ר' יצחק מאן מרימענוב היה סוחר בדים, והיה מוליך ומביא סחורתו לעיר פעסט, ושם היה לו מכירים אשר קנו ממנו סחורתו.

פעם אחת בא אליו סוחר אחד יהודי אשכנזי מעיר פעסט, ושכנע אותו ר' יצחק שילך עמו אל הרה"צ רבי מנחם מענדל מרימנוב זצ"ל, למען יראה בעיניו את

15-10 שנים לפני המלחמת עולם השניה בערך, חפרו שם לאיזה סיבה, ומצאו שם ראשי בני אדם ועוד, ושאלתי את ר' גדלי שוחט ע"ה ועוד בזה, ואמרו לי שהם זוכרים מעשה חפירה זאת.

(מפי הה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק)

מסופר על לבלר גדול אחד בעיתונות הפולנית (שהיה חשוב מאד אצל הגויים הפולנים בגין נטייתו הליבראלית, ונזכר שמו הרבה בספרי ההסטוריה שלהם) שנולד בעיירה סמוך לרימנוב להורים אמידים וחלה במחלת השיתוק ל"ע, וכמה רופאים ופרופסורים שבדקו אותו אמרו שמחלה חשוכת מרפא היא (ועד היום אין רפואה לכך), וכך נמשך עד מלאותו שש שנים.

והיות והיה להם קשרי מסחר עם יהודים וחוכרי אכסניותיהם, יעצו למו שיסעו אל הרה"ק הרבי ר' מענדל מרימנוב זי"ע הדר בקרבת מקום, ליטול הימנו ברכה לישועת ילדם הפעוט. והלכו היהודים להשתדל אצל הרבי רבי מענדל שיעתר לקבלם, באמרם שזה בוודאי ייטב תועלת מרובה ליהודים העובדים אצלם, ומלבד זאת זה גם יקדש שם שמים אצל הפריצים הדרים במחוז, ונענה הרבי רבי מענדל לבקשתם וניאות לקבלם.

ואכן נכנסו ההורים עם בנם לקודש פנימה ותינו את צרתם לפניו, ונענה הרבי ר' מענדל ואמר, בורא כל עולמים הרי יש לך כה הרבה גויים בעולם בריאים ושלמים, ומה איכפת לך שגם הגוי הפעוט הזה (ידער קליינע שייגעץ) יבריא ממחלתו וכשסיים דבריו קרא הרבי רבי מענדל לילד החולה וציווהו להתקרב אליו, ואכן ניתק הילד ממקומו וקם כאחד האדם ממיטת חוליו, והתקרב אל רבי מענדל, ושאל אותו רבי מענדל לשמו והשיב כרגיל, וילחש רבי מענדל לעברו, כי אם ברצונו להשאר כך עליו להבטיח לכשיגדל שלעולם הוא לא יזיק כל יהודי ואדרבה ירתם למענם ויטיב חסד עם כל היהודים שיהיו נתונים תחתיו, ובעשותו זאת יאריך ימים ושנים.. וכמובן הבטיח הנער כאשר ציווה עליו הרבי רבי מענדל ושב לביתו בריא ושלם.

לימים כשהזדקן זה הנער (כשמלאו לו כתשעים שנה) ובינתיים כבר עלה רבי מענדל לגנזי מרומים, נסע הלה לציון קדשו של הרה"ק מרימנוב זי"ע וכתב פיתקא דרחמי בלשון הפולנית בו ביקש לפני רבי מענדל זי"ע, שכיון שהוא בודאי נמצא ליד האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, אזי יאות להתחנן אליהם בעבור עמך בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה, וכמו"כ יבקש האבות הק' עבור העם הפולני,

גודל מעלת צדקת ואור ד' המאיר על האיש הצדיק ויוכל לספר זאת לאחיו ואנשי עירו אשר לא ראו מעולם מנפלאות ונוראות מצדיקי דורינו, ויען כי הסוחר הזה היה י"ש והלך בדרך ד', נעתר לבקשתו, ומקודם הלך ר' יצחק והודיע מזה לרבו הק' וביקש ממנו שיקבל את האורח בכבוד והבטיח לו הה"ק, וכאשר בא האיש צוה הרבי ליתן לו כסא לשבת, וכאשר נכנס עמו בדברים שאל לו הרבי אם הוא הולך לבוש בבגד של ארבע כנפות, והיה זאת לפלא בעיני האורח אשר הרב חושד אותו בזה, אבל הרב כפל ושנה שאלתו והאורח שתק על כל דבריו, עד אשר לבסוף נלאה המשמש ר' לייביש נשוא, וילך בעצמו ויפתח את בגדי האורח עד לחלוקו, וירא כי שם הוא לבוש טלית קטן עם ציצית אבל היה קטן מאוד, אשר היה מגיע רק עד לבטנו.

ואז פתח הרבי ר' מענדלי את פיו הקדוש ואמר לא כן ידידי כי הבגד של ט"ק צריך שיגיע עד למטה מאוב"ק, ואגב אספר לכם את הכח הגדול של ציצית כי בעת הייתי בימי חורפי, היה לי טבע לילך ברגלי לרבי הקדוש לליזענסק, והנערים הרועים הכירו אותי היטב, פעם אחת פגעו בי הרועים ותפשו אותי ורצו לעשות לי רעה, אז תפסתי בשתי ציצית אשר לפני והיכתי בהם על פניהם, ותיכף ברחו ונסו מפני כמפני חרב, וכאשר נתגדלתי והייתי לאיש, היה לי טבע לשכור לי עגלה ולנסוע לליזענסק, פעם אחת כאשר העגלה שלי נסעה ובא בשביל צר וקצר אשר אין דרך לנטות ימין ושמאל, והנה לפני מרכבה כבודה רתומה לארבעה סוסים ובה יושב שר אחד, והוא נתן עלי בקולו לפנות לו מקום למרכבתו, ומה יכולתי לעשות, ואחזתי בשתי הציצית שלפני, ונענעתי בהם מול האדון השר אשר נפחד תיכף והפך את מרכבתו ונס מפני, והרב לא נתן להסוחר לזוז מביתו עד ששלח וקנה ט"ק ארוך, ושלח אחר חייט ועשה לו הט"ק ולבש אותו לפני הרה"ק זי"ע ועכ"י.

(אוצר ישראל מכת"י ספר מגדיל ישועות מלכו ח"ב)

שמעתי מאאמו"ר ז"ל ששמע מפי בנו של רבנו, הרה"צ מו"ה נתן ליב זצ"ל איך שפ"א בא לפני רבינו איש אחד שלמד מלאכת שו"ב וביקש מאתו שיתן לו קבלה, אז העביר רבנו את ידו על עיניו ואמר לו: הבט החוצה על האילן העומד נגד החלון, וירא נשמות לאין מספר על האילן, ואמר לו רבנו: דע כי כל אלה הנשמות, נשמות של השו"בים המה, שבאו לפני לתקן אותם. ולא ביקש עוד האיש להיות שו"ב.

(אם לבניה)

פ"א שלח לשני אנשים ממקורביו כי יעקרו דירתם מרימנוב, המה נבהלו ויבואו לשאול מה זאת ועל מה נגזרה עליהם ככה. ויאמר להם כי בניהם כשיוצאין מבית רבן משליכין אבנים על האילן שעומד בחצרו להסיר ממנו פירותיו ועי"ז אין לו מנוחה מהנשמות שע"ג האילן שבאות בקובלנא עליהם. כשמעם זאת חדרו מאוד והעתירו עליו שיסכים כי ישארו על מקומם באופן שישמרו את בניהם בצאתם ובואם מבית רבם, והסכים לזה.

(אם לבניה)

פרטי הדברים [לאמירת מזמור קמ"ד שבתהלים לפני תפילת מנחה של עש"ק] סיפר לי ידידי הישיש מו"ה יצחק נפתלי חיעל נ"י דומו"ץ ברומאנוב, והכי הוה: כי נתקבצו כל האכרים שמן הסביבה אל העיר בהתקוממות מרד נגד הממשלה ושברו את הגשרים. ובהוודע הדבר להעיר דוקלא, באו חיילות משם לרומאנוב לעשות בהם שפטים. האכרים נתפזרו לכל רוח ונסו על נפשם. החיילות החלו לחפש ולהתחקות על כל שמץ דבר, וכיון שניתן להם רשות שוב לא הבחינו ורבים נספו בלא משפט ונפל פחדם על היהודים גרי העיר הזאת ולא יצאו החוצה.

באשמורת הבוקר ליום הששי לא שמע רבנו הרה"ק [רמ"מ מרימנוב זי"ע] את השמש קורא ל"שומרים" [לעמוד באשמורת הבוקר] ושאל את משרתו ע"ז, ואמר לו כי בולשות בא לעיר, וע"כ יראים להתראות החוצה. ואמר לו רבנו מובטחני שלא ילינו בעיר. בהדי פניא דמעלי שבתא ורבנו בא לבית מדרשו להתפלל, וירא כי אין איש מאנשי העיר לבד מאנשי ביתו ומשרתיו, ושאל איפה הקהל הקדוש, והשיבו לו כי יראים להניח את נשותיהם יחידות בבתיהם מפני המצב בעיר, והתחיל להתפלל, וקודם אשרי אמר מזמור קמ"ד לדוד ברוך ד' צורי המלמד ידי לקרב וגו', וטרם גמרו המזמור, נשמע תרועת המצביא להקהיל את חילו ונסעו מהעיר, ולא לנו עוד שם, ומאז הנהיג לומר המזמור קודם אשרי, וכן נשאר המנהג.

(עטרת מנחם אות קיא)

שמעתי מאאמו"ר [הרה"ק רבי מ"פ מבערזאן זצ"ל] בשם חותנו זקינו הקדוש מראפשיטץ ז"ל, שהקדוש רבי מענדילי מרימאנוב ז"ל הראה לתלמידיו איש עני שהלך יחף בחורף ואמר להם: ראו כי באמת זה הצער שיש לו יוכל להיות לו לכפרת עון, רק יען שהוא אינו מרגיש שזה הוא לו לכפרת עון מדה כנגד מדה, על כן אין לו בזה כפרת עון, ובחנם הוא מצטער, כי הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו הוא מעניש מדה כנגד מדה כדי

שמן העונש ירגיש האדם את חטאיו, ויזכור מה שפגם, ויהיה לבו נשבר בקרבו על חטאיו, ולב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה ומוחל לו.

(אמרי יהודא פרשת כי תצא)

ובנימוקי או"ח וז"ל, אמנם שמעתי עוד טעם בזה, למנהג הלז לתת לפני העופות הצפורים, בשם הגה"ק הרבי ר' מענדיל מרימנוב זי"ע, ועוד בשם קדושי עליון זי"ע, לאשר מקובל אצלם, כי דתן ואבירם רצו ברשעתם להכחיש דברי נביאות משה רבינו, וכאשר הגיד משה כי בליל יום השביעי לא ירד המן כי שבת קודש הוא, המה עשו בתחבולתם וקמו בלילה ופזרו מהמן שנשאר להם ולכל אחד מערב שבת לחם משנה ליומיים על הארץ כדי שיוכלו להראות לפני העם שירד המן בלילה ליל ש"ק, והצפורים עשו מן השמים, כדי שלא יחרוך רמי' צידו, לקטו זאת קודם אור היום וכאשר רצו הרשעים דתן ואבירם בבוקר שבת קודש להראות לפני העם המן שהניחו בשקרום, לא מצאו מאומה כי אכלוהו כבר הצפורים, וזהו הטעם בפרשת בשלח שקורין פרשת המן על כן נותנין להצפורים חלקם קצת ממאכלי שבת לזכר הנס הלז, ועיי"ש המשך דבריו באריכות להצדיק את המנהג עפ"י הלכה.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק השפ"ח זי"ע)

מנהג ישראל אשר התלמידים בני בי רב יורו בקשת בל"ג בעומר, והנה שמעתי מאת כבוד אדמו"ר הרה"ק מהרמ"מ זצ"ל הטעם כי בימי ר' שמעון לא נראתה הקשת, והנה ביום עלותו למרום עושים הסימן הזה.

(בני יששכר מאמרי חודש אייר מאמר ג' אות ד')

שמעתי בשם מרן הרה"ק ר' מנחם מנדל מרימנאב זצ"ל שפעם אחת הלך למקוה ונתקלקל המקוה, והיה הכרח לחזור לביתו בלא מקוה, ואמר אחר כך: היום היה לי מקוה בכל הכוונות, כי תמיד שאני הולך אין כח בשר ודם לכוון כל כוונת המצוה, אבל היום הוא בגדר חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב וכו', והכתוב יודע כל הכוונות.

(בנין שלמה)

פ"א אמר: העולם אומרים עלי כי אני תלמיד הרבי ר' אלימלך זי"ע מליזענסק, אמת שהייתי תלמידו, אכן עיקר הרבי שלי היה הרב אלפסי. והתחיל לספר: בעת שישבתי אצל הרבי ר' אלימלך הי' לי חדר מיוחד אשר בעתות הפנאי הייתי חוזר על האלפסי, ולמדתי בהתמדה גדולה, ביז עס האט זיך געמאכט א שוים אויף דעם מויל, ובא אלי הרב אלפסי ולמד עמי.

(עטרת מנחם אות קמה)

סגולה לפרנסה ביום שב"ק, יש לאדם לכוין באכילת השלשה סעודות של שבת קודש כשאוכל פרוסת המוציא ראשונה יכוין שעל ידי האכילה הזאת לא יחסר לו מזונו של יום ראשון הבא עלינו לטובה, וכן כשלוקח לעיסה שניה לתוך פיו יכוין שלא יחסר לו ביום שני וכן לכל יום מששת ימי המעשה, ועל ידי זה ימשיך פרנסה לכל ימות החול.

(דברי מנחם דף לו)

ועצה היעוצה להצדיק הנז"ל שלא יזיק לו המחשבות והרהורים של העולם אשר מעורר לבבם לעבודתו יתברך שמו, שמעתי מאדמו"ר הרב מו"ה מנחם מענדיל מפריסטיק זצ"ל, שיראה שיבואו כל המתפללים בזה הציבור, בעת שמתחיל החזן להתפלל בפני העמוד, ועל כל פנים לא יאחר לבא מבעת שמתחיל בקרבנות, כי בפרשת הקטורת הוא יכול לקשר אותם יחד, ועדיין הוא בעולם עשיה ואז כשמקשר אותם אתו עמו בעולם העשיה באמירת הקטורת אזי אחר כך בעת שמתחיל החזן לילך מעולם לעולם בעת הזמירות בעולם היצירה ובשעת ברכת קריאת שמע בעולם הבריאה וכן בתפילה באצילות כידוע, אזי לא יזיקו מחשבתם כלל, ומחמת שקישר אותם בשעת אמירת הקטורת. ודברי פי חכם חן.

(מאור ושמש פרשת שמיני, בד"ה וישא אהרן את ידיו)

שמעתי מהרה"צ תמים מו"ה נתן יהודה זצ"ל שסיפר בשבחו של אביו הקדוש האלקי מוה"ר רבי ר' מנחם מענדלי מרימנו בזלה"ה, שבימי עלומיו כאשר למד בישיבת רבו הקדוש הגאון רבי ר' שמעלקא זלה"ה בניקלשפורג, היה לו ויכוח עם כומר אחד משם, ששאלו לאמר, כתיב בתורתכם לא יסור שבט מיהודה וגו' עד כי יבא שילה, כלומר מלך המשיח, ואיה הבטחתכם, ואיה שבט ומחוקק שלכם, כעת שאתם בגלות. וענהו אביו הקדוש תשובה ניצחת, כי תיבת עד, יש לו ב' פירושים, לפעמים משמש עד כפשוטו, על פי רוב עד אז, עד אותו זמן, ויש עד משמש בלשון לעולם, כמו (ישעיה כו) בטחו בה' עדי עד, וכפירוש הזה פירושו כאן, וזה שאמר הכתוב לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו עד, פירוש לעולם, ואם כי יופסק ממשלתם במשך הזמן, אבל לא יהיה זאת רק הפסק, ולא הסרה לעולם ועד, כי אחרי שיפסוק ממשלתם תחזור ותשוב למו, כי יבא שילה ולו יקתה עמים, ולעד ימלוך מלך ב"ב, אמן כן יהי רצון.

(מבשר טוב רימנוב)

וב'דברי יחזקאל' (רי"פ כי תשא) הביא מעשה רב שהרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע בירך לאיש אחד שיתעשר, ונתקיימה ברכתו, ונהיה הלה עשיר וגביר מופלג עד מאד, שאל הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע את הרה"ק מרימנוב, איך יתכן להשפיע לאדם אחד עושר מופלג כזה שלא כדרך העולם, השיב לו

(הפנים ווייל פון אטייל מענטשן ווערט מען באליידיגט...) ותהי לו לכפרת עון.

והרה"ק משינאווע² שהיה מרגלא בפומיה לומר שבכל פעם שהולך אדם לקבץ מעות לצדקה יטול מזה גם איזה פרוטה לעצמו (עיי"ש בערכו)³ סיים על זה: און וואס שאדט עס אז נאך ארבע מיתות ב"ד קען מען נאך טרינקען א טרינק ברוינפען, ס'איז דאך נאר 'כמו' ארבע מיתות ב"ד.

(מפי הרה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק)

יש והאדם נמנע מלקיים מצות הכנסת אורחים מפני שזה גורם לו מריבה בתוך ביתו וחושש הוא לשלום ביתו, וגם זו אינה הנהגה נכונה, כמו שמספרים שפעם שטח חסיד אחד שאלה כזו לפני הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע, אם צריך הוא לקיים מצות הכנסת אורחים אע"פ שזה מזיק לשלום ביתו, והשיב לו שמן הדין מחויב להכניס אורחים בביתו, שהרי אמרו (סוטה יז.) "זכו איש ואשה שכינה ביניהם" ואילו על הכנסת אורחים אמרו (שבת קכז.) "גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה" עכ"ד, וכן פירשו המפרשים (ראה 'מדרש שמואל' ו'זרוע ימין' להחיד"א) את המשנה דלעיל (פ"א מ"ה) "ויהיו עניים בני ביתך" וסמך ליה "ואל תרבה שיחה עם האשה", ובכוונה תחילה הסמך התנא שני דברים אלו אהדדי, לומר שלא ירבה להתייעץ עם בני ביתו זו אשתו על הכנסת עניים לביתו, כי האשה עיניה צרה באורחים (ב"מ פז.) וקרוב לודאי שתעכב בעדו.

(מפי ספרים וסופרים)

שמעתי מהגה"צ מויעליטשקא זצ"ל, פעם בשינאווע נשאר הרבה נרות מל"ג בעומר וצוה הרה"ק משינאווע להדליק הנרות על יא"צ הרה"ק רבי מענדל מרימנוב, כי אמר שאצל שאר הצדיקים יכול להיות שנתגלגל עוה"פ בעוה"ז

(ולזה לא סבר הרה"ק משינאווע להדליק נרות ביא"צ הצדיקים. ושמעתי מכ"ק חותני, שהיה נוכח בשינאווע בשעת מעשה, פעם ביום כ"ה ניסן יומדה"ל של הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז, והדליקו נרות בהענג לייכטער, ונכנס הרה"ק משינאווע ורגז: ווער האט אנגעצינדן ליכט, ואמרו לו שיוסילע שלנו הדליקם [חסיד צאנז שהסתובב בשינאווע], האט הרה"ק משינאווע געמאכט יענעם א פסק, ועלה על ספסל ועם הספאדיק שלו (כבתם), אולם הר"ר מענדלי אמר ע"ע שהוא פעם אחרון עתה בזה העולם.

(מפי הרה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק)

מנהגו של הרה"ק בעל הדברי יחזקאל⁴ משינאווע זי"ע היה לומר תחנון ונפילת אפים ביום פטירתם של צדיקים אע"פ שמנהג חסידים שלא לומר, אך גם הוא לא אמר ביום ל"ד לעומר יא"צ של הרה"ק מרימנוב, ונימק טעמו ואמר "לפי אמת יום פטירת הצדיק הינו

"אני ברכתי אותו בעשירות סתם, אולם הוא בעל צדקה ועושה חסד לאלפים, והרי תיבת 'ונתנו' הוא למפרע גם כן 'ונתנו', לכן כמו שהוא נרבן גדול בלי גבול כמו כן נתנו לו מן השמים בלי קץ וגבול ונתעשר עושר רב".

(מפי ספרים וסופרים)

אמר כבוד אדמו"ר הרב הקדוש מה"ר מנחם מענדל [מרימנוב] על מה שהוא מן התימא שאנחנו רואין כמה פעמים הילדים בקטנותם הולכים לבית רבם ומתמידים בלמוד תורתם, ומתפללים בכוונה, ועונים איש"ר ואמן, ומיישרים אורחותם, ואח"כ כשמתגדלים מתהפכים ח"ו במדות גרועות ומבטלים התורה והתפלה וכיוצא, ומאין יתהווה זה, הרי התורה שלמדו בקטנותם והוא הבל שאין בו חטא, היה מהראוי שתעמוד למשען להם, ויוסיפו אומץ בנפשותם, כי מצוה גוררת מצוה ואמר הוא ז"ל שהוא על שאבותם האכילו אותם ממון גזל שסיגלו ע"י משא ומתן שאינו באמונה, ונתפטמו באיסורים ושב להם לבשר מבשרם, ועי"ז נולדים להם תאות ומדות גרועות. והביא לראיה מזפק העוף על שנהנה מן הגזל לא נתקרב לגבי המזבח כי לא לרצון יהיה, והגם שהעוף לא נצטוה הנה הש"י שונא החמס עכ"ד.

(אגרא דפרקא להרה"ק בעל בני יששכר זי"ע, רמז קכו)

הרה"ק הרבי ר' מענדל מרימנוב זצ"ל התקין כמה תקנות טובות בישראל, ואחת מהנה הוא שהאנשים ילבשו בגדיהם מימין על שמאל, כי באויבערלאנד היה קפידא שילכו הגברים משמאל על ימין, היות הנשים הולכים מימין על שמאל, על כן כדי שלא יהיה בגדר שמלת אשה, היו מקפידים שילכו הגברים משמאל על ימין, והרמ"מ הרעיש עולמות ע"ז, שהגברים ילכו מימין על שמאל.

עוד תקנה התקין שילכו האנשים הקאפל תחת הכובע קצת חוצה, היינו שיהא נראה מבחוץ שהולך לבוש גם בכפה, מלבד הכובע.

והנני חושב שהטעם לזה הוא, יען שהגויים דברו אז על היהודים שיש להם פארק (נגעים), וסימן לזה שראשיהם של ישראל מכוסה כל העת, שמתביישים מזה, ועל כן היה מאדע חדשה בעת ההוא בין היהודים, שהסתירו הכפה שלהם תחת הכובע כולו, וע"ז הרעיש הרר"מ, כדי שנהיה אנחנו בנ"י מאוס אצליהם, ויאמרו הגויים שלכן ראשיהם מכוסה, לפי שיש להם נגעים גדולים מאד על כל הראש, כן אני חושב.

(מפי הרה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק)

אמר הרה"ק משינאווע בשם הרה"ק רמ"מ מרימנוב, שאם הולך אדם לקבץ מעות לצדקה בארבע כנפות העיר, יחשב לו בזאת כמו שקיבל ארבע מיתות ב"ד.

יומא דהילולא ושמחה [כי בכל שנה ושנה מתעלה הצדיק מדרגות בעולמות העליונים ביום פטירתו יותר ויותר], ולכן היה מן הראוי שלא לומר תחנון, אך שלימות השמחה אינו רק כאשר הנשמה אינה מתגלגלת שוב לעוה"ז, ומנא לן אם נשמת הצדיק תרד ותתגלגל שוב בעוה"ז, לכן הנני נוהג לומר תחנון גם ביום יא"צ של צדיקים. אבל שונה הרה"ק מרימנוב שהעיד על עצמו שנשמתו ירדה לעולם פעמים הרבה [ובאחד מהם היה נשמת הרמ"ע מפאנו מגדולי תלמידי הרמ"ק זי"ע] ועתה היא לה פעם אחרונה, ששוב לא תתגלגל עוד לעולם השפל, וא"כ יום פטירתו הוא באמת יומא דהילולא ושמחה ואז ראוי שלא לומר תחנון".

[יצויין, שיש מנהג חסידים שלא לומר תחנון במשך כל שבוע דהוד שבימי הספירה, אך הרה"ק משינאווא התנגד לכך מאד].

יש להתבונן דבר פלא והפלא בעובדא זו, שידועים ומפורסמים דברי הרה"ק מרימנוב שמי שידליק נר עבור נשמתו יחזיק לו טובה בעולם העליון, והנה אם אמר ששוב לא יתגלגל בעוה"ז ע"כ ידע שכבר תיקן את נשמתו בשלימות ממש ולכן לא יהיה לו תועלת בגלגול, ואעפ"כ אמר שתהיה טובה לנשמתו מהדלקת הנר, והדברים מבהילים. והטעם כי כלפי אין סוף ב"ה לא שייך שלימות כלל, ולעולם יש להעפיל ולעלות עד אין שיעור.

(מפי ספרים וסופרים)

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

הרה"ק רבי צבי הירש הכהן מרימנוב זי"ע
תקל"ח - ל' חשון תר"ז

הרה"ק רבי צבי הירש המכונה ר' הערש משרת, נולד בשנת תקל"ח לאביו ר' יהודה לייב בעיר דאמבראווא, ונתייתם מאב ואם בצעירותו ונתגדל בבית דודו שנתנו לחייט שילמד אומנותו, וגם שם בבית החייט היה יראת ה' חופף עליו כל היום, והנהיג עצמו בקדושה ובטהרה והתפלל בכוונה עצומה והיה קם בלילות לערוך תיקון חצות בבכי ודמעה,

היה תלמידו ומשרתו של הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב זיע"א, רבו הק' המליץ עליו הפסוק (תהלים קא ו) הולך בדרך תמים הוא ישרתני. לאחר פטירת רבו הק' נתמנה מנהיג על העדה כממלא מקום מורו ורבו זיע"א, אבל גם לאחמ"כ המשיך לנסוע אל הרה"ק מראפשיץ בהתבטלות גמורה, ולאחר פטירת הרה"ק מראפשיץ, נסעו אליו כל צדיקי גליציה,

נהג נשיאותו ברמה יותר משלושים שנה, נתבקש לשיבה של מעלה ביום ל' חשון תר"ז ומנו"כ ברימנוב.

שמעתי מכ"ק חותני ומהגה"צ מוויעליטשקא, שהרה"ק ר' הערש מרימנוב סיפר, שהרה"ק ר' אברהם משה מפשעווארסק היה פעם בטארנע, והלך למקוה, כשיצא ר' אברהם משה מהמקוה, היו מן האנשים שרצו אל המקוה, שכל אחד מהם רצה לטבול בהמקוה הראשונה אחרי ר' אברהם משה, כי היו אומרים שמי שטובל ראשון אחרי הר"ר משה מקבל מדריגות, והר"ר הערש היה א שניידער יונגל שם בטארנע וגם הוא רץ, והתפאר הר"ר הערש על עצמו שהוא היה זריז, כי בזמן שהציבור התחילו לפשוט את בגדיהם בכדי להכנס אל המקוה, כבר קפץ הוא לתוך המקוה עם בגדיו. כשיצא מן המקוה נהפך לאיש אחר, והלך עם ר' אברהם משה, ורא"מ אמר לו שילך לרימנוב, והלך לרימנוב ונעשה משמש אצל רמ"מ מרימנוב. אח"כ שנפטר רבו היה יושב בראפשיץ כמה שנים, אח"כ נעשה לממלא מקומו. וסיים: מסתמא היו לו להר"ר הערש נשמה גדולה, וזה שקפץ לתוך המקוה כנ"ל זה עזר לו, אבל לא רק בשביל זה זכה להיות הרבי ר' הערש.

(כ"ק אדמו"ר מהר"י זצ"ל מפשעווארסק)

סיפר הגאון רבי צבי הירש אורנשטיין זצ"ל גם על ביקורו של הרה"ק רבי הירש מרימנוב ד"ע, בהיותו בראשית תקופת הנהגתו, אצל זקנו הישועות יעקב. נהוג היה אצל בעל הישועות יעקב, כי מי שהיה

מעוניין לבקר במעונו, היה עליו להודיעו מראש על כך. כאשר באו להודיעו כי רבי הירש מרימנוב מתכוון להגיע, נענה ואמר: "האם גם משרת בין הרבי'ס?" ופקד על משמשו להוציא את כל הכסאות מהבית. כאשר הגיע הרימנוב'ער וביקש להיכנס לחדרו של הישועות יעקב, הניח ידו על המזוזה כדי לנשקה, כנהוג: אולם, הסירה מיד. כך חזר ונשנה הדבר פעמים מספר. כאשר ראה זאת בעל הבית, הגאון בעל הישועות יעקב, נענה ואמר אל רבי הירש: "האם ברצונכם לפסול את המזוזה שלי? הרי רק לפני כמה שבועות מסרתיה לבדיקה אצל סופר מומחה?" כדי להוכיח את דבריו, ציוה, איפוא, להוריד את המזוזה ממקומה, ופנה לנכדו בבקשה לקרוא לסופר מומחה. ויהי, כאשר אך גללו אנשי הבית את המזוזה, טרם הגיע הסופר, נחרדו הכל לראות כי המזוזה פסולה בלי פקפוק! התברר, כי האדם שהתקין וקבע את המזוזה, החדיר בשוגג את המסמר באחת האותיות, וכך נפסלה המזוזה, בעל הישועות יעקב התפעל מאוד מהדבר, ומיד ציוה להכניס כסא עבור האורח החשוב, השניים ישבו ושוחחו בצוותא באהבה וחיבה, ובשיחתם שאל את רבי הירש: "מהיכן ידעת שהמזוזה פסולה?" ענה לו רבי הירש, שהוא קידש את אבריו שימשכו רק לדבר מצווה, וכשרצה לנשק את המזוזה הבחין שאין ידו נמשכת, וכך הבין שהיא פסולה. כאשר סיים רבי צבי הירש לספר את סיפורו בסעודה, המשיך ואמר למסובים הרבים: כולם התפעלו מהמופת שאירע עם המזוזה, אך אני התפעלתי מדבר אחר לגמרי: התבוננתי היטב בפניו של האורח הדגול בעת שביזו אותו ולא נתנו לו גם כיסא לשבת, וכן לאחר מעשה המזוזה כאשר כיבדו אותו ביותר, ולא ראיתי בהם שום שינוי קל. לדעתי, דבר זה מהווה המופת הכי גדול! (שלשלת הזהב)

לאחר פטירת הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע ביום ל"ד בעומר שנת תקע"ה לא הסכים תלמידו הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע לקבל על עצמו את עול ההנהגה במלואה ולמלא את מקום רבו, ותחת זאת נרד לראפשיץ וישב שם בצלו של הרה"ק מראפשיץ כ"ב שנים עד לפטירתו ביום י"א אייר שנת תקפ"ז, ורק אז נעתר לבקשת החסידים וקיבל על עצמו את האדמו"רות במלואה. שנה אחת בחג הסוכות הביט הרה"ק מראפשיץ אחר תלמידו רבי צבי הירש בעת הנענועים בד' מינים, ובסיומן הגיב בהתפעלות "אני הנני נכדו של הגה"ק ר' איציקל מהמבורג זי"ע ויש לי אתרוג מהודר ביותר, ואילו הירשל שניידר יונגל [כידוע שאביו היה חייט המתקן

בגדים קרועים, ולאחר פטירת אביו בדמי ימיו ביקשה ממנו אמו שיסייע לה במלאכת החייטות לצורך פרנסה] יש לו אתרוג שוה פרוטה, והוא בנענועיו מנענע את כל העולמות מה שאין אני מצליח לעשות..."

זקני מו"ה הגזצ"ל (הגה"צ רבי שמואל ענגיל מראדומישלא זצ"ל) היה רגיל לספר בכל עש"ק פ' פרה, שהדברי חיים מצאנו זי"ע בא פעם בעש"ק פ' פרה, להגה"ק הררצ"ה מרימאנוב זצ"ל, והררצ"ה תמה אליו על מטרת בואו: הרב מצאנו, מה אתם עושים כאן? והשיבו הדברי חיים זצ"ל, קבלנו מרבתינו (כידוע היה הדברי חיים מחסידי המקושרים של הסב"ק מוהר"נ מראפשיץ זי"ע, וקבלה למד אצל העטרת צבי מזידיטשוב זי"ע. בעת הסתלקותו, טרם עלות נשמתו השמימה, פירט רבותיו, צדיקים רבים, ולבסוף גם את הרר"א מליזענסק ד"ע, שהחזיקו לרבו, ושכאו לקראתו, כידועים הדברים מפי אנשי אמת שנוכחו בעת הסתלקותו). שבשבת פ' פרה צריך להיות אצל צדיק הדור. הררצ"ה ענה לקראתו במדת ההשתוות שלו, בוודאי כן, בוודאי כן, אוודאי אזוי, אוודאי אזוי, בלע"ז. ואוזניי תצלנה כאילו שומעים עכשיו מפי זקני הגזצ"ל.

(הגה"צ רבי אלחנן היילפרין שליט"א)

בתולדות רבינו צבי הירש הכהן זצ"ל מרימאנוב (בראש ספר מבשר טוב) יסופר באורך איך נשאר יתום מאב ואם, וקרובו נתנו ללמוד מלאכת חייט, אבל הוא השליך מלאכתו ורצה בכל מאודו לבוא באהל תורה, ונדרד מקנו מקהילת טארנא, והלך נע ונד עד בואו לקהילת פריסטיק. מיד הלך לבית מדרשו של הרר"ק והנורא מו"ה מנחם מענדילי זצ"ל, וישב על השולחן, וספר תהלים בידו, וקרא בו בעינים דומעות מאין הפוגה.

ונגשו אליו ושאלוהו: מה מלאכתו, ואן פניו מועדות. ויתן קולו בבכי, ושייבם, כי נעזב הוא מאב ואם שהלכו לעולמם, ואין לו מנהל, ומגמת פניו אך לתורה ולתעודה. ואם ימצא איש שידריכהו בדרכי ה' ויורה לו דעה, ויאיר לו נתיב בנתיבות החכמה, אז ימצא נוחם לנפשו,

חובשי בית המדרש נכמרו רחמיהם עליו ולמדו עמו סדר השבוע, וכה הלך וגדול בתורה ועבודה, ממקרא למשנה וגמרא, ולמד בעצמו ששה סדרי משנה בשקידה רבה, עד שהגיע לכלל לימוד, ולמד יחד עם בחורי חמד דבית המדרש בגפ"ת. ועבודתו בתורה

ובתפילה וחסידותו ופרישותו גדלה מידי יום יום, ואת פני הרר"ק מו"ה רבי מנחם מענדל ששכן בבית הזה לא זכה לראות, כי אם בעת בואו לבית המדרש בבוקר בבוקר, להתפלל עם הציבור. וישתוקק מאד לזכות לשבת בבית הרר"ק, ולזכות לראות פני קדשו ולשמשו, כי 'גדול שימושה יותר מלימודה' (תד"א פרק ה') וילמוד מעשיו ללכת בדרכיו.

ככה התפרצה התשוקה בקרבו, עד שלא נח ולא שקט, ורוב שרעפיו בקרבו אך התגברה 'מתי אבוא ואראה הוד קדושת הרר"ק', וישם עצות בנפשו להחל בעבודות פחותות העומדות בסתר המדרגה. וילך אל פרודור בית הרר"ק, ויתוודע אל המסיק התנור, ויאמר לו, אחרי כי בית העצים רחוק מהבית, מסור לי את המפתח, ואנכי אביא לך העצים בכל עת. ויאמר לו, ובפץ לבבו מילא בקשתו.

והבחור צבי הירש העמיס עליו עבודת משא בכתף, והביא לו עצים בבוקר ובערב בזריזות, כמביא למעלה עצים למערכה, וכאשר כלה עבודתו שב אל מקומו לעמוד על משמרתו לתורה ועבודה כמאז. וכאשר חלפו הימים חילה את פני המסיק כי יתן לו להחם את התנור, ויתן לו את שאלתו גם בזה.

לא ארכו הימים, אז נשא לבו אותו לבוא [אל] חדר משכן הרר"ק, ובבוקר בעת הלך הרר"ק לנקות גופו ולהכין עצמו לתפילה, אז ראה שעת הכושר לפניו לבקר בהיכלו. וירא את המשרת מכבד את חדר הרר"ק, ויחל אותו שיתן לו המטאטא, וכיבד הוא את החדר בגילה וברינה, כי זכה לכבד את חדר הצדיק. וככלותו את עבודתו בחדר הרר"ק, מיהר וישב אל עבודתו עבודת הקודש בתורה ותפילה, לא אבד אף רגע. כה חלפו עליו ירחים וכו' וכו'.

הן למרות היות הבחור הזה רצוי לכל משרתי הרר"ק, ויניחוהו לעבוד בכל אשר מילא את ידו לכהן שמה, בכל זאת להציע משכב הרר"ק, ולרפד את יציעו לשינה של צהרים, או באישון לילה, לא אבו שמוע לקול תחנוניו. אשר מאז התקרב אליהם לשרתם, חילה את פניהם ויפצור בם לשרתם גם בזה, ולא נשאו פניו גם לדבר הזה, כי נפל פחד הרר"ק עליהם אולי לא יעלה בידו לפספס התבן, ולרכך מצע התחתון, ולתקן משכבו כראוי, וכאשר יבוא הרר"ק לנוח מעט ולנום שינתו, וימצא ערשו בלתי מתוקן, ויקפיד עליהם, ואוי לו לאיש אשר פגעו הקפדת הרר"ק,

חסידותו, וחכמתו הוסיפה שורש בליבו, ותעש פרי למעלה למעלה.

ויהי בנסוע הארון הקדוש הרה"ק מו"ה רבי מנחם מענדל, והעתיק אהלו מקהילת פריסטיק ותקע אהלו ואוה למושב לו בקהילת רימנוב, לקח גם משרתו הבחור הקדוש רבי צבי עמו לשרתו ולעמוד לפניו, ושקד על תקנתו, ועשה עמו שידוך (ומסופר להלן באריכות גדולה), ואחר הנישואין נשאו רבו הקדוש ושמחו לאדון לכל ביתו, וכל אשר בבית הפקיד על ידו. ושמעתי מאדם גדול, שהרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב ז"ל נסע פעם את ביחד עם הרה"ק מו"ה רבי צבי הירש מרימנוב זצ"ל, ובהיותם בדרך משוחחים יחד, ולפי הענין המדובר שהיה אז ביניהם, סיפר הרה"ק מו"ה רבי צבי הירש, כי ביום חופתו נקראו לשבת עמדו הבחורים כנוהג שבעולם, וכשבתו יחד עמהם, פתאום הופיע הרה"ק מו"ה רבי מנחם מענדל בתוך החדר שהם יושבין, וניגש אליו אל השולחן ויקראהו: קום צבי, ואשכילך ואורך מהו הנישואין. ויסיבהו מאצלם אל מול צד אחר, ויורהו מפיו דעת ותבונה, וסתום חכמה הודיעהו, הלא המה כמוסים עמדו, וחרותם על לוח לבבו. והדברים האלו הביאוהו הלום להיות רבן של ישראל.

הלאה [בספר מבשר טוב הנ"ל] יסופר שם, כי היה לו להרה"ק רבי צבי הירש צער גידול בנים, כי מארבע עשרה בנים ובנות הנולדים לו בזיו"ר, לא נשאר לו בחיים כי אם בת אחת וכו' וכו', והוא שתה ומצה כוס התרעלה ר"ל. בכל זאת לא חטא בנפש, ולא הרהר אחר מידותיו יתברך שמו, ואף כי בשפתיו נשא הכל באהבה ובשמחה אין קץ, אך אשתו, היא לא יכלה לתת מעצור לרוחה הנדכאה, ותבא לפני רבו הקדוש מו"ה רבי מנחם מענדל ותבך ותתחנן לו להעביר רוע הגזירה מעליהם.

אז קרא לו רבו הקדוש ויאמר לו: עד מתי תהיה ממשיך נשמות קדושות כל כך, אשר לא תוכלנה להתקיים בעולם הזה. קוי ה' יחליפו כח וכו' כל תלאותיו היו כמוץ לפני רוחו הכבירה וכו' עיי"ש.

כתב בספר נפלאות היהודי כפי הנודע מספרים, אמרו עליו על האר"י הקדוש ז"ל, שכל מדרגותיו לא זכה אלא מתוך שמחה של מצוה. אף אנו נאמר גם על איש קדוש רבינו צבי הירש מרימנוב זצ"ל, שזכה לכל הגדולה בגלל הדבר הזה, שכל עשיותיו בשמחה ועוז וחדוה במקומו. כל צדיקי הדור שהכירוהו, שמו צניף

אולם בחור זה לא אמר נואש גם מעבודה זו, ובטח לבו כי עוד יבא עת הזאת. ויהי היום, והמשרת נחפז ללכת לדרכו אשר צוה, והבחור צבי הירש עומד עליו, ויאמר לו המשרת: עתה נאלץ הנני למסור בידך עבודה זו, להציע מיטת הרה"ק לשינת צהרים. פני בחורינו צהלו משמן, ולבו נמלא רגשות קדושות אין קץ, וניגש אל העבודה. פינה את המיטה מכל כליה [הנה מיטתו של הרה"ק רבי מנחם מענדל זצ"ל המדובר בזה, היתה עשויה של עץ מנוקבת מכל הצדדים ומסורגת בחבלים לאורכה ולרחבה, כמו שהיתה בימי חכמי הש"ס, כמו שמובא במסכת כלים, ואני ראיתי אצל בנו הרה"צ רבי נתן לייב, ודעת קדוש כיוצא בו מי ימצא על מה עשה ככה, ונעלה מעל כל ספק כי כוונה היתה בזה]. והחל בידים חרוצות לפספס ולנענע את הקש, וירכך את מצע התחתון, למען תנעם שינתו. והכל עשה יפה בזריזות יתירה, ודמעות גיל התגלגלו על לחיו מרוב עליצות נפשו, ובתודות והלל לה שזיכהו לזה.

כבוא הרה"ק לנוח מעט ולישן שינת עראי בצהרים, מיד בעלותו על ערש יצועו, הריח כי ההצעה איננה כתמול שלשום. וברוח קדשו הרגיש כי לא ידי משמשיו חלו בה, ותדר שינה מעיניו, ויקרא את משרתיו ונתן עלימו בקולו: מי הוא זה אשר הציע את מיטתי היום? נענה לו הגבאי: בטח מי שמציע תמיד. [אמר] הרה"ק: שקר אתה דובר, א"כ מה היום מיומיים כי נאחזו שמורות עיני מבלי תת שינה למו ולעפעפי תנומה, הגידו לי אפוא ואל תכחדו ממני.

ויאמר המשרת: כנים הדברים כי לא אנכי הצעתי את מטתו היום, אבל לא בפשע חלילה, אך כי ירט הדרך לנגדי בפקודת הרבנית, והבחור צבי מטארנא דורש ומבקש אותי יום יום להניח לו להציע המיטה, והוא היה המציע. ועתה יסלח לי האדמו"ר כי אנוס הייתי.

ויאמר הרה"ק: אכן נודע הדבר, ועתה אם הבחור צבי יוכל להציע כך את המיטה, ובכך מהיום והלאה לא יהיו שום אחד מכם להציע את מיטתי, כי אם הוא.

ומאז נקרא לבוא פנימה, והיה נער משרת את פני הרה"ק מו"ה מנחם מענדל, שם מצא הבחור צבי משאלותו, שם מצא מים חיים היוצאים מן המקדש, ושתה ממי הדעת, ונפש שואפת רוח חכמה כנפשו המשכלת, מצאה די והותר מזון רוחני בבית הרה"ק מו"ה רבי מנחם מענדל זצ"ל, להשתלם בקניני מידות ודעות משובחות. ומן היום ההוא והלאה שגבה

טהור על ראשו, חשו עתידות לו כי הוא יהיה מגדל עדר.

גם הרה"ק מפרשיסחא, הנודע ביהודה בשם יו"ד הקדוש זצ"ל, דיבר בקדשו כי ינחל כסא כבוד רבו הקדש רבי מנחם מענדל מרימנוב, כאשר סיפר הרה"ק רבי צבי הירש בעצמו, והכי הוה עובדא: הרב יו"ד הקדוש בא לרימנוב לקבל פני הרה"ק רבי מנחם מענדל ותהום כל העיר לקראתו וכבוד גדול עשו לו. בבואו העירה צעדו עלי שור לראותו, ובלוית אנשים רבים נכבדים מעיירות הקרובות והרחוקות, אשר נתלו עמדו מדי עבר עליהם, בא עמהם העירה. וישקף הרה"ק רבי מנחם מענדל זצ"ל בעד החלון, וירא את כל כבודו, ויאמר: אוי לעינים שכך רואות. (והרה"ק רבי צבי הירש מדי דברו מזה, פתר, כי מורו ירא מאד לנפשו שלא יזיק לו כל הכבוד הזה משום עינא בישא, וכאשר באמת כן היה כי אחרי שוב היו"ד הקדוש לביתו, נפטר לעולמו).

וכבואו לבית הרה"ק רבי מנחם מענדל, אז לא הראה לו רבי צבי הירש אותות הכבוד וההכנעה, וגם בעת הפרדו מרבו הקדוש לא הלך ללוותו, כי ירא להראות קבלת מרותו עליו לפני רבו הקדוש רבי מנחם מענדל. אך לעת ערב אחר תפילת ערבית, ומורו הרה"ק רבי מנחם מענדל הלך לישן כדרכו בקודש למען שלא יעבור עליו חצות לילה בשינה, אז הלך אל בית אישפיזכני דהרב יו"ד הקדוש להשיב לו את כבודו, ולקחת עמדו אומר ודברים. אמנם מידי לכתו בדרך, הוגד לו להרבי ר' צבי הירש כי הרב היהודי כבר נסע מזה, וכל העגלות אשר היו מוכנות ללוותו נהרו אחריו.

ובשמעו נתעצב מאד, בכל זאת לא שב לביתו, וילך אל האכסניא למען שמו"ע שמה אשר יספרו אחריו מתהלכותיו, ומה גדלה שמחתו כבואו שמה וימצא עוד את הרה"ק היהודי ז"ל, וישתעשע עמו, ויספר לו את עצבון רוחו מהשמועה אשר שמע בדרך, ויאמר לו היהודי הקדוש 'שארית ישראל לא ידברו כזב' (צפניה ג' י"ג), ומעשה שהיה כך היה, כי המרכבה הראשונה שהיתה מועדת לפני נעתקה ממקומה, והאמינו כולם כי אנכי נוסע שמה וכן נהרו כולם אחריה, ואנכי נשארתי לבדנה.

ויאמר היהודי הקדוש אליו ללכת עמו שמה, וילכו שניהם יחדיו הלך ודבר בדברים רמים ונשגבים [ובכל עת שסיפר הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב את הדברים האלה, אמר בזה הלשון: את אשר חפצתי לדעת ממנו, לא כיסה ממני דבר אפילו כחוט השערה]. וכהתיימם לדבר, דרש הרה"ק

רבי צבי הירש מהיהודי הקדוש זצ"ל שיברכו שיהיה ביכולתו להתפלל, ויאמר אליו הרב יו"ד הקדוש בזה הלשון: מה תבקשו, הלא כל הגדולה והכבוד עומדים ומצפים עליכם. (והובא מעשה זו בספר בארת המים, גם בראש ספר מבשר טוב דפוס פודגוזיע שנת תר"ע).

ידוע אשר הרבי ר' הירש מרימנוב, היה משרת בקודש נאדר, אצל הרה"ק רבי ר' מענדילי מרומנאב זצוק"ל. וכשהגיע לפרק הנשואין, השתדל עבורו הרבי ר' מענדילי להשיאו, וטרח עבורו בשידוכין הרבה מאד, אבל לא עלתה בידו בשום שידוך. כי כידוע שהרבי ר' הירש היה בבחרותו הצנע לכת מאד, ועתידות שלו היו צפונות ונעלמות מעיני כל חי בעולם, ומה שהיה בוער בו בקרבו שלהבת דקדושה, ועבודתו הקדושה הפנימיות, לא ידע מזה שום איש, רק הרבי רבי מענדילי ידעו ומכירו, כי אין קדוש כמוהו. (כידוע שהחזוה מלובלין זצוק"ל הודיע לרבי ר' מענדילי, כי הוא משתמש בקודש, והשיבו, התפללתי להש"ת, הולך בדרך תמים הוא ישרתנו, ונושעתי עמו) וכולם חשבו עליו שהוא בחור משרת פשוט מאוד, וגם מרוב תמימותו שהיתה בו, מעולם לא דיבר בגדולות ונפלאות, רק בענוות רוח ופשטות, וגם הרבי ר' מענדילי לא גילהו, כי עוד לא הגיע הזמן לגלותו. והרבי ר' מענדילי הצטער עליו מאד, שהוא כבר בא בימים, ואין איש שירצה להשתדך אתו, ועלה רבי בסילודין, להודיעו משמים מי הוא זיווגו, ובאיזה מקום ועיר מקום זיווגו, ונענה רבי, והודיעו לו משמים ממעל. ומאז הפסיק הרבי מלדבר עוד מנכבדות עבורו, וכולם תמהו על זה, למה פסק רבי מהשתדלותו עמו בשידוכין, וגם הרבה אנשים שאלו להרבי על זה, ורבי לא השיב מאומה על זה לשום איש.

כעבור זמן מה, אמר הרבי רבי מענדילי למשרתו הרבי ר' הירש, בעמדו לפני כל אנשי ביתו, צא מביתי כי גנב אתה! כי גנב גנבת אותי מיום שנכנסת לביתי, ולא אוכל עוד לסבול, ויגרשוהו וילך מביתו. לכולם היתה זאת לפלא, כידוע שעד היום הרבי קרבהו מאד, ועכשיו נהפך לו לגרשוהו, מטעם שגנב הוא. ודברי רבי נתפרסם בכל העיר, כי הרבי גרש משרתו מביתו מטעם שגנבהו, ולכן כשהלך מבית הרבי, שום איש לא רצה להכניסו לביתו, והיה נודד מבית לבית, ושום איש לא קיבלו לביתו, מחמת קול השמועה לא טובה, שיצא עליו מבית הרבי. והלך לבתי כנסיות ובתי מדרשות של העיר, וכולם גרשוהו, ואז היה חורף, והקור והשלג היה גדול ונורא מאד. וילך מרימנוב הלך ונסוע אל אחת הכפרים הסמוכים, ולא היה לו כסף, וילך רגלי

בשלגים הגדולים, ועברו שם נוסעים, וראו אותו שהולך רגלי, ושאלוהו איפה רוצה לילך, ואמר להם, אל הקרעטשמע הסמוכה לכאן איזה פרסאות, ולקחווהו ונסעו עמו עד אותה הקרעטשמע. בירדו שם, נכנסו להקרעטשמע, והיה שם רק הבעלת הבית ובתה עמה, כי הבעל נסע העירה, לקנות שם מזון וסחורה הנצרך לו להקרעטשמע, וישב שם הר"ר הירש על יד התנור וכיריים, לחמם את עצמו, כי נתקרר מאד מהדרך, ושאלה הבעלת הבית אם רוצה לאכול או לשתות, והשיב שהוא רעב וצמא מאד, שלא אכל כל היום, אבל אין לו כסף לשלם דמי הסעודה.

ונתנו לו לחם לאכול תבשילים חמים, ותה שיחמם עצמו, עד שתשוב לו רוחו בקרבו. אחר כך ישב אצל התנור לחמם עצמו, וכשהגיע זמן מנחה התפלל שם, ושאלה אותו הבעה"ב, אם הוא רוצה לילך לאיזה מקום, כאן בכפר או סמוך לכאן, או שרוצה ללון כאן, והשיב שאינו יכול לצאת החוצה מפני הקור, ואין לו כסף ליסע, וגם כאן אין לו שום איש שמכירו, שילך אצלו לישן, והוא מבקשה שתתן לו רשות, לישן פה על התנור וכיריים של הקרעטשמע עד הבוקר, שיוכל לילך הלאה. ואמר לו הבעלת הקרעטשמע, שיוכל ללון כאן.

כי בלאו הכי לביתה לא יכולה ליקח אותו ללון, כי בעלה אינו בבית, כי נסע העירה, וישמח מאד. והכינו לו סעודת הערב, וסדרו לו על התנור קש הרבה, שיהיה לו טוב ללון שם, והוסיפו בהתנור עצים ואש, שיהיה חם הרבה למעלה, ומסרו לו המפתח של הקרעטשמע, ואמרו לו, אם יבא מי שהוא בלילה וידפוק, לא יפתח, רק יצא אל הבית הסמוך לכאן, דרך הדלת אחורנית אל החצר, ויודיע להם.

כי בחורף, רבת פעמים נוסעים אנשים סוחרים מעסקיהם, מהירידים מעיירות, וכשכלה להם אכילתם בדרך, או שקר להם, באים לכאן לדפוק על הקרעטשמע, והיא יוצאת להם, ואם היא רואה שיהודים באים, היא פותחת להם הקרעטשמע ומקבלת אותם, והיא כבר בקיאה ויודעת, את מי לקבל ומי לא לקבל, לכן יזהר מאד שהוא לא יפתח לשום איש את הקרעטשמע, רק שיודיע לה בביתה. הבעה"ב ובתה יצאו מהקרעטשמע לביתם הסמוך שם לישן, והרבי ר' הירש סגר הקרעטשמע פנימה, והכין עצמו לתפלת ערבית, כי ראה שאין איש שם, ואז יוכל להתפלל כדרכו בקדש.

אחר מעריב אכל סעודת הלילה, ואחרי הסעודה קם וקרא קריאת שמע, ועלה על התנור החם לישן ולנוח, שיוכל לקום בחצי הלילה לעבודת השם יתברך.

כעבור איזה שעות בלילה, והנה הקול נשמע, שדופקים על דלתות הקרעטשמע, ושאל הרבי ר' הירש מי שם? וענו ואמרו, שהם יהודים סוחרים, שנוסעים מעירה פלונית מהיריד, ויצאו בערב מהעיר, והם תעו בדרך מחמת השלג הגדול, ואי אפשר להם ליסע עוד, וגם הם רעבים, ונפשם בהם תתעטף מקור, והם רוצים לשלם כל מה שידרשו מהם, ושאלו יפתחו להם שערי הקרעטשמע, לחמם עצמם ולאכול שם, להחיות את נפשם.

הרבי ר' הירש המשרת בקודש, גם שהיה עיף מאד, ועד שחימם עצמו מקרירת הדרך של היום, היה מוכרח לקום ולירד מהתנור, ולעורר את הבעלת הבית כמו שהיא אמרה לו, ויקם וילך מהדלת האחורנית אל החצר, ודפק על חלון הבית, והודיע להבעלת הבית שאנשים באו. האם והבת קמו שניהם, ויצאו אל החצר וראו, כי אורחת עגלות עם סוחרים יהודים באו, והם מבקשים ממנה שתרחם עליהם, כי הם תעו בדרך, ולא אפשר להם ליסע, והם ישלמו כל מה שידרשו מהם, כי הם סוחרים עשירים גדולים, והיה להם היום ב"ה יריד טוב בהצלחה.

תיכף פתחו להם כל שערי החצר וגם הקרעטשמע, והעגלות עם הסחורות עם הסוסים הכניסו לאורוותיהם, וגם תבן ומספוא ניתן להם. והסוחרים נכנסו אל הקרעטשמע, וניתן להם יי"ש ומשקאות טובות ומזונות ותה וכו', וישבו כולם סביב התנור והכיריים, והשתיה היתה כדת. ובקשו האורחים לערוך להם שולחן כיד המלך, וניתן להם כל מה שדרשו מכל מיני מאכלים ומעדנים, כי הקרעטשמע היתה מפורסמת, שהיא עשירה בכל מיני מאכלים, וכל מה שדרשו ניתן להם ביד רחבה, וגם שתו יינות משובחים, וכל מיני פירות שהיה שם. והרבי ר' הירש עלה על התנור לישן.

המה היו כשלושים איש. וכטוב לבם ביין, אמרו זה לזה, הנה ברוך השם היה לנו היום יריד טוב, והצלחנו היום בהצלחה גדולה, שזה כמה שנים לא הצלחנו כל כך כמו היום. לכן ניטיב לבנו בשמחת ריקודים, ונשתה ונשמח ונרקדה יחד, וזה היום שקיונוהו ומצאנוהו נגילה ונשמחה יחד, ובפרט כי מצאנו פה קרעטשמע היותר טובה, שכל טוב יש כאן, וכן עשו.

ויצאו מהשולחנות לרקוד בשירים ובזמירות, ובאמצע הריקודים דרשו עוד יי"ש, ויינות טובים ומגדנות ומטעמים, והבעלת הבית ובתה, עשו להם כל המטעמים שרצו, ורקדו ושמחו וששו מאד עד חצי הלילה. והיה בחצי הלילה. והנה הרבי ר' הירש קם מעל התנור, וירד למטה לעבודת ה', והוא לא שמע

מהנשמע פה עד חצות, כי ישן שינה טובה, ונח עצמו מקורות היום.

והסוחרים שראו אותו כן תמהו, ושאלו מי זה הבחור שישן כאן? וסיפר להם הבעלת הבית, כי הוא בחור עני מעוברי דרך, וניתן לו למעלה על התנור שישן שם. המה סבבוהו ושאלוהו, אם הוא רוצה לאכול, ואמר לא, ושאלוהו אם הוא רוצה לרקוד עמם יחד, אמר להם, שהוא צריך לצאת החוצה, ורוצה לישן עוד על התנור, ובדברם עמו הכירוהו כי הוא פשוט ותמים, ואמרו זה לזה, עם הבחור התם הזה יהיה טוב לרקוד ולשמח, ונשמחה וניטיב לבנו עמו, ולא עזבוהו, והיה מוכרח לרקוד עמם.

פתאום אמר אחד מהסוחרים להחברה, הנה סתם לרקוד עם הבחור הלז, לשמחה מה זו עושה, עתה יש לנו הזדמנות טובה, ונצל את ההזדמנות הזאת, ויהיה שמחתינו כשלימות.

ושאלוהו מהו ההזדמנות, אמר להם, הנה יש פה בחור הזה, וגם יש כאן בת הזאת, ונעשה כמו "הצגה" של חתונה, ואז יתחדש השמחה שלנו ביתר עז ויתר שאת. וכולם שמחו מאוד על ההצעה הזאת, והסכימו יחד בזה, וגם דברו עם בעלת הבית ובתה, שכן רוצים לעשות כאן עתה, הצגה של חתונה עם בחור הלז ובתה, ואחר כך יעשו סעודה גדולה ומשתה, ויטיבו לבם עד אור הבקר, וירוויחו בזה ריוח גדול, יותר ויותר ממה שהרוויחו עד חצות הלילה הזה.

היא ובתה היו פשוטי דעה כמו בני כפריים, ולא הבינו, והם חשבו באמת שזהו רק הצגה, ופתחו פיהם בשחוק, וענו ואמרו שמסכימים לעשות זאת. ואמרו הסוחרים לבעלת הבית, הנה משקאות יש, אבל לחם לאכול ובשר אין עוד, יען שאכלו הכל עד חצות, וגם אמרו לה, אין הצגה של חתונה בלי לחם ובשר, ושאלו לה, אם יש כאן תנור שיכולים לאפות עליו חלות, ואמרה הן. רק היא לא יכולה לעשות עיסה ולאפות, ואמרו לה הנה יש לנו שני אופים מצויינים מהחברה שלנו, והם יעשו זאת, רק שתתן להם קמח. עוד שאלו לה, אם יש לה עופות חיים, אמרה להם, עופות חיים יש לנו, אבל שוחט אין פה, רק רחוק איזה פרסאות, ועכשיו בלילה בהשלגים הגדולים, אי אפשר ליסע להשוחט. ואמרו לה, הנה יש לנו שני שוחטים טובים, גם כן מהחברה, ותיכף הביאו להם עופות ואווזים חיים, והשוחטים שחטו אותם, וגם שני האופים אפו חלות, והאם והבת צלו העופות, והם צוו להביא עוד עופות, עד שלא נשאר עוף שם, ועד שנגמר הלחם והעופות, הסוחרים נחו מעט מעבודת הלילה שלהם, והקול נשמע בית הקרעטשמע שהכל נגמר, וקמו כולם לעשות את

ההצגה, ודברו את הבחור שירצה להיות החתן, והסכים.

וצוו להביא קורות, ופרסו עליהם מפת משי גדול כמו חופה, וכתבו כתובה, ונסדר החופה כדת. ונתנו להחתן מתנה טבעת קידושין, והוא קידש הכלה בהטבעת, וקראו הכתובה, ואמרו שבע ברכות, הכל כדת משה וישראל, ובקול רעש גדול אמרו, מזל טוב! מזל טוב! ויושיבו את החתן והכלה בראש השולחן, ועשו סעודה גדולה ויפה, ומשתה גדולה של יין וכל מיני משקאות, עד שהריקו כל המשקאות שנמצא שם בהקרעטשמע, ורקדו, והיתה שם השמחה במעונו עד עלות השחר. וכמו השחר עלה, עשו חשבון עם בעלת הקרעטשמע, ואמרו לה, שאל תחוסי על כספם, ושתוכל לעשות חשבון היותר גדול, והם ישלמו הכל, כי כדאי להם לשלם עד כמה שתרצה, עבור שמחתם השלימה, ואדיבותיהם עמם כל אותה הלילה, ושלמו הכל במזומנים, ואמרו לה, שהם מוכרחים עכשיו ליסע להגיע לביתם, כי בני משפחתם מצטערים מאוד, על שלא שבו בלילה לביתם, והוציאו להם עגלותיהם עם הסוסים מהאורוות, והם יצאו ונסעו משם לשלום.

האם והבת השתוממו יחד, משמחה הרבה והגדולה שהיה להם בלילה ההוא, ותמהו יחדיו על זה, אבל לא עלה על מחשבתם, שההצגה הזאת היתה של קידושין ונשואין גמורים, זאת לא הרגישו ולא הבינו כלל, ולכן היו שבעי רצון מאוד, וסגרו הקרעטשמע, ולא יכלו לנקות הקרעטשמע כי היו עייפים מאוד, ונכנסו לביתם לישן. והחתן הרבי ר' הירש, עלה שוב על התנור לישן, ולנוח מעט שיוכל להתפלל בבקר, וילך לדרכו שוב לרימינוב, והוא הבין שהכל היה בלילה הזאת, בכחו של הרבי, והוא ילך אליו, לספר לו מהנשואין של אותה הלילה.

ויהי בבקר, קם החתן הרבי ר' הירש, וירד מעל התנור וכיריים, וירא כי אין איש שם, והקרעטשמע עוד נסגרה, ועמד להתפלל תפלת שחרית כדרכו בקדש נאדר, ובעודנו עומד לפני ה' ומתפלל בהתלהבות גדולה, ותדבק נפשו באור העליון, עד כי לא ידע אם הוא בעולם הזה, כי נפשו תערוג ותרקיע עמו עד שחקים, והיה מופשט מגשמיות, ומחשבותיו היו משוטטות בשמים העליונים, ולא חלי ולא הרגיש כלל מן סביבו, והנה הבעל הקרעטשמע בא מדרכו לביתו, וירא כי כבר עבר איזה שעות על היום, והחצר כולו סגר ומסוגר וגם הקרעטשמע, והגויים ועוברים ושבים עומדים שם ודופקים, ואין עונה להם, כי הרבי ר' הירש בעמדו בתפלה, לא שמע ולא הרגיש כלל מהם, ויתמה בעל הבית מאוד על זה, וידפוק על כל דלתות סביבות

החצר, ויקרא בקול גדול לאשתו ולבתו, עד שהקיצו משינתם, ויקומו ויפתחו לו דלת החצר, ודלת הקרעטשמע, ויפתע מאד, כי ראה הקרעטשמע מלאה משיורי לחם ושיורי סעודה, ורבת הבקבוקים והחביות של יין, ושארי משקאות, ויתמה מאד על מחזה הזאת, מה שמצא וראה שם, גם ראה, אשר בקרן זווית אחת, עומד בחור ומתפלל בהתלהבות גדול מאד, כי הרבי ר' הירש לא הרגיש איזה מאן דהוא בא שם, ויתמה גם על זה מאוד, ושאל לאשתו ובתו, מה היה ומה קרא כאן בלילה הזאת, וגם מדוע לא פתחו את הקרעטשמע תיכף בבוקר, הלא כולם שבאו היום בבוקר לשתות, הולכים מפה למקום אחר, ויש לנו הפסד של פדיון מאלו שעות של הבוקר, שחשוב יותר מכל פדיון היום, וגם מי הבחור הלז העומד ומתפלל כאן, ועושה עצמו כאינו שומע, וצועק בקולי קולות בתפלתו, ומה היום הזה מכל הימים. ואמרו לו, שאל ידאג על הפסד הפדיון של אלו השעות של הבוקר, כי מה שהיה לנו פדיון באותה הלילה, יהיה לנו ריווח כל השנה כולה.

וסיפרו לו, שהיה כאן שמחה גדולה, מסוחרים שבאו בחצי הלילה, אכלו ושתו כל אותה הלילה, ומסרו לו את הצרור הכסף של הפדיון הלילה, ונח דעתו.

והחתן הרבי ר' הירש, עד שלא גמר תפלת שחרית, לא הרגיש כלל שהבעל הבית כבר בא, ומדבר עמהם. וכשגמר תפלתו, ראה והרגיש שבא שם בעל הבית חותנו, ונתן לו שלום ומזל טוב, ושאל הבעל הבית לאשתו, מי זה הבחור ומי הכניסו לכאן, ומה זה המזל טוב? אז סיפרו לו כל הנעשה בלילה, שהסוחרים עשו לשמחתם, הצגה של נשואי חתן וכלה אחר חצות לילה, ואחר כך עשו סעודה גדולה עד אור בוקר, ומשמחתם הזאת הרויחו יותר ויותר ממה שהרויחו קודם חצות לילה, וזה הבחור היה החתן, ובתנו היתה הכלה, וקפצה הבת והראתה לאביה ואמרה, אבא ראה נא את זה הטבעת, מה שהבחור הזה שם לה אל אצבעה, וישא בעל הבית את עיניו וירא, אשר גם חופה עומדת בקרן זווית, ושאל להם האם גם היה חופה, ואמרו לו כן, והנה זאת היא החופה שעומדת כאן, שעשו כמו חופה מקורות, ומפה של משי שפרסו על הקורות. ואשתו ובתו מספרים לו, אשר ההצגה היתה, ממש כמו שעושין חופה וקידושין באמת, לחתן וכלה אמתיים. כשמוע הבעל הבית זאת, ויפג לבו.

כי ראה אשר אשתו ובתו לא הבינו כלל, וחשבו באמת שזה היה רק מעשה צחוק ולא יותר, לפיכך שמחים הם מהרווחים, והוא חוקר ודורש עוד בדבר ההצגה, הדק היטב מאנשי ביתו, ונודע לו, כי לא היתה כאן הצגה, אלא חופה וקידושין גמורים, כדת משה

וישראל, ובתו מקודשת להבחור העני הזה, שהולך קרוע ובלוא, ואינו ידוע מי הוא, ומי הוריו, ומי משפחתו ומעשיו, ויבך ויצטער מאוד, על אשר קרה לו כך בלילה בביתו, ושאל להבחור, מי אתה ובן מי הוא, ומאיזו עיר הוא ומה מעשיו, וכיצד בא לכאן, ומי הביא אותו לכאן, והחתן הרבי ר' הירש השיבו, ויספר לו הכל, על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, בתמימות לבו האמיתית, כל הנעשה עמו. כשמוע הבעל הבית הכל מה שסיפר לו החתן, ושהוא הוא הבחור המשרת, אשר מדברים עליו בכל רימינוב, אשר הרבי מרימינוב גרשהו מביתו אתמול מחמת שגנבהו, והוא היה אתמול ברימינוב, ושמע מזה, התחיל לבכות ולהכות על ראשו, וצעק אוי מה היה לנו.

וסיפר לאשתו ובתו הכל, וגילה להם, אשר בלילה לא היה רק הצגה לליצנות ולשמחה, אלא חופה וקידושין גמורים, ואמר אוי ואבוי מה שקרה לנו, אני איש עשיר ברוך השם, ובתי היא בתי יחידתי, וחשבתי לעשות עמה שידוך טוב, עם חתן טוב וחשוב ונכבד ולמדן, וממשפחה יפה ומיוחסת, וחשובה ונכבדה, ועתה אוי ואבוי מה נפל בגורלינו, זה החתן הוא בחור איש פשוט וחייט היה, ועני ואין עוזר לו, ואנה נוליד את חרפתינו כו'. גם הרבי גרשהו מביתו, כי גנב הוא, ועתה איך נשא פנינו נגד בני אדם, על שנשאת בלילה הזאת לבחור עני וגנב, בזה ומבזה בכל העיר רימינוב, אוי לנו, ואוי לך בתי יחידתי היקרה, שאכזבה ממך כל התקוות הטובות, את אשר חשבתי וקויתי להיטיב עמך, ומה יכולים אנו עתה לעשות, להיפטר מהצרה הגדולה הזאת, שקרה לנו עתה בלילה הזאת, ויבכו גם הם מאוד, על מי שנפל לגורלם, ושמחתם נהפך לתוגה.

הם יושבים ובוכים, בכיה על בכיה מהצגת הלילה, והמחותן יושב ונדהם, וחושב מחשבות ועצות, מה לעשות עתה עם החתן דנן, וכיצד ומה לדבר עמו, באיזה אופנים שיוכל להוציא ממנו גט, ולהיפטר ממנו באופן טוב ובשתיקה, עוד מקודם שיתפרסם הדבר בחוצות ובעיירות.

והתיישב להתנהג עמו בהנהגה טובה לקרבו, ואולי על ידי זה יתן לבתו גט פטורין. ויצו ליתן לו לאכול פת שחרית, ואחר שאכל ובירך ברכת המזון, לקחהו המחותן לביתו, ודיבר עמו בטוב, ונתן לו להבין, אשר בתו אינה מתאמת לו, ויותר טוב היה לו שיתן לה גט פיטורין, והוא יתן לו סכום כסף כמה שירצה, וישא כלה אחרת אשר היא מתאמת לו, ויחיה עמה חיים טובים ושלום, כי עם בתו אי אפשר לו לחיות עמה חיים של שלום, כי הוא ואמה והכלה גם אין רוצים אותך, ולא נשתוק עד שתהיה מוכרח לגרשה.

והרבי ר' הירש הבין, שכל זה הוא מעשה הרבי ר' מענדילע, ובוודאי זאת היא זיווג, ולכן השיב, איני רוצה לגרשה, כי איני רוצה לבייש בת ישראל, והמחותן אמר לו, כי לא לבושה יהיה לבתו, זאת אשר יגרשנה, ואדרבה מה שאתה רוצה בה, זה הוא יהיה לבושה שלה ושלנו. ושוב דיבר עמו בדרך טובים, והוא באחת, איני רוצה לגרשה בשום אופן, והיא מתאמת לו והיא זיווג.

אחרי כל הדברים, שהמחותן דיבר עם החתן, וראה שלא הועיל כלום בדברו אתו. אמר לו המחותן, קח לך חצי רכושי או כולו, ורחם עלינו ותן גט פטורין לבתנו, והוא השיב שוב תשובתו, שאינו רוצה לגרשה, ויחר אפו עליו, ויסטור לו מכת לחי ישר והפוך.

החתן כראותו כי כלתה אליו כל הרעה, וישא את קולו ויבך, ורצה לצאת משם, אבל הם ראו שרוצה לילך, לא עזבוהו, והמחותן עכבהו בהכאות עוד, ויאמר לו, אתה רוצה עוד לילך מפה, ולעזוב את בתי עגונה? וקרא לשני ערלים, לאסור אותו בחבלים, וישאו אותו עד למרתף שלהם בחצר, ויורידוהו שמה, וישבם לשומרים על פתח המרתף, שלא יוכל כלל לברוח משם, עד שיעבור איזו ימים, או שהוא יסכים ליתן גט פטורין, או שיעצו איזו עצה אחרת נגדו. והיה שם במרתף איזו ימים, ונתנו לו שם רק לחם צר, ומים לשתות רק להחיות נפשו, שלא ימות שם, ובכל יום ויום נכנס המחותן לדבר עמו, והכהו ועינה אותו, והוא באחת שלא יגרשנה בשום אופן, כי זאת היא זיווג. כעבור איזו ימים, וראו שלא נשתנה מדעתו, שאל לו אבי הכלה, אולי נסע יחד להרבי ר' מענדילי, ונראה מה יאמר הרבי? השיב ואמר, שמסכים על זה. שוב שאלהו, ואם יאמר הרבי ר' מענדילע שתתן גט פטורין אז תשמע אליו? ענה ואמר הן, וכל מה שיאמר הרבי אקיים.

והמחותן היה לבו נכון ובטוח, שהרבי בטח יצוה עליו לגרש את בתו, כי כיצד אפשר שהרבי יאמר אחרת, ולכוף ח"ו לבת ישראל, שתשב עמה בעל כרחיה. המחותן צוה, להוציאו ממרתף כפות וקשור עם החבלים, ושני הערלים ישאו אותו על העגלה, וגם יקשרוהו הדק היטב על העגלה, שלא יוכל להשליך עצמו מהעגלה, ושני הערלים הושיב על העגלה לשמרו, והמחותן והמחותנת והכלה, ישבו על עגלה אחרת, ונסעו כולם לרימינוב אל הרבי.

הרבי ר' מענדילע, ידע וראה ברוח הקודש, כל אשר נעשה עם משרתו בקדש, וראה אשר עתה הם יוצאים מהכפר, וצריכים לפי החשבון לבוא לרימינוב בשעה פלונית, וצוה להכריז בשמו בכל העיר, אשר לא יפתח

שום איש היום את חנותו, וביטול מלאכה לכל בעלי מלאכה, וכולם ילבשו בגדי שבת ויו"ט, ויאספו ויבואו לביתו בשעה פלונית בדיוק, וכן היה, שכולם נקבצו ובאו לפני בית הרבי, כי כולם היו רוצים לידע, מה היום מיומיים, מה שהרבי צוה להכריז כך, וכולם היו מלובשים בבגדים יפים, והרבי יצא החוצה, ואמר לבני העיר, בואו נא כולכם עמי יחד, עד שערי העיר החוצה לה, וכן היה, שכל בני העיר יצאו עם הרבי חוץ לעיר, וחכו שם, עד שראו שני עגלות באים לקראתם, זאת אחר זאת, והרבי ובני העיר כולם חסמו את הדרך. בני העיר ראו כן תמהו, על מחזה של שני העגלות שבאו לקראתם, ואשר על אחת שוכב כפות המשרת של הרבי, עם שני ערלים שומרים עליו, ועל העגלה השנית, יושב הקרעטשמאר של כפר פלוני ואשתו ובתם. והמחותן והמחותנת והכלה, גם המה ראו כן תמהו על מחזה של הרבי, וכל בני העיר שיצאו לקראתם, ושחסמו דרכם העירה.

ויגש הרבי ר' מענדילע אל העגלה, אשר ישבו שם המחותנים והכלה, ואמר להם ברכת מזל טוב, ובקשם, שתיכף יצוו להערלים שיתירו את החתן מכבליו, ויגש להחתן ואמר לו מזל טוב, וברכם שזיווגם יעלה יפה, והכרוז יצא מטעם הרבי, שכולם יאמרו בקול רעש גדול מזל טוב, וכן היה, שכל בני העיר פלחו בקול גדול, ברכת מזל טוב לחתן והכלה והמחותן והמחותנת, אף שעוד לא ידעו כלל מהנשואין, אבל כן צוה רבי ועשו כן.

וכל בני העיר תמהו, ושאלו איש לרעהו מה זאת ומה היה, ומה גרשוהו הרבי מקודם, ועתה עושה לו כל כך כבוד גדול ברכים, ומה זה המזל טוב. וצוה הרבי ר' מענדילע, להביא שני עגלות יפות, ואמר, שעל אחת ישב הוא והמחותן והחתן, ועל השנית המחותנת והכלה, וכן נעשה. והמחותן והמחותנת והכלה נבהלו, ונתבלבלה דעתם בזה, עד שלא יכלו לפתוח את פיהם ולדבר מה, אף שלבם כל עמם להשידוך, אבל לדבר מה לא יכלו, כי נבהלו מאוד. גם צוה הרבי, אשר בעת שיתחילו העגלות לילך, ישאו כל בני העיר בקול רנה, שירה וזמרה ובריקודים עד ביתו, וכן היה. אבל כשהגיעו כולם אל בית הרבי, צוה הרבי, שרק החתן והכלה והמחותן והמחותנת יכנסו לביתו, וכל בני העיר ילכו לביתם לשלום, ובלילה יבואו כולם לשמח חתן וכלה, ושיביאו דורון דרשה לחתן וכלה, ויגילו וישישו וישמחו עד אור הבוקר. וכל העיר היתה כמרקחה, ולא ידעו מאומה, וכולם שואלים זה לזה מה זאת.

בני העיר כולם, הלכו כל אחד לביתו, ונשארו רק החתן והכלה והוריה. הם התאפקו עד בואם לבית

הרבי, ורצו תיכף להתחיל לדבר מצערם לפני הרבי, והנה צוה הרבי להרב ר' הירש משרתו, שיכנס לחדר השני, שירחץ פניו, וילבש שם בגדי שבת חדשים, שהיה שם מוכן לפניו, וכן עשה. והכלה והוריה ראו כן תמהו, שהשולחן ערוך לפניהם בכל טוב לכבודם. והקדים הרבי ואמר לפניהם, אתם יגיעם מהדרך, לכן טעמו נא קודם מהכיבוד שערכתי לכבודכם, ולכבוד חתן וכלה. המה ישבו שם בלבות מלא צרות וצער, אבל לא יכלו להעיז פניהם נגד הרבי, וטעמו מה לצאת חובתם נגד מבוקש הרבי, ופתאום החתן פתח הדלת, ונכנס לפניהם מלובש בבגדי שבת, בגדים חדשים ויפים, ותוארו כפני המלך. והרבי צוהו לישוב בראש השולחן, סמוך אליו. וכראותם זאת, לא יכלו עוד להתאפק, והתחילו לבכות בבכיה מרה עד מאד, בלי שום הפוגות.

ויספרו לפני הרבי, את האסון הגדול והנורא, אשר קרה להם בערמה ותחבולה, מאיזה סוחרים לצים שעשו להם זאת, והוא לא היה בבית, והבת והאם לא ידעו מה שנעשה לפניהם וכו' וכו' ועתה באו אל כ"ק הרבי לביתו, ומבקשים אותו אשר יחוס וירחם על חייהם, ועל חיי בתם היחידה, לחלצם ממיצר הזאת, וישתדל עם בחור הלז שיתן גט פטורין לבתם, וכמה כסף שיאמר הרבי יתנו לו, ולבם כל עמהם בשום אופן, שבתם תקח זה החתן, וגם לבושה ולחרפה הוא להם זה החתן, ואם הרבי לא יסכים לגט, אז או שימיתו עצמם או שיצאו מדעתם. והכלה נתעלפה שם בבית, ובקושי שבה לנפשה, והוריה התחילו לצעוק בקול, ואמרו אם ח"ו הרבי לא יסכים לדעתם, אז תיכף ימסרו הענין לבית המשפט, וכן לא יעשה.

הרבי הניח אותם שידברו הכל מעל לבם, ושתק עד שדיברו לפניו כל צרותיהם וצער לבם, עד כילו כל הדמעות והבכיות שלהם, ונשתתקו וחכו לתשובת הרבי. והנה הרבי רבי מענדילע פתח פיהו בחכמה, ואמר להם, דעו, כי זה החתן אשר הוא משרת שלי, הוא לא בחור פשוט ותם, כמו שהעולם ואתם חושבים עליו, נשמתו הוא מאוד גבוה, והוא ככוכב מזהיר מאוד, וכשיגיע זמנו הוא יאיר עיני ישראל, כי עתידות שלו לגדולות נוצר, להיות רועה אבן ישראל, ובצל כנפיו יחסיון אלפי ואלופי ישראל, ויעמיד תלמידים גדולי וקדושי ישראל, אשר גם הם יאירו העולם, ועתה עוד לא בא הזמן שיתגלה כבוד קדשו ותפארתו, וכשיבוא הזמן, הוא יהיה מאחד הגדולים שבדור, ודעו, כי כמו שידוע שהאריז"ל אמר, שבא לעולם הזה רק עבור תלמידו רבי חיים וויטאל זלה"ה, כן אני לא באתי לעולם הזה רק עבור תלמידי משרת הזה שלי,

והתפללתי להשי"ת שיודיעו לי מי הוא זיווגי, ונעניתי והודיעו לי משמים, כי בתכם היא היא זיווגי, והם הזוג והנכון והנשא משמים ממעל, ויען שידעתי והבנתי, שאתם בטח לא תסכימו לשידוך הזה עבור בתכם, אשר על כן, בהגיע עת דודים משמים לזווגם, גרשתי מביתי בסיבה מה, עד ששום איש לא יקבלהו לביתו, עד שישא עיניו למרום, וילך ויגיע ישר לביתכם, בשעה שאין אתה בבית, ונעשה הנישואין בחכמה, בכדי שלא יהיה שום איש מעכב את הנישואין.

ונשלחו וירדו ממרום מלאכי עליון ונשמות קדושות, ונתגשמו ובאו לעולם הזה, בציורי בני אדם של עולם הזה, בדמות סוחרים, והם עשו החופה והקידושין, ותיכף שגמרו שליחותם מלאכת ה', המה נסעו, ומעשה שמים היתה זאת, גם שהיא נפלאה בעיניכם.

לכן דעו מה שלפניכם עתה, וחלילה וחס לכם להרס ולהפר דבר ה', ועצת ה' היא תקום, כי הוא אמר ויהי, הוא צוה ויעמוד. אשריכם שזכיתם, שזה הקדוש והנורא, נשא את בתכם היחידה, ואתם צריכים לפייסו, לבקש ממנו מחילה, על המכות והעניוים שענייתם אותו, ועל צערו שציערתם אותו בחנם.

זה השידוך, היא התקוה היותר גדולה וטובה לבתכם היחידה, מכל תקוות טובות אשר חשבתם לבתכם להיטיב עמה, וזה הזיווג דוקא יעלה יפה מאד נעלה, ויחיה חיים טובים ומאושרים, ויהיה גם טוב לכם, כל ימי חייכם בעולם הזה, ואחר כך לעולם הבא.

אחר כך פנה הרבי ר' מענדילע אל החתן, משרתו רבי ר' הירש, ואמר אליו, את האשה הזאת אשר נתתה לך, תרקיע עמה לשחקים, ותעבור את כל העולמות. והרבי ר' מענדילע שמח מאוד, אשר זכה שיצא לפועל השידוך הזה.

ההורים והכלה, כשמעם אלה הדברים שיצאו מפי הרבי, נתפעלו מאוד, ואמרו כולם, שהם מסכימים בכל לבם אל הנישואין, ושוב התחילו לבכות. ושאל להם הרבי, מדוע עוד אתם בוכים? ענו ואמרו, כי עתה הם בוכים מתוך שמחה, על שזכו לזה הגדולה, ומתחרטים על צערם של העבר, ויפלו על פניהם לרגלי החתן, ובקשו ממנו מחילה, כי לא ידעו מה הוא, עד עתה מה שהרבי גילה להם. והחתן מחל להם על הכל, וקמו בשמחה רבה, ואמרו מזל טוב להחתן ולהרבי, והיה שם השמחה במעונו של הרבי מאוד נעלה, וכולם היו שביעי רצון, והרבי צוה בביתו, לעשות סעודת נישואין בלילה בביתו, והכינו סעודה גדולה כדבר הרבי.

בלילה אחר מעריב, באו כל בני העיר על הסעודה, וכולם הביאו דורון דרשה. וקודם הסעודה, סיפר הרבי לכל אנשי העיר, כל המעשה שעבר על משרתו הרבי

הייתי רבי, עתה אינני רבי ולא רצה לקבל ולהבטיח לו בן זכר ועד יום פטירתו לא הי' לו להרה"ק ר' איציקל בנים לא עלינו:

(שיח שרפי קודש)

פעם הגיעה אשה אחת בצרתה אל הרה"ק רבי צבי הירש הכהן מרימנוב זי"ע, והתאוננה בפניו על שבעלה חלה במחלה מסוכנת והרופאים אין לאל ידם להושיעו, ואף הלכה אצל אחד הצדיקים והוא אמר לה "בעלך זקוק לרחמים גדולים", השיב לה הרה"ק מרימנוב בניחותא "אכן בעלך זקוק לרחמי שמים מרובים, אך לא חסר רחמים בשמים, ולכן ירחם ה' עליך ועל בעלך שיבריא בע"ה...". כי מרוב אהבה שהקב"ה אוהב את ישראל הרי הוא מרחם עליהם ומתנהג עמהם במדת החסד והרחמים.

מספרים על הרה"ק בעל ה'עטרת צבי' מזידיטשוב זי"ע שהזמין את הרה"ק רבי צבי הירש הכהן מרימנוב זי"ע, שיבא אליו ויגלה לו רזי תורה, מיד יצא הרה"ק מרימנוב לדרך, אך בהיותו באמצע הדרך התבונן במטרת נסיעתו, וחשב לעצמו "הלא הנני נוסע כעת לזידיטשוב כדי ללמוד רזי תורה, והלא אם היה הקב"ה רוצה שאדע אותן רזין עילאי בודאי היה מגלה לי את סודות התורה, וא"כ מה לי לנוסע לזידיטשוב כדי ללמוד אותן סודות מפיו", ותיכף חזר לביתו ולא נסע לזידיטשוב. ומעשה זה נמי מלמדנו שאין לו לאדם להעפיל בגדולות ובנפלאות ממנו, כי בודאי על תורת הנגלה לא שייך לומר אני אשב בביתי והקב"ה יגלה לי תורה שבכתב ותורה שבע"פ, כי אין התורה נקנית אלא במי שממית עצמו עליה, אך לאחר שהתייגע האדם בכל כוחו ונפשו להשיג מה שבידו להשיג אז יכול לסמוך על ה' שיגלה לו תורת הנסתר אף אם לא יגלה למקום רחוק כדי ללמוד אותן סודות.

כיוצא בו מסופר על הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע שכידוע היה ביתו פתוח לרווחה לכל יהודי, אך פעם אחת בחג הסוכות גירש יהודי מביהמ"ד ולא נתנו להיכנס, משתמהו אנשי ביתו באזנו על התנהגותו, השיב "וכי מה הנכם חושבים, שאברהם אבינו היה לו ארבעה פתחים באהל, ודרך כולם הכניס אורחים ושבים, לא כן הוא, רק אחד הפתחים שימש גם שיוכל דרך שם לגרש את הרשעים", ובזאת התכוון לומר, שכשם שמצוה להכניס אורחים ולקרב יש לפעמים אנשים שצריך לגרש ולא לקרב.

ר' הירש, והיה אז שם ברימנאב הרב הקדוש הרבי ר' נפתלי מראפשיץ זי"ע, והוא היה יושב שם בראש השולחן, ושאל להרבי ר' מענדילע, מדוע הוציא הרבי על החתן שם של גניבה, והוא קלא דלא פסיק גם עתה לכל בני העיר, יפרש הרבי את דבריו אלו.

ותיכף ענה ואמר לו הרבי ר' מענדילע מרימנוב, ראפשיצר רבו! כן כן הוא אמת מה שאמרתי עליו, ולא ח"ו שהוצאתי שם רע עליו, כי אדרבה, דברי שבח ותהלה אמרתי עליו בזה, וזהו שבחו ותהלתו, כי מיום בואו ועבר מפתן בית, אתם חושבים עליו כי משרת הדיוט הוא, ובאמת גונב הוא מפי ומלבי כל מחשבותי, וכל עניני תורה ועבודתי להשם יתברך, ובעמקות גדולה מבין הכל, עד שלא אוכל להסתיר שום דבר ממנו, ולפיכך אמרתי עליו שהוא גנב, כי מכל הבאים אצלינו, לא גונבים כל כך ממני כמוהו, והוא אחד ואין שני דומה לו בזה. וכל בני העיר היו רוקדים וששים ושמחים עד אור הבוקר. (ודכירנא, שישבו אז לפני מורי ורבי הרב מבארנוב, רבנים ות"ח גדולים, בעת שרבי סיפר מעשה הזאת. והיה אז שם ויכוח גדול בינם, בענין גופי הקידושין, ואיני זוכר את הויכוח. וכמדומני שרבי אמר, אולי קידשה עוד הפעם, ובוודאי כדת וכתורה נעשה).

אחרי מלאת ימי הנשואין, לקחו הרבי ר' מענדילע לביתו, ושמו לאדון ומנהל על כל ביתו, וכל אשר בבית, הפקיד על ידו. (הרה"ק רבי אברהם שמחה הורוויץ מבארניב זצוק"ל "אמת ויציב")

(הילולא דצדיקא, הרב החסיד ר' אהרן פערלאב שליט"א)

הקדוש ר' מרדכי מנעסכזי זצללה"ה צוה לשני בניו הה"ק ר' לייבלי מקאוולי והצדיק הק' ר' איציקל מנעסכזי לנסוע להרב הקדוש ר' מענדילי מרימנוב זי"ע ונסעו אליו ובחזרתם נתן הרבי את הה"ק ר' הירש משרת זכותו יגן עלינו לשמשם על הדרך כי הר"ר הירש הי' משרת אצלו ועל אם הדרך כלה מהם המעות על כן יעצו להם עצה בדרך שחוק שיעשו את הר"ר הירש לרבי והם יהי' משמשים ובדרך זה יקבצו מעות וכן עשו ונתאספו אליהם אנשים כי שמעו כי רבי בא. אחר כך אמר הה"ק ר' איציקל כמה ירצה הר"ר הירש בכדי להבטיח לו בן זכר, והשיב לו מאה טאלער. אחר כך כשבאו לביתם דרש אביהם אצלם מהדברים אשר ראו אצל הה"ק ר' מענדילי מרימנוב וסדר הנהגתם על הדרך וסיפרו לו כל הנהגתם על הדרך, וגם דרישת המשרת הר"ר הירש מאת הר"ר איציקל בעבור בן זכר וגער בו על שלא הבטיח לו הסך וצוה את הה"ק ר' איציקל לחזור אליו ולהבטיח לו, וכאשר בא אצלו ורצה להבטיח לו הסך אמר לו הה"ק ר' הירש משרת זי"ע, אז כאשר דרשתי הסך

מקנאים בו על שבשר ודם השיג גדולה כזו, ושמחתי
ששנינו לדבר אחד נתכוונו...

הגה"צ רבי אהרן מאיר פרידלענדער זצ"ל בעמח"ס
'אברך' [חיבר ספר זה בהיותו כבן תשע שנים] למד
בצעירותו בישיבתו של הגאון מהר"ם א"ש זצ"ל
באונגוואר, ואע"פ שהיה צעיר בהרבה משאר תלמידי
הישיבה נתקבל כתלמיד מן המניין מחמת גאונותו
ותפיסתו החדה והמהירה, וגם שם היה נחשב בין
האריות שבחבורה.

לימים איקלע הרה"ק הרבי ר' הירש מרימנוב זי"ע
לשהות בסביבות אונגוואר, והחליט רבי אהרן מאיר
לנסוע אליו ליהנות ולהתחמם באורו הגדול (כי
לרימנוב היתה הדרך רחוקה, ולא היה לו כסף
להוצאות הדרך הארוכה, לכן עלה בדעתו לנצל
הזדמנות זו), שאר הבחורים לא ראו בעין יפה
שהצעיר שנכנס לישיבה מסתופף אצל אדמו"ר של
חסידים, והלכו להלשין עליו לפני מהר"ם א"ש, ששמע
דבריהם ולא הגיב עליהם מאומה. כשחזר הבחור
לישיבה קרא לו ראש הישיבה ושאלו בלשון חיבה
"מאיר'טשע היכן היית?", נענה והשיב שהיה אצל יהודי
הדומה למלאך ה' צבאות, חייך מהר"ם קלות ושאל
בדרך צחות "מאיר'טשע, כבר ראית מלאך", כאומר
מנא לך שהוא דומה למלאך וכי כבר ראית מלאכי
עליון למען תדע שיהא הוא דומה להם... לא עבר זמן
הרבה והרבי ר' הירש איקלע לבקר באונגוואר מקום
מגורי מהר"ם א"ש, ודיברו מקורבי הרה"ק מרימנוב על
לבו שיפגשנו, ונענה לבקשתם והגיע לבקרו, ואכן יצא
מכליו מרוב התפעלות בגדלותו וקדושתו, ולאחר
שיצא את פני הקודש חזר לישיבתו וקרא את רבי
מאיר ואמר לו "מאיר'טשע די האסט רעכט [הצדק
איתך], טאקע [באמת] א מלאך ה' צבקות..."
(שיח זקנים ח"ג).

אח"כ שאלו המהר"ם איך זכה שברכותיו עושות
פירות, השיב לו הרה"ק מרימנוב "יש נשמה המסוגלת
לברך את ישראל, ואני זכיתי לנשמה כזו", בשמוע כן
המהר"ם ביקש ממנו מיד שיברכו, לאחר שברכו ביקש
ממנו הרבי ר' הירש מהמהר"ם שיברכו גם הוא, ונפרדו
איש מרעהו לשלום.

שמעתי מפי מורי הרב מבראניב זצ"ל שסיפר, שאחרי
שהרה"ק הר"ר הערש מרימנוב זי"ע התאלמן מאשתו
הראשונה אירע שבאה אשה אלמנה אחת בפיתקא
להרר"ה מרימנוב זצ"ל, כאשר היא אלמנה מבעלה

פעם אחת בא איזה בעה"ב לפני הרבי ר' הירש
מרימנוב זצלה"ה, והתנצל לפניו איך שהשיא את
בתו לבחור תלמיד חכם, והתנה עמו שישב ויעסוק
בתורה, והוא יתן לו מיטה שולחן כסא ומנורה וכל
הצטרות. וכעת אחר החתונה חתנו אינו רוצה
ללמוד, רק עוסק בעניני הבית וכדומה. וקרא הרבי ר'
הירש את האברך, והוכיחו על פניו למה אינו רוצה
ללמוד, עד שאמר לו בזה הלשון: וויסטו, אונץ
טייטשען מיר, קרבו, עס איז גאר נאהנט רודפי זימה,
אם, מתורתך רחקו. (דע שאנו מפרשים את הכתוב
(תהילים קיט, קנ) קרבו רודפי זימה מתורתך רחקו,
קרבו, קרוב מאד להיות רודפי זימה, אם מתורתך
רחקו). [שארית ברוך ח"ב, אות ס"ב].

(בארת המים השלם)

החסיד רבי מנחם מנדל עקשטיין אבי החסיד
המפורסם רבי מאטיש עקשטיין זצ"ל מגדולי חסידי
דזיקוב, היה פעם משובתי שבת אצל הרה"ק רבי צבי
הירש מרימנוב זי"ע, ובאותה שב"ק היה ברימנוב גם
הרה"ק הישיש רבי שמעון מיערוסלב זי"ע, והרבי ר'
הירש כיבדו באופן יוצא דופן, מחמת גדלותו וגם
משום זקנותו המופלגת. בתפלת קבלת שבת כיבדו
הרבי ר' הירש שירד לפני התיבה ורבי שמעול'ע נענה
לבקשתו, אך כשהגיע ל'בואי בשלום' ביקש מהרה"ק
מרימנוב שיסיים את התפלה, משנשאל אחרי התפלה
על ידי החסידים מדוע לא סיים את תפילתו, השיב
"ראיתי מלאכים ושרפים מצפים ומחכים לשירות
ותשבחות היוצאים מפי הרבי ר' הירש, האב איך זיי
גיוואלט צוליב-טוהן..." (לכן רציתי למלאות את
רצונם).

כשחזר רבי מנדל עקשטיין לדזיקוב סיפר לרבו הרה"ק
רבי אליעזר'ל זי"ע (בנו של הרה"ק רבי נפתלי
מראפשיץ זי"ע) את עדותו של הרה"ק מיערוסלב, נענה
הרה"ק מדזיקוב ואמר: אני אספר לך מה דבידי הוה
עובדא, כאשר הייתי בשב"ק אצל הרבי ר' הירש
ברימנוב, ואתי עמי היה גם הרה"ק רבי נפתלי
מליזענסק זי"ע, וכשהתחיל הרה"ק מרימנוב להתפלל
בהתלהבות דקדושה כדרכו בקודש לא יכלתי
להתפלל כי התבוננתי כל הזמן על צורתו הקדושה,
וחשבתי לעצמי שבודאי מלאכים ושרפים מקנאים בו
על שבשר ודם השיג גדולה כזו. ולפתע הבחנתי
שגם רבי נפתלי אינו מתפלל מחמת שמביט ומסתכל
בעבודת התפילה של הרה"ק מרימנוב, וכששאלתי
אותו לאחר התפלה מה העלה בדעתו בעת שהסתכל
על הרבי, ענה לי שחשב שבודאי מלאכים ושרפים

ואביה ישב על יד השולחן וקרא פרשת השבוע שניים מקרא ואחד תרגום, והרגשתי אז בבית הזה, ריח של קדושת שבת, וכשיצאתי מביתם, אמרתי בליבי והתפללתי לה', הלואי שיעזרני השי"ת, כשאגיע לנישואין, שאזכה להיות חתן בבית הזה, או מבית אחרת כזאת הבית, שמחצי היום הששי מרגישין שם ריח קדושת שב"ק, ועתה, שמשמים נזדמן שהאשה הזאת שיצאה מבית הזאת, מסכמת להשתדך עימי, סימן הוא שנתקבלה תפילתי בשמים מאז, ועתה מאת ה' היתה זאת, מזל טוב עכל"ק. ונעשה קנין וקבעו זמן הנישואין, ואחר הנישואין כיבדה מאד, וישבו יחדיו כמה שנים בכל הכבוד ובכל טוב, והולידו בן ובת. (אוצר הסיפורים מהגדה צ"ר אשר זעליג מרגליות זצ"ל)

הרבי ר' הירש נהג להתענג בתענוגים ולהרבות במאכלי שבת בקדושה ובטהרה, ומסופר שעוד בחיי רבו בהיותו משרת בקודש אצל הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע נזדמן לו לשהות בשבת קודש אצל ה'שרף' מסטרעליסק זי"ע שכאמור מיעט באכילה ושתיה אפילו בשבת, העיז הרבי ר' הירש ושאל את ה'שרף' מאי האי, כלומר מה טעם שממעט מעונג שבת, השיב לו ה'שרף' שאינו יכול לאכול ואונס רחמנא פטריה, נענה הרבי ר' הירש ואמר "גם מורי ורבי [הרה"ק רמ"מ מרימנוב] אינו יכול לאכול בשבת, אך לכן הוא מתפלל בכל ימות השבוע ומבקש שיוכל לאכול ולשתות בשבת", כאומר שגם עליו מוטלת החובה להתפלל על כך. חסידי סטרעליסק ששמעו את דברי המשרת המצווה לרבים כדת מה לעשות [בפרט שגדלותו עדיין לא היתה מפורסמת באותם ימים] כעסו עליו עד מאד ורצו למחות בו על דברי חוצפתו, אך משהבחין ה'שרף' באפם כי עז פנה אליהם ואמר "אם היה לנו משמש כמו שיש להרבי ר' מנדלע - אזי היינו גם אננו יכולים להתפלל על כך בכל ימות השבוע..."

הרה"ק ר' מנחם מענדל מרימנוב זי"ע, היה נוהג לשלוח משגיחים בכל ערב ראש חודש אל כל החנויות, להשגיח על המדות ומשקלות שיהיה כדין תורה. הוה עובדא, כי פעם אחת שלח את משרתו הרה"ק מו"ה רבי צבי הירש הכהן, עם עוד אחד, להשגיח על המדות ועל המשקלות. ומצאו בחנותו של עשיר אחד צורבא מרבנן, מדה פסולה, ויוכיחוהו על זה. ויען להם 'כי אין מודדין בה'. ויאמר לו הרבי ר' צבי הירש: הלא הדין מפורש (שו"ע חו"מ סימן רלא) שאפילו עשאוה לעביט של מי רגלים אין משהין אותה

הראשון ובנים אין לה, ואין לה ממה להתפרנס, והיא עודה באמצע ימיה, שהרבי יתפלל בעדה ויברך אותה שהשית יזמין לה זוג טוב ירא שמים ובעל פרנסה. ושאל לה הרבי מי היה בעלה הראשון ומאיזה עיר היא, ומאיזה משפחה ומי היו הוריה. היא השיבה להרבי על כל שאלותיו, על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון. כשמוע הרבי תשובתה, שהוריה גרו בעיר פלונית, שאל לה, האם לא היה הבית שלכם בסמטא פלונית, ותואר ביתכם כך וכך היה, ואמרה כן. הרכין הרבי ראשו על ידיו ושהה איזה רגעים, ואמר לה, אני יכול לדבר לך שידוך טוב, אם את תהיי מרוצה בזה, והוא בכל האופנים שאת דורשת, וענתה ואמרה שרוצה לשמוע מהרבי. וא"ל הרבי, אני מציע לפניך שתקח אותי, כיון שאת היא בת פלונית מאותה עיר שאמרת. היא נדהמה ונבעתה מאד מההצעה הזאת של הרבי, אשר לא חלמה ולא חשבה כזאת, ומרוב בושה לא יכלה להשיב תשובה, מדפיקת לבה מפחד פתאום. וא"ל הרבי, אל תבושי מלהשיב ממה שיש בלבך, ולא אקפיד ח"ו אם תאמרי לאו, כי רק הצעתי לפניך. והשיבה בכובשת פנים, מה אומר לאדוני הרבי, אם הרבי מסכים גם אני מסכמת, ובאותו מעמד עמדו אז הגבאים, ואנ"ש חשובים מבני העיר, וכולם המה ראו כן תמהו, אבל הבינו כי בודאי יש דברים בגו. ואמר הרבי להמשמש שלו, שיביא משקה ולעקעק, ונעשה קנין, וכשהכינו הכל, אמר הרבי לפניה ולהמסובים שם, שבל תהיה זה לכם לפלא, אספר לכם מי האשה הזאת ומי היו הוריה:

אני הייתי יתום קטן, ולמדתי מלאכת החייטות בעיר הזאת, אצל חייט אחד משם, וכידוע שצריכים להיות מקודם (נער חייטים) שניידער יונגל, היינו משרת הבית של החייט, וכל שליחות של האנשים, נותני העבודות להחייט שלי, נעשה על ידי, ואני הייתי השליח, המוליך ומביא הסחורות והבגדים, בין החייט ובין נותני העבודה. הוריה של האשה הזאת, הם היו משפחה גדולה מרובת ילדים, וגם הם הרבו ליתן עבודה להחייט שלי, ובכל ערב שבת נתן לי החייט שלי הבגדים שלהם שנגמרו להוביל אותם לביתם וליקח מהם כסף עבור המלאכה, ואחרים לא היו משלמים תיכף בו ביום, והם שילמו תיכף בו ביום, וכמעט שלא עבר שבוע שלא הבאתי להם בערב שבת איזו בגדים ישנים שהיה להם לתקן או לעשות חדשים, אבל נתפלאתי מאד מדבר הזאת, שבכל יום הששי בחצי היום, שבאתי לבית הוריה, היה כבר ביתם מכובד לכבוד שבת, והכל כבר היה ערוך על השולחן, וגם היין והכוס ואפילו החלות היו מוכנות על שולחן הערוך,

בביתו. ולקחה תחת כפות רגליו וירמסה. העשיר ענה לו בעזות 'הגם שאול בנביאים' (שמו"א י' י"א), וגם רבי צבי הירש יודע לפסוק דיני תורה? וילכו להם.

כאשר שבו לרבינו מו"ה רבי מנחם מענדל, שאל את הרבי ר' צבי הירש אודות המשקלות, אם מצאום מתוקנים כדין תורה. ויאמר לו: כן, כי הכל כהוגן. הוא בצדקתו לא רצה לספר מפלוני העשיר שהעליבו, כדי שלא יענש על ידו מהקפדת רבו. אמנם כאשר שאל רבינו אח"כ את השני איך מצאו את המשקלות, סיפר לו את כל המאורע. מיד שלח רבינו את המשמש לאקושי בי כנישתא כי הוא יאמר דרשה בבית הכנסת, וצוהו כי על דלתות של פלוני בעל החנות, לא יכה בפטיש.

ויקהלו כל הקהל לבית הכנסת, ודרש להם בעניני משקלות ומדות. פלוני בעל החנות נתבהל מאד בשמעו כי בשלו כל הסער הזה, ויבוא לבית הכנסת, ושלף מסאניה לקבל נזיפה ויבקש סליחת הרבי הרמ"מ זי"ע על עונו, ויאמר לו רבינו, כי ימחול לו אם יתן קנס חמישים אדומים, והוסיף לאמר: אתה אמרת כי רבי צבי הירש שלי אינו יכול ללמוד, מי יודע אם הירש מתיבתא שלך במרום יוכל ללמוד כמוהו.

והרבי ר' צבי הירש טרם בא בעל החנות לקבל נזיפה, היו שפתותיו מרחשין. ושאלוהו: על מה. ויאמר: כי יתפלל עליו שלא יענש על ידו, טרם יבוא לפייס את אדמו"ר הרה"ק.

(עטרת מנחם)

שמעתי מהרב מסטיטשין הגה"צ רבי יהודה זצ"ל, שהרה"ק רבי הערש מרימנוב בהיותו צעיר בחברת החייטים היה להם פעם איזה דחקות, ע"כ גמרו אומר שאחד מהם יתחפש לרבי, ויצא עם גבאים על פני הכפרים, ויקבצו מעות כדרך הרבי"ס וכה ישתפר מצבם בענין הפרנסה. התחילו לחשוב את מי לעשות לרבי, עד שגמרו שהרבי ר' הערש הוא ראוי לאותו אצטלא, יען שהוא 'פרומער'. וקיבל עליו הרה"ק הערש את ההנהגה, ולבש בגדי רבי ויצא עמהם על הכפרים. בהיותם בכפר א' בא אליו איש כפרי, וקיבל לפניו שיש לו צרות ועגמת נפש מהפריץ שלו, אמר לו הרה"ק הערש אם תתן לי 18 רייניש תהיה לך ישועה [גם אח"כ כשהיה באמת רבן של ישראל המשיך בדרכו זו לבקש סכומים גדולים, ובזה המשיך ישועה, כן היה דרכו בקודש מאז ומקדם כידוע], והגבאים שנסעו איתו האבן איהם געציפט, באמרם אליו הכי תחשוב שהנך באמת רבי (אף להרבי"ס שהלכו ע"פ הכפרים נתנו לכל היותר רק 2 פרוטות, ולא סכום עתק כזה) גם

הכפרי טען עמו שיתן פחות, אמנם הוא באחת, שאם יתן סך זה דוקא אז הישועה בידו, ולבסוף ניצח הרה"ק הערש, והכפרי נתן לו. ויאמר הרה"ק הערש להכפרי שיקח את קנה הרובה אשר בידו, וירה בו, וכן עשה הכפרי, אח"כ ציוהו הרה"ק הערש שיעשה כן עוד פעם, ואחר שקיים, ציוהו שיעשה כן עוד פעם, ויעש כן. וכאשר חזר הכפרי לביתו, באו ב"ב לקראתו ובשורה בפיהם, שהפריץ ישב לו בביתו ופתאום נכנס אליו שלשה יריות מאיזה מקום, ונהרג על אתר.

(מפי הגה"ח ר' מרדכי מנשה זילבער שליט"א)

הרה"ק משינאווע אמר פעם, שבעת שראה את הרה"ק הערש חזר מהאפית המצות ערב פסח, ראה א שטיק פייער (היינו שהיה הרה"ק הערש אזוי צוקאכט דעמאלט).

וכאשר סיפר אחד דבר זה להגאון ר' מאיר אריק מטארנע, היה שם אחד ואמר שאולי נדמה לו להרה"ק משינאווע, וקצף ע"ז ר' מאיר אריק (שהיה מחסידי טשורטקוב ובויאן) ואמר, שאם הרה"ק משינאווע אמר כן בודאי ראה כן – נשט יעדער האט געקענט זעהן אז ס'איז פייער.

כשהיה פעם הרבי ר' הערש מרימנוב זי"ע אצל הרב מראפשיץ זי"ע, ובתו של הרב מראפשיץ התה צריכה לישועה, וביקשה מהחבריא שיעמדו לה לעזרה, אמר הרה"ק הערש אם תתן סכום גדל כך וכך לפדיון יהיה לה לישועה, ותמהו על הרה"ק הערש שמבקש סכום גדול כזה, וסיפרו זאת להרב מראפשיץ, כששמע זאת אמר לביתו אם ר' הערש ביקש ממך פדיון תתן זאת תיכף ומיד, ואכן נתנה המעות והיה לה ישועה.

(אוצר ישראל)

בתחילת הנשיאות של הרבי ר' הערש מרימנוב זי"ע חלקו עליו כמה צדיקים, כי דרש הרבה מעות לפדיון, פעם הגיע איזה איש להרה"ק שהיה צריך להוושע בזש"ק, ביקש ממנו הרה"ק הערש שמונה עשר רענדלאך, האיש היה עני ואביון וכל רכושו לא היה שמונה עשר רענדלאך. והדברי חיים זי"ע עמד ג"כ שם וריחם על האיש הנ"ל ואמר להאיש שהוא יברך אותו בלי פדיון, ואכן נושע האיש ונולד לו בן זכר, אבל אחר כמה שבועות נסתלקה האם והילד ר"ל, אמר אח"כ הדברי חיים שכל ימיו התחרט למה היה צריך להתערב בהעסקים של הרה"ק הערש.

(אוצר ישראל)

הרבי ר' הערש זי"ע אמר פעם, איך האב אין מיין לעבין נישט געטשעפעט קיין איד [בימי חיי לא ציערתי בשום פעם ליהודי] רק פעם אחת ראיי בסעודה שלישית איך שני אנשים מדברים באמצע של סעודות, אז נתתי דחיפה לאחד מהם ווי קען מען יעצט רעדן [האיך יכולים לדבר עכשיו] ואין לי חרטה על זה.

(אוצר ישראל)

דרכו של הרה"ק רבי הירש זי"ע היה לחלק בכל יום חמישי שלש מאות רו"כ לעניים על שב"ק, פעם אחת בערב ליל ד' ספר הרב את הכסף אשר אתו בבית והיה לו רק מאה וחמישים רו"כ, ושם בעיר רימנוב היה איש אחד ושמו ר' יעקב, והיה איש נכבד ועשיר גדול, והיה לו מסחרים גדולים בעיר פעסט, אשר היה מתנהגים ע"י אנשים פקידים ומשרתים, והיה נוסע לשם לפרקים לפקח ולבקר את החשבונות, ואשתו צפורה היתה אשה צנועה בת הגביר החסיד המפורסם ר' לייבילי די מומיליס מלעמבערג, והיתה מלוה להרב כסף בשעת דחקו, רק היה הפקודה מאת הרב לכל תלוה לו יותר מן אלף וחמש רו"כ, וכאשר ראה הרב לאחר תפילת מעריב כי עוד חסר לו מאה וחמישים רו"כ, אמר אל משמשו תדע אשר באם לא יזדמן לי כסף החסר עד חצות לילה, תלך אל אשת ר' יעקב ותלוה ממנה כסף החסר לי, וכן היה כי בחצות הלך המשמש אל אשת ר' יעקב ויאמר לה דברי הרב, ותען לו אשת ר"י כי לדאבון ליבה אין כעת ביכולתה למלאות בקשת הרב, יען כי בעלה בא כעת מן הדרך מפעסט עיף ויגע, והלך לישון הוא ומשרתו ויקח את המפתח של ארגז הכסף ויסגור הדלת בעדם, וילך המשמש ויספר להרב את דברי האשה, ויאמר הרב למשמש כי דעתו שיקיצו את ר' יעקב משנתו, לכן ילך עוד פעם ויאמר כן משמו, ותלך האשה עם המשמש וידפקו על הדלת ששם ישן ר"י ומשרתו, וכאשר ראו אין קול ואין קשב וידפקו בחוזק גדול, ולבסוף היו מוכרחים לשבור הדלת, ומאד נבהלו ורעדה אחזתם בראותם כי ר' יעקב ומשרתו מונחים מתים מן העשן אשר היה בחדר מחימום התנור, ונעשה צעקה גדולה ואנשים רצו ויביאו את הרופא, אשר צלחה לו להשיב את רוח המשרת אשר היה עוד איש צעיר, אבל ר' יעקב היה בן שבעים שנה איש חלש, ולא היה בו כח לעמוד נגד העשן, ולאשר בעיר רימנוב המנהג ע"פ צוואת הרב הצדיק ר' מענדיל ז"ל לכל ילינו את המת, באו אנשי חברת גחש"א להתעסק בצרכי המת, ואשתו צפורה רצתה אל הרב בקול מר צורח, ויאמר לה הרב רבי צבי שתתן לו קפ"ב דינרי זהב כמנין גימטריא שם בעלה, אז ילך

בעצמו אף כי כהן הוא ויברך את המת שיקום מן הארץ, וכאשר בא לשם הרב פטר את אנשי החברה לביתם, ועל איזה אנשים ציוה להשיב את המת, ויחזיקו אותו בידם ויברך אותו, וציוה להניח מים חיים על ראשו, ואחר שתי שעות חזר רוחו אליו וחי עוד שש שנים.

(מכת"י ספר מגדיל ישועות מלכו ח"ב)

הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע לפרש את דברי הגמרא בסוטה לפני הגאון רבי יקותיאל אשר זלמן ענזיל זצ"ל אב"ד סטריא בעל ה"שו"ת מהריא"ז' [היה זה בהיותו בדרכו של הרה"ק מרימנוב לסאדיגורא לרגל בואו בקשרי השידוכין עם הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע, ובעוברו בעיר סטריא והלך לבקר את המרא דאתרא הקשה הרב לפניו על דברי הש"ס, מה סיבת החילוק בין מצות תלמוד תורה לשאר מצוות, וכן הלא מצווה ועומד מהר סיני (יהושע א, ח) "והגית בו יומם ולילה" ואיך שייך תורה בעידנא דלא עסיק ביה], דהכי פירוש: ד'בעידניה' היינו שמקיים המצוה בזמנה ואז מגנא ומצלא גם לעתיד ולא דוקא בשעת קיום המצוה, וסגולת מצות תלמוד תורה היא שאף אם ילמד האדם 'שלא בעידניה' כגון הלכות פסח בחג הסוכות או הלכות סוכות בחג הפסח יקיים מצות ת"ת והיא מגנא ומצלא, והיינו דקאמר במצות ת"ת דמגנא ומצלי "בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה", בין שלומד הלכות החג בחג ובין שילמד דבר שאינו מהלכות הנוגעות להלכה ולמעשה, משא"כ מצוה שיקיים לא בעידנא כגון האוכל מצה בחג הסוכות או היושב בסוכה בחג הפסח, אזי אגוני מגנא ואצולי לא מצלא, ואה"נ אם יקיים מצוה "בעידניה" כלומר בזמנה, הרי היא מגנא ומצלא

הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע היה רגיל לחזור מאי דמרגלא בפומיה דהרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע: "אויף מיין ווארט, דער 'שאינו יודע לשאול' מאכט בעסער ווי זיי אלע", היינו שהבן שאינו יודע לשאול טוב הוא מכל הבנים האחרים ואף מן החכם, מפני שמאמין בתמימות ומקבל עליו הכל באהבה בבחינת "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד" (ברכות ס:). ואין לו שום סיבה להקשות קושיות וממילא אינו צריך לחפש לעצמו תירוצים, לפי שהכל טוב לו, ובזה הוא עדיף אף יותר מן החכם השואל שאלות שאין זה תכלית השלימות

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע
בעל "עבודת ישראל"
תצ"ג - י"ד בתשרי תקע"ה

הרה"ק רבי ישראל מקאזניץ זי"ע נולד בשנת תצ"ג באפטא, לאביו רבי שבתי. הוא נולד בברכת מרן הבעש"ט זי"ע, ולפי בקשתו נקרא ישראל. בגיל צעיר נתקבל לתלמיד אצל הג"ר רב בעריש כ"ץ אב"ד אפטא, ונתעלה לגאון אדיר בתוה"ק. לאחר נישואיו עבר להתגורר בעיר מגורי חותנו – פשיסחא, שם התגורר המגיד הרה"ק רבי אברהם משה מפשיסחא מתלמידי הבעש"ט. המגיד מקאזניץ דבק בו ולמד ממנו הרבה תורה. כן הסתופף בצל רבותיו הק' המגיד הגדול ממעזריטש, הרבי ר' אלימלך זי"ע, הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג ורה"ק מבארדיטשוב. בשנת תקכ"ה לערך נתמנה לכהן כמגיד בקאזניץ, ולאחר הסתלקות הרבי ר' אלימלך החל להנהיג עתו בקאזניץ, כשגדולים וטובים מכתתים רגליהם להסתופף בצל קדשו ורבים נושעים מברכות קדשו. בערב חג הסוכות תקע"ה נסתלק לחיי העוה"ב ומנו"כ בקאזניץ. השאיר אחריו ברכה ספרי קודש: "עבודת ישראל" עה"ת, "אור ישראל" על תיקוני זהר, "נר ישראל", "תהילות ישראל" על תהלים, "גבורות ישראל", "בית ישראל" על הש"ס ועוד, כן נדפסו בס' "כתר כהונה" מתשובותיו לבעל ה"הפלאה".

(שרפי קודש)

הרב הגאון ר' יהושע זצוק"ל אבד"ק קוטנא, אמר להדיין ר' אהרן ז"ל מקאזניץ, אני יודע בבירור, שהמגיד הקדוש, למד אצל הנודע ביהודא בק"ק אפטא, ואמר, העולם סוברים שהרב הקדוש היהודי זצוק"ל היה חריף ביותר, ואני אומר שהמגיד הקדוש היה לומד כמו הרשב"א:

(ספרן של צדיקים)

המגיד הקדוש בימי חורפו היה מלמד בכפר, וביקש מבני הבית, שמטתו לא יציע שום אדם, רק הוא בעצמו הציע את מטתו, וכך היה זמן רב. פעם נזדמן שהלכו למטתו וראו כי במקום אשר היה צריך להניח תבן, הניח שם לבנים (אבנים), וראו כי הוא איש קדוש, וכאשר הרגיש בדבר, ברח משם:

(ספרן של צדיקים)

שמעתי בשם המגיד הקדוש, שאמר, גוף נוטריקון, גוף וויל פרעסין, גוף וויל פיאין, גוף וויל פאפין, גוף וועט פאלען:

(ספרן של צדיקים)

שמעתי מכבוד קדושת הרה"ק ר' ירחמיאל משה זצוק"ל מקאזניץ, שהמגיד הקדוש היה דרכו בקודש, לפעמים באמצע התפלה, מרוב הדביקות, לחכך ראשו בכותל, בחוזק רב, והרה"ק ר' אשר הגדול זצוק"ל מסטאלין, היה סמוך על שלחן המגיד כידוע, והיה גברן מאד, והגין בידיו על הכותל, תחת מצח המגיד, ומחוזק החיכוך יצא ובצבץ דם מצפרני הסטאלינער, וחיפו הקהל את הכותל בגיוואנט עבה, כדי שלא יזיק החיכוך כל כך להמגיד הקדוש:

(ספרן של צדיקים)

כשהיה המגיד הקדוש אצל הלובלינער (החווה הקדוש) על ברית מילה, היה מתאכסן אצל בני הלובלינער והיה משחק ומשתעשע שם עם הילדים שלהם, ובתוך כך בא הלובלינער ליתן לו שלום, וכשנתן לו ידיו, אמר הלובלינער, הייליגער מגיד, איר פערברענט מיך מיט אייער קדושה (המגיד הקדוש, הנך שורף אותי עם קדושתך):

(ספרן של צדיקים)

הרב הקדוש ר' אהרן זצוק"ל, מחבר ספר בית אהרן, אמר לכלתו שתליט"א שרה דבורה אם אדמו"ר זצוק"ל מקאזניץ, זקנך המגיד, היו נושאים אותו לבית המדרש, מרוב תשורתו, וכשבא לשירו לה' שיר חדש, היה משנס כנפיו וריקד כנערה קטנה:

(ספרן של צדיקים)

פעם היה הרבי מלובלין זצוק"ל בקאזניץ, ודיבר עם המגיד, וכשיצא, אמר, מה שאומרים על המגיד שהוא משיח בן יוסף, לא האמנתי, משום דברוב פעמים היה המגיד הקדוש שולח ללובלין ללחוש לו על העין [וזרעא דיוסף אין עין הרע שולטת בהם], אמנם בסיפור הזה שדברתי עמו, אני רואה שהוא הוא:

(ספרן של צדיקים)

שמעתי מהרב ר' יעקב משה סג"ל (שליט"א) ז"ל מווארשא, שמקובל בידו, מעשה זו, איש מפי איש, עד הרב החסיד ר' יעקב ז"ל מזדינסקעוואלע, בן הרב הקדוש ר' זאב מסטריקוב זצוק"ל, ור' יעקב הנ"ל היה בשעת מעשה, ושמע זאת מפי המגיד הקדוש בעצמו, ומעשה שהיה כך היה, שפעם אחת בא אביו הרב ר' זאב, להמגיד הקדוש, וגם ר' יעקב בא עמו, וכשבאו להמגיד הקדוש, לקבל שלום, שכב אז המגיד במטתו, כידוע, אשר מפני חולשתו שכב ברוב פעמים על מטתו, ואמר המגיד הקדוש למשמשו ר' קלמן הבא כסא עבור ר' זאב, וכאשר הביאו הכסא, אמר המגיד הקדוש, להרב ר' זאב, שישב וכך עשה, ור' יעקב הנ"ל

עמד אצלו, ואמר המגיד להרב ר' זאב, וועלוויל, תדע שלא בלבד מלאכים שרפים ואופנים יחרדו מפני, אבל גם שדין רוחין לילין יחרדו ממנו, ואולי קשה לך להאמין, קלמן קרא לי את היהודי מרוסיה, כך אמר המגיד למשמשו ר' קלמן, בתוך הדברים שדיבר עם הרב ר' זאב,

ור' קלמן לא ידע על איזה איש הוא כוונת המגיד, כי לא ראה בזה שום איש מרוסיה אך מרוב אמונתו ברבו, הלך לחוץ לראות, אולי יש איזה איש מרוסיה, וכאשר לא מצא הלך אל בית המדרש וראה איש לבוש במלבושים קצרים, ושאל אותו מאין אתם, והשיב האיש, מארץ רוסיה אנכי ואמר לו ר' קלמן הנה המגיד קורא אתכם, ותיכף הלך האיש אל המגיד הקדוש, וכאשר בא פתח המגיד,

אמר לו המגיד, ספר נא מה שאירע לך וסיפר האיש, איך שהוא הי' מלמד אצל איש מחזיק אוראנדע אצל אדון ברוסיה העמוקה, ושמה לא נשמע כלל ממדינת פוילין, ומה גם מהעיר קאזניץ, ופעם אירע, שלא היה ביד האוראנדער לשלם השכירות להאדון ולקח האדון את הבעל הבית עם כל בני ביתו, וגם אני בתוכם, ושם אותנו בבור כמנהג האדונים הקשים בימים ההם ונתנו לנו לשם לחם צר ומים לחץ, ובלילה ראינו איך שפתאום נתמלא הבור כולו אורה, ובאה מחנה גדולה, בתופים ומחולות, אוכלים ושותים ושמחים כל הלילה, והבוקר אור, ועקבותם לא נודעו, כך היה מידי לילה ולילה, ורצו ליתן גם לנו ממאכלם ומשתיהם ונזהרנו שלא לטעום מהם מאומה, כי ידענו כי בטח הם חיצונים ר"ל,

פעם אחת אמר הראש והשר שלהם, למחנהו, תדעו שאני מוכרה ללכת מכם אמנם אגיד לכם שלא תיראו משום איש, אך יש עיר במדינת פוילין ושמה קאזניץ, ושמה יש מגיד אשר שמו ישראל בן פעריל, וממנו תפחדו ותיראו מאד, ותזהרו מגשת לתוך השלשה פרסאות מהעיר הנ"ל, וכאשר שמעתי כך, קבלתי עלי, שאם יעזור לי השי"ת, ואצא מבור הזה, אזי אסע לקאזניץ לקבל פני המגיד והשי"ת ברוב רחמיו הוציאני מהבור והלכתי מעיר לעיר עד שבאתי לעיר אדעס ושמה שמעתי שיש מדינת פוילין, ובעזה"ת באתי עד פה, וסיים המגיד הקדוש להרה"ק ר' זאב, הנה תדעו שכן הוא כאשר אמרתי:

(ספרן של צדיקים)

עוד שמעתי מהרב הנ"ל בשם הרב הקדוש ר' אלימלך זצוק"ל מגראדזיסק שסיפר, אשר בימי הרב המגיד הקדוש, היה בקאזניץ קצב אחד כמדומה ששמו היה אייזיקל, והאיש ההוא היו מרגנים אחריו, במעשים

אשר לא יעשו, והקצב הנזכר מת בימי עלומיו, והניח אשה ובנים עניים ואביונים, וכאשר עבר איזה זמן אחר מיתת הקצב, בא בחלום אל השוחט, ותבעו לדין, ויהי בבוקר, כאשר הקיץ השוחט לא שת לבו לזאת, כי אמר אך חלום הוא, אמנם כאשר בא אליו פעם שנית ושלישית, נפל עליו פחד גדול, והלך אל המגיד הקדוש, וסיפר לפניו כל המאורע,

ואמר לו המגיד, כאשר יבא עוד אליך, תאמר לו, שיש דין למטה, וידון עמך אצל המגיד, ואם לא יציית יתחרט, ויהי כאשר בא אליו עוד הפעם, ויאמר לו השוחט כדברים אשר צוהו המגיד הקדוש, ונתרצה הקצב לדון לפני המגיד, ובא השוחט לפני המגיד, ואמר לו שהקצב קיבל עליו לדון לפני כבוד קדושתו, ומיד שלח המגיד את השמש אל בית הקברות, להזמין את הקצב לדין, וייחד המגיד מקום מיוחד בדף אחד, להיות מחיצה עבור המת, ויהי כאשר היו שניהם הקצב והשוחט, שאל המגיד, מי הוא התובע ויען הנפטר אני התובע, ואמר לו המגיד שיטעון, וטען הנפטר היות שאני שחטתי תמיד אצל זה השוחט, ונודע לי בעולם העליון אשר השוחט עבור שנאה שהיה לו עלי הטריף כמה פעמים את הבהמות אשר לי, ומשום זה נעשיתי עני ומדולדל, ובעל חוב גדול, ומגודל העגמת נפש נחליתי ואבדתי עולמי, וכעת אין לי מנוחה בשביל החובות, וגם גדול צערי וכאבי על האשה ובנים, העטופים ברעב,

ויצא פסק דין מאת המגיד, אשר השוחט מוכרח לשלם כל החובות, וגם לשלם קצבה להאשה ובנים, כי השוחט לא היה יכול לכפור ולהכחיש את המת והוטב הפסק בעיני הקצב הנפטר, והלך לו,

ויהי אך הלך הלך הנפטר מאת המקום המיוחד, רמז לו המגיד הקדוש באצבעו וקרא לו אייזיקל, הנה בחיך היה עליך ריגון שעברת כך וכך, וכי הכל נמחל לך, רק החובות מפריעים מנוחתך,

ויען המת ויאמר, הן אמת שעשיתי כך וכך אמנם בימי בחרותי הייתי בעל עגלה, ופעם אחת נסעתי עם הרבה צדיקים, ופגעו בנו גזלנים ורוצחים ורצו להרוג אותנו ולקחת ממנום של אלו הצדיקים, והשלכתי נפשי מנגד, ולקחתי עץ מהעגלה ונלחמתי אתם, ועלה בידי להבריא אותם, ולהציל אלו התמימים, ויהי כאשר באתי לעולם העליון, ופרטו לפני כל מעשי הרעים, ורצו לפסוק לי שאול תחתית, אכן מיד באו אלו הצדיקים שהצלתי, ואמרו וכי איש ההוא דינו לגיהנם, הלא הוא אשר הציל אותנו ממוות לחיים, וכל התורה והמצות שעשינו הכל היה על ידו,

יותר מדאי שובי למנוחתך, ומני אז לא הייתה רגילה שם:

(ספרן של צדיקים)

פעם בא איש המוני עם אשתו, אל המגיד הקדוש מקאזניץ, ואמר האיש להמגיד שרוצה לגרש את אשתו, ושאל לו המגיד, מה זה ועל מה זה, והשיב האיש הנה אנכי עובד ביגיעה רבה, כל השבוע עד השבת, ובשבת אני רוצה להתענג, וכאשר בא השבת נותנת לי אשתי בתחילת הסעודה את הדגים ואחר כך הבצלים והטשאלענט, עד כשאני מגיע להקיגעל אני שבע, ואין אני מרגיש בו טעם, ועל הקיגעל הזה אני עובד כל השבוע, ואם איני מרגיש בו טעם, נמצא כל עמלי לריק, לכן אני רוצה שתתן לי הקיגעל תיכף אחר הקידוש, והאשה אמרה שכך ראתה מנהג בית אביה, לאכול את הקיגעל באמצע הסעודה, ולא תשנה המנהג,

ואמר להם המגיד הקדוש, הנה אני אעשה פשרה ביניכם, שתעשה שני קיגלען, האחד תתן תיכף אחר קידושא רבה, והאחד באמצע הסעודה, והוטב בעיניהם הפסק ותיכף קרא המגיד לאשתו הרבנית ואמר לה בפניהם הנה מהיום והלאה תעשי גם עבורי שני קיגלען, אחד לאחר קידוש והשני באמצע הסעודה וכן מנהג כל משפחת המגיד הקדוש לאכול קיגעל אחר הקידוש בסעודת היום, וקורים לו שלום בית קיגעל:

(ספרן של צדיקים)

שמעתי מכ"ק אדמו"ר הרב הקדוש מקאזניץ, שאמר בשם המגיד הקדוש, שלכן אוכלים דבש בתשרי כי דבש ראשי תיבות דיי באזיע שצענשצי פירוש שיתן השי"ת מזל:

(ספרן של צדיקים)

שמעתי מפי הרה"צ מו"ה מרדכי האלפערן ז"ל רב ביהמ"ד עבודת ישראל דקאזניץ בברוקלין נ"י. ששמע מפי הרה"ק אדמו"ר רבי חיים מאיר האגער זצ"ל מוויזניצא בעל אמרי חיים, שהרה"ק רבינו שלום רוקח זי"ע אבדק"ק בעלזא, הבחין פעם בשעת התפילה, איך שאיזה איש פשוט מתלהב א"ע באמצע השמונה עשרה, ואומר רבונו של עולם הייליגער באשעפער, דבר שהוא נגד ההלכה. וחרה לו עבור זאת, ואחר התפילה ניגש אליו ושאלו, איך מלאך לבך לדבר באמצע השמונה עשרה. והשיב הלה ואמר, כי כן ראה אצל הרה"ק רבינו ישראל המגיד מקאזניץ זי"ע.

וענה ע"ז הרה"ק השר שלום מבעלזא, וכי איך תוכל לדמות עצמך אל המגיד הקדוש מקאזניץ, וכי מי ידמה

ועיינו עוד בדיני ופסקו לי גן עדן, אך מפני החובות אשר הוא מהדברים שבין אדם לחבירו, שאינו מועיל עד שירצה את חבירו, לא הניחוני לכנס לגן עדן, עד שאראה לסלק החובות, ועתה שהשוחט קיבל עליו לשלם לנושי, אבוא אל מקומי בשלום.

(ספרן של צדיקים)

בימי המגיד הקדוש, היה בקאזניץ ערל אחד אשר המגיד עשה טובה על ידו להציל כמה נפשות ישראל מידי עריצים והבטיח המגיד להערל ההוא, שבאם יצטרך הוא לטובה, יעשה לו כל האפשר, ויהי לימים אחר הסתלקות המגיד הקדוש, אירע שנפלה דליקה בלילה, בהשכונה אשר הערל הנזכר דר שמה, והגגות היו כולם מכוסים תבן, כמנהג הימים הקדמונים כידוע, וירא הערל כי האש סביבותיו, ואי אפשר בדרך הטבע להנצל מהתבערה, ויצר לו מאד על ביתו ורכושו,

ובתוך כך נזכר, כי המגיד הקדוש הבטיח לו לעשות לו טובה, וירץ חיש אל אהל המגיד, ודפק בפתח האהל ויקרא בלשון פוליש פאניע מגיד הנה עתה העת אשר נחוץ לי ישועה, ויראה כבודו להושיע לי כאשר הבטיחני, כי בצרה גדולה אני, והיה מה שהיה, ובית הערל וגורנו, הורם מבין השריפה, ויהי בבוקר, וראו כל העם, אשר הבתים כולם עם הגרנות, אשר היו סביב בית הערל כולם עלו על מוקדה, ובית הערל אשר היה בלבת אש נשאר עומד כבראשונה, ותהום כל עיר על זה, ושאלו להערל, מה עשה, וסיפר להם, כי כאשר ראה אשר כלתה אליו הרעה רץ אל אהל המגיד ודפק על שערי הרחמים שיקיים המגיד הבטחתו, ומיד המגיד באה אליו התשועה הגדולה הזאת, והמעשה הזו הוא בפירסום בעיר קאזניץ:

(ספרן של צדיקים)

המגיד הקדוש היה לו אחות, שנעדרה בחיי המגיד, ונתנו לה רשות בעולם העליון להיות תמיד בבית אחיה המגיד, ומנהג המגיד הקדוש היה, לעשות מלבושים עבור עניים ויתומים, וכשהביאו לו הסוחרים הסחורה על המלבושים ואמרו לו סכום המקח, אמר לפעמים, אשאל את אחותי אם הסחורה שזה כפי אשר אמרתם, וכך היה שהיא אמרה לו כמה יתן, ומפני שהיא היתה רואה ואינה נראית, היתה רואה כמה פעמים אשר המשרתים או אחרים גנבו ככר לחם או בשר וכדומה, ואמרה להמגיד מדוע אינך משגיח על ביתך, הלא גנבו אצלך דבר זה וזה, כך היה איזה פעמים ואמר לה המגיד הקדוש את מטרידה אותי

לו ומי ישוה לו, הלא הוא כאחד ממלאכי השרת משרתי עליון.

ושוב פנה הרה"ק אל איש הנ"ל וקרא אליו, וכי מה אמרנו שהוא כאחד ממלאכי עליון, הלא הוא אחד משרפי מעלה אש אוכלת. ושוב חזר ופנה אליו ואמר, וכי מה אמרנו שהוא כאחד מן השרפים, הלא אין לנו שום השגה, וגם המלאכים וגם השרפים אין יכולין להשיג, מי הוא המגיד הקדוש מקאזניץ זי"ע.

(אמרי דבש)

הרה"ק ר' יעקב לייזער זצוק"ל מפשעווארסק סיפר, שהרה"ק השר שלום מבעלזא זצ"ל היה מתנגד לאלו הנותנים קמיעות, והיה דרכו לומר שרק הרה"ק המגיד מקאזניץ ודכוותי יכולים לכתוב קמיעות, כי הוא לא היה בגדר בן אדם כלל.

(אוהב שלום)

הרבי מלובלין זצוק"ל אמר, שבשבת שקורין הברכות [היינו התוכחה] טוב להיות אצל המגיד מקאזניץ, ופעם בא אליו חסיד אחד ושלחו להמגיד על שבת שקורין התוכחה, ושמע החסיד מהמגיד הקדוש, פירוש על פסוק אחד מהתוכחה, והיה דורשו כולו לטובה, וכשבא בחזרה לרבו ללובלין, וסיפר לו התורה, אמר הרבי שזה אין יכול לומר כי אם צדיק הדור:

(ספרן של צדיקים)

אמר הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע פ"א בעת שארע לו אסון, שאמר ע"ז משל שלם, ואח"כ סיים: רבש"ע, דו האסט מי גיגעבן אקניפ, און איך טשירע צו דיר מיינע צינדלאך. (רבש"ע, אתה נתת לי צביטה, ואני מחייך ומלבין לך את שיני).

(כ"ק מרן אדמו"ר ה"נתיבות שלום" מסלונים זצוק"ל)

שמעתי מכ"ק אאמו"ר מגארליץ, שאצל הרה"ק המגיד מקאזניץ ז"ל היו באים הרבה פעמים בלילה נשמות כדי שיתן להם תיקון, והיו מתלבשים עצמם בדמות מיני חיות. פעם אחת היה משמשו מונח על משכבו, וראה חיה אחת שביקש תיקון מהמגיד הק', ואמר לו המגיד שילך לבית החיים וישכיב עצמו על קבר פלוני ושם יהיה לו תיקון, והלך החיה מביתו.

כאשר עברו רק איזה רגעים, בא מת אחד שהיה לבוש בתכריכים שלו. המשמש כשראה זאת נפל עליו פח, כי מן החיות היה רגיל בכל הליילות, אבל בזה לא היה רגיל, לקח הכיסוי שלו וכיסה את כל גופו מחמת פחד. שמע המשמש איך שהמת טוען להמגיד, כי מת אחד השכיב עצמו על קברו ואין רצונו לילך משם, השיב לו המגיד, הלא קרובך הוא, לך לשלום. והלך מאתו.

לא עבר איזה זמן והנה בא בחזרה, ואמר להמגיד שהלך לבית החיים ואינו יכול למצוא קברו. קרא המגיד להמשמש בשמו, ולא השיב כלום שהיה ירא מאד. קראו המגיד פעם שנית ושלישית עד שבא אצלו. אמר לו המגיד שילך עם מת זה ויחפש את קברו בהמצבה. המשמש היה ירא מאד לילך עמו, לקח המגיד מקלו ונתן לו ואמר לו שאל ירא כלל. הלך עמו ומצא את קברו, וחזר ובא להמגיד. כשבא לבית המגיד נפל בחלשות ל"ע, אמר לו המגיד בפעם אחר לא תכסה עצמך ולא תתירא כשאני קורא לך.

(חמדה גנוזה)

פעם בא איש אחד חשוך בנים, רחמנא ליצלן, לפני הרה"צ ר' יצחק בריינעס זצוק"ל מקאזניץ, מחותנו של המגיד הקדוש, והבטיח הרב ר' יצחק להאיש, שיוושע בבן זכר, ובתנאי שיכבדהו בהסנדקאות, והבטיח לו האיש, ואחר כך הלך אותו האיש, גם להמגיד הקדוש בבקשה זו, וגם המגיד הבטיח לו שיוושע בבן זכר, רק באופן שיתן לו הסנדקאות, והבטיח האיש גם להמגיד, וכך הוה שנולד לו בן זכר, וכיבד להמגיד בסנדקאות, והיה להרב ר' יצחק חלישת דעת, ונעדר הילד, רחמנא ליצלן, וירע הדבר בעיני המגיד,

ובערב שבת קודש כשהלך הרב ר' יצחק בריינעס למקוה, ודרכו היה לפני חלון המגיד, קרא אותו המגיד, פנימה, וכיבדו ביין שרף, ושתה הרב ר"י בריינעס לחיים אל המגיד, וכשהחזיק המגיד את ידו, אמר המגיד, אל הרב ר"י, תפסתי אתכם ומכאן והלאה מה שתבטיחו על טוב יתקיים, ורעה לא תוכלו לעשות.

(ספרן של צדיקים)

המגיד הקדוש התאונן ואמר, אולי משום דיודעין בשמים, שאין לי תענוג והנאה כי אם מתפלה, לכן עוזרים לי שתפלתי עולה יפה, כדי שאקבל שכרי בזה, וכענין ומשלם לשונאיו וגו'.

(ספרן של צדיקים)

בבית מדרשו של הרה"ק המגיד מקאזניץ זצ"ל היה אברך אחד שהיה נקרא בפי כל "רבי מילך (אלימלך) חסיד". והסיפור למה כינו אותו בשם חסיד, הוא: הנה "מילך" זה היה איש מורם מעם, כמעט ולא נהנה מהעוה"ז רק היה עוסק באוריינתא תדירא ועובר ה' כראוי, ואמו היתה מספקת לו את הכל כדי שיהיה פנוי לעבודתו הקדושה כל היום בלתי שום מפריע.

בעת ההיא כאשר יצאה גזירה מן המלכות לאסוף אנשים שישרתו בצבא, וכיון שהכל היו משמיטין א"ע מלשרת בצבא, ע"כ היה נהוג שמחנה חיילים מיוחדים היו נוסעים על עגלת צב, ויצאו לדרך לעבור על

רחובות המדינה, ומי שמצאו על הרך חטפוהו בכח ובחזקה והוליכוהו בתוך אלו העגלות מחנות הצבא, אשר שם ילמדו וישרתו בתכסיסי הצבא למלחמה. אותן החיילים החוטפים היו קרואין בין היהודים בל"א בשם "די חאפערס".

פעם לפני עלות השחר, ור' מילך דין הלך בהשכמה למקוה לפני התחלתו עבודת היום, הקרה מקרה שבפעם ההוא עברו שם אותן ה"חאפערס" והרגישו בו, ותיכף חטפוהו והושיבוהו בהעגלה והוליכוהו עמהם לשרת בצבא.

אחרי זמן רב שהלכה אמו לבקשו, ולא מצאתו, שמעה מיהו א' שראה שחטפוהו אנשי הצבא, אז תיכף רצה מהר אל בית המג. המגיד היה עדיין עוסק בהכנות לתפילת שחרית, והגבאי הביא לפניו את ה"קאווע". נכנסה האשה והתחילה לשפוך אגתה לפניו ואמרה "מה יהיה עם מילך, הרי הוא כחוש משמן וחלש, ולא יוכל לסבול את עול הצבא אשר יעמיסו עליו..."

ותיכף ענה לה המגיד בלשון קדשו ואמר "מילך לא ישרת בצבא" אולם אמו לא הרפתה מלהתחנן לפניו, לאמר "אבל מה יהיה עם מילך" והמגיד חזר על הבטחתו ואמר "אל תאגו, מילך לא ישרת כחייל בצבא" וגם בזה לא נחה ולא שקטה והרבתה לבכות, אז ענה המגיד ואמר "לא אשתה את הקאווע שלי עד שיבוא מילך הנה".

כאשר שמעו אנ"ש דברים ברורים אלו יוצא מפורש מפי המגיד הקדוש, התפזרו הקהל לחפש ברחובות לראות מאיפה יגיע מילך, כדי שיוכלו חיש מהר להגיד הבשורה שהנה הוא בא, אולם עבר איזה זמן ולא בא. אחרי איזה זמן הנה ראו מרחוק בטרם יגיע אליהם כי אמנם מילך כבר הולך ובא, באו בשמחה אל המגיד והגידו לו. אולם המגיד ענה כי עדיין לא יוכל לשתות את הקאווע עד שיגיע לפניו.

כאשר בא מילך לחדרו של המגיד, הכריז המגיד עליו ואמר "בעבור העקשניות שבך נתקררה לי הקאווע". והעם העומדים עליו לא ידעו פשר דבר, על איזה עקשניות מדבר המגיד.

אח"כ כאשר יצאו כולם מחדר המגיד, הפצירו הקהל במילך שיגיד להם פשר דבר. אז סיפר להם מעשה שהיה כך היה.

אחרי שתפסוהו החיילים והעללוהו על העגלה, עוד תפסו יהודי אחר, וישבו שניהם יחדיו והנה סוסי העגלה מיהרו ורצו במהירות עזה מא, ופתאום ראה בין החרכים של העגלה, והנה איזה איש עם זקן לבן הולך במתינות סמוך להעגלה והיה הולך ביחד עם העגלה, וזה היה דבר נפלא, כי בודאי סתם איש רגיל

מבשר ודם לא יוכל לילך במתינות וביחד עם העגלה זו שהיתה מהירה כ"כ, וגם ראה שהחיילים השומרים אותם אינם רואים אותו, לכן ידע שפיר כי הוא בודאי איזה איש אלוקים או איזה מלאך מה"ש, ואולי אליהו הנביא זל"ט. והנה פנה אליו זה האיש ואמר לו "מילך, קפוצ למטה מן העגלה" אולם מילך מיאן בדבר באומרו "לא אקפוצ מן העגלה עד שתרשה גם ליהודי היושב עמי פה לקפוצ מן העגלה וינצל גם הוא" אז נעלם האיש ההוא, אחר כמה רגעים חזר והפציר בו שוב שיקפוצ מן העגלה, אולם מילך עומד בשלו, שאם אין ניתן רשות ליהודי השני עמו ג"כ לקפוצ אינו זו ממקומו. שוב נעלם האיש הפלא, ואינו. ואחר עוד כמה רגעים חזר האיש ועוד הפעם שואג "מילך, קפוצ למטה מן העגלה" וחזר מילך וצעק שאינו קופץ עד שמרשה גם להשני לקפוצ רק אז הסכים האיש ואמר יהי כדברייך אולם תקפוצ כבר. רק אז קפץ מילך עם היהודי השני שניהם ביחד מן העגלה בלי שיראום החיילים ובלי שיתרחש להם דבר. וזה שאמר המגיד שמשום שהתעקש כ"כ זמן, לכן נתקררה לו הקאווע. כששמעו הקהל מידה נעלה זו ממנו, איך שהשליך את נפשו מנגד ומיאן להציל את עמו, בעבור הצלת נפש יהודי אחר מצפרי הצבא, לכן מאז והלאה כינוהו בשם "חסיד".

(כ"ק מרן אדמו"ר מהר"ש מבאבוב וצוק"ל "שבט מישראל")

במוצאי יום תענית עשרה בטבת בשנת תשמ"ג, בא לבקרו (אל כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנז זי"ע) האדמו"ר רבי שלום נח מסלונים זצ"ל במעונו אשר בקרית צאנז בירושלים. פנה האדמו"ר מצאנז אל האדמו"ר מסלונים והתנצל, כי הדיבור קשה עליו מחמת חולשתו, על כן הוא מבקש מהאורח החשוב שיאמר דבר מה.

פתח האדמו"ר מסלונים וסיפר לפניו: מעשה בהרה"ק רבי ישראל מקאזניץ בעל 'עבודת ישראל', אשר למרות היותו חלוש וידוע חולי כל ימיו, הפליג והגיע לזקנה ושיבה שלא כדרך הטבע. שאלו אותו תלמידיו כדרך ששאלו בגמרא (מגילה כח ע"א) את רבי נחוניא בן הקנה "במה הארכת ימים?" סח להם המגיד: "אימתי משלים אנוש את חייו? הוי אומר ברגע שסיים את תפקידו עלי אדמות, הרי לכל אדם יש תפקיד בחיים, ואנכי כל אימת שהשלמתי את תפקידי והתקרב יומי, הייתי מקבל על עצמי תפקידים נוספים ומשימות חדשות בעבודת הבורא וממילא לא היתה אפשרות לקחתני מן העולם, כיון שעוד היה לי מה לפעול למען כבוד שמים בעלמא הדין..."

לשמע הדברים נהרו פני האדמו"ר מצאנו והפיקו שמחה. לכשיצא האדמו"ר מסלונים מעל פניו, לחש האדמו"ר מצאנו למשב"ק ר' יהושע וייצענבלום: "הנמצא כזה איש חכם ונבון אשר הטיב כל כך כדיבוריו המעטים לקלוע אל המטרה..."

(לפיר האש)

אני זוכר שכ"ק מרן אדמו"ר (ה"בית אברהם) זי"ע היה אומר בשם אדמו"ר מקאזניץ זי"ע: נקי יהיה לביתו שנה אחת. שכאשר אדם מתנהג בשנה הראשונה כך יהיה לביתו תמיד.

(ברכת אברהם (סלונים) ח"ב)

כבוד ידידנו המופלג הר' צבי הירש ראפפורט משמש בקודש לפני כ"ק אדמו"ר (שליט"א) [הרה"ק רבי ישראל זי"ע] מטשרטקוב, סיפר לי ששמע זאת כמה פעמים ממרנא כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה הרד"מ מטשארטקוב, שסיפר מאת הקדוש הר"י זצ"ל מקאזניץ, והוא:

פעם היה איזה מוכסן שהיה נוסע כפעם בפעם להרה"ק רבי ישראל זי"ע המגיד מקאזניץ. ישב בכפר אחד והחזיק הארענדע בשם כמה שנים, וזה היה פרנסתו. פעם אחת שלח אדון הכפר להביא לפניו את אותו המוכסן, ובבואו, סיפר האדון למוכסן כי יש לו בת אשר על אף שכבר היא גדולה והינה שומעת היטב, אינה יודעת לדבר ואינה מסוגלת להוציא דיבור אחד מפיה.

וכבר הביא כל הרופאים המפורסמים ועסק בכל מיני רפואות ופיזר עליהם ממון רב, ואחר כל הנ"ל עדיין אינה מדברת ולא הועילו לה. והנה זה עתה שמע, כי ישנו בין היהודים איזה רב גדול הנקרא המגיד רבי ישראל מקאזניץ, ואומרים עליו כי יוכל לרפא חולים ולהושיע לכל אחד בדבר הנצרך לו. ועל כן צוה הפריץ להמוכסן שישע אל אותו רב ויבקש ממנו רפואה עבור בתו האילמת, והיה, אם יביא לה תרופה, מה טוב, כי אז ירבה עמו טובות ויזכור לו זאת, אמנם אם לא יביא לה ישועה, רע ומר יהיה גורלו, כי ידיחנו מפרנסתו חלילה.

המוכסן היה מוכרח לציית גזירת האדון הנ"ל, ונסע להרב הקדוש וביקש מאתו שירחם עליו שלא יהיה נדחה מפרנסתו, ויברך את בת האדון הנ"ל שתוכל לדבר, וגם שע"י רפואתה יהיה נגרם קידוש שמו יתברך ושם עבדיו הנביאים בעולם. המגיד הקדוש נעתר לבקשתו וצוה למשמשו שיביאו לו בורשטינן וכשהביאו לו הבורשטינן לחש עליהם איזה לחש המסוגל לאותו ענין ונתן הבורשטינן להמוכסן הנ"ל וצוה לו שיתנם להאדון ויגיד לו שיעשה שרשרת

מהבורשטינן הללו ותתלה הנערה את השרשרת על צוארה ולא תסירם מעליה בשום פעם, ועל ידי כך תוכל לדבר כאחד האדם.

המוכסן לקח את הבורשטינן בשמחה וחזר לכפר מגוריו, וכשהגיע לכפר הלך לבית האדון ונתן לו את הבורשטינן ומסר לו את דברי הצדיק כי יתן הבורשטינן בשרשרת ונתן הנערה האילמת את השרשרת על צוארה ועל ידי השרשרת תוכל לדבר מכח הלחש שלחש הצדיק על הבורשטינן. מיד קרא הפריץ לבתו ונתן לה את הבורשטינן לתלותם על צוארה, ואכן מיד כשלבשתם החלה לדבר כראוי כאחד האדם.

מובן הדבר שהאדון הנ"ל שמח על כך שמחה גדולה עד שאמר לאסוף את כל ידידיו ומכריו לערוך בפניהם סעודה כיד המלך, ולספר בפניהם על אודות כוחו הגדול של הרב, אשר הצליח לעשות את הבלתי יאומן. וממחשבה למעשה קרא אדון הכפר למשרתיו וצוה עליהם להזמין את כל אדוני הכפרים הסמוכים ואת כל הנכבדים והכמרים שבאיזור שיבואו להשתתף במסיבה הגדולה שתערך לכבוד רפואתה הפלאית של בתו האילמת.

בשעת המסיבה סיפר הפריץ לכולם איך שהרב מקאזניץ שלח לו אלו הבורשטינן שלחש עליהם לחש, ועל ידי זה הוחזר לבתו כח הדיבור. כל האדונים והכמרים המה ראו כן תמהו.

כומר אחד מהם שהיה שונא ישראל ורשע עריץ, בלבו נתקנא קנאה גדולה מזה, היתכן שהיהודי שהוא נבזה ושפל בעיניו, יעשה דבר גדול כזה שכל הדוקטורים הגדולים לא יכלו להושיע לה, ונתייעץ בלבו הרע וגנב הבורשטינן מעל השולחן, ולא נודע היכן הם. חיפשו בכל הבית ולא נמצאו, חזרה הנערה לחוליה ושוב לא יכלה לפתוח פיה לדבר דבר כמלפנים, ונתהפכה שמחת האדון לתוגה. בראותו זאת קרא הפרץ שנית למוכסן וסיפר לו צרת הבת, וצוה עליו שוב ליסוע אל הרב מקאזניץ שישלח לו בורשטינן אחרים כראשונים, ואם לא יביא המוכסן בורשטינן אחרים הרי הוא ובני ביתו עומדים בסכנה גדולה וכו'.

המוכסן לא רצה להטריח הצדיק עוד הפעם, אך בחוסר ברירה יצא לדרכו לקאזניץ, בעומדו לפני המגיד הקדוש זי"ע התחנן לפניו שיתן לו שנית כפעם הראשונה, כי אם לא הרי נגמר דינו ליסורים נוראים בגופו ובממונו.

המגיד הקדוש נעתר לו גם הפעם וכה ענה אותו: הנה ללחוש על בורשטינן חדשים אינני יכול, אמנם אוכל לגלות לך מקומם של הבורשטינן הקודמים, כי הנה

אותו כומר גנבם מעל השלחן מחמת קנאתו בך, והנה הם עתה בבית פלוני בחדר פלוני ובמקום פלוני, ונתן לו המגיד סימנים מובהקים על מקום המצאות הבורשטינן, הכל בפירוט מבואר היטב. והנה אם חפץ האדון של הכפר שלך ילך למקום הנ"ל ויקח הבורשטינן שלו ואז תחזור בתו לדבר, ושיהיה נזהר לשמרם היטב.

וכן הוה, כי חזר המוכסן לביתו ואמר להפריץ ככל הברים אשר דיבר אליו המגיד הקדוש, והפריץ הלך עם אנשי חילו למקום הבורשטינן כפי שגילה להם המגיד הקדוש, ומצאם שם. וכשלבשתם בתו חזרה לדבר כראשונה. ע"כ המעשה הנורא מהרב הקדוש מקאזניץ זצ"ל.

כאשר סיפר מרן אדמו"ר זי"ע הרד"מ בזה"ל: פלא הוא בעיני, כי את מקום הבורשטינן הגנובים היה המגיד מקאזניץ יכול לגלות, וללחוש על בורשטינן חדשים לא היה יכול ללחוש.

(הגה"צ אבד"ק זברזא וזינקוויץ זצ"ל 'סיפורי צדיקים החדש')

פעם היתה שאלה בעניין עגונה, והגאון בעל ישועות יעקב זי"ע כתב תשובה להתיר העגונה, אך בתנאי שהמגיד מקאזניץ זי"ע יצטרף להיתר, כשקיבל המגיד מכתב הישועות יעקב כתב המגיד תשובה לאיסור, כי מזה התוספות שמביא הישו"ע ראה להתירה מוכח להיפך והיא אסורה, ולבסוף כתב המגיד וסימן יהיה לו שהצדק עמו כי כשיקבל מכתב זה יגיע גם בעל העגונה, מכתב המגיד נתעכב בהבי דואר, וכשקיבל הישועות יעקב מכתב המגיד הגיע גם בעל העגונה.

(אוצר ישראל)

יש בקבלה איזה לחש לעין הרע מהמגיד מקאזניץ זי"ע, להחזיק הי על הדפק ולומר אויף ר' ישראל בן פערל'ס כוונה דער קאזניצער מגיד האט אזוי געהייסן, [על הכוונה של ר' ישראל בן פערל המגיד מקאזניץ צוה כך].

(אוצר ישראל)

בעירה אחת גר יהודי שלא היה לו זש"ק ל"ע, כששמעו ממופתי המגיד מקאזניץ זי"ע, יעצה לו אשתו שיסע ג"כ אליו, האיש היה איש פשוט ומגושם ולא שמע אף פעם מאדמו"ר"ם, עכ"ז שמע לקול אשתו ונסע לקאזניץ, המגיד נתן לו ברכה ולשנה נושע בבן זכר, פעם נחלש היחד מאד רח"ל, וכאמור היה אביו איש מגושם ולא איכפת ליה מה שנעשה עם הילד, אך אשתו ביקשה ממנו שיסע להמגיד מקאזניץ להזכיר את הילד לרפואה שלימה, ונסע להמגיד.

המגיד נתן את ברכת קדשו אך לא הוטב להילד וראו ממש שהילד נגוע רח"ל, אביו הלך מהבית ואמו לא משה ממיטת הילד ובכתה בדמעות שישלח לו השי"ת רפואה שלימה, ונרדמה לי מיטתו של היל, וראתה בחלומה איש חיל עומד ליד הילד ובידו צנצנת ונותן מהצנצנת לילד, והתחילה לצעוק והקיצה וכבר לא ראתה את האיש חיל, אך מיד אחר שקיבל היל הרפואה הוטב לו ב"ה והבריא לגמרי.

אח"כ נסעה להמגיד מקאזניץ וסיפרה לו שלא הוטב ליל מברכתו, רק אח"כ נרמה וראתה בחלומה איש חיל נעמד ליד הילד ונותן לו איזה רפואה, כששמע זאת המגיד אמר אזוי אזעלנער אבעל הבית צו היילין קינדער (ככה איש חיל בעל הבית לרפאות ילדים). וציוה המגיד להמשמש שילך על הקבר של החיל (המגיד הבין כבר איזה איש חיל) וידפוק עם מקלו על קברו ויאמר שהמגיד מקאזניץ ציוה עליו שיבוא, ואכן בא החיל להמגיד, ושאל אותו המגיד איזה זכות יש לך לרפאות ילדים, אני לא מכיר אותך לאיש רם המעלה,

וסיפר לו החיל ששרת בצבא אצל פאניע (המלך של רוסיה) הרבה שנים, וכבר לא ידע כלום מהיהדות רח"ל, אך את זה ידע שהוא יהודי כי כך נרשם בהפנקס שלו, ויותר מזה לא ידע.

פעם כשהלך עם חבריו חיילים הגויים על הדרך, פגעו באיש יהודי עני וחיפשו ומצאו אצלו שבעים רובל, וגזלו הגויים ממנו את המעות, החיילים פחדו שלא יתוודע שהם לקחו המעות כי אז יקבלו עונש והחליטו לתלות את היהודי, כי לכולם היה נחשב בעיניהם לתלות יהודי ואכן עשו כך, כשראיתי זאת התחיל לפעות בליבי נקודה יהודית (דעם אידישן פונק) ונחבאתי, וכשהלכו הגויים יצאתי ממחבואי וחתכתי את החבלים והצלתי את היהודי, וגם נתתי לו מעות והלך לו חופשי בדרכו.

הגויים חזרו להמחנה וכשמנו את החיילים ראו שחסר חיל אחד, ושאלו עליו אז חזרו הגויים למקום שתלו את היהודי ומצאו אותו. כשראו הגויים מה שעשה פחדו שלא ימסור אותם, אז לקחו אותו ותלו אותו במקום היהודי רח"ל, והיות שמסר נפשו והציל יהודי פסקו לו גן עדן, אך במה היה יכול לעסוק בגן עדן כי לא למד כלום בחיים, אז נתנו לו מתנה שיהיה שליח לרפאות חולי בני ישראל.

(אוצר ישראל)

שמעתי מכ"ק אדמו"ר מקאזניץ שפעם א' אמר המגיד תורה, ואחר אמירת התורה צוה לתת לעקיף ויין שרף, ואמר שיודע שהרבה אנשים היה להם הרהור תשובה,

וקיימו ומלתם את ערלת לבבכם, וא"כ היה ברית מילה, וצריכים לשתות יין שרף:

(ספרן של צדיקים)

סיפר הרב הצדיק ר' משה יוסלע זצוק"ל מגריצא, בן לאותו צדיק וקדוש הרב ר' חיים מאיר יחיאל זצוק"ל ממאגליניצא,

אשר פעם אחת בימי פורים, בא כפרי אחד עני, לעיר קאזניץ, לשמוע מקרא מגילה, כי הכפר ההוא היה מהסביבות השייכים לקאזניץ, והלך לבית המדרש, ושמע קריאת המגילה, מפי המגיד הקדוש, והוטב מאוד בעיניו, ונהנה מאד ונתמלא שמחה, ואחר התפלה, נתן לו המגיד שלום ואמר לו הלא אתה מכפר פלוני השייך לי ומדוע לא נתת לי משלוח מנות, ולא ידע מה להשיב, כי לרש אין כל בבית, אפילו לחם לפי הטף, ואיך יקדם פני המגיד הקדוש במשלוח מנות,

ובתוך כך אמר לו המגיד הקדוש, הנה פורים היום בא אתנו ותטעום מעט משקה, והלך לבית המגיד ונתנו לו שם יין שרף ומגדנות, ומרוב שמחה אשר זכה לשתות בבית המגיד יחד עם החברייא קדישא וגם היין ישמח נהפך לאיש אחר, והרהיב עוז בנפשו, והלך אל הגביר ר' ליטמאן יונה ז"ל, אשר היה סוחר יין וכאשר בא לבית הגביר הנזכר אמר בקול שמח פורים טבא, ואמר להגביר הנזכר הנה אני מבקש ממעלתכם שתתנו לי בהקפה בקבוק יין טוב ובטח אשלם לכבודכם ואם לאו הלא פורים היום, והסוחר הנזכר נתרצה לדבריו ונתן לו ואחר כך הלך אותו הכפרי גם לחנות אחד ואמר ג"כ בקול שמח פורים טבא וביקש שיתנו לו בהקפה שנים שלשה פאמיראנצען גם כן בדרך זה שבטח אשלם ואם לא אשלם הלא פורים היום וג"כ נתנו לו וכאשר היה לו כל אלה רץ בשמחה גדולה אל המגיד הקדוש ונתן את הבקבוק יין והפאמיראנצען, ואמר זה אני נותן משלוח מניות, ואמר לו המגיד, טוב עשית ותזכור שבכל פורים תביא משלוח מנות כאשר יתנהגו כל בני הישובים,

ויהי אחר הדברים האלה יישב עצמו הכפרי, הנה בני ביתי עטופים ברעב ואינם יודעים כלל משמחת פורים, הנה אראה לשמח גם אותם, והלך אל המוזג המוכר יין שרף ואמר גם כן בקול שמח פורים טבא, וביקש שיתנו לו בהקפה מדה יין שרף ובטח אשלם ואם לא אשלם הלא פורים היום, וגם כן נתן לו, והלך להאופה גם כן בנוסח זה... ולקח ככר לחם, והלך לחנות גם כן בסגנון זה, ולקח איזה דגים מלוחים, ויהי כאשר היה לו כל אלה, מיהר חיש לביתו,

ויהי כאשר בא פתח הבית, ענה בקול רם פורים היום פורים היום ואשתו ובני ביתו כאשר לא הסכינו באלה

ולא ראו אותו במצב כזה שיהיה מלא שמחה חשבו שאולי נשתגע חס ושלום כי לא ידעו מה היה לו, אך מהרה שם לפניהם את הלחם ואת הדגים ואת היין שרף ואמר להם אכלו ושתו וייטב לבכם כי פורים היום, והמה לא מרו את דברו, ומלאו פקודתו ואכלו ושתו וגם הוא עמהם, וכאשר גם הם שתו איזה ואיזה כוסות, נתמלאו גם המה ששון ושמחה, ויקומו כלם לרקד, ויענו כולם בקול פורים היום ורקדו כך עד איזה שעות בלילה,

ובתוך כך והנה קול דופק בפתח ושאלו מי זה, ושמעו קול ערל א', ואמר הכפרי לאשתו אל תפתח כי פורים היום ולא יבוא ויפריע את שמחתנו, אבל הערל לא פסק מלדפוק, ואמרה לו אשתו כמדומה שערל פלוני דופק אשר תמיד דרכו ליתן לי תפוחי אדמה וכדומה לכן אפתח לו, ויהי כאשר פתחה הדלת והערל בא אל הבית מוכה ופצוע ומגואל בדם כהרוג, ותיכף רחצו אותו, ונתנו לו כוס יין שרף, ופת לחם, ויאכל וישת ויאמר החייתני כי כפסע היה ביני ובין המות, ויספר להם, כי בנו יחידו אשר כתב לו בצוואתו כל רכושו והונו, הכהו עתה מכת מות, וישלך אותו החוצה, ולולא הם שפתחו לו, היה מת וגוע מהקור אשר נגעה עד לבו, וגם מגודל כאב המכות, ועתה אשר בני נהפך עלי לאכזר ורוצח, ואתם רחמתם עלי, הנה אראה לכם עוד מטמון ואוצר אשר היה בדעתי לגלות לבני סמוך למותי, וכעת אגלה אותו לכם, ואני נותן זה לכם במתנה, ולא יהיה לבני חלק בו, והלך הערל עם הכפרי, תיכף אל היער, והראה אותו כי תחת אילן פלוני ופלוני מונח המטמון,

וכעבור איזה ימים, מת הערל מן המכות אשר הכהו בנו, כי מכות מות הכהו, והלך הכפרי אל היער, בלילה, וחפר במקום המסומן, ומצא הון רב, ונתעשר הרבה מאד, ובא אל המגיד כאחד הגבירים, ובכל פורים היה אצל המגיד הקדוש ונתן משלוח מנות כיאות, והיה העשירות לו ולזרעו אחריו:

(ספרן של צדיקים)

שמעתי מכבוד קדושת אדמו"ר זיצוק"ל מקאזניץ, שפעם היו עושים הנערים בתשעה באב שחוק עם זריקת אבנים וכדומה, ואמר המגיד הקדוש רבונו של עולם אם לא נחא לך האיך אנו נוהגים ביום זה טול אותו מאתנו:

(ספרן של צדיקים)

פעם היו ביחד, הרב הקדוש היהודי זצוק"ל מפשיסחא, עם הרב הק' ר' יהודא ליב הרב מזאקילקוב, מחבר ספר ליקוטי מהרי"ל, אצל המגיד הקדוש בקאזניץ,

בשבת קודש, והיהודי הקדוש והרב מזאקילקוב לא היו נוחים זה לזה כידוע, לכן כאשר ישבו יחד, אל שלחן המגיד הקדוש, בליל שבת קודש, לא דברו זה לזה, ולא נתנו שלום זה לזה, וכאשר בא המגיד הקדוש, בליל שבת קודש, אל השלחן לעשיית קידוש, ולומר שלום עליכם כנהוג, והנה אך בא אל השלחן, אמר המגיד הקדוש, הנה אין כאן המלאכי שלום, ואיך נאמר שלום עליכם, ויצא ונכנס לחדרו, ולאחר זמן מה בא שוב אל השלחן, ואמר שוב, הנה המלאכי שלום עוד אינם ואיך נאמר שלום עליכם, ושוב נכנס לחדרו, וכן היה הפעם ג' והבין הרב היהודי הקדוש, כוונת המגיד, שעליו ועל הרב מזאקילקוב, מרמזים הדברים, ותיכף אמר הרב היהודי הקדוש, אל הרב מזאקילקוב שלום עליכם בתקיעת כפים, וענה הרב מזאקילקוב, ואך עד אחר השבת, ותיכף אמר המגיד הקדוש שלום עליכם וקידש: (ספרן של צדיקים)

אמר הרב הקדוש אאמו"ר הרה"ק המגיד מקאזניץ זצלה"ה הגם שיש להבורא מלאכים ושרפים ואופנים, וכל מלאך יש לו אלף פיות ואלף לשונות, ואין לשער גודל השבח והשירה היוצא מהם, ועם כל זה כביכול אינו מקבל שום תענוג מזה רק מעם קרובו ישראל קדושים, והיינו כשאיזה אדם מישראל עומד בתפילה, יהיה באיזה כונה שיהיה, אם יאמר רק ברכה אחת בכל תפילתו בכוונה אמיתית ומקירות ליבו, זהו עיקר שעשועיו ותענוגו ית"ש כביכול, ומטה אוזן לקבל תפילתו כביכול.

(קהלת משה)

שמעתי מפי הרה"ק אדמו"ר מו"ה חיים זאנוויל אברהמוויטש זצ"ל מריבניץ, שהגיד על גודל רוממות קדושת הרה"ק רבינו ישראל המגיד מקאזניץ זי"ע בעל עבודת ישראל, שכששותין לחיים ומכריזין את שמו, ישראל בן פערל, זה מסוגל לרפואה שלימה, כן הגידו צדיקי ומצוקי ארץ.

(אמרי דבש)

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

הרה"ק רבי קלונימוס קלמן עפשטיין הלוי זי"ע
ה"מאור ושמש"

תק"א – ב' דר"ח תמוז תקפ"ג

רבינו הרה"ק רבי קלונימוס קלמן הלוי עפשטיין זי"ע
נולד בק"ק ניישטאט עיר חדש בשנת תקי"א בערך
לאביו הירא ושלם מו"ה רבי אהרן הלוי ז"ל שהיה
שריג למשפחה המיוחסת בישראל עפשטיין שעם
אבותיה נמנו גדולי הראשונים כדוגמת הרא"ה ז"ל
מברצלונא תלמיד הרמב"ן ורבינו זרחיה הלוי ז"ל בעל
המאור ועו'.

דבק ברבינו קוה"ק הר"ר אלימלך זי"ע, ויצק מים על
ידיו, בצווי רבו נסע ג"כ להרה"ק המגיד מזלאטשוב,
וכמו"כ נסע אל הרה"ק הר"ק זושא מאניפאלי זי"ע ואל
הרה"ק מבארדיטשוב שאף החשיבו כתלמידו. כי
כשהיה רבינו עוד ילד קטן בא פעם אחת
הבארדיטשובר לעירו. ובשעת תפלתו של
הבארדיטשובר ז"ל עמד רבינו תחת הטלית שלו והביט
בפניו. ותנועותיו הק' עשו פעולה רשומה בנפש הילד
מאוד עד שהלך וגדל מאוד. ונעשה רועה ישראל.

אחרי הסתלקות רבו קוה"ק מליזענסק זי"ע, המשיך
להסתופף בצל צדיקי דורו ואף התבטל לכאלו שהיו
חבריו תלמידי הר"ר אלימלך זי"ע, וביחוד נתרבק
להרה"ק הרבי ר' מרדכי מנעשכין זי"ע ולהרה"ק החוזה
מלובלין זי"ע.

בשנת תקמ"ה בהיותו כבן ל' החל במצוות רבו הרבי
רבי אלימלך זי"ע, לנהוג עדת חסידים בקראקא, והוא
היה הראש וראשון להפיץ את תורת החסידות
בקראקא, ואח"כ עבר להנהיג בעיר לידתו ה"ה
ניישטאט.

הרה"ק ה"דברי חיים" העיד שהכיר ג' צדיקים שהיו
בבחינת אדם הראשון קודם החטא, ואחד מהם ה"ה
רבינו ה"מאור ושמש"

את שם ספרו "מאור ושמש" נתן הרה"ק הארי' דבי
עליאי, והתבטא שהוא כיון שבכוח הספר ליטול נשמה
מגוף האדם לכבסו וללבונו כבריה חדשה.

בשנת תק"פ נפל למשכב, וכך המשיך בעבודתו
הקדושה מתוך יסורים, ונלב"ע כבן ע"ב שנה, ביום ב'
דראש חודש תמוז תקפ"ג לפ"ק ונטמן בעיר קראקא.
זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

✽

כשהיה בגיל ארבע שנים בלבד זכה רבינו זי"ע להיות
מרואי פניו של הרה"ק מבארדיטשוב רבי לוי יצחק זי"ע
בעל קדושת לוי והוא עצמו בערוב ימיו סיפר על כך
לתלמידיו מעשה שהיה כך היה הקדושת לוי התבטא

פעם על רבינו זי"ע שהוא תלמידו למרות שמעולם לא
שיחר פניו ולא הסתופף בצלו ורבינו התפלא כיצד
יתכן שאותו צדיק ישנה ח"ו מן האמת לבסוף נזכר
שבהיותו פעוט בן ארבע בניישטאט שלחתו אמו
להתפלל שחרית תחת פיקוחו של המלמד בחדר
ונתנה בידו כעך שיסעד בו את לבו אחרי התפילה,
בדרך המשיך וסיפר ראיתי שהתכנסו אנשים רבים
באמרם שהצדיק מזליכובא בא בגבולנו ואף אני רצתי
עם כולם להתקרב למחיצתו שכחתי את החדר ואת
התפילה, ובמשך כל זמן תפילתו עמדתי מתחת
לטליתו משסיים הצדיק תפילתו הרגשתי ברעב
ואכלתי את הכעך לפני שהתפללתי, אחר כך נקף לבי
אותי מה עשיתי וקבלתי על עצמי לחזור בתשובה
ולהיות יהודי ירא שמים, צדק איפוא הקדושת לוי
באמרו שהנני תלמידו.

✽

איש יהודי אשכנזי ה' בניישטאט (פוילין) ושמו ר'
אהרן הלוי עפשטיין. איש תמים ה' בדורותיו בן תורה
וירא ה' אבל עני ואביון ל"ע. מקורו נובע מגזע רבינו
אהרן הלוי מבארצלונה, בעל החינוך, ומגזע רבינו
זרחיה הלוי, בעל המאור. כולם אהובים ויראי שמים
האמונים עלי תורה בהפלגה יתירה, ויולד ר' אהרון
עשרה בנים, וגם בנות היו לו.

לערך בשנת תקי"א זכה והוריד לעולם הזה את נשמת
הכהן הגדול רבי אלעזר בן חרסום, (לפי עדות החוזה
מלובלין זי"ע) עטוף בלבוש ולד זהיר מאיר כשמש. ויקרא
שמו בישראל קלונימוס קלמן, וכינויו קלמיש'ל.

בוצין בוצין מקטפיה הוי ידוע, והחכם הרואה את
הנולד, בקל ה' יכול להכיר כי לגדולות יוצר. אביו
מפאת עניותו כי רבה לא היה ביכלתו לתת אותו לפני
מלמד, אלא כבשאר בניו שם ה' מבטחו וסמך
שבגדלותו ימצא לו ריע נאמן ואז יעשה תשלומין לימי
ילדותו.

יומא חד דיבר איש אחד על לב ר' אהרן אוהבו ויאמר
לו, "שמע בקולי איעצך ויהי אלקים עמך. הלא מתא
ניישטאט מצער היא וקשה למצוא פרנסה, ובכן ביש
מזלך בה. הנה עיר הבירה קראקא קרובה לנו, המלטה
נא שמה ותחי נפשך ונפשות ביתך כי בבטח תמצא
שמה איזה עסק להתפרנס ולא תיבעי לחיות ברעבון
ובדחק. ואף כי ישיבת כרכים קשה לשאר דברים, הלא
חיך קודמין, ואדם מיגרר בתר המקום שפרוטתו
מצויה לו שמה". וייטב הדבר בעיני ר' אהרן. ויאמר, "כן
דיברת, הלא מזוני לאו בזכותא תליא אלא במזלא,
ומשנה מקום משנה מזל". ויקם ר' אהרן וביתו עמו
ויסע לקראקא ונתיישב שמה, ובסייעתא דשמיא עשה

לו מסחר מלאכת אפייה ועשה בה כדי חייו. בעת ההיא
הי' קלמיש'ל בר חמש שנים.

ויהי היום לשנה הבאה הביע קלמיש'ל להוריו כי נפשו
איותה לסייע על ידם במכירת הכעכים (בייגעל).
ותאמר לו אמו, "בני היקר, אל תלך בדרך החוצה מנע
רגלך מנתיבתה, והלא אין לי נעלים לפעמיך ואיככה
אוכל וראיתי כצאתך לבושת ולכלימה". ויען הילד,
"מאי איכפת לך בבושתי, הלא לצורך פרנסה אין
בושה אף לפשוט נבילה בשוק, עשי נא עמדי חסד
וקורת רוח ותרשני לסייעך בפרנסה, ואם תעזבני היום
ללכת, יומים אעזבך. תמיר עזב אעזוב עמך". ותרא כי
מתאמץ הוא ללכת ותחדל לדבר אליו. והוא יצא לו
יחף עם הכעכים ויעמוד לפני בית הכנסת הגדולה
שבקראקא, ובחריצות וזריזות מכר את הכל והביא
טרף לביתו ושימח את הוריו. כראות אביו זריזותו
ומהירותו שאל לו אי בכחו ללכת עוד למקום אחר.
"ודאי" ענה הנער בשמחה רבה. ויצו עליו אביו לילך
לפני בית מדרשו של הב"ח למכור שם שארית
הכעכים, ויעש כן בהתלהבות.

ככה נהג קלמיש'ל ימים רבים לשבוע רצון הוריו בלבב
שלם. ויהי בימי ערפל בחורף, והנה לפתע באמצע
ממכריו על האבות, מטר רב שוטף על פני חוצות.
למען לא להצטנן נכנס קלמיש'ל לתוך פרודור בית
המדרש של הב"ח עם כעכיו. וישמע קול בני אדם
נוצחים ומתווכחים זה עם זה בפנים בית המדרש. ויהי
כאשר תום ממכרו נכנס פנימה בסקרנות וראה מחזה
מוזרה. אנשים חשובים מתקוטטים, זה זועק "פשוט
ברשב"ם הוא ככה", וזה צועק "איפכא ומתוספות לי
הוכחה". קלמיש'ל הטה אזנו כאפרכסת ועיניו השנונות
צופות אל תוך פיהם, ולא הי' יכול לזוז משם עד
תומם, ונפשו התענגה מאד מדבריהם אף שעדיין לא
טעם טעם חדר. מן היום ההוא והלאה בכל יום ויום
זירז את עצמו ביתר שאת ורץ כצבי במכירת הכעכים
במוקדם האפשרי, וקבע עתים ללכת לבית המדרש,
והוא יושב פתח האוהל כמבין ומאזין מביט ומקשיב
לקול דברי אלקים חיים בעונג רב.

יום אחד ניסה ליכנס לבית המדרש, והנה החדר מלא
על גדותיו. המרא דאתרא מו"ה אברהם הורוויץ עומד
על גבי הבימה ומשמיע פלפול לפני העם. הילד נדחף
בכל אוננו אל תוך החדר, קפץ על ספסל והציץ אל פני
הרב שעה ארוכה.

סמוך לו עמד איש עשיר אחד ותלמיד חכם, ושמו ר'
מרדכי גוטגאלד ויפלא הדבר בעיניו במכירו את הנער
הבא דבר יום ביומו לבית המדרש, אשר גם עכשיו

אינו נלאה מלעמוד על ספסל ומביט בפני הרב
בהתרכזות כאלו הי' מבין כלום, ותמה מה טיבו של
ילד זה. בגמר הדרשה פנה אליו ויקראהו בשמו
המפורסם בעיר, "קלמיש'ל, מדוע אתה עומד לבדך
כאן. לך לך הביתה לישן. רצייתי לשמוע את כל
הדרשה, ענה הילד. חיוך עבר על שפתי האיש, וישאל
לו "מה לך אצל פלפול מחודר, כלום אתה מבין איזה
ענין מהדרשה. עלבוננו של האיש כיאב לו להילד,
והשיב לו בתוקף, "ברצוני לחזור לכם את כל הפלפול
מהחל ועד גמירא. ופתח ואמר את כל הדרשה מלה
במלה לא הפיל דבר וחצי דבר מכל הענין.

והאיש משתאה מחריש לדעת אי בהקיץ הוא או
בחלום, ובהשתוממות נפתעה שאל, "הגיד נא לי,
תלמיד של מי אתה ובאיזה חדר אתה לומד. ויען,
"כעת עדיין לא הלכתי בחדר ולא למדתי אף פסוק
חומש, יען כי אין לאל ידי אבי להחזיק אותי אצל
מלמד. ולכן אנכי מסייע ונטפל לעושי מצוה לעשות
צדקה בכל עת לעזור לאבי למכור הכעכים למען יוכל
לפרנס את ביתו. כשמוע האיש את דבריו נוסף לו
תמוה על תמיהתו ויהי הדבר בעיניו לחידה סתומה.
הכי מדרך הטבע הוא זה, ילד קטן שאפילו חומש לא
למד, יחזור בעל פה פלפול ארוך מני ים. ויאמר בלבו,
"אין זה כי אם שנתחנן מהשי"ת במוח נפלא דלא
שכיחא, ובלתי שום ספק שאם ילמוד אצל מלמדים
טובים לאילנא רברבי יתעבד ויהא חריף ועילוי גדול.

חבל על האי שופרא דבלי. חכם לב לקח מצות, תיכף
ומיד קם וילך לבית ר' אהרן האופה, ויאמר לו, "הן כל
יקר ראתה עיני בנך הקטן המוכר כעכים בשוק. תמה
אני עליך ידידי, מה זה ועל מה זה אין אתה נותן
בחדר על יד מלמדים לעסוק בדברי תורה. בלב נשבר
ענה לו ר' אהרן, "גדול עוני מנשוא אבל מה אעשה
ולדאבוני קיפחה פרנסתינו ואנו עושין רק סיפוק
צרכנו ולא פש גבן ולא מידי שנוכל לפרוע שכר
להמלמדים.

ויאמר לו האיש, "יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך
ויהא כפליים לתושיה. הנה יש לי בת קטנה בת חמש
שנים מעוטרת בכשרונות נעלים ומדות תרומיות
ושמה מילכה ראדל. אם תתן לי את בנך לחתן למען
בתי היקרה, אז אלביש אותו בגדי כבוד לשבת ויו"ט
וחול ואתן אותו לידי מלמדים טובים שעקבו שכרם
עלי ואתנה, ואי"ה ביום חתונתו אתן לו מוהר עשרת
אלפים רייניש לנדוניא. וכל כך למה, כי ראיתי שראשו
נמלא טל, ואזהר בבני עניים שמהם תצא תורה, וקים
לי בגויה שעדיין לגאון".

ר' אהרן שמע, אך ויהי הדבר בעיניו כמתעתע, כי מה לתבן את הבר ואין עניות במקום עשירות. וסלקא אדעתיה דהנגיד הנכבד קא בדח ביה ופטומי מילי בעלמא נניהו. אבל בשעה שהאיש הושיט את ידו לכיסו ומשך מתוכה מאה רייניש ומסרם לו באמרו, "הבה קנה לבנך מלבושים נאים מתוקנים", שוב ידע ר' אהרן כי אין כאן לא בדיחה ולא שיחה. לא ארכו הרגעים ושתי טיפי מרגליות היו תלויות לאהרן בזקנו, דמעות של חדוה היו. אז ישיר ר' אהרן ויאמר לאמר, "אין די מילין להודות לכם על רב טובכם, ישלם ה' פעלכם ותהי משכורתכם שלימה מעם ה' אשר הבאתם בני לחסות תחת כנפיו ית"ש. אף כי בני מסייע יש בו ממש בפרנסתי בחריצותו, אפילו הכי כל חפצים לא ישוו לערך התורה. בכל לב ארנן שהזמין אתכם הקב"ה לידי והנני מסכים בבירור על השידוכין, דודאי מה' יצא הדבר הזה, עשיר ורש נפגשו עושה שניהם ה'. וידבר על לב אשתו ונגמר הדבר בכי טוב ושתו יי"ש לחיים ולששון אבל "ווארט" עדיין לא עשאו, כי רצו להמתין עד כי תגדל הנערה ובשאלת פיה ותאמר הן. ויהי ממחרת לקח ר' אהרן את קלמיש'ל לחיית ויעש לו בגדי משי יקרים מאד כאשר צוה עליו מחותנו להגיד שבחו של אהרן שלא שינה להחזיק מן המעות לעצמו. קלמיש'ל התחיל לילך לחדר, ויהי כאשר פתר העשיר כן ה' כי בכל יום ויום הלך הנער הלך וגדול בכח תפיסתו המהירה ובזכרונו הנפלא עד כי גדל מאד על כל בני גילו, והכל העידו עליו פה אחד כי עדיו לגאון ולתפארת.

כה עברו השנים, ובהיותו בן שנים עשר במספר נתפרסם לעילוי צעיר באין בכל העיר תלמיד חכם ובקי כמוהו, ושמעו הולך בכל הגליל בקלא דלא פסיק. כשמוע עשיר אחר מנער פלא הלזה, נפשו חמדה בו לקחת אותו לחתן עבור בתו. אך לנגדו עמד העשיר המהפך בחררה שכבר הבטיח לתת עשרת אלפים רייניש. ויקנא בו מאד, וילך אל ר' אהרן ויאמר לו, "הן אמת כי מחותנך הבטיח ליתן עשרת אלפים לנדוניא לבנך, אבל מאי הנאה אית לך בזה ועורך דל וביתך ריקם מכל. ועתה אם שמוע תשמע בקולי, הנני מוכן להחזיר למחותנך כל ההוצאות שהוציא על בנך עד הנה, על מנת שתשתרך אתי, כי גם לי בת יקרה מושלמת במעלות נשגבות. וגם אני מבטיח ליתן נדוניא עשרת אלפים, ולא זו אף זו שאוסיף לך מן דילי עוד עשרת אלפים ככר כסף צרוף אחרים כנגדן להיות בידך לעשות לך מסחר ולהתפרנס בריוח ולא בצמצום בנחת ולא בצער ויהיו מזוויך מלאים מפיקים מזן אל זן. שא עיניך וראה כי מחותנך גרמא בנזקין, כי לקח

את בנך ושלחו ללמוד במנוחה, ואותך עזב לאנחה, כי מוכרח אתה להסתובב בכבודך ובעצמך בשווקים וברחובות במכירת מעשה מאפה תנור. לא כן אנכי אטיל מלאי לכיסך ותו לא תיבעי לעמול ביגיעה. ואל תשיבני כי ירא אתה פן יזמין מחותנך לדין, דהא גילוי וידוע לכל דעדיין לא ה' שבירת הקערה שהוא הסטימותא שבשידוכין, ולית דין אפילו אתחלתא דאתחלתא דשידוכא ואין לו מקום לגבות ממך מאומה".

ר' אהרן אדם ישר הוי, ויען ויאמר, "הן אמת כי להוט אני אחרי ממון להחיות את ביתי ולתת מרגוע לנפשי המודאגת והצעתך הטובה כמים קרים על נפש עיפה היא לי, אמנם אין חבין לאדם אלא בפניו ולא אוכל לעשות דבר עד אם אגלה סודי למחותני. ובדידיה תליא מילתא, כי באם יאות גם הוא לתת לי אותו סכום כמון, אז ודאי לו משפט הבכורה, ואם לא יסכים אז שפיר תזכה בדבר ואיהו דאפסיד אנפשיה".

וילך ר' אהרן למחותנו ויספר לו את אשר קרהו כי דעת אחרת מקנה אותו קרן ותשלומי כפל. ויאמר המחותן, "הנה נא ידעתי את מכאוביו דילך והצדק אתך ליזיל בתר בתרא למען רבות פרנסה. אלא שגם אנכי אעשה כדברייך ואתן לידך סכום הנ"ל.

ברם אכתי איכא למיחש שמא היום או למחר בא יבא ברנה איש אחר ובידו פי שנים סך זה וא"כ אין לדבר סוף. לכן הטא אונך ושמע, הן בעוד איזה שבועות יהא קלמיש'ל בר מצוה, נעשה נא החתונה בשעה טובה ומוצלחת תיכף אז כשנעשה גדול וראוי לקידושי דאורייתא לכולי עלמא".

והסכים ר' אהרן ויעשו את החתונה אז. והואיל והכלה עדיין לא הגיעה לימי נערות, קיבל בה אביה קידושין. למחרת השבעת ימי המשתה פרסא האשה הקטנה סודרא אמצחה ותלך לבית ספר, ור' קלמיש'ל הלך לבית המדרש ללמוד ויאמר לשטן גירא בעיניך, וללא רחיים על צוארו עסק בתורה בדעה צלולה בהתמדה נפלאה. וכן בכל יום ויום וילכו שניהם יחדו זו פונה לחדר וזה פונה לבית המדרש. לאחר זמן מה ילדה מילכה ראדל לר' קלמיש בת אחת.

(המאור ושמש"ה הרה"ח ר' חיים דוד באקאן)

∞

שנים עברו ועולם כמנהגו נוהג. יומא חד נתפרסם בעיר כי הרבי ר' אלימלך מליזענסק עובר דרך קראקא ויתפלל שמה שחרית. אבל לא רבו אנשים הדורשים בשלומו, שכן קראקא עיר שכולה מתנגדים היתה. אך ר' קלמיש'ל בדורכו מפתח ביתו והי' מחשב ללכת לבית המדרש, היו רגליו מוליכות אותו לבית הכנסת של

בעל המגלה עמוקות זי"ע מקום בה התפלל עמוד העולם מליזענסק. נכנס ותיכף נעץ עיניו בהצדיק הקדוש ותו לא הוי מצי לזהם מעליו. פניו המזהירות של אותו צדיק זרחו אל תוך נשמתו באור חדש של אהבת השם. כה עמד על עמדו שעה כה עמד על עמדו שעה צדיק זרחו אל תוך נשמתו באור חדש של אהבת השם. ארוכה והתפעל מאד מתפלתו ועבודתו בהתלהבות ודביקות עצומה כבן המתחטא על אביו ועושה לו רצונו. ונתקשר ר' קלמיש להאי רעיא קדישא בעבותות אהבה ולא הסיח דעתו ממנו כל אותו שבוע.

ותחל רוח ה' לפעמו ולבו אומר לו, "קלמיש, מאי התכלית. בליזענסק יושב קדוש וטהור ועושה רצון אביו שבשמים, ומפי השמועה כי רבים בוקעין בה בדרכו מכונים בשם "חסידים", ולומדים מאתו יראת ה' טהורה, ואהבתו בדביקות נורא. לומדים כיצד מתפללים וכיצד מקדשין שביעי כראוי לו. כיצד לומדים תורה לשמה, וכיצד מקיימין בכל דרכיך דעהו. הלא זו הדרך ישכון אור. ואתה קלמיש יושב כאן בדד ואין לך חלק ונחלה בכל אלה. לך לך מארצך ומבית אביך וסע אל הארץ אשר יראה אותך הרבי כי אך פרי לצדיק אך יש אלקים שופטים בארץ. הלא בהיות הרבי הכא לא ראית אפס אחוז אחד מן החמישים מעבודתו. סע לליזענסק על הימים טובים הבאים ותקבל פני הרבי ברגל."

אבל ידע ר' קלמיש כי אין הדבר קל ועוה"ב נקנה ע"י יסורין. כי בעת ההיא ה' קראקא עיר המוקף חומה ומיבעי הרשאה מטעם המדינה לעבור את הגבול מהגמוניא להגמוניא. וכיון שהוא, לא היתה הורתו ולידתו בקראקא, ה' הדבר מסובך בקישוים שונים. ויגלה את מצפוני לבבו לאשתו. ותען לו אשתו, "אי משום הא לא איריא. הן ידעת אם לא שמעת כי אבא שלי הוא מ נגידי העיר, ומחמת חשיבות ערכו בידו לפעול בקל ככל העולה על רוחו. לך נא לביתו והוא יעמוד לימינך."

ויקם וילך לבית חותנו ויספר לו את שאלתו ובקשתו. חותנו בשמעו את דבריו קרא בזעם, "נרפה אתה נרפה על כן אתה אומר לילך לזבוח לאילקים מתוך עבודת החסידות ולהפרד מלימוד התורה הצריכה עמל ויגיעה רבה. קלמיש, הסר הדבר מלבך ושכח את הכת הזה המניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, ותמשיך הלאה בהתמדת התורה לעשות לנו ולהוריק נחת רוח כימי קדם."

בראש כפוף חזר ר' קלמיש לביתו ושח לאשתו כי לא הועיל כלום. עדות ה' נאמנה כי איזה אשה כשרה, זו

העושה רצון בעלה ומבטלת רצון אחרים לפני רצונו. מילכה ראדל פיה פתחה בחכמה ותורת חסידות על לשונה לאמר, "עצתי אמונה, תקפוץ בלילה על גבי החומה ותרד לחוץ לארץ ואנכי אשליך תרמילך עם חפציי הנחוצים מעל לחומה.

ובנוגע צידה לדרך וכסף לנסיעה בדרך הממעטת את הממון, הנה מטפחת ראשי יקרה היא מפנינים שנקבעו בתוכה. אתנה אותה בידך ואלביש מטפחת פשוטה וזולה, ואתה תתן מטפחתי למשכון ביד פלוני ותלוה עליה מנה יפה ותלך לדרכך. ואני בבואי לבית הורי, אספר כי ברחוב הן חטפי ודידי חטפי גנבים הסודר מעל ראשי". שש בעלה על אמרתיה כמוצא שלל רב. בלילה רץ להגדוד ובאלקי דילג שור ואשתו סייעתו על ידה, ויצא מעירו בלילה ההוא שמח וטוב לב.

ויהי ממחרת לעת ערב, באתה האשה לבית הוריה באמרה שנחטף סודרה מעל ראשה, ונעשה רעש ובהלה על הגניבה. אבל כאשר הלילה בוש ונתאחד ור' קלמיש לא בא לבית לסעודת הערב, וילכו לחפש אותו בכל בתי מדרשות בחיפוש אחר חיפוש וילאו למצוא אותו, צרות אחרונות משבחות את הראשונות, ונשתכח מעשה המטפחת ונעשה רעש גדול כי נעלם ר' קלמיש. ותהום כל העיר, והוריו פרצו בבכיות ויללות וימאנו להתנחם עד כי הדבר נגע ללבה של האשה ולא יכלה להתאפק, ותגלה את הדברים כהווייתן באזני אביה והורי בעלה, כי נסע לליזענסק אל הרבי ר' אלימלך מרוב געגועין שנכספה וגם כלתה נפשו לחצרות הרבי, ולא יחזור עד אחר כלות הימים טובים. מן המותר להביע רוגזן של ההורים והיטב חרה להם על שנחטף האברך החרוף לאותה כת המבלים את הזמן בדברים של מה בכך ואין תורתן אומנתן. מאד מאד הרע להם המעשה אבל לא יכלו עשות מאומה עד שובו חזרה לביתו, ואז נקום ינקם.

ר' קלמיש הלך לדרכו ובדרך בואכה ליזענסק ויעבור דרך עיר לאנצוט מקום שגר בעת ההיא הרבי מלובלין זי"ע. ההשגחה סיבבה שפגש בו החוזה, ור' קלמיש, הכרת פניו ענתה בו כי הוא גברא רבה בהיותו משכמו ולמעלה גבוה והדרת פנים מזהירה. ושח אתו החוזה והפציר בו לשבת אצלו על שבת קודש. השיב לו כי אם ימלא כל משאלותיו יסכים לשבות אצלו להיות עמו. ודרש ממנו בכתב שנים עשר שאלות. החוזה הביט בתוך השאלות ואחר רגעים אחדים השיב לו כי איזה מהם ביכלתו למלאות, ובנוגע השאר, הנה אם הי' יכול לאכול כל כך כהרבי ר' אלימלך אז הי' יכול למלאות כולם. ר' קלמיש השתומם על הדברים ואין

מבין. ושמר את הדבר. ויפרד ממנו ויסע הלאה לזיענסקה.

בהגיעו העירה לא פנה לעסקיו אלא הלך תיכף לבית מקדשו של הרבי ר' אלימלך, ומצא את הרבי ר"א אוכל אז ארוחת הערב. והנה לפני הרבי מונח לחם גדול מאד וקערה גדולה עם אוכל והרבי אוכל רובו ככולו בקדושה ובטהרה. לבסוף שייר פרוסת לחם וישא משלו ויאמר: "שמעו נא רבותי, אל תלמדו ממני לאכול מעט ולשייר כלום אלא חייב איניש לאכול הכל כאשר לכל למען לרכוש עוד כח לעבודתו ית"ש ולזכות עוד פרוסת לחם להיות לה עלייה בעבודת הבורא ב"ה. אנכי לא אכלתי אלא המעט הזה, יען וביען כי דרכי היתה לשבת בתענית בימי בחרותי, על כן תשש כוחי מלאכול הרבה, אבל אתם לפום חילכם תאכלו". ועיני ר' קלמי'ש רואות והבין דברי החוזה כי אין מקרא יוצא מידי פשוטו.

אחר הסעודה פנה ר' קלמי'ש ללכת לבית הרבי, אבל לא הניחו אותו ליכנס אליו. ויתבונן לטכס עצה כיצד להתקרב להרבי, ויעמוד אחורי הדלת. פתאום נפתח הדלת ואיש יצא מחדרו הקדוש, אבל הרבי ישב שקוע ברעיונותיו ולא השגיח החוצה לעומת ר' קלמי'ש. ר' קלמי'ש אשר קרבתו יחפץ נצטער בדבר, ועלה בדעתו לסייע להביא עצים להסיק את תנורו של הרבי ועל ידי זה יתקרב אליו דרגא בדרגא. וילך להמשמשים ליקח הרמן ורשותא. וימצא חן בעיניהם והתירו לו. אז ישמח לב מבקשי הרבי וילך בהתלהבות דמצוה ככהן העורך עצים על גבי המערכה, ותעלוזנה כליותיו, כי הי' ידוע דמי שזכה לשמש את הרבי אפילו פעם אחת הי' זכיה רבה, אור זרע לצדיק ולישרי לב שמחה.

וירא אותו הרבי ר"א ויאמר לו, "שלום עליכם, מי אתה ומאין באת ומה מעשיך כאן. ויען, "אני קלונימוס קלמן מעיר קראקא ומטרת ביאתי היא ללמוד אצל הרבי". ויאמר הרבי, "אין אני לומד עם תלמידים". והרבי סגר את עיניו תפוס בהרהוריו, והנה ר' קלמי'ש נצב עליו שעה מרובה ולא זז ממקומו. משפתח את עיניו וראה איש עומד לפניו, וישאלהו עוד הפעם, "שלום עליכם, מי אתה ומהיכן ומה שאלתך פה". והוא מענה רך משיב כמעיקרא. והרבי חזר ואמר, "איני לומד עם תלמידים". אחר אמר לו, "אם ברצונך להיות אצלי משרת תוכל להשאר כאן בכל הכבוד". ויאמר הנני.

אחר זמן מה אמר ליה הרבי ר' אלימלך, "קלמי'ש, תסע לזלאטשוב להסתופף בצל כנפי ידידי הרבי ר' מיכלי". ר' קלמי'ש בשמעו כי הרבי מראה מקום הוא לו לאן ליסע, שמח שמחה גדולה בראותו כי הרבי הקדוש

מעלהו על דעתו וחושב מחשבות איה מקום כבודו ליסע ובודאי לטובתו מצוה לו כן, ויסע לזלאטשוב ושב שם על שבת קודש. אחר שבת אמר ליה הר"ר מיכלי שישאר אצלו עוד שבת אחד, וכן עשה.

ממחרת השבת השנית כשקיבל ממנו ברכת פרידה אמר ליה הר"ר מיכלי, "חזור בך לזיענסק ותגיד נא להר"ר אלימלך בשמי שאין לו הרבה כר' קלמי'ש". הלך חזרה לזיענסק ועשה בתמימותו כאשר צוה עליו הר"ר מיכלי זי"ע. והר"ר אלימלך קירבהו מאז מאד, ויקבל עליו ר' קלמי'ש מרותו של הר"ר א ונעשה רבו המובהק שרוב חכמתו למד הימנו.

(המאור ושמש"ה הרה"ח ר' חיים דוד באקאן)

מכח התקרבות יתירה זו זכה רבי קלונימוס קלמי'ש לעקוב אחרי כל תנועה של הצדיק שהיתה בבחינת תורה שלמה בספרו על התורה פרשת כי תצא ד"ה או יאמר גדילים השני אנו קוראים לדוגמה שכותב: ראינו לאדמו"ר הרב הקדוש רשכב"ה מו"ה אלימלך זצוק"ל כי תיכף בעת שניער משנתו ואז בקול רעש גדול היה מדבר אל לבו ואומר על נפשו אוי לך כי כלה הזמן בשנתך ועיניך כאלה נתאפשרו לו הודות לך שזכה לשמשו.

בספר חקל יצחק למוה"ר יצחק אייזיק מספינקא הי"ד פרשת במדבר מביא ששמע מאביו האמרי יוסף זי"ע, שפעם השתוקק רבי קלמי'ש"ל לשמש את רבו לילה אחד כדי לראות סדר עבודתו וביקש רשות על זה ונתן לו ויהי כחצות הלילה בשמעו שהרבי כבר עוסק בעבודתו הקדושה הכין עבורו כוס תה ולקח בידו להכניס אל חדרו אולם בפתחו את הדלת ראה זקן אהר שמראהו נורא יושב אצל הרבי ונגרוב פחד ורעדה נסוג לאחור והכוס נפלה מידו והתה נשפך משחלפו שעות מספר השב לעצמו הרי עדיין לא שתה הרבי חמין והכין מחדש כוס תה והכניס אל הצדיק פנימה ולא ראה אצלו אף אחד שאל אותו הרבי מדוע התאחר כל כך סיפר רבי קלמי'ש"ל מה שאירע לו בפעם הראשונה חזר הרבי ושאל האם הספיק לכל הפחות להביט בפניו של אותו זקן והוא השיב שמרוב פחד לא הביט לעברו כלל לשמע דבריו הגיב הנועם אלימלך במילים אוי לו לבן שאינו מסוגל להביט בפני אביו כי אותו הזקן היה אברהם אבינו ע"ה.

ובנ"א: מביא סיפור זה אדמו"ר הגה"ק מצאנז זי"ע בפתיחת הזמן בישיבה וז"ל: אזכיר עובדא נוראה ששמעתי מש"ב הרה"ק מפריסטיק זצ"ל. הנה תלמידיו הקדושים של הרבי ר'

שיאמר להם מה היה בחדרו באותו בוקר בשעות שלפני התפילה שמיטתו ריחפה באויר והחדר היה מוקף באש.

השיב הרבי ר' אלימלך, הלא זה היה אברהם אבינו ע"ה, דיברנו אודות קטע נועם אלימלך (מיר האב"ן זיך ביידע איבער גישמיסט א שטיקל נועם אלימלך).

(כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מצאנו זצוק"ל בפתיחת הזמן, ג' ניסן תשד"מ, "צאנו" אדר תשנ"ט)

שמעתי מפי הרה"צ מו"ה אהרן משה לייפער ז"ל מחוסט ששמע מפי זקנו הרה"ק אדמו"ר רבי ישראל יעקב לייפער זצוק"ל מחוסט ששמע מפי אביו הרה"ק רבינו מרדכי מנאדבורנא זי"ע, שפ"א כאשר הסתופף הרה"ק רבינו קלונימוס קלמן מקראקא בעל מאור ושמע זי"ע בחג הסוכות בצלא דמהימנותא של רבו הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע והנה בערב יו"ט אחר הצהרים אמר לו רבו, קלמיש תניח עצמך לישן כדי שלא תרדם לעת ערב עכ"ז פקודת רבו הק' שמרה היה רגיל לירדם לעת ערב עכ"ז פקודת רבו הק' שמרה רוחו והניח א"ע לישן וישן די כל צרכו.

והנה לעת ערב כאשר נכנס להסוכה נפלו חבלי שינה על עיניו ותנומה על עפעפיו והשינה דחפתו עד שלא היה יכול לעצור השינה מתוך עיניו ונפל עליו תרדמה וישן, ורבו העירו בכל פעם ואמר לו קלמיש שלאף נישא והוא היה מתנמנם ומתעורר נים ולא נים תיר ולא תיר ובעודנו מתנמנם למחצה ראה איך שרבו הק' עומד על רגליו ואומר אזמין לסעודתי אושפיזין עילאין אברהם יצחק ויעקב וכו' והנה נכנסו להסוכה אבות הקדושים וראה והבחין שהיו מלובשים בזיידענע קאפטע"ן עם סטראקעס.

[וכתב בס' דברי חיים בדרוש לסוכות ידוע שאבות העולם המה האושפיזין הבאין לסוכה והנה הן אמת שבאים האבות מלובשים לתוך הסוכה וכמבואר בספרים הקדושים ומש"ה מזמנים להם מקום וכו' עכ"ל]

(אמרי דבש)

בספרו על התורה פרשת בלק בדיבור הראשון מספר רבינו גופו דברים ששמע בעצמו מפי הרבי ר' אלימלך זי"ע כששאל אותו ביחוד אחיו הצדיק המפורסם בוצינא קדישא רבי משולם זושא זללה"ה אחי למד לי זה שאתה פועל נסים ונפלאות ומעשים נוראים שאוכל גם כן לפעול כך, והוא כופל ומציין הייתי אז אצלם כששאל אותו, עוד הרבה ענינים הביא בספרו ממה שקיבל מרבו פה אל פה ידבר בו כאשר מצא את רבי קלמיש"ל כלי מלא מחזיק ומי כמוהו מחכים את רבותיו

אלימלך זי"ע החליטו פעם אחת שלא יניחו לשם אדם זר לשמש את רבם הקדוש, רק הם עצמם ישמשוהו, כדי שיוכלו לעקוב בעצמם אחרי כל תהלוכותיו והנהגותיו הק' בכל שעות היממה, והטילו ביניהם גורלות על חלוקת כל התפקידים, ובחלקו של הרה"ק בעל מאור ושמע זי"ע נפל להכין כוס משקה חם ליתנו להרבי ר' אלימלך קודם התפילה.

בשעות שקודם התפילה היה הרבי ר' אלימלך יושב בחדרו בהתבודדות גמורה ולשום ילוד אשה לא ניתנה רשות להכנס אליו אז, והרה"ק בעל מאור ושמע היה יושב בחדר הסמוך וכוס המשקה מוכן ומונח על הכירה, וכשהיה הרבי ר' אלימלך פותח את דלת חדרו, היה ממחר להגיש לו את הכוס, והרבי ר' אלימלך היה נוטל לחדרו ונועל הדלת אחריו. לצורך כך היה בעל המאור ושמע נעור כל הלילה, כי לפעמים פתח הרבי ר' אלימלך את חדרו באמצע הלילה ולפעמים רק לפנות בוקר, והיה ממתין מוכן ומזומן לרגע שבו יפתח הרבי את הדלת ויוכל לשמשו ללא שהיות.

פעם אחת אירע שתרדמה קלה נפלה על הרה"ק בעל מאור ושמע בשעות שהמתין שהרבי ר' אלימלך יפתח את דלת חדרו, וכשנעור מתרדמתו נבהל מאד כי חשש שמא פתח הרבי את הדלת באותם הרגעים שנרדם, ולא ידע לשית עצות בנפשו מה יעשה, מחד גיסא גדל צערו עד מאד בחושבו שמא ביקש הרבי את כוס המשקה ולא קיבלו בשעה שנצרך לו, ומאידך גיסא גדול היה מוראו להיכנס לחדר רבו בשעה נשגבה זו, שבה לא ההין שום ילוד אשה להכנס שמה, וכה חכך בדעתו עד שנתיישב ואמר לנפשו, הנה על הספק שמא ביקש הרבי את כוס המשקה ולא נתתיו לו, או שמא עדיין לא פתח את דלת חדרו כלל, מוכן

אני להסתכן ולהיכנס לחדרו אפילו אם על ידי כך ח"ו אאבד ב' עולמות, ובלבד שלא יחסר להרבי ר' אלימלך כוס המשקה.

וכאשר נפלה בלבו הכרעה זו ניגש אל חדר הרבי ר' אלימלך, ויהי כאשר פתח את הדלת כדי סדק צר בלבד, התעלף ונפל ארצה. לקול נפילתו מיהרו להגיע אליו בני הבית ששהו בחדרים הסמוכים והקיצוהו מעלפונו.

מאוחר שאלוהו מדוע התעלף, והשיב כי תיכף כאשר פתח את הדלת ראה את הרבי ר' אלימלך שהוא שוכב במטה והמטה מרחפת באויר, וסמוך לו עומד איש גבה קומה והם מדברים זה עם זה, ובעת דיבורם יוצאים מפיהם לפידי אש בכל פעם, וכל החדר מלא אש סביב. תלמידיו של הרבי ר' אלימלך היו רגילים לשאלו כל מה שרצו לשמוע, ובאותו היום בשעת הסעודה בקשו

אף הוא העריץ את רבו הרבי ר' אלימלך זי"ע הערצת פלאים נדירה ולא עוד אלא שכמעט השווה אותו לרבינו הבעש"ט זי"ע בדורו כפי שמצטייר ועולה מדבריו פרשת אמור בדיבור הראשון והיה העולם שמם עד שבאו שני המאורות הגדולים לעולם הבעש"ט הקדוש ואדמו"ר הרב רבינו אלימלך נשמתם בגנוי מרומים והם פתחו שער לה' צדיקים יבואו בו ועינינו הרואות אשר עדיין זורח בעולם אור קדושת שני המאורות הנ"ל.

כיוצא בזה כתב במקום אחר בספרו רמזי רות בדיבור הראשון בדורות שהיו קודם הבעש"ט זצוק"ל אף שהיו עוסקים בתורה ועבודה מכל מקום לא שמו לבם לתקן וכו' עד שעיר וקדיש מן שמיא נהית הוא הבעש"ט ז"ל ואחריו בא הרב הקדוש רבינו אלימלך ז"ל והם פתחו השער לה' ובימיהם התחילו להתעורר פרחים וציצים בתשובה.

כן הוא מתאר בפרשת דברים ד"ה או יאמר הרביעי איך שהרבי ר' אלימלך זי"ע עמד פעם אחת לפני ביתו וסבבוהו בני אדם בעגולה וסיפר איזה מעשה באיזה ענין לפנייהם וכל אחד ואחד מהם היה לבו נשבר על י"ב קרעים וכל אחד מהם סבור היה שסיפר המעשה הזאת עבורו ביחוד ומרמז על מעשיו אשר לא טובים.

הוא לא חיפש אצל רבו השגות וגילויים או מדרגות והשפעות כדבריו בפרשת ויחי ד"ה ויקרא ובעוד מקומות בשם הצדיק מנסכיו זי"ע שיש הנוסעים אל הצדיק ללמוד איך מתפללים כראוי ויש מי שנוסע כדי ללמוד תורה לשמה, אולם הכיוון העיקרי הוא לבקש את ה' לידע ולהיוודע ממצאות אלקותו יתברך,

מסופר כי בשובו לקראקא מן הנסיעה הראשונה בליזענסק שנמשכה י"ג שבועות אסר עליו חותנו רבי מרדכי דריסת רגל בביתו כי היטב חרה לו על חתנו העילוי שנתפס לחסידות הלך רבי קלמיש"ל וישב שבועות אחדים בבית המדרש כשרעיתו מביאה לו אוכל לשובע נפשו ניסו טובי העיר לשכך חמת חותנו מעליו ופייסו אותו בדברים נכוחים עד אשר ניאות לדבר עמו שאלתו הראשונה היתה מה למדת בליזענסק, רבי קלונימוס קלמן השיבו במענה רך שלמד שמה דרך ישרה בעבודת השם וכמו כן דרך נכונה בלימוד לאמיתה של תורה כשהלכו לביתם והסבו יהי' לסעודה התעניין שוב רבי מרדכי מה למד בליזענסק וחתנו הסביר לו כי למד לדעת כי יש אלקים בארץ השתומם רבי מרדכי וקרא מה רבותא הלא כל יהודי פשוט אומר זאת, אולם רבי קלמיש"ל השיבו מיניה וביה אמת הכל אומרים ככה אבל בליזענסק

למדתי להרגיש זאת בפועל בחינת מבשרי אחזה א' לוה.

וכאשר חותנו הוסיף לתהות על קנקנו כשהוא שוטה בפניו קושיא חמורה בתוספות אותה שאל כבר לטובי בעלי תריסין בקראקא מבלי שידעו לתרץ אותה התפלל לשמוע תוך כדי דיבור תירוץ קולע שיצא מפי רבי קלמיש"ל החסיד בבהירות ובשום שכל כמי שנהירין לו כל שבילי דשמעתתא בראותו כך חדל רבי מרדכי להתנגד לדרך בה בחר חתנו העילוי.

מקובל שרבי קלמיש"ל ניגש בו ביום לתכריך הכתבים שלו חידושי תורה בחריפות ובקיאות וביער אותם מן העולם באמרו שרק אחרי שזכה לבוא במחיצת רבו הקדוש בליזענסק אפשר שיחדש חידושים לאמיתה של תורה.

לימים נסתבב מן השמים שהרב דמתא גילה שרבי קלמיש"ל בקי גם בזוה"ק ויד ושם לו בסתרי תורה כאחד הגדולים הרב שהיה מקובל ותיק ונהירין ליה שבילי דרקיעא עמד משתאה מול האברך המצטנע בסתר המדרגה ואין איש מיהודי קראקא מעלה בדעתו שכבר נכנס לפרד"ס לולא שגזר עליו בתורת מרא דאתרא להשיב על שאלותיו ולהבהיר לו ענינים סתומים שנשגבו מידעתו.

לפי שמועה אחת סבל רבינו מהתנגדות לדרכו גם בבית אביו כאשר התאספו פעם בני המשפחה יחדיו ביומא דפגרא וכל אחד מאחיו הלומדים השמיע דברי תורה וחידושים כמיטב יכלתו העיר מישהו פתאום כי קלמיש"ל שלנו במקום להשמיע פלפולא דאורייתא 'לך ויסיק את התנור' כפי שלמד אצל רבו בליזענסק, אותה שעה הרגיש רבי קלונימוס שחובה מוטלת עליו להודיע כמה גדול כוחם של החסידים בלימוד התורה באשר הם לומדים בלא היסח הדעת מנותן התורה יתברך שמו, ופתח לדרוש על אתר בסוגיות הקשות בש"ס דברים מופלאים שהעמידו בצל את שאר החידושים והראו בעליל מה רב גדלו וגבורתו במלחמתה של תורה.

וכתורתו כן תפילתו מיום שהתקרב לחסידות נתן את נפשו לעבוד את בוראו עבודה שבלב זו תפילה רבי קלונימוס התפלל בלהב בסערת נפש כפי שכתב בספרו פרשת תזריע ד"ה או יש לפרש שאי אפשר לאדם שמתפלל בדביקות שיתפלל בלא תנועות ויש אשר בעת דביקותו בתפילה אוחו עצמו בראשו שכמעט רוצה לעקור שערות ראשו,

הרה"ק רבי אברהם מרדכי מפינטשוב זי"ע שכאשר הזכיר שם ה' יצא מפיו לפיד אש וכיוון אז הכוונה שכיוון הכהן הגדול ביום הכיפורים בעשיית העבודה.

∞

במקורות אחדים מסופר על שהותו במחיצת הצדיקים הרה"ק רבי זושא מאניפולי זי"ע אחיו של רבו הנועם אלימלך, הרה"ק רבי ברוך ממעזיבז זי"ע, הרה"ק רבי משה מפשעווארסק זי"ע הרה"ק רבי מנדלי מרימנוב זי"ע א הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זי"ע בעל האוהב ישראל, הרה"ק רבי דוד מוייסליץ זי"ע והסבא קדישא מראדושיץ זי"ע,

אף בשנים מאוחרות נסע לפרקים אל עמיתיו מבית מדרשו של החוזה כדוגמת הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זי"ע הרה"ק רבי מאיר מאפטא זי"ע בעל אור לשמים והרה"ק רבי שמואל מקארוב זי"ע

∞

מביקורו אצל הרבי רבי זושא זי"ע מסופר שישב בשולחנו והקשיב כשהוא מפרט והולך את חטאי כל המסובים לשולחנו שהכיר ברוח הקודש כדרכו בקודש דהיינו מבלי להזכיר את שמם אלא כמדבר אל עצמו אוי לך זושא כך וכך עשית כשהגיע אליו והוא נקי משמץ של פגם רמו לו הצדיק בדרך האמורה שאינו נזהר בהילוך ד' אמות לפני שנטל ידיו אחרי שינה של צהרים

רבינו זצ"ל שאל אותו הלא אין חיוב מצד ההלכה להיזהר בזה אולם הרבי ר' זושא זי"ע השיבו שעובד האלקים חייב לנהוג בכגון דא לפני משורת הדין

∞

מביקורו ברימנוב מסופר שהרבי ר' מנדלי קרא פעם אחת באמצע עריכת שולחנו כל מי שאינו שומר הברית אל יסב אל שולחני וכולם ברחו בבהלה רק רבינו זצ"ל נשאר יושב במקומו ויאמר בעניונו אני כבר בא בימים אנא אברח וארוץ.

∞

עוד מסופר ששאל ברימנוב את משרתו של הצדיק הוא הרה"ק רבי צבי הירש זצ"ל שיגלה לו כיצד מצליח לעמוד בתפילה מתוך מחשבה זכה אני בקי בכל כוונות האריז"ל ומכווין לבי לקראת התפילה כראוי, ובכל זאת עד שאני מגיע לברוך שאמר, מפריעות לי כוונות זרות באמרי ברכות השחר וסדר הקרבנות, ואילו אתה שאינך בקי בשמות וצירופים אין דבר מעיק עליך, ועל כך השיבו רבי צבי הירש גם בי הן פוגעות אלא משאני מוציא מפי את שתי המלים הראשונות אדון עולם מיד נגוזות כולן.

∞

וסיפר החסיד ר' אהרן מרקוס ע"ה שרבינו התפלל פעם בבית המדרש מגלה עמוקות בקראקא בהתלהבות כזאת עד כי נדמה היה שיעקור את הסככה שלפני ארון הקודש מבסיסה והמתנגדים הצליפו אז על אצבעותיו עד שפך דם אך הוא לא הרגיש בכך כי לבו גם בשרו ירננו לאל חי.

∞

בספרו פרשת וישב ד"ה ויאמר אליהם מבאר רבינו זצ"ל שיש בישראל כמה מיני צדיקים יש שהם בעלי מדות טובות ויש שהם גדולים בתורה ולכל אחד מהצדיקים מתחברים בעלי אסופות ללמוד ממעשיהם ולתקן עצמם הגם שבודאי טוב מאוד ההתחברות הלז אמנם העיקר להתחבר עצמו לצדיק כזה שיוכל לתקן נשמות ישראל ולקשרם בשרשם העליון לאביהם שבשמים, בהתאם לכך קיבל עליו את הרבי ר' אלימלך זי"ע לרבו המובהק מתוך התבטלות גמורה אליו בכל חלקי נר"ן, עם זאת יצא בהסכמת רבו ובברכתו לבקר בהיכלם של עוד צדיקים רועי ישורון שהמשיכו את דרך החסידות מיסודו של הבעש"ט.

לדבריו נסע להסתופף בצלם כדי לשמוע וללמוד מפיהם פירושים לתורת רבותיו, בהרבה מקומות בספרו הזכיר רבינו זצ"ל ממראות הקודש שזכה להן בהיכלי הצדיקים האלה נזכיר לדוגמה מה שכתב בפרשת וירא ד"ה וירא השלישי בעיני ראיתי זאת שהיו צדיקים בעת שבאו לדביקות גדול והיו מדבקים עצמם בעולמות עליונים עד שכמעט היו מתבטלים ממציאותם ולא היו יכולים כמעט להישאר בזה העולם עד שהיו צריכים להגשים את עצמם באיזה דבר גשמי שיביטו על איזה דבר וכו' או שיסתכלו באיזה איש ובזה יתגשמו עצמם מעט ויוכלו להוריד עצמם מדביקותם ולהישאר בזה העולם.

יש והוא מצטט דברים שקיבל במסורה מגדולי הדור איש מפי איש כמו שמעתי מאדמו"ר רבן שכבה"ג מו"ה יצחק מלובלין זצוק"ל ששמע מרבו הקדוש מו"ה בערוש זצ"ל ממעזריטש, שמעתי מפי אדמו"ר מוה"ר אלימלך זצוק"ל שאמר בשביל הרב ר' בער מראוונא שאמר בשם הבעש"ט או שמעתי מאדמו"ר בוצינא קדישא מו"ה יעקב יצחק הלוי מק"ק לובלין שאמר בשם הגאון איש אלקים מוה"ר שמואל שמעלקי זצוק"ל אב"ד ניקלשבורג.

∞

אחרי הסתלקות רבינו זצ"ל נמצא כתוב בחומש שלו בכתב ידו שהשיג ח"י מדרגות ואחת מהן שבהיותו בפינטשוב עם החוזה דלובלין זצ"ל ביחד עם י"ב צדיקים לובשי לבנים בשבת והתפללו שמה בבית הכנסת עתיק יומין זכה לראות בעל תפילה הוא

בעת ההיא הי' מנהגו של ר' קלונימוס לאסוף מנין ולהתפלל בביתו בימות השבוע. פעם אירע סיבה ולא הוי מצי להתפלל בביתו. הלך והתפלל באולם בית הכנסת הישן שהיתה כנגד ביתו על יד ההויכער גאס. ולא רצה ליכנס פנימה לתוך חדר הכנסת להתפלל שמה, יען התפלל נוסח ספרד כנוסח החסידים, ובבית הכנסת הי' הנוסח אשכנזי כמנהג הרמ"א משם, אלא עמד בפרוזדור. באמצע התפלה באה אליו נשמה והתמרמרה לפניו שנתגלגלה בעולם זה מאות בשנים בלי תיקון וצער גדול מנשוא. ויאמר ר' קלונימוס, "אנכי לא אדע מה אעשה ומה אתה דורש ממני, לך לגדול אחד אולי יוכל לעזורך" ושלחה לדרכה. אחר רגעים אחדים חזרה ובכתה לפניו מאד. ויען עוד, "איני יודע מה לעשות ותמוה לי מדוע בחרת לפגוע בי". ענתה הנשמה, "הלא סימנא יתב לי שהמתפלל נוסח ספרד בפרוזדור ביהמ"ד בקראקא, הוא יעזור לי לחלוטין". נכמרו רחמי ר' קלונימוס עליה ויאמר, "הנה למדתי משניות היום קודם התפלה. הריני נותן לך אותם המשניות במתנה גמורה, ואולי יועילו לתיקון כידוע דמשנה אותיות נשמה". ותצא הנשמה ולא יספה' שוב אליו עוד. ידידיו הצדיקים תלמידי הרבי ר' אלימלך כשמעם הסיפור הזה ממקורבי ר' קלונימוס, נגשו אליו בשחוק ואמרו, "בטלן, ודאי ה' סגי נתינת משנה אחת שלך אשר כוחה גדולה מאד, ולא היה לך ליתן לה כל המשניות בתוספת מרובה על העיקר כזה".

משנה לשנה הלך וגדל רבי קלונימוס קלמיש זי"ע במדרגותיו הרוחניות ויגבה לבו בדרכי השם עד כי גדל מאד החוזה מלובלין זי"ע מנה אותו אחד משלושה יחידי סגולה שבדור שאינם מסיחים דעת מפחד אלקים אף לרגע קט רבו הנועם אלימלך זי"ע ראה אותו נשמה גבוהה מאותן נשמות שהועיד קורא הדורות מראש להפיץ את אור החסידות בקרב ישראל אי לזאת הורה לו בשנת תקמ"ה בערך כשנתיים לפני הסתלקותו מן העולם להיות רבן של חסידים בק"ק קראקא ולפתוח שערים לכל מבקשי ה' פקודת רבו הקדוש שמרה רוחו ואם כי היה שפל ברך ועניו מאוד משים עצמו כשיריים קיבל על עצמו להאיר מסילות ליהודים והתחיל לנהוג בנשיאות עם זאת המשיך לנסוע בהתבטלות אל צדיקי הדור גם אחרי הסתלקות רבו הנועם אלימלך עד שהעידו בו שנשאר בבחינת חסיד אף לאחר שהוכתר אלוף לראשם של המוני חסידים קימעא קימעא התחילו להתאסף אצלו עדרי עדרים צאן קדשים מפרחי חסידים ועד לנבונים

ישישים אשר השתוקקו לשמוע תורתו ולראות צדקתו ופרישותו.

בתוך הבאים היו יחידי סגולה שהתקשרו אליו בלב ונפש כדוגמת החסיד רבי לייבוש מאטליס ע"ה משרידי לובלין וקוזניץ רבי שמואל פילר ע"ה נכדו של המגיני שלמה או רבי יעקב שמשון דאנציג ע"ה סופר סת"ם דמתא, רבי קולנימוס התקין במעונו הפרטי בית מדרש לתפילה מכיוון שלא רצה לשנות ממנהגי בתי הכנסת העתיקים של ק"ק קראקא ואף כשנאלץ פעם אחת להתפלל בבית הכנסת הרמ"א והחזיק גם שמה במנהגי החסידות נמנע מלקיים את התפילה בבית המדרש גופו ונשאר לעמוד בפרוזדור ולפי שמועה אחת תיקן אז באותו מקום נשמה שנתגלגלה בעולם זה מאות בשנים.

אף על פי כן לא הועילה זהירותו ועד מהרה קפץ עליו רוגזם של פרנסי מתא ושאר אנשים נכבדים שהיו מן המתנגדים החריפים לחסידות ראש לכל בלטה התנגדותו של רב העיר הג"ר יצחק ב"ר מרדכי הלוי זצ"ל שהתפרסם בהתנגדותו לחסידים והצטרפותו למכריזי החרם עליהם עוד משנים קודמות כשישב על כסא הרבנות בק"ק חלם עכשיו שבא צדיק זה בגבולו בעיר קראקא לא היסס להכריז גם עליו את החרם וביום כ"ה בתשרי שנת תקמ"ז חתם ביחד עם ראשי הציבור ופרנסיו על כתב שמתא המכוון נגד רבינו זצ"ל והנלוים אליו לנדותם ולהוציאם ח"ו מתוך הקהל העילה העיקרית לכל זה כפי שנאמר בברוך קשורה בהעזתם לשנות ממנהגי הרמ"א ז"ל בנוסח התפילה ובדרכים החדשות שסיגלו לעצמם באופן עצמאי להתפלל שעות ארוכות בלוי תנועות משונות מרוב ההתלהבות וכיוצא בזה.

וכותב בענין זה בן הדור ההוא החסיד ר' אהרן מרקוס ע"ה: אותם מחרימים לא יכלו להעלות על דעתם כי מכל נכדיהם ישארו דבקים באמונת אבות רק אלה שיעברו אל מחנה המוחרמים באשר חלק גדול מצאצאיהם הצטרף אל מחנה אויבי היהדות ולפחות אל המתבוללים הקיצוניים

ההכרזה להבדיל מעדת ישורון יצרה חיכוכים ומריבות בק"ק קראקא, והדברים הגיעו לידי כך שהחסידים נאלצו לבקש הגנה וחסות מטעם השלטונות הפולניים לבל יבולע להם בנסיונם לפשר בין הצדדים ניתנה הוראה רשמית על ידי הממשל שהחסידים יתפללו מכאן ואילך בקלויזים מיוחדים שישוכנו מחוץ לרובע היהודי.

אך בימים מעטים נתחוויר שגם פה לא ימצאו מנוח לכף רגלם מתנגדיו של רבינו זצ"ל הוסיפו אש על המדורה כאשר אי מי העליל עלילת שוא והביא דיבתו רעה באזני השליטים הפולניים כאילו היה מורד במלכות ומסית אנשיו לעבור על דינא דמלכותא היה מעשה שבערב יום כיפור לפני כל נדרי באו האנשים בלווי שוטרים אל הקלויז של רבינו זצ"ל וכיבו את הנרות וגרשו את המתפללים שוב היה מעשה כשישב רבינו זצ"ל ועסק בתורה באו שוטרי העיר ושומוהו באזיקים לקחתו אל בית האסורים המחוזי בעיר טורנא כאילו היה פושע מסוכן ורק אחרי השתדלות מרובה ותשלומי כופר בסכום גדול יצא לחפשי.

בעוונותינו הרבים מחמת הקנאה שמקנאים הרשעים את הצדיק מוכרח הצדיק לעקור דירתו ממקומם כותב רבינו בספרו פרשת תולדות ד"ה עוד בפסוק ופירוש אף הוא בראותו כי כלתה אליו הרעה מהמתנגדים יצא את העיר וחזר להשתקע בעיר מולדתו ניישטאט שם רכשו מעריציו בית דירה מתאימה עבורו והמשיך בעבודתו הקדושה באין מפריע לקרב הלבבות לאביהם שבשמים.

יציאתו מהעיר קראקא עשתה רושם מה מאוד נאו לו עצמו הדברים שכתב בפרשת ויצא בדיבור הראשון כי לעולם יש התנגדות לצדיק בעבודתו יתברך שמו כי הסטרא אחרא אינו מניח שיתגלה כבוד שמים בפרהסיא על ידי מעשה הצדיקים כי יתבטל הבחירה כחי וזד פירוש בזונן שהצדיק בעיר הוא הודה' רצ"ל שמוכרחים כל השונאים להודות לצדיק שעבודתו היא אמת ויציב וכשיצא משם אין להם למי להודות הוא זיוה' זיו' הוא חיות כל זמן שהצדיק בעיר נותן חיות לכל בני העיר ומעורר חיותם לעבוד לה' לבדו הוא הדרה' לשון הדרי בי הוא מעורר על ידי עבודתו את כולם לתשובה וכשיצא הצדיק מן העיר אין מי שיעורר לבות בני אדם לתשובה, לא ארכו הימים ורוב מתנגדיו מקראקא חזרו בהם ולפי שמועה אחת חזר בו גם הרב דמתא מהכרזת החרם ונתפייס עמו,

לפי גירסא אחת נשאר להתגורר כל ימיו בניישטאט ורק זמן קצר לפני הסתלקותו הלך לדרוש ברופאים בעיר קראקא ושם בא יום פקודתו, אולם בהסכמה שכתב לספרו הגאון ר' צבי הירש העללר זצ"ל מבוניהאד נאמר בלשון זו אשר היה אהלו בתחילה אהל של תורה בק"ק עיר חדש ניישטאט שבמדינת פולין ואחר כך תקע אהלו בעיר גדולה לאלקים ק"ק קראקא המעטירה יע"א ושם מנוחתו כבוד אם כה ואם כה אין ספק שהיה ראשון לראשונים מנושאי דגל

החסידות בגאליציה המערבית וכבר הכריע בענין זה הדברי חיים מצאנז זי"ע שהורה הלכה למעשה שכל החסידים בקראקא יאחזו במנהגים ובתקנות שקבע רבינו זצ"ל בשעתו

מסורה היא בידינו מדור לדור כי מאז שהטיל עליו רבו את האדרת החלה רוח ה' לפעמו ורבים נתברכו לרגליו בפקודת ישועה ורחמים ככל הדברים שכתב בספרו הקדוש בפרשת ראה ד"ה עוד בפסוקים הראשון שיש ביד הצדיקים ההולכים בדרך הנביאים להמשיך ברכות מעולמות העליונים למי שרוצים וכן יש כח ביד הצדיק למסור זאת לתלמידו ואיש אשר נותן דעתו בכל עת ורגע להיות חיות אלקית שורה בו מוסר לו גם כן זה הכח שיהיה יכול למשוך ברכות.

כשרי ישראל בהמוניהם היו נהנין ממנו עצה ותושיה ראו אצלו גילויים מופלאים של רוח הקודש ופועל ישועות ומופתים שלא כדרך הטבע תקצר היריעה מהכילם

המגיד רבי ישראל בקמייסטר זכור לטוב שהתגורר בסוף ימיו בארץ ישראל מספר ששמע מאיש חסיד שקיבל מפי היהודי הטוב הגוטער יוד מניישטאט הרה"ק רבי יוסף ברוך זצ"ל שסיפר אודות אביו הוא רבינו זצ"ל כי בכל ראש חודש אלול נכנס לחדרו המיוחד ולקח מאזנים קטנות של זהב ושקל בהם כל מיני תבואות ואמר אחר כך איזה סוג מן התבואות יגדל שנה זו בשפע ובטוב ומי להיפך ח"ו ולא נפל מדבריו ארצה כחוט השערה.

לימים כאשר נשא מדברותיו במקהלות חסידים הסביר רבינו איזו תועלת נמשכת לאדם הנוסע אל הצדיקים דהנה כל דרך איש ישר בעיניו ובפרט הלומד ועוסק בעבודה ידמה בנפשו שכבר הוא במדריגת צדיק אמנם כשבא אצל הצדיק נופל עליו פחד ומורא ורואה אז שמעשיו אין נחשבים כלום ונופל ממדריגתו שהיה נחשב בעיניו לצדיק ובעל מדריגות ובא למדריגת תשובה וגם כשרואה עבודת הצדיק שהם גדולים מאוד יפול עליו הבושה שהוא מתבייש במעשיו ומדותיו ויראה לתקנם ולעבוד עבודת ה' ביתר שאת וביתר עוז זה הוא התועלת הבא להנוסעים להצדיקים, פרשת חיי שרה ד"ה ותשאף בכל דור ודור השי"ת שולח לזה העולם צדיקים גדולים שיש להם נשמות קדושות וגבוהות עד למאוד כתב רבינו בפרשת יתרו ד"ה עוד על הפסוק ואנחנו בני ישראל מצוים במצוה מן התורה הידבק בתלמידי חכמים ובנסוע האיש הישראלי אל הצדיקים שבדורו ומקרב את עצמו בתשוקה ואהבה רבה אל הצדיק אזי

שואבת ליהודי קראקא וחסידים מכל קצוי פולין שבאו
הנה לשפוך שיח תפילתם ביומא דהילולא ובשאר
זמני רצון לעורר רחמי שמים בזכותו של המאור
ושמש, מסורת שנמשכה עד שבאו ימי השואה
והחורבן.

וראה בספר שו"ת ברכת חיים מהג"ר חיים יצחק
ירוחם זצ"ל אב"ד אלטשטאדט ח"א סימן מב שכתב
מקראקא לבנו אתמול בב' דראש חודש תמוז היה יום
הילולא של המאור ושמש זי"ע ועכ"י אשר מנוחתו
כבוד פה"ק והייתי על הציון הקדוש והתנהגתי שם
באוסף צדקה לארץ ישראל ולעניים בפה"ק עבור
הנשמה שתאמר בראשונה למאור ושמש שהננו פה
על קברו וצדקה אחר כך עבור יתר הנשמות שרצו
לאמר לו וצדקה אחר כך עבור המאור ושמש ונתתי
קוויטל עבורכם יהי רצון שכל אשר התחננתי ויותר
מאשר התחננתי ימלא הש"י ברחמי וחסדיו במדות
גדושות לכולנו

הדברים שלא הובאו מקורם, נלקחו מתוך המבוא שנכתב ע"י
הרה"ח ר' אהרן סורסקי שליט"א לספה"ק "מאור ושמש"

ואלה הדברים שנכתבו על גבי מצבת קברו לספר
לדורות הבאים

פ"נ

קוננוה על איש חי רב פעלים
לחכמים מאיר ומנהיר למשכילים
ואמרותיו טהורות שבעתיים מזוקקים
נתפאר תהלתו בקהל חסידים
יראי ה' היו אל דברו חרדים
מגד אמרי קדשו שפתיים ישקום
סלסול למודו בנסתר ובנגלה
לא מש מאהל של תורה יומם ולילה
הרב החסיד המופלג פאר הצדיקים מוה"ר
קלמן בהרבני מ' אהרן הלוי זצ"ל
י"נ בקדושה ובטהרה ונשמתו בצרור החיים
צרורה ויקם עם נקיקים ביום ב' דר"ח תמוז
תקפ"ג לפ"ק תנצב"ה

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל

כמים הפנים אל פנים הצדיק משפיע אליו בקדושתו
להיות לו יתד נאמן בקדושה שלא יפול הנופל ממנו
הוא מתאר ברמזי שיר השירים ד"ה בגמרא את הצדיק
האמיתי כמי שגם בעת שאינו עוסק ואינו עושה שום
דבר לבו בוער כרשפי אש אהבה ויראה מאיש אשר
כזה יכולים ללמוד אהבת ה' ויראת ה' אף כשאנו
שומע ממנו שום דבר רק בראיה בעלמא שרואה אותו
אף שאינו אומר לו שום דבר נכנס בו רוח אחרת
ונתלהב נפשו לעבודת ה'

יש חכמים גדולים בתורה ואינם מקובלים בעיני
הבריות ללמוד מהם ויש אנשים אשר אינם גדולים כל
כך וכולי עלמא אזלי בתרייהו ומשתוקקים מאוד
לשמוע מהם איזה דבר ושותים בצמא את דבריהם
זהו מחמת שתמיד תוקד בהם אש של יראה ואהבת
יוצרים.

ובספר זכרון שמואל מהרה"ק רבי שמואל שמריהו
מאוסטרובצה פרשת פינחס מביא בשמו שמעתי מפה
קדוש אדמו"ר הרב מה"ר קלונימוס מקראקא על
הפסוק יפקוד ה' אלקי הרוחות איש על העדה אשר
יצא לפנייהם ואשר יבא לפנייהם שראה משה רבינו כי
לא יוכלו ישראל לקבל ממנו מחמת גודל קדושתו ע"כ
אמר שיתן ה' על העדה איש שיהיה בבחינה קטנה
ממנו כי פני משה כפני חמה ומי יכול להביט בחמה יתן
להם איש בבחינה לבנה שהיא קטנה מהחמה ויכולים
להביט בה ויוכלו לקבל מזה האיש כמרומז בראשי
תיבות אשר יצא לפנייהם ואשר יבוא לפנייהם העולים
בגימטריא לבנה.

קרוב לארבעים שנה עמד רבינו זי"ע על משמרת
הקודש להאיר הדרך לכל מבקשי אמת ואמונה
ולהמשיך עבורם ישע וברכה ממקור החסד והרחמים
באחרית ימיו תכפוהו חלאים קשים, אראלים ומצוקים
אחזו בארון הקודש, פעם בחליו נכנס אצלו בנו הצדיק
רבי יוסף ברוך זצ"ל ומצאו שוכב על הארץ בפשוט
ידיים ורגליים ועיניו יורדות פלגי מים בבכי ללא הפוגה
רבונו של עולם חמול וחוס נא עלי נפש עניה שלא
אפטר מהעולם ח"ו בלא שתחזירני בתשובה שלימה
לפניך.

וכאשר מלאו לו שבעים ושתיים שנה כמנין את מספר
ימיו 'אמלא' השלים רבינו זי"ע את נפשו הטהורה
לאלקים ביום שלישי בשבת א' בתמוז תקפ"ג והובא
למנוחות בבית העלמין העתיק דק"ק קראקא בהתאם
למנהגי העיר המיוחסת אשר יסודם בהררי קודש לא
הקימו אוהל על הציון הקדוש שהפך להיות אבן

הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע
ו' סיון תק"כ - י"א אייר תקפ"ז

רבינו נולד לאביו הרה"ק רבי מנחם מענדיל רובין מלינסק זי"ע ביום פטירת הבעש"ט חג השבועות תק"ך, וחסידים קראו עליו את הפסוק וזרח השמש ובא השמש. נקרא הורוויץ על שם ר' איציקל מהאמבורג אבי אמו.

לקראת הבר מצוה לקחו אביו אל הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק להניח לו את התפילין ואמר אח"כ שקישרו אז בכל העולמות. (י"א שזה היה אצל המגיד מזלוטשוב).

מגיל ט"ו התחמם לאורו של הרבי רבי אלימלך, שנה שלימה היה בבית רבי מרדכי מנשכיז, הסתופף אצל ר"ב צדיקי דורו כמנין עשה לך רב, למד אצל המגיד מקוזניץ והרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב, אך בעיקר דבק בחוזה מלובלין שחיבב אותו יותר מכל תלמידיו והחזיק אותו כתלמיד חבר.

גם הנגינה היתה יסוד מוסד בעבודתו ובנסיעותיו ללובלין היה מחבר את ניגוני ראפשיץ הנפלאים. נודע כבעל תפילה יוצא מגדר הרגיל, מלחין ומנגן, ורבים מניגוניו נשתמרו לדורות הבאים. נודע כחכם מחוכם פיקח שבדור וכך קראוהו הרב החכם.

בהמלצת רבו הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב נתקבל לרכנות העיריה ראפשיץ ועל שמה נקרא לתהילת עולמים.

כששהה בלאנצהוט בשנת תקפ"ז נסתלק ושם מנו"כ, על מצבתו נחרט 'יחיד בדורו בחכמת אלוקות, וביתר שבחים אין לנו רשות כי כך נצטוינו מפיו'. ספריו 'אילה שלוחה', 'זרע קודש' עה"ת ומועדים, 'אמרי שפר' עה"ת.

תולדותיו הקדושים המה: הרה"ק רבי אברהם חיים מלינסק, הרה"ק רבי יעקב ממעליץ, הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב, וחתנו מ"מ הרה"ק רבי אשר ישעי' מראפשיץ זי"ע

(זכות אבות)

שמעתי מצדיקי אמת דהרה"ק מראפשיץ למד בילדותו הרבה מאד רי"ף עד אשר נתייבש פיו ונדבק לשונו לחיכו ולא הי' ביכולתו לדבר דבר ואז נתגלה אליו הרי"ף בהקיץ.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו זי"ע, ישראל סבא, ח"ח)

שמעתי מפ"ק הרה"צ אבד"ק נאסויד זצ"ל בשם דו"ז הגה"ק משינעווא על הגה"ק בעל זרע קודש זי"ע, שהיה לובש את מלבושיו בעוד גופו רטוב במים וכך היה יוצא החוצה עד שנקרח הכתונת לבשר קדשו, והיה

קורעה מעל בשרו ונתמלא כל גופו פצעי דם, ושוב נקרח לבשרו ע"י לחלוחית הדם, ושוב היה קורעה, וכמו כן היה הולך יחף בחוץ ונדבקה כף רגלו להקרח והיה מגביה את רגלו בכח עד שנגרד העור מעל בשרו והיה הדם שותת ועד שנקרח הדם לרגלו ושוב הגביה את רגלו הקרועה מעל הקרח, וחוזר חלילה.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו זי"ע, רעוא דרעוין וישב תשל"ח)

ידוע שזקה"ק מצאנו לא כינה להרה"ק מראפשיץ בשם רבי אלא "דער אלטער רב (הרב הזקן) דאמר שלפי גודל קדושתו לא מסר לנו מאומה והיאך נוכל לקוראו "רבי".

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו זי"ע, רעוא דרעוין פר' שמיני)

שמעתי מאדמו"ר זי"ע ששמע מפה קדוש כ"ק זקה"ק מצאנו זי"ע שאמר "הרב הזקן (כונתו על רבו הק' מראפשיץ) היה תלמיד חכם מובהק ולא אירע אף פעם ששאלוהו איזה דבר שלא יענה ויתרץ על אתר, והיו לו תלמידים גדולים כהרה"ק מקמינקא והרה"ק בעל מראה יחזקאל ושאר גדולי תורה".

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו זי"ע, ישראל סבא, ח"ח)

כידוע שהה זקה"ק מצאנו עשרים שנה במחיצתו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע, ופ"א היו יושבים זקה"ק והרה"ק מקאמינקא ועוד תלמידים במטבח של הה"ק מראפשיץ בליל בדיקת חמץ וקלפו תפ"א, והה"ק מראפשיץ העלים את אחד הסכינים ודרש שישלמו עבורו וכך נתעורר פלפול בדין שאלה בבעלים במשך כל הלילה, כי אפילו בשעת שימוש ת"ח שקיימו היו ג"כ עוסקים בתורה.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו זי"ע, שפע חיים, מכתב תורה, ח"ג)

נהג הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע להאריך מאד בברכת "אהבה רבה" בחג השבועות, ולכן ארכה תפלת שחרית בבית מדרשו במשך זמן רב מאד, ואע"פ שהתחילו בהיות הבוקר בשעה מוקדמת מאד היו מסיימים את התפלה לפנות ערב, כי ב"אהבה רבה" היה ניגש לתלמידיו ואמר עם כל אחד ואחד בנפרד ובהשתפכות הנפש את הברכה והבקשה להצלחה בתורה.

(מפי ספרים וסופרים)

עוד שם מה שסיפר רבי איציקל, שפעם אחת אמר מאן דהוא לפני הרה"ק משינאוווא על מרן הבעש"ט הק' זי"ע, שכמוהו לא היה וכמותו לא יהיה לעולם, בשמוע כן הרה"ק משינאוווא תמה באזניו ואמר "מדוע, הלא היה הרה"ק מראפשיץ...". כיוצא בו אומרים בשם תלמידי הרה"ק רבי אלימלך מרודניק זי"ע, שהתבטא

"מימות ה'מגיד הגדול' ממעזריטש זי"ע לא היה מי שיקרב את ישראל לאביהן שבשמים כמו מורי ורבי הרה"ק מראפשיץ..."

(מפי ספרים וסופרים)

סיפר הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע: פעם כששהינו אצל החוזה מלובלין זי"ע, ישבנו בצוותא וקילפנו תפוחי אדמה לסעודות חג הפסח (מנהג זה נהוג היה בחצרות הצדיקים מקדמת דנא, שהחסידים אנשי המעלה ישבו יחדיו ועסקו בעבודת הקילוף, כדי שיהא די מזון לכל הציבור, ובשעה זו היו משוחחים בעניני עבודת ה' באוירה נעלית). והנה נטל הרה"ק מראפשיץ זי"ע תפוח אדמה, המשיכו אל תוך קדירת המים, וניתזו המים עלי ועל בני החבורה.

והפטיר הרה"ק מקאמינקא, הרגשתי כיצד הוא הוציא ממני את נשמת, כיבסה וטיהרה, והחזירה לי כשהיא זכה וטהורה.

(שרפי קודש ח"א עמ' שצה)

אמר הרה"ק מראפשיץ זי"ע כי ההבדל בינו שנמשך משורש קדוש מאבחה"ק, לבין סתם בנ"א שאין להם יחוס הוא כך, שבנ"א הפשוטים כשעומדים להתפלל ומתפללים בכוונת הלב ומכוונים פירוש המילות ומתבוננים בתפלתם, הנה אף שלא היתה שלמה ומתוקנת, מ"מ מקובלת היא ומרוצה לפני הקב"ה, כי לפי תפלת אבותיו הפשוטים הרי תפלה זו יפה וראוי, אך אני כשאני גומר תפילתי ומתבונן איך היתה תפילתי לפני הקב"ה אני מתמלא בושח וכלימה, שאין בתפילתי אפי' מקצת מתפלת אבותי הק'.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנז זי"ע, המדרש והמעשה)

בספר 'קדושת ציון' (פרשת פנחס) מביא ממה ששמע מאביו הרה"ק רבי שלמה הראשון מבאבוב זי"ע, שבפעם הראשונה שנסע הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע אל הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע, כתת רגליו דרך ארוכה במשך זמן רב, והיה הולך מעיר לעיר ומכפר לכפר להגיע אל בית ה'. באחת העיירות, פגע בחבורת חסידים ושמע שהם עומדים לנסוע לליזענסק וביקש מהם להצטרף אליהם, מיד הסכימו החסידים ובהיותם על העגלה שאלו לשמו, ויהי כששמעו שהוא בנו של הרה"ק רבי מנחם מנדל מלינסק זי"ע ונכדו של הגאון הגדול רבי איציקל מהאמבורג זי"ע אמרו לו שכל עמלו לבוא אל הרבי אינו אלא לשוא ולריק, כי הרבי אינו מקבל יחסנים משום שאי אפשר למיזחס להיות חסיד, לכן עדיף שילך וישוב לביתו.

אך הרה"ק מראפשיץ לא שת לבו אליהם וביקש להמשיך בנסיעה, אמנם בלבו קינן החשש אולי לא יקבלהו הר"ר אלימלך, והיה דואג ומיצר על כך מאד, ולכן כשהגיע אל מפתן ביתו של הרבי פרץ בבכי מר ונפל ארצה מתעלף. כששבה אליו רוחו ברכו הרבי לשלום, ושאלו מה קרה לו, מיד פרץ שוב בבכי ואמר "מה פשעי ומה חטאי שנולדתי להרב מלינסק, הכי שאלו אותי על כך, ואם היו שואלים אותי - בודאי הייתי בוחר להיוולד לכפרי פשוט כדי שאוכל להיות חסיד...", התפלא הרבי ר' אלימלך על דבריו ובקשו שיפרש לו את דברו, או אז השיב, ששמע משמיה דמר שיחסן אינו יכול להיות חסיד, נענה אליו הרבי ר' אלימלך ואמר "אברך, לא נאמרו לך דברים מדויקים, ולא אמרתי אלא שקשה ליחסן להיות חסיד כי בקלות יבוא לידי התנשאות ח", אבל מי שהוא חפץ ורוצה באמת להשיג את דרך החסידות, ויש לו זכות אבות, בודאי שזכות אבותיו מסייעתו לעלות בהר ה' ולהשיג מדריגות גבוהות ורמות..." (וע"ע ב'דברי תורה' להרה"ק ממונקאטש זי"ע ח"ב אות מא).

באותו מעמד פירש הרבי ר' אלימלך, שזה היה חטאו של קרח שנתגאה מחמת היותו יחסן גדול - בן יצהר בן קהת בן לוי, ועי"ז החשיב את עצמו להיות מנהיג ישראל, ועל זה ביקש יעקב אבינו שלא יזכר שמו במחלוקתו, היינו שיחוסו לא יגרום לקרח להתנשא, וממילא לא נפגם באמת שמו של יעקב, וכשעמדו בני קרח על הדוכן שם עמדה להם זכות יעקב להתעלות בעבורת ה' ויראתו (ועיין ב'נועם אלימלך' פרשת קרח בזה).

(מפי ספרים וסופרים)

ידוע שהרה"ק מראפשיץ זי"ע היה לומד בתדירות מידי יום ביומו את הלכות סוכה, והיה נכנס למקום שעמד שם סוכתו ומתקן שם איזה דבר שהיה צריך תיקון. סוכתו היתה עשויה ע"י כל ההלכות והדינים שיש בסוכה, כגון דופן עקומה לבור וכדומה, והיו צריכים להביא רב ומורה צדק שיתעמק בהלכות והדינים כדי להכשיר את הסוכה [ויש נוסחא, שלא בשנה אחת עשה את כל הדינים, אלא בכל שנה הקפיד לעשות דין אחר בסוכתו], וביאר הרה"ק מראפשיץ טעם עשייתו סוכה כזו כי לקבל את כל ההשפעות שיש בסוכה צריך להיות בסוכה שיש בה כל הדינים והלכות שקיבל משה מסיני.

(מפי ספרים וסופרים)

הדרכים והרחובות בעיר ראפשיץ לא היו סלולים כראוי ולכן היו מלאים ברפש וטיט, וכדרכו הגיד הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע בדרך צחות מדוע הדבר כן, כי הנה אמרו (סנהדרין לח:.) שהראה הקב"ה לאדם הראשון דור דור ודורשיו דור דור וחכמיו, ולכן כשראה מי יהיה רבו של ראפשיץ, נזדעק ותמה "וואס?

נפתלי וועט זיין א רבי? [זכי נפתלי יהיה רבי, בתמיה], ובזאת ירק מפיו, ומאותו מים נעשו רחובות העיר מלאים בוך ורפש... בהזדמנות אחרת הוסיף ואמר, ריש לדקדק מדוע נקטו "דור דור ודורשיו", כאשר לכאורה הוי ליה טפי למימר "דורשיו לכל דור", רק בכוונה תחילה הקדים הקב"ה והראה את בני הדור תחילה, כדי שעי"ז לא יתפלא בראותו מעמדו ומדריגתו של המנהיג.

(מפי ספרים וסופרים)

ידוע דרכו של הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע, שהיה מרבה במילי דבדיחותא, כאשר התכוון באמירתם ענינים גבוהים ונעלים, ושמעתי מהרה"ק בעל ה'אמרי חיים' מויזניץ זי"ע, שפעם אחת כאשר כלו כל הקיצין [למראית עין בשר גשמי] ביקש ממנו רבו הרה"ק ה'חווה' מלובלין זי"ע שיפסיק מלומר מילי דבדיחותא במשך שנה שלימה [בודאי הבין ה'חווה' בנסתרות שהטמין בדבריו, אך מן הנראה סבר דעדיף להימנע מלהגידם מפני שאין כולם עומדים על סוף דעתו].

לאחר מכן הלך ה'חווה' להתפלל מנחה והאריך מאד בתפלתו יותר מהרגלו, בראות כן הרה"ק הראפשיץ יצא החוצה ואמר לחסידים שהרבי מאריך בתפלתו מפני שמנסה להיזכר בניגון ששרו בעת חופתו, והא לכם לראיה כי לאחר שיזכיר לו את השיר יסיים מיד את תפילתו... ואכן נכנס לביהמ"ד וניגש למקומו של ה'חווה' ולחש באזנו איזה ניגון ולאחר זמן קצר פסע הרבי את פסיעותיו וסיים תפילתו, וכמובן שהחסידים צחקו ונהנו מהני מילי דבדיחותא.

לאחר התפלה ניגש ה'חווה' אל הרה"ק מראפשיץ והוכיחו על שלא עמד בדיבורו, שהרי קיבל על עצמו שלא להגיד דברי צחות במשך שנה שלימה, וזה עתה לאחר כשעה קלה כבר הפר קבלתו, נענה הרה"ק מראפשיץ בצחות לשונו "זכי מה בידי לעשות אז דער רבי האט גידאווענט א יאהר מיט א מיטוואך..." [באידיש מתבטאים לזמן מרובה "א יאהר מיט א מיטוואך" היינו שנה ועוד יום רביעי, ובזה התכוון הרה"ק מראפשיץ להשיב דכיון שהתפלל תפלה ארוכה כזו נמצא כבר עברה שנתו ושוב הותר לו להתבדח ולהתלוצץ...] ובסוד קדושים מי יעמוד.

וסיים ה'אמרי חיים' שצדיקים הסבירו (ויש שמספרים שהחווה בעצמו שאל למה צחקו, וכשאמרו לו, אז אמר שנכון הדבר והסביר את הענין דלקמן) מה הועיל הרה"ק מראפשיץ בזה שהזכיר השירה באמצע התפלה, כי צדיקים מתקנים נשמות בעת תפילתם [וכמו שידוע על מרן הבעש"ט הק' זי"ע שאת תפלת מנחה בערש"ק התחיל להתפלל בעוד היום גדול והאריך בתפלתו עד לאחר צאת הכוכבים, כי אז תיקן את הנשמות שביקשו ממנו תיקונן], ואותה נשמה ביקשה מן ה'חווה' שיתקן אותה במקום

עליון, אך ה'חווה' התקשה להטיב לה, לכן שאל אותה אם בחיים חיותו היה פעם אצלו, משנענה הלה בשלילה הוסיף שבכל זאת הוא היה נמנה בין המזמרים בכלי זמר בעת חופתו ואולי משום כך יוכל לעשות לו טובה, ביקש ממנו ה'חווה' שיזכיר לו את השיר שהיה מנגן, אך הלה לא הצליח להיזכר, לפיכך כאשר בא הרה"ק מראפשיץ והזכיר נשכחות מיד תיקן הרבי את נשמתו וממילא היה יכול לסיים תפלתו.

(מפי ספרים וסופרים)

גם לאחר שנתעטר הרה"ק מראפשיץ באדמו"רות המשיך בהנהגה זו שהיתה תמוה בעיני רבים, ובפרט במשמשי היה בוחר במיוחד באלו שלא היו בני דעה כדי שלא יעמדו בעומקן של עניניו, ומקובל שאחד הגבאים בחר משום מעשה שהיה, בימים ההם היו אנשי העיר מתחלקים ביניהם במשמרות על שמירת העיר וסביבה, וכל יום היה אחר צריך לשמור על העיר מחיות רעות וגנבים, והנה הענינים לא היה להם ברירה אלא לשמור על העיר בתורם, אך העשירים והנגידים היו שוכרים את העניים שיעמדו תחתיהם לשמור בלילות על חומות העיר. באישון לילה אחד יצא הרה"ק מראפשיץ מביתו בדרכו למקוה ולהתחיל את עבודתו בקודש, בדרך פגש באחד השומרים האלו, הלה שהיה בטוח שכמו שהוא שומר עבור פלוני העשיר כמו כן קם הרה"ק מראפשיץ לשמור במקום נגיד אחר, לפיכך ניגש אליו ושאלו תחת מי הוא הגיע לשמור, מיד בשומעו הרה"ק מראפשיץ את שאלתו אורו פניו ואמר "אה, אתה ראוי להיות לי למשמש..." שלא העלה הדעתו כלל שיקום הרבי באמצע הלילה לעבודת הקודש הוא הראוי לשמש בקודש כי בודאי לא יעמוד על סודותיו.

(מפי ספרים וסופרים)

כבר הארכנו הרבה בגדלותו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע, וגם במה שהגדירו נכדו הרה"ק רבי יהודה הורוויץ מדזיקוב זי"ע שעיקר מהותו היתה "מדת הצנע לכת", בקשר לכך אספר עובדא חדא שסיפר הרה"ק רבי איצקל מפשעוורסק זי"ע כפי ששמעו מפ"ק של הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא זי"ע, שאל הרה"ק רבי מאיר מאפטא בעל ה'אור לשמים' הגיע יהודי שהיה משותק כעשר שנים ברוב חלקי גופו ולא היה יכול ללכת, וכיון שהיה זה זמן קצר טרם נישואי בתו עם הרה"ק רבי מנחם מנדל מגלאגוב זי"ע [בן הרה"ק רבי אשר ישעיה מראפשיץ חתנו של הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע] על כן ציוה עליו הרה"ק מאפטא לנצל שעת הכושר זו שיבא הנה הרה"ק מראפשיץ, וישכב על הארץ בדרך שעומד

הרה"ק מראפשיץ לעבור בדרכו לחופה, אולי משם תצמח הישועה.

הרה"ק מראפשיץ שלא ידע דבר וחצי דבר מכל הענין נדהם לראות בדרכו לחופה יהודי שוכב על הארץ, וסבר שמן הסתם רוצה הוא לשמח את החתן והכלה ולכן עושה מעשה זה, על כן הכה בו במטהו וזעק עליו "תברח מכאן", ואכן צדיק גוזר והקב"ה מקיים אף אם הצדיק אינו מכוון לכך, אך מאחר שהוציא מפה קדשו שיברח משם נעשה הנס וקם החולה וברח משם על רגליו כאחד האדם.

מיד נעשה מהומה גדולה בעיר שפלוני המשותק התחיל פתאום ללכת בדרך נס ופלא ותהום העיר, משהבחין בכך הרה"ק מראפשיץ שאל את מקורביו מה פשר המהומה, והשיבו לו על הנס הגדול שקרה כאן בזכותו, בשמוע כן הרה"ק מראפשיץ הסגיר עצמו בחדר במשך שלשה ימים מרוב בושה... והביאור כי הוא עצמו השתדל תמיד להסתיר מדריגותיו וכוחותיו, ועתה כאשר שלא מרצונו נתגלה אפס קצו מגדלותו, שע"י הבל פיו גרם לרפואה וישועה ליהודי שהיה משותק במשך שנים רבות, לכן לא היה יכול לצאת ולהראות פניו החוצה מפני בושה.

(מפי ספרים וסופרים)

עובדא בבעל עבירה שבא לפני צדיק אחד שיסדר לו תיקון וכפרה על רוב עוונותיו, ותיקן לו סדר תשובה ע"י סיגופים נוראים כמובא בספרי הקדמונים והאיש הזה קיבל הכל על עצמו ונסע לביתו, ומרוב הסיגופים כחש עליו בשרו ונשתנה מראיתו עד שהגיע לידי כלות הנפש. כשראה שכוחותיו אוזלים והולכים נסע אל הרה"ק מרופשיץ ז"ע ויספר לו את כל עברו ואת כל אשר קרהו. מיד קרא הרה"ק מרופשיץ ז"ע לבנו הרה"ק הרבי ר' אליעזר מדזייקוב ז"ע וציוה עליו להכניס את האיש הזה לביתו ולהכין לפניו לאכול ממיטב המאכלים ומיני המעדנים ולהשגיח עליו בעינא פקחא עד שיחזור לאיתנו. בשמעו את הדברים פרץ בבכי ויזעק במרירות לבו היאך ימחקו עוונותי ויתכפרו פשעי בזמן שגופי יתעדן במיני מטעמים, עברו כמה שבועות עד שחזר האיש לאיתנו ואז הביאו לפני אביו הק'. ופנה אליו הרה"ק מרופשיץ ז"ע ואמר לו, הגד נא לי מה עשה לך הקב"ה הטוב והמיטיב, כ"כ הרבה רעות עד שהרבית לחטוא ולפשוע כנגדו, ועכשיו התוודה נא ואמור אשמנו. ובשמעו דברים אלו יוצאים מפי הרה"ק התעלה האיש ההוא מיד. וציוה שוב לבנו להחזירו לביתו ולטפל בו ולסעדו עד שיחזור לאיתנו. וכשבא שנית לפני הרה"ק חזר ואמר לו כדברים הללו מה עשה לך הקב"ה רע שהרבית כ"כ לחטוא לפניו. ועתה

התוודה נא ואמור בגדנו. ושוב התעלה. וחזר חלילה עד שגמר אתו הרה"ק את כל סדר הווידוי. ובדרך זו כיבס וטיהר את נשמתו וחזר לביתו כשהוא בעל תשובה גמור.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנז ז"ע, רעוא דרעיון פד' ויצא תשמ"ג)

הרה"ק מראפשיץ ז"ע למד לדעת מדת אהבת ישראל מגוי שכור אחד שנענה לרעהו בשאלה האם אתה אוהב אותי, וכשהלה השיב בחיוב שאלו שוב א"כ הגידה נא לי באיזה שן יש לי מכאובים, ואמר שלמד מזה יסוד גדול באהבת ישראל שעד שאינו יודע ומרגיש במחסוריו ובמכאוביו של כל בר ישראל טרם הגיע לשלימות מדת אהבת ישראל.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנז ז"ע, שפע חיים, ירח האיתנים, ח"א)

פעם סיפר הרה"צ רבי נתן לייב (בן הרה"ק הרמ"מ מרימינוב ז"ע): בכפר סמוך לראפשיץ, התגורר מוכסן אחד שחכר מהפריץ המקומי את הפונדק, שנה אחת כשקרא לו הפריץ כדי לשלם את דמי החכירה לא היה לו מה לשלם, קבע לו הפריץ מועד מסויים לפרעון החוב מתוך אזהרה לבל יעיז לבקש דחיית זמן הפרעון ועוד הוסיף להזהירו שאם יבוא לבקש חנינה על דחיית פרעון החוב יצווה להלקותו מכות נמרצות, בצר לו נסע לראפשיץ הסמוכה, לחלות את פני הרה"ק רבי נפתלי ולבקש שיעתיר בעדו ויפעל לו ישועה, בתחילה ענה לו הרה"ק מראפשיץ שישוב לביתו והשי"ת יהיה בעזרו, אך אח"כ נמלך ואמר לו: "אסע אתך אל רבי מנחם מנדל מרימינוב", בבואם שמה, טען הרה"ק מרימינוב ואמר לחוכר: "וכי מה יקרה אם יתנו לך קצת מכות הלא לא תמות מזה, ואם יטיבו לך אח"כ מה תפסיד", חזר לביתו ואמליך בדביתו ובמידוד פנה לבית הפריץ לקבל מכות, וכן הוה שהחוכר התחנן על דחיית זמן הפרעון ומיד צוה הפריץ להכותו, ויהי אחרי המכות נחם הפריץ על מעשיו והרהורי חרטה נכנסו ללבו וכפיציו ע"כ החליט הפריץ להעניק לו חמשה 'כלפטר' עצים (כמות גדולה של עצים), וכמו"כ העניק לו מגרש למרעה בהמותיו ועל הכל מחל לו את חובו, נסע מיד החוכר להודות ולספר להרה"ק מרימינוב את כל אשר קרהו, אמר לו הרה"ק מרימינוב: "אל תחשוב שהרה"ק מראפשיץ לא חזה ברוח קדשו שכך יהיה, אלא הוא, כיון שצפה ברוח קדשו שתקבל מכות (אז מרוב אהבת ישראל שיש לו) הורה לך לא לילך לפריץ, ברם אני ראיתי שאם תקבל מכות יטיבו לך ולכן הוריתי לך שתלך ותספוג אותן".

(מפי ספרים וסופרים)

מספרים על הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ ז"ע, ששנה

אחת חזר מהדרשה ב'שבת הגדול' מוטש וחסר אונים, שאלה אותו הרבנית ע"ה מאי האי, השיב הרה"ק מראפשיץ שהתאמץ מאד בדבריו לשכנע את ה'בעלי בתים' לקיים חובתם לתת 'קמחא דפסחא' כדי שלא יחסר כל צרכי החג לעניי העיר, שאלה אותו הרבנית אם נראה לו שהצליח להשפיע עליהם לעשות כן, נענה הרה"ק מראפשיץ בצחות לשונו "מחצה בודאי הצלחתי, כי העניינים מוכנים לקבל אך אם העשירים מוכנים לתת זאת אינני יודע...",

(מפי ספרים וסופרים)

היה מעשה בזקנתי הרבנית מצאנו ע"ה כשנסעה פעם לראפשיץ, ובדרכה שבתה בעיר טארנא והיה שם באותו זמן אחד שהיה מפורסם כצדיק וקדוש ואלפים צבאו על פתחו, וכשהיתה בראפשיץ סיפרה להרה"ק בתוך הדברים על אודות האיש הלז, נענה הרה"ק ואמר: יעזור השי"ת שתיכף ומיד ישתמר, וכשחזרה לביתה וסיפרה את הדברים לבעלה הק', נענה זקה"ק ואמר אכן ירחם השי"ת שבמהרה ישתמר, וכך הוה כשישב פעם בסעודה שלישית והרבה מאנ"ש היו מסובים על שולחנו והיה מדבר ודורש לפניהם, ובאמצע נשמעו דפיקות על החלון ונעמד הוא עצמו ממקומו וניגש לחלון, והיו שם הכומר ואחוזת מרעיו וביקש מהם לחכות קצת, וחזר לשולחנו והתחיל לדבר על לב הנאספים להצטרף אליו וכולם סירבו, ולמחרת נשמע הקול בכל המדינה שהשתמר כדתם בכנסיה. וזכורני מימי בחרותי כשנסעתי בסביבות העיר טארנא וראיתי שם על העמוד שעל יד הפרשת דרכים (שמדינת פולין היו מעמידים ליד כל הצטלבות דרכים עמוד של שתי וערב ועל העמוד איזו תמונה קאתולית) תמונת פסל של איש זקן מעוטר בטלית ותפילין, ואמרו לי שזה המשומר הנ"ל שאח"כ נעשה חשוב אצלם.

(כ"ק אדמ"ר הגה"ק מצאנו ז"ע, רעוא דרעיון פר' לך תשמ"א)

פעם שבת הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע בעיר ראווע הסמוכה לבעלזא, ושלח הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע את בניו שיסעו לשבות בצלו. כשהגיעו ונטלו שלום מהרה"ק מראפשיץ אמר להם "חשבתי שגם אביכם יבא הנה, אך אם אדע שבשבת הבאה יבא לכאן אשאר לשבות לעוד שב"ק", ואכן לשבת השניה הגיע הרה"ק מבעלזא עצמו, בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל כאשר קהל גדול של חסידים באו לשבות בראווע אצל הני תרי אשלי רברבי.

בשעת תפלת המנחה של ערש"ק היה הדוחק גדול מאד, לכן ניגש הרה"ק מראפשיץ אל הרה"ק מבעלזא וביקש ממנו שילך להתפלל קבלת שבת בביהמ"ד אחר

בעיר, כשבזה הוא מכוון שע"ז ילכו עמו מקצת חסידים וממילא ירווח להם המקום, אך הרה"ק מבעלזא עשה עצמו כלא שומע ולא השיב מאומה, ותחת זאת המשיך לעמוד על מקומו להתפלל. לאחר התפלה אמר הרה"ק מבעלזא לחסידיו "וכי יודעים אתם למה רצה הרה"ק מראפשיץ שאתפלל 'קבלת שבת' במקום אחר, משום שהוא נוהג בקדושתו לומר קדיש לאחר 'מזמור שיר ליום השבת', והוא כעין הקדיש שיאמר זרובבל בן שאלתיאל לעתיד לבוא (כמבואר ילקו"ש ישעיה רמז תכט), וכיון שהוא יודע שיש לי תפיסה טובה ואצליח להביא ולקלוט את כוונותיו, לכן ניסה לדחות אותי משם, אך אני לא נתתי לו ונשארת במקומי ולא יצאתי..." ובסוד קדושים מי יעמוד.

(מפי ספרים וסופרים)

מעשה בכפרי אחד בור ועם הארץ שלא ידע מאומה מקיום התורה ומצוות חוץ ממצות צדקה, מידי יום ביומו הקפיד לתרום כמה מטבעות כסף לקופת 'רבי מאיר בעל הנס' עבור עניי ארץ ישראל, כי כך קיבל מאבותיו בינקותו שבכל יום יתן מטבע לקופת רמבעה"ג.

לימים נתמלאה הקופה וחיפש ובירר היכן אפשר לרוקנו ולהעביר הכסף לרבי מאיר, שלחו אותו ידידיו לגבאי הקופה והם הגיעו אליו לקבל את המטבעות, אך לתדהמתם נזדעק הכפרי וסירב לתת להם את הכסף, ונימוקו עמו שהרי אביו ציוה עליו לתת הכסף לרבי מאיר בעל הנס, ואילו גבאי צדקה אינם רבי מאיר... ולא נכנסו באזניו כל דיבורי שכנוע והסברה שהם נתמנו על כספי הקופה, מה עוד שאין הכוונה שזו קופתו של רבי מאיר אלא שמתפללים בעת התרומה לעניים הגונים שבזכות רבי מאיר ניוושע, 'אלקא דמאיר ענני' (ראה ע"ז יח. ובמהרש"א שם), לפיכך גדלה והתרבתה הקופה מיום ליום ולא היה מי שהצליח להוציא ממנו את הכסף.

אברך צעיר לימים היה אז הרה"ק מראפשיץ, משמע את דבר המעשה אמר לאחוזת מרעיו שהוא יסע אל אותו בער ועם הארץ ויוציא ממנו את הכסף, אמר ועשה, נסע ודפק על דלת ביתו של הכפרי ומשפתחו הדלת לפניו, אמר לבעה"ב שהוא חתנו של רבי מאיר בעל הנס והגיע לרוקן את קופת חותנו, משמע כן הכפרי נתמלאו פניו אורה ובשמחה רבה העביר לידיו את כל המטבעות.

בצאתו שבחו אותו חבריו על הרעיון הנפלא, אך בד בבד שאלו אותו מדוע לא אמר שהוא רמבעה"ג גופא, השיב להם בחכמה "שוטה זה קיבל כבר משנות לידותו שצריך למסור כספי צדקה לרבי מאיר בעל

רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע ביקשו חסידיו מורה ומדריך, כבואם לראפשיץ ראו מעשה חלוקת החלות והוטב בעיניהם ואמרו שרצונם לקבל מרותו של הרה"ק מראפשיץ. ומן המעשה הנ"ל נחזה אף אנן כי לא חלוקה סתם היתה. (אגב, על התקרבות חסידי קאליב אל הרה"ק מראפשיץ יש אומרים שמשום מעשה אחר היה, והובא לעיל)

המופת השני שסיפר הרה"ק מיאשניצא: היה באשה אחת שבאה אל הרה"ק רבי נפתלי, והיתה האשה הזאת נדכאה ושבורת לב מחמת בנה החולה שכבר נטה למות ואף אותו הביאה עמה וביקשה שיברכו, וכך אמר לה רבי נפתלי: "אע"פ שאין דרכי לדבר כזאת ולגלות מסתורין, מ"מ אען ואומר לך כי בנך שבכור הוא, מעולם לא נפרה אצל כהן וזו סיבת חליו"

(מפי ספרים וסופרים)

ושוב מעשה שסיפר הרה"ק מיאשניצא על עצמו, שבאחת מן השבתות שהיה בצל קורת רבו בראפשיץ כאבה רגלו מאד, ומפחד שמא יעמדו לו עליה פנה לעמוד אחורי התנור, אך גם זה לא הועיל ומרוב הלחץ זו הדחק נעמד אדם אחד על רגלו והוא מרוב צער כאבו חלש לבו והתעלף, אך תיכף הרגיש בזה רבי נפתלי אף שהיה בצידו האחר של בית המדרש והפסיק את התפילה ואחר שהעירוהו מעלפונו ציוה לו לקדש קידוש היום על יי"ש כנהוג בראפשיץ.

יש להוסיף בזה מה ששמעתי מהרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זי"ע שסיפר על הרה"ק רבי אלימלך מרודניק זי"ע, מתלמידי הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ, שביקר פעם אצל הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע, וביקש ממנו הרה"ק מרוז'ין שיאמר לו דבר מחצר בית הקודש שבראפשיץ, פתח רבי אלימלך ואמר: נהגו אצלנו שהיינו מקדשים בצפרא דשבתא על יי"ש, "ווייל נאך בראנפען עסט זיך גישמאקער" [מפני שאחר שתיית יי"ש אוכלים לתאבון], הפטיר אחריו הרה"ק מרוז'ין ואמר "ידעתי כי חכמים המה חסידיו של רבי נפתלי, אך עד היכן הדברים מגיעים לא שיערתי", ובודאי רזין עילאין טמונים במנהג זה, וכאותו מנהג שהיה להם לילך אל המקוה קודם גזיזת הצפרנים בערב שבת, ואמרו שאחרי הרחיצה בקל יותר יגזזום כי אז הצפרנים רכים, וגם בזה ודאי היה להם טעמים נסתרים והנסתר רב בהרבה על הגלוי. [ולענין הלכה לקדש על יי"ש יש אריכות גדולה בפוסקים, ועיקרא דמילתא ראה ב'מחצית השקל' (או"ח סימן ערב ס"ק ו') ועו"ש ב'באר היטב' (ס"ק ז') וראה בשו"ת מהרש"ם (חלק א סימן קעה), וב'קצת המטה' בשולי גליון ה'מטה אפרים' (סימן תרכה אות צט), וראה ב'ג' אורות' (חלק א עמוד שפא) מה שהאריך בזה].

(מפי ספרים וסופרים)

הנס, לכן אילו הייתי אומר שאני רבי מאיר עצמו לא היה מאמין לי, כי לפי חשבוננו יהא רבי מאיר זקן ובא בימים ואילו אני אברך צעיר, לכן אמרתי שאני חתנו וזה הספיק לו להעביר לי הכסף..."

(מפי ספרים וסופרים)

שוב מעשה בעם הארץ שנהג מידי שנה בשנה לשנות ארבע כוסות שְכָר בליל הסדר, משנודע הדבר לחבריו נודעו לשמוע שבמקום לקיים מצוה הרי הוא שותה חמץ גמור בפסח, אך כאשר באו להסביר לו שיחדל ממעשיו נפלו דבריהם על אזנים אטומות, כי הוא טען בעקשנות שכך נהגו אבותיו, ומנהג ישראל תורה, ובודאי לא נכשלו הוא ואבותיו בתקלה כזו. פעם איקלע הרה"ק מראפשיץ בשכונתו ושמע על היהודי השותה שכר בפסח ואי אפשר להניאו מכך, קרא לו ואמר שיש לו ראייה ניצחת שאסור לשותה שכר לדי כוסות, שהרי אומרים בנוסח הברכה של בדיקת חמץ "על ביעור חמץ", ושיכר בשפת האידיש הוא "ביער", ואם כן הלא אומרים להדיא ש"ביער" [ז"ה שיכר] הוא חמץ גמור, לאחר 'דברים מפורשים' כאלו השתכנע העם הארץ והפסיק להתנהג כך...

(מפי ספרים וסופרים)

סיפר הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זי"ע (הובא ב"ג' אורות' חלק ב מערכת ראפשיץ עמוד קנד). הרה"ק רבי ישראל דוב בער גילערנטער מיאשניצא זי"ע בעל 'רביד הזהב' ו'דביר המוצנע' היה תלמידו של הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע, פעם ביקשוהו חסידים שיספר להם אותות או מופתים מרבו הק' למען ישיחו בנפלאותיו, פתח הרה"ק מיאשניצא וסיפר להם: בימי עלומי דרתי ברימנוב, והייתי נוהג ללכת רגלי לראפשיץ כדי לקבל את פני מורי ורבי, ובדרך כלל התלווה אלי אחד מאוהבי שנפשי היתה קשורה בנפשו באמת. כידוע חילק הרה"ק מראפשיץ בעצמו למסובים על שולחנו מן החלות, לי ולרעי הטוב נתן הרבי בדרך כלל ב' חלות דבוקות ומחוברות, והיה לנו זה לסימן כי הדבק בינינו טוב הוא, פעם אחת בערב שבת בהיותם בראפשיץ נעשה פירוד הלבבות בינינו כאשר אני לכשלעצמי לא ידעתי כלל למה ומה גרם הטינה בלב על חברי, והנה באותה סעודת ליל שבת קודש, נטל הרבי ב' חלות דבוקות והפרידם, לי נתן אחת ולחברי משכבר נתן את האחרת כי כבר הרגיש בפירוד, מיד אחרי הסעודה נפגשנו שנינו ופייסנו זה את זה ושוב נתקשרנו בקשר ידידות אמיץ וחזק כבתחילה, ואכן למחר בסעודת היום שוב נטלנו חלקנו בב' חלות מחוברות, ויהי לנס.

הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק ציין למעשה זה שאחר פטירת הרה"ק

במכתבו של האבד"ק קאסוב: סיפר לי יד"ג הגאון בוצינא קדישא מורינא פייביש היילפרין שליט"א זצוק"ל אבד"ק זאביע, ששמע מאביו הרה"ק מהר"ל מבערזאן שיחיה בשם זקינו רבינו מראפשיץ זי"ע, שפעם אחת תקע בראש השנה תקיעות שהיה רק קול דממה דקה ישמע עד כמעט שלא נשמע, ואחר התפלה אמר להרבנית שלו: "שמעת היום התקיעות שלי שהיו בוקעים כל הרקיעים" וגם היא השיבה במליצתה: "אמת כדברין ועבור זה צויתי לאיש אחד לתקוע עבורי אחר התפלה כי לא שמעתי מקודם כלל". והשיב לה רבינו זצ"ל, כי התקיעות שלו היו כל כך טובים עד שהיו בוקעים כל המחיצות, יען שהמקטרג לא שם לבו להם, בחושב שאינם על פי דין ולא יצאו ידי חובתו, ועבור זה הלכו ביושר בלי שום מסטין, והיו בוקעים כל הרקיעים ולא היה מי שימחה בידם, ולכן היו התקיעות טובים עד אין שיעור עכד"ק. ונודע מה שאומרים בשם הצדיקים: "ובשופר" אם על ידי איש "גדול יתקע" אז אפילו "קול דממה דקה ישמע" אפילו הכי "ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה כו'" (תפילת מוסף לימים נוראים).
(מקור חיים אות כ"ה בהגה)

סיפר רבינו [הרה"ק רבי חיים מאיר מויזניץ] זי"ע: בהיות הרה"ק מראפשיץ זי"ע אברך, נסע לשבות בלובלין אצל החוזה הקדוש זי"ע והימים ימי חורף, ויהי באמצע הלילה, שלג כבר החל לרדת מלווה ברוח סערה ובכפור איום. הנסיעה היתה במזג אויר סוער ללא נשוא, והעגלה לא יכולה היתה להמשיך בנסיעתה, אף שכבר היו קרובים אל העיר לובלין. משנקפו השעות, חיפש הרה"ק מראפשיץ אכסניה לעשות בה את השבת, והנה נזכר שבכפר הסמוך יש אראנדע, והוא פנה לשם.

כשהגיע נקש על דלת הבית וביקש מהאראנדער להתאכסן אצלו במשך השבת, אך הלה השיב שאי אפשר להתאכסן אצלו. התחנן הרה"ק מראפשיץ לפניו שיכניסו, אך הוא בשלו. לאחר הפצרות מרובות, נענה האראנדער, והוא הכניס את הצדיק מראפשיץ לביתו, אולם אמר לו שיקח לו כסא בקרן זווית, שיקנה לעצמו מעט אוכל למשך השבת, ושלא יסב עם בני הבית. בלית ברירה התאכסן שם הרה"ק מראפשיץ במשך השבת, ולאחר השבת שם פעמיו ללובלין למחרת, ביקש הרה"ק מראפשיץ מרבו החוזה הק' שיצא לטייל כדרכו בקודש, והחוזה נענה לו, ומשעלו על העגלה, לחש הרה"ק מראפשיץ על אזנו של בעל העגלה שישע לכיוון האראנדע, וכך עשה.

בהגיע הרה"ק מלובלין סמוך להאראנדע, יצא האראנדער לראות מי הוא הבא, כשהבחין שהגיע

הרבי, אץ רץ החוזה לקבל את פני קדשו. דאגה עלתה בליבו של האראנדער כאשר ראה כי גם הרה"ק מראפשיץ בין הבאים, אולם היות שידע כי הרבי כאן, נחה דעתו, ומיד התלהב והכריז, אה, הרבי בא הרבי בא, וביקש מהרה"ק מלובלין שיכנס לאכסניתו. הרה"ק נעתר לו, ונכנס יחד עם המלווים. ביקש האראנדער מהרה"ק מלובלין שישאר ארוחת הצהרים, והחוזה הקדוש הסכים. אחד מתלמידי החוזה שחט כמה עופות, והאראנדער המליחם והכשירם, ושם אותם לבישול. בינתיים ערך בעל הבית את השולחן, כיסה אותו במפה יקרה, הניח עליו מיני מאפה ובקבוק גדול של יי"ש, כאשר הכל היה מוכן, והחוזה הקדוש יחד עם החבריא קדישא ישבו מסביב לשולחן, נתן הרה"ק מראפשיץ דחיפה בידו והפך את הבקבוק הגדול, היי"ש נשפך, והמפה ומיני המאפה נרטבו ונתלכלכו.

האראנדער בראותו כל זאת, החל לצעוק, רבי, הבאתם לי אברך מזיק, ראו מה עשה לי. שאל החוזה את תלמידו הרה"ק מראפשיץ, מה זה, ענה הרה"ק: רבי, א שוגג. כאמור, הניח האראנדער את סיר הבשר על התנור לבשל, ועל אותו תנור, לא הרחק, התבשל סיר חלב. כעבור זמן מה, ניגש הרה"ק מראפשיץ לנוכח עיני האראנדער, אל התנור, כשבידו הלילקע ציבעך, כאילו כדי לקחת גחלת להדליק את הלילקע, אולם למעשה דחף את סיר החלב וכל החלב הרוחת גלש אל מתחת לסיר הבשר הרוחת.

בראות האראנדער את כל אשר עשה לו הרה"ק מראפשיץ, זעק זעקה גדולה אל הרה"ק מלובלין, רבי למה, הבאתם לכאן אברך מזיק, ראו מה עשה לי, הוא הטריף את כל סיר הבשר. שוב שאל החוזה הק' את הרה"ק מראפשיץ, נפתלי, מה זה, ענה הרה"ק מראפשיץ, רבי, א שוגג. אמר לו החוזה נפתלי, צו פול שוגגים.

נענה הרה"ק מראפשיץ ואמר: רבי, מעודי היה קשה לי, מדוע מייחסים את מידת הכנסת אורחים לאברהם אבינו, הרי גם לוט הכניס אורחים, ואותו מכנים 'לוט דער שיכור' אמנם התירוץ הוא, כי אצל אברהם כתוב (בראשית יח ב) 'וירא והנה שלושה אנשים' שנדמו כאנשים, ואעפ"כ 'וירץ לקראתם', הכניסם, האכילם והשקם. ואילו אצל לוט כתוב (בראשית י"ט א) 'ויבואו שני המלאכים וגו' וירא לוט וירץ לקראתם', לוט הכניס רק מלאכים, און מלאכים איז נישט קיין קונץ אריין צו נעמען (אין זו רבותא להכניס מלאכים).

המשיך הרה"ק מראפשיץ ואמר, לפני שבת, נתן לי בעל הבית זה בקושי קרן זווית, לאכול בה קצת משלי, והנה כשמגיע הרבי, הוא נהיה לפתע מכניס אורחים

גדול, וסיים הרה"ק מראפשיץ, רבי, אין כאן מקומכם, בבית אדם כזה אין מה לחפש בשמוע החווה הקדוש את דברי הרה"ק מראפשיץ, נענה ואמר, צדקת, בני, אכן אין כאן מקומי, ומיד פנה ועזב את האראנדע, עלה למרכבתו ושב לביתו.
(שרפי קודש ח"א עמ' שצג)

פעם דיבר הרבי ר' אלימלך זי"ע לפני תפלת מנחה שיחה בעבודת השם עם החבריא קדישא ובאמצע השיחה ראה הרב מראפשיץ איזה איש פשוט מתקרב ובא לביתו של הרר"א לצורך ישועה ופחד הרב מראפשיץ שהאיש יפסיק את הרר"א באמצע השיחה יצא הרב מראפשיץ לקראת האיש ושאל לו מה מבוקשו וחשב האיש כי הוא הרר"א התחיל לבכות כי הפריץ רוצה להשליכו מהקרעטשמע והשעין הרב מראפשיץ את ראשו על המקל ואמר להאיש סי זאל עם אויספליקן סי זאל עם אויסרייסין (שהפריץ יהיה לו מיתה משונה) ולהפריץ היה אח"כ מיתה משונה למחרת חזר שוב יהודי הנ"ל ליתן תודה להרר"א כשנכנס לחדר הרר"א ראה האיש שאינו יושב שם הרבי מאתמול והסתכל על הרר"א שאל אותו הרר"א מה שרוצה סיפר לו כל הנ"ל הבין הרר"א שזה מעשה של הראפשיצער וקרא לו ואמר נפתלי קענסט שוין גוט די קונץ אתה יכול כבר טוב את המלאכה ענה הרב מראפשיץ מה הייתי יכול לעשות פחדתי שיפריע לרבינו באמצע השיחה.

(אוצר ישראל)

הגה"ק מראפשיץ זי"ע בז"ש נעשה חתן אצל עשיר אחד ודרכו של הרב מראפשיץ היה שהלך לחתונת בני עניים ואמר שם בדחנות לשמחם כששמע זאת חותנו היה מתבייש מאד מזה וכתב מכתב לאביו של הרב מראפשיץ אם לקח חתן ת"ח או בדחן לבתו והחליט אביו ואמו לעקוב אחר בנם כשאומר הבדחנות ואכן נעשה שם איזה חתונה והרב מראפשיץ הלך להגיד בדחנות אזי הלכו אביו ואמו מתחת החלון לשמוע הבדחנות וכששמע אביו את דברי בדחנות מבנו אמר לאשתו הרבנית יכולה את לחזור הביתה בלי לראותו ואביו נשאר עדיין עומד שם ואח"כ אמר אביו כי עד אות יו"ד (שדרכו של הרב מראפשיץ זי"ע לומר בדחנות של הסדר של א"ב) הבין עוד הדברי בדחנות ומשמה והלאה כבר לא הבין יותר

בהבדחנות כיון הרב מראפשיץ זי"ע שהחתן יתעורר לתשובה ויבכה פעם אחת היה חתן עקשן ולא רצה לבכות אזי סיפר הרב מראפשיץ בדברי בדחנות פעם אחת התחתן הארי עם הלביאה שלו וישבו בתקיפות

ובלי פחד כי הוא החזק שבחיות ואין לו ממי לירא ופתאום הגיעו הציידים וברחו אז שאלה אותו הלביאה מתי נתראה עוד הפעם ענה לה הארי אצל הסוחר העורות בחנות אז כבר התחיל החתן לבכות ונתעורר בתשובה.

(אוצר ישראל מפי אדמו"ר מפשעווארסק זי"ע)

מסופר על הרה"ק מראפשיץ זי"ע שהלך פעם לבקר חולה אחד שהיה כבר במצב של גסיסה, ובשעת יציאת נשמה עבר חיוך קל על שפתותיו של הרה"ק, לפשר תמיהתם של העומדים שם גילה להם הרה"ק את מחשבת הנפטר בשעת יציאת נשמתו להפוך פניו כלפי העם כדי שימות מיתה יפה (עיין כתובות ק"ג ע"ב), וסיים, לא יכולתי להתאפק משחוק בראותי איך שברגעיו האחרונים עודנו מסור ביד יצרו לחשוב על כבוד ושבח.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו זי"ע, שפע חיים, ירח האיתנים, ח"ב)

עובדא ידענא מה שהיה אצל רבנו הקדוש מראפשיץ זי"ע, שפעם ביו"ט שני דר"ה כשהחסידיים ואנשי מעשה חזרו מאמירת תשליך, והיו הולכים בשירה ובזמרה ובריקודין, והרה"ק מראפשיץ עמד אצל החלון והביט בהם, ולפתע החוויר, וציוה לתדהמתם של החסידיים, להפסיק את השמחה. לאחר שהייה קלה קם וקרא: אע"פ שהגנרל נפל המלחמה חייבת להמשך, ומיד הורה להמשיך בריקודי המצוה. אח"כ נתוודע כי באותה שעה נסתלק לבית עולמו זקה"ק בעל תולדות אברהם מאוליינוב זי"ע.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו זי"ע, סיום הש"ס החודשי ג' אדר תשל"ז)

מסופר על הרה"ק מראפשיץ זי"ע אמר מימי ילדותו, שהיה שם איש מתחסד אחד שהיה יושב בשקו ותעניתו משבת לשבת, והרה"ק אמר עליו שהוא איש רשע, פעם רצה להוכיח את דבריו לפני החברים. התחכם וציוה לכמה נערים שילכו ויקניטו אותו, ותוך כדי כך ניגש הוא אליהם ועשה עצמו כמו שגוער בהם: איך תרהיבו להקניט איש זה שהוא אדם חלוש שכן יושב בתענית זה יום שלם, נענה הלה: וכי יום אחד בלבד והלא משבת לשבת אני צם.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו זי"ע, שפע חיים, ירח האיתנים)

ידוע דבר קדשו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע (אשר בצוק העתים הללו אנחנו זקוקים ביותר שתגן עלינו זכותו של החכם האלקי, והוא הגבר שהיה בר פלוגיה של הרה"ק הרמ"מ מרימנוב זי"ע כשהתאמץ לקרב את הגאולה, וצריך הוא לעורר רחמים לפני כסא הכבוד על עם ישראל) שאמר, שונא אני את המצוות של העולם ואוהב אני את העבירות שלהם, כי מדרך בני אדם לומר על איש שאינו נושא

כתב לי ידיד נפשי הרב הגדול החריף ובקי החסיד בנן של קדושים מורינו הרב יוסף הכהן שווארץ שליט"א (בעל ירחון רבני 'וילקט יוסף') חתנא דבי נשיאה הגאון המובהק הצדיק מוה"ר אלעזר דייטש שיחיה האב בית דין קהל יראים באניהאד וזה לשונו אגב הנני רושם לו בזה שני מעשיות אמיתים

א אשר שמעתי מאדוני אבי מורי ורבי הגאון ז"ל (הוא הגאון הצדיק מורינו הרב נפתלי הכהן שהיה אב בית דין קהילת ה' מאד) כי אביו זקינו הגאון המפורסם מורינו הרב אברהם לייב ז"ל שהיה אב בית דין קהילת בערגסאז בעת דר אחר חתונתו בעיר אוהעל נסע פעם אחת עם אחוזת מרעו בעגלה להקדוש מורינו הרב רבי נפתלי מרופשיטץ ואשר אך יצאו מהעיר רדף אחריהם כלב גדול וצעק ונבח כמו שעה עד שתמחו כל האנשים שהיו שם בעגלה מה זה ועל מה זה ואמר זקני ז"ל הלא נודע כי פלגא ומתנגד על צדיקים נתגלגל ככלב והנה אנו נוסעים לרבי ובודאי בכלב זה מגולגל איזה מתנגד ופלגא ועל כן צעק אחרינו, ומיד כאשר הוציא זאת עבר העגלה על ראש הכלב ומת והיה לפלא, ואמרו שמע מינה כי היה לו תיקון,

וכאשר בא לרופשיטץ והלכו לקבל ברכת שלום כנהוג ופתח הגאון הקדוש הדיבור אליהם ואמר בזה הלשון יונגע לייט וויסט איהר, דיא וועלט זאגט אז מתנגדים וועהרין מגולגל אין הינד, ואס איז אמת (אברכים, יודעים אתם שהעולם אומרים, שמתנגדים מתגלגלים בכלבים), וכאשר שמעו זאת הבינו מיד מה כוונתו וראו והבינו את גדלו וקדשו וכי יש לו עינים ורואה זכותו יגן עלינו

(עשר צחצחות)

ומעשה השניה בזה הלשון בעת פרדו משם זקני ז"ל שאל את הרב הקדוש הנה אשתי היא מעוברת איזה שם יקרא להילד אם יהיה בן זכר והשיב הלא זה יהיה נקבה והשני יהיה בן זכר ותקרא כשמי וכן היה וקרא את הילד נפתלי והוא היה אדמו"ר הגאון ז"ל ועל דבר זה נצטער הרבה שנים שלא קרא אותו כל השני שמות של הרב הקדוש ז"ל והגאון הקדוש משינאווא מורינו הרב יחזקאל ז"ל היה שם באותו מעמד וכאשר נפטר אדוני אבי מורי ורבי ז"ל אמר ברבים כי הוא יודע בטח שאם היה לאדמו"ר זצ"ל כל השני שמות אז היה חי עוד הרבה שנים כי החיות תלוי בשם עד כאן לשון הרב הגאון מורינו הרב יוסף הנזכר שיחיה

(עשר צחצחות)

כתב לי ידיד נפשי הגאון אב בית דין קהילת פלונסק שיחיה שמעתי שפעם אחת אמר הרב הקדוש מלובלין

חן בעיניהם, בן אדם כזה מצוה להרגו ועבירה היא לתת לו פרוטה, אכן בעבירות כאלו חשקה נפשי וממצות הללו אני מתרחק עכ"ק.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנז זי"ע, שפע חיים, ירח האיתנים, ח"ב)

הרה"ק מראפשיץ זי"ע לפני הסתלקותו הכה באצבע צרדה ואמר: עכשיו נודע לו לבעל- דבר שאינני מאנשיו.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנז זי"ע, שפע חיים, ירח האיתנים, ח"ב)

ידוע מאמר הרה"ק מראפשיץ זי"ע בשעת המחלוקת הידוע כאשר הרה"ק רמ"מ מרימנוב זי"ע ודעימיה רצו להחיש את הקץ, ואמר: מוטב שילכו מראווא ועד לעמבערג (בודאי שהיה לו כוונה עמוקה בהזכרת עיירות הללו דייקא) שקועים עד ארכובותיהם בדם ישראל ובלבד שיבוא משיח, והרה"ק מראפשיץ זי"ע אמר לשליש ולרביע לא שמענו, אם יחסר שלישי או רביע יהודי לא שמענו אין אנחנו מרוצים לשמוע מביאת המשיח, והדברים ארוכים וידועים ונתפרסם אז גם בין חכמי האומות, וזכורני בילדותי כשהייתי יושב וסמוך על שולחן כ"ק אדמו"ר זי"ע התגוללה השיחה בענין הנ"ל, ונעניתי בשאלה האם לא היה יותר טוב אם היו מתקיימים דברי הרמ"מ, והיינו נפטרים כבר מעול השעבוד והגלות שארכה ונמשכה עד ימינו ברוב סבל ותלאות שהשתרגו ועלו על צווארינו, וגער בי אדמו"ר וכי מה אתה יודע ומשיג כוונתו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע, זקה"ק מצאנז בעל דברי חיים זי"ע אמר על רבו הקדוש מראפשיץ שהיה "בעל שם"; (ועל מצבתו חרות: יחיד בדורו בחכמה הא-לוקית ויותר לא כתבנו כי כן נצטוינו מפי קדשו) ובודאי שדברות קדשו גבוה למעלה משכלינו, עמוק עמוק מי מצאנז.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנז זי"ע, שפע חיים, ירח האיתנים, ח"א)

מורינו הרב הקדוש מורינו הרב יצחק אייזיק מזידיטשוב אמר משמו של הרבי רבי נפתלי שאמר על גדול אחד אשר אמר על עצמו שאינו חסיד' ואמר דאיתא (מעשר שני פ"ג מ"ח) הלשכות בנויות בקודש ופתוחות לחול תוכן חול וגגותיהן קודש, בניות בחול ופתוחות לקודש תוכן קודש וגגותיהן חול וכו', ואמר שמי שהוא מתנהג בחסידות על פי דרכי הבעל שם טוב ותלמידיו הקדושים אף שבניות בחול רצה לומר אף על פי שאינו צדיק כל כך ופירוש ופתוחות לקודש, היינו שהוא מדבק עצמו להצדיקים תוכן קודש ומי שאומר שאינו חסיד הגם שבניות בקודש רצה לומר שהוא צדיק וירא שמים ופתוחות לחול רצה לומר שאינו רבוק להצדיק תוכן חול עד כאן דברי קדשו.

(עשר צחצחות)

'ילקוט מנחם' (עמוד רלג) מביא כע"ז בשם הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב ז"ע, כי הנוסע לצדיק לשבת אחת וחוזר מיד "אתי אורא דהאי גיסא ואורא דהאי גיסא ומבטל ליה..."

(מפי ספרים וסופרים)

פעם נפגש הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זי"ע עם הרה"ק רבי אליעזר'ל מדזיקוב זי"ע [בנו של הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע] ושוחחו בדברים העומדים ברומו של עולם, ובסיום פגישתם נסובה השיחה על מרן הבעש"ט הק' זי"ע, מיד הפסיק הרה"ק מדזיקוב את השיחה באמרו "דא וועלין מיר בלייבען, ווייל מיר האבען בקבלה פון טאטע'ן, אז מענטשען שמועסען, אין עס מאכט זיך צו שמועסען פון 'בעל שם טוב' הק', איז א סימן אז מ'האט גיט געשמועסט..." [נסיים עתה את השיחה, כי יש לנו בקבלה מאבי הרה"ק מראפשיץ, שאם אנשים משוחחים בענינים שונים, ובסוף מדברים על הבעש"ט, הרי זה סימן מובהק שדיברו טוב].

(מפי ספרים וסופרים)

שמעתי מהרב מסטיטשין הגה"צ רבי יהודה זצ"ל, פטירת הרה"ק מראפשיץ היתה בזה הסדר, קודם כשחלה חוליו האחרון שלחו להזכירו אצל הרה"ק הרצ"ה מזידיטשוב זי"ע, והרה"ק הנ"ל שלח כי עשה פדיון והשמות היו מאירים מאד, ובטח יהיה לו רפואה שלימה. ואמר רבינו ע"ז, מפאפט עהם אויס פון הימעל. ושוב דיברו בענין הדוקטורים לאיזה פראפעסער ילך, ועל כל פראפעסער שהציעו אמר רבינו שאינו רוצה בו, עד שהרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע שהבין רצון אביו, אמר אפשר נלך ללאנצהוט שיש שם פראפעסער טוב, ואמר רבינו עהר וויסט מדארף גיין קיין לאנצהוט, ונסעו ללאנצהוט (המעשה היה שרבינו היה פ"א בלאנצהוט ועמד במקום א', ואמר לבנו הק' רבי אליעזר, דא איז א פרייער פלאץ, והבין הר"א שכוונתו ליקבר שם, ולכן כשדיברו בענין הדוקטורים הבין ר"א כוונתו).

ושם חלה ביותר, והתחיל הגסיסה, והיתה נמשכת ג' ימים ביסורים גדולים, והרה"ק מצאנו והרה"ק מקאמינקא פתחו את הארון קודש ואמרו שמוחלים הרבי, (והיינו שראו יסורי רבינו שאינו יכול ליפטר מזה העולם, ואמרו באם העיכוב הוא מצידם שלא יאבדו רבם, מוחלים הם את רבם שיוכל ליפטר, כדי שלא יהיו לו עוד יסורים), והיה שם ציבור גדול ואמר פסוקים, ועל כל מה שאמרו רמז רבינו בנענוע ראש, כלומר שאינו רוצה שיאמרו זה. עד ששלחו רוכב לדינוב ובא הבני יששכר ללאנצהוט, וכאשר בא לחדר רבינו התחיל בפסוקים של 'וישע ה' ביום ההוא' וגו' ונענע לו רבינו בראשו, דהיינו שכיון למה שרוצה שיאמרו, וכאשר הגיעו ל'ה' ימלוך לעולם ועד' היתה יציאת נשמה, שכל עבודתו היה לקרב את קיום זה של הפסוק לשמים (ואמר רבינו הזקן מסטיטשין

להרב הקדוש הרבי רבי נפתלי מרופשיטץ שהיה מוחזק בעולם לחכם גדול כידוע דאינו כתיב בתורה חכם תהיה עם ה' אלא (דברים יח ג) תמים תהיה וגו' והשיבו הרב הקדוש מרופשיטץ לזה צריך חכמה גדולה להיות תמים עם ה' ודברי פי חכם חן.

הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע אמר, שהוא דואג לבניו שיתעטרו בכתר הרבנות כדי שיקיים מצות "ולמדתם אותם את בניכם", כי מתוך שאנשי העיר שואלים את המרא דאתרא את שאלותיהם ע"כ מחובתו ללמוד ולהתעסק יותר בתורה. ותלמידו הרה"ק בעל ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע הלך אחריו בהנהגה זו, ולכן רצה הרה"ק משינאווא שבנו ישמש גם הוא ברבנות,

(מפי ספרים וסופרים)

עוד מהנזכר לעיל בשמו שאמר בכל שבת קודש הרשעים יש להם מנוחה בגיהנם והאיש אשר נסע להרבי שלו בחייו אם מבקש מראים לו הרבי שלו בגן עדן כמו שהיה בשבת קודש אצל שלחנו בחיים חיותו בעלמא דין כי אם לאו אין אצלו מנוחה, וסיים בזה הלשון נאהר איין קיעפ איז דער רבי שמניח אותו לחזור לגיהנם במוצאי שבת קודש ודברי פי חכם חן.

עוד מהגאון אב בית דין קהילה פלונסק שיחיה בשם כתי"ק הרב חסידא ופרישא רבי דובעריש ז"ל מרישא בשמו וזה לשונו שמעתי בשם הקדוש מוריניו הרבי רבי נפתלי אב בית דין קהילת רופשיטץ בדרך צחות והוא סוד (תהלים צה י) 'והם לא ידעו דרכי' מי שהוא יושב בביתו ואינו נוסע לצדיקים איש כזה אינו יודע דרך השם בלשון אשכנז מי שהוא יושב בביתו נקרא היים' ודברי פי חכם חן.

(עשר צחצחות)

הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע היה אומר, שחסיד צריך לשהות אצל רבו במשך שלש שבתות, ונימק טעמו בדרך צחות והלצה כדרכו, אך טמונה בהם כוונה עמוקה, וכה אמר: בשבת הראשונה הרי הוא עדיין בבית (כלומר, ראשו עסוק וטרוד במה שמתרחש בביתו), בשבת שלפני חזרתו הרי הוא כבר בבית (כי הוא כבר חושב על מה שעומד להיות כשיחזור לביתו), נמצא שאם ישהה שלשה שבועות אצל רבו יהיה שקוע ראשו ורובו בעבודת הקודש בשבת האמצעית [ובלשונו הקדוש: "שבת ראשונה - איז ער נאך אינדער-היים, שלישית - איז ער שוין אינדער-היים"]. ומדבריו למדנו שכדי לקבל מן הצדיק צריך להתנתק לגמרי מכל הבלי ועניני עולם הזה, ובכך יהא כלי מוכשר לקבל השלימות [ובספר

זי"ע לבנו הרב זצ"ל, כי שורש נשמת רבינו היתה בהשירה, ותראה בספרו זרע קודש, כמעט בכל פרשה יש שם תורה א' מפסוקי השירה, וכאשר התחיל הלוי והבני יששכר היה בתוך המלווים, וכמעט שליווה קצת, חזר מהלוויה ואמר ס' שוין נישטא וועם מלוה צו זיין, והבן (מרשימות הגה"ח רבי מרדכי מנשה זילבער שליט"א)

(מפיהם ומפי כתבם ח"א עמ' קסח)

הרה"ק מראפשיץ השאיר צוואה בע"פ שלא ידיפו את ספריו, וטעם כמוס היה לו בזה, אך מקובל שאמר ב' טעמים בכך: האחד, רבי יש לו שלש עדויות להעיד על טיבו: בניו, תלמידיו וספרו, "לי סגי בתרתי". ואכן תלמידיו היו גאוני וצדיקי עולם, הלא המה הרה"ק רבי חיים מצאנז רבי שלום מקאמינקא רבי נפתלי מליזענסק זי"ע ועוד אדירי עולם ארזי הלבנון, שמהם אכן יכלו להבחין את גודל קדושתו של רבם שהיו פניו כפני חמה, וכן בניו הרה"ק רבי אליעזר' מדזיקוב, רבי יעקב מעליצער [שצדיקים אמרו עליו שהוא "א נייע בעל-שם"] ורבי אברהם חיים מלינסק זי"ע וחתנו ממשיך דרכו הרה"ק רבי אשר ישעיה מראפשיץ זי"ע, גם הם העידו כאלף עדים וראיות על גדולתו וקדושתו של אביהם ורבם זי"ע.

עוד אמר בדרך צחות, כי דרכם של החסידים כשהולכין לנוח בשבת אחה"צ, נוטלים ספר קודש בידם וכששוכבים במיטתם מעיינים לראות הכתוב בו ונרדמים כשהספר בידם, "אני אינני רוצה לשכב בשבת אחה"צ עם החסידים במטה אחת..."

הוא היה אומר "סימן לעבירה הדרוקן" (שבת לג. יבמות ס:) היינו שה'דריקן' [הדפסה בשפת האידיש] הינו סימן לעבירה... (וע"ע ב'זרע קודש' סוף הכרך הראשון, שהעתיקו את דברי המעתיק והמגיה והמביא לדפוס של מהדורת תרס"ו).

ואכן בתחילה לא הדפיסו את כתבי הרה"ק מראפשיץ, ורק כארבעים שנה אחר פטירתו קם אחד התלמידים ועשה מעשה, אסף את כל הרשימות שרשמו תלמידיו הקדושים במשך כל השנים, ותיקן את כל השגיאות שנשתבשו במשך השנים ואז ניגש אל הרה"ק בעל ה'דברי חיים' מצאנז זי"ע גדול תלמידיו וביקש את הסכמתו להוצאת הספר, ואכן הסכים עמו הרה"ק מצאנז וחיזקו מאד בעבודת הקודש עם הסכמה נלהבת, בין השאר כתב ה'דברי חיים' "והנה אם בימי קדם לא צויתי להדפיס חידושי תורה של אדמו"ר הקדוש הנ"ל כי ידעתי שגם המחבר הקדוש בחיים חיותו לא הסכים שידפסו חידושי תורתו, אולם לאחר עליה בלבי שיפה עשו המדפיסים הנ"ל שהוציאו לאור כתבי קודש האלו, כי ידוע שגם הרב מהרח"ו זלה"ה מנע מלהוציא לאור חידושי ומה שקיבל מרבו האר"י

זלה"ה ולא הניח לתלמידיו לכותבם, ואעפ"כ עשו צדיקי הדור כמה תחבולות והתפעלות להעתיקם ולכותבם ולהוציאם לאורה, והארץ האירה מכבודו ומלאו פני תבל, וכן עשו החסידים היקרים הנ"ל שהוציאו לאור מחברת הקודש ולהקרא בשם זרע קודש".

ובפי העולם מקובל, שהאיש שהרפיס לראשונה את ה'זרע קודש' ניזוק מחמת הקפדתו של הרה"ק מראפשיץ שציוה שלא ידיפו ולא השלים את שנתו, כששמע מכך ה'דברי חיים' הגיב ואמר "ידעתי שזה יעלה לנו ביוקר" [ס'וועט קאסטען] אבל היה כדאי..."

(מפי ספרים וסופרים)

מקובל בפי חסידים לומר שמצבת קברו של הרה"ק מראפשיץ מתעלה בקומתה מידי שנה ושנה, פעם אחת היה הרה"ק בעל ה'אהבת ישראל' מויזניץ זי"ע בעיר לאנצוהט והשתטח שם על הציון [הרה"ק נסתלק ונקבר בלנצוהט, וטעם כמוס היה לרצונו זה, להיקבר שם ולא בעירו ראפשיץ], בהיותו שם שאל את אנשי החברה קדישא האם נכונים הדברים שרואים על הציון שגובהו עולה בכל שנה, השיב אחד מהם בחכמה, שמפני שהוא נמצא תמיד ליד הציון על כן אינו יכול להבחין בשינוי כזה, ואולי אנשים הבאים מזמן לזמן הם יכולים להבחין בכך, אך חבר אחר של החברה קדישא זלזל בכל הענין שדבר דומם אינו מתרומם וכל השמועה אינה אלא פרי דמיונם של כמה אנשים תמימים ואין בה ממש, הקפיד עליו ה'אהבת ישראל', ואף שהיה נזהר ביותר לדבר אל כל אחד ואחד בדרכי נועם וק"ו שלא לפגוע ביהודי, הכא הניף עליו את ידו בביטול ואמר "האסט נישט קיין שכל..."

ונראה כוונתו, שאם המציאות משתנה והמצבה מוסיף גובהה מידי שנה - אינו נושא לוויכוח, רק עיקר הוא הענין הפנימי, שהאדם המשתטח על הקבר יכול להתעלות ולהשתנות בזכות צדיקים שוכני עפר. ה'אהבת ישראל' היה אומר לבניו ויוצ"ח "מקנא אני בכם שאתם נכדי הרה"ק מראפשיץ..." [בהיותו חתנו של הרה"ק בעל ה'אמרי נועם מדזיקוב בן הרה"ק רבי אליעזר' בן הרה"ק מראפשיץ זי"ע].

(מפי ספרים וסופרים)

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

הרה"ר ישראל הנ"ל היה איש עני והיה מתפרנס בדוחק גדול ל"ע בעיר מאגנישוב, ובהיות כי העיר קאזניץ קרובה למאגנישוב היה רגיל לבוא כל פעם לבית המגיד זצ"ל, וברבות הימים נתאלמן הרה"ר ישראל הנ"ל כי מתה עליו אשתו ר"ל, ובכלות ימי אבלו הלך לקאזניץ להמגיד זצ"ל, בבואו הציע לפניו המגיד שישא לאשה את קרובתו הבתולה מ' חיה שרה, ובכדי להטות לבה לזה, דרש ממנו המגיד שיבטיח לה נדוניא סך ג' מאות אדומים לסלק במשך ב' חדשים ואז יגבילו החתונה. והמגיד הבטיח להרה"ר ישראל שעד הזמן ההוא יתן הוא (המגיד הק') מכיסו הסך הנ"ל להרה"ר ישראל שיהיה בידו לסלק, וכן עשה הרה"ר ישראל והבטיח נדוניא הנ"ל, ואחר רב עמל והשתדלות נתרצתה הבתולה לזה, ועשו השידוך למז"ט.

ויהי ככלות ב' חדשים בא הרה"ר ישראל להמגיד לקחת ממנו הסך ש' אדומים אבל להמגיד לא היו מעות בביתו וישלח לקרוא לקרובתו הכלה ויספר לה כי מטה יד החתן ואין בכחו לסלק הנדוניא אבל הודיע לה כי החתן הנהו איש גדול ולא כל שעתא מתרחש כזה, ולכן הוא מיעצה כי תתרצה להנשא לו בלי שום נדוניא, ותמורת הכסף יבטיח לה המגיד שתזכה לילד ממנו בן אשר יאיר עיני כל ישראל בתורתו ועבודתו הקדושה, ותשיב הכלה אמריה להמגיד כי ברצונה להתייעץ בזה עם החתן עצמו, ויסכים המגיד לזה ואחר רבע שעה באו שניהם להמגיד כי הנם מתרצים לעשות כפי דברי המגיד, והמגיד שמח מאוד בזה, והגבילו תור התתונה על זמן קצר בעיר קאזניץ.

בהגיע תור הנשואין והמגיד היה טורח ומתעסק בהדבר כמו בנשואי אחד מזרעו, והנה קודם החופה התבודד המגיד בחדרו איזה שעות, והמגיד בעצמו אמר מקודם שעה קבועה מתי ילך להחופה לסדר הקידושין, והיה כבר הכל מוכן לשעה ההוא, אבל החתן והכלה וכל הנאספים הוחילו עד בוש, והמגיד לא יצא מחדרו, והדבר היה לפלא גדול, וכולם הבינו כי דברים בגו, ופתאום פתח המגיד פתח חדרו וקרא אליו את החתן וסגר אחריו הדלת, והתמהמה אצלו כחצי שעה, ואח"כ פתח שוב המגיד הדלת והלך תיכף עם החתן להחופה וסידר קידושין, ושמחת המגיד גדלה עד מאוד.

הרה"ק רבי יצחק מאיר מגור זי"ע נולד בשנת תקנ"ט לאביו רבי ישראל רוטנברג אב"ד מאגנישוב וגור, מגזע המהר"ם מרוטנברג, נקרא "יצחק" ע"ש הרה"ק ר' לוי יצחק מבארדיטשוב שאביו היה מתלמידיו, ובהוספת שם מאיר כהבטחת המגיד מקאזניץ שעתיד להאיר עיני ישראל. למד בישיבתו של רבי ארי' לייב צינץ והתפרסם כעילוי מווארשה. נתגדל ונסע להרה"ק המגיד מקאזניץ, ואח"כ להרה"ק היהודי הק' והרבי ר' בונם מפרשיסחא והרה"ק הרמ"מ מקאצק. לאחר פטירת הרבי מקאצק בשנת תרי"ט מילא את מקומו בעיירה גור, וייסד את שושלת גור. נסתלק ש"פ פרה כ"ג אדר תרכ"ו.

מספריו, חידושי הרי"ם על הש"ס וש"ע, שו"ת הרי"ם, ספר הזכות, חידושי הרי"ם על התורה.

תולדותיו מתוך הספר "מאיר עיני הגולה"

במשך איזה שנים נתגדלה בתולה יתומה מרת חיה שרה בבית קרובה הרה"ק המגיד מקאזניץ זצ"ל והציעו לפני הרב המגיד כמה שידוכים עבודה עם סכומי כסף הגונים לנדוניא, ובהיותה יתומה שאל הרב המגיד את פיה באיזה שידוך תחפוץ והיא השיבה אמרים, כי בהיות וידוע לה יחוס משפחתה כי היא שושלתא דיחוסא מגאוני קדושי ארץ, לכן לא תסכים לשום שידוך מאשר הציעו, כי רצונה לעשות נחת רוח לאבותיה ותסכים להשתדך רק עם איש מיוחס אשר יהיה לכבוד בית משפחתה, והרב המגיד זצ"ל לא רצה להניא מדעתה, וכה נמשך הדבר זמן זמנים והעלמה היתומה ישבה בלתי מאורסת לאיש.

בעיר הקטנה מאגנישוב (פלך ראדום) היה רב בעת ההוא איש אחד מתלמידי הרה"ק ר' לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל (בעמח"ס קדושת לוי) שמו הרה"ר ישראל (שהיה אח"כ רב בק"ק גור) בן הרה"ג ר' מרדכי זצ"ל ראטענבערג רב אב"ד בעיר מאגנישוב וזעליחאוו ובכמה קהלות, (הרה"ג ר' מרדכי ראטענבערג היה נחשב אז בין גדולי רבני פולין ומצודתו היתה פרוסה על הרבה עיירות שהיו שייכים אז לעיר זעליחאוו). והאיש ההוא היה גדול מאוד בתורה ונחשב בין גדולי החסידים ואח"כ היה מגדולי מקורביו של הרב המגיד מקאזניץ זצ"ל, והמגיד חיבבו מאוד כי מלבד גודלו בתורה ויראה, היה מקור מחצבתו ממשפחה רמה ונשאה נצר מטע מרבינו בעל הב"ח ז"ל,

כאשר רצתה להניקהו, הסב ראשו ממנה ובירך בפיו ברכת שהכל נהיה בדברו בשם ומלכות.

כאשר מלאה לו שנה תמימה צוה המגיד להביאו אליו ולגמול אותו, ועשה אז המגיד ביום הגמלו סעודה גדולה להמקורבים, והיה שמה מאוד ואמר להמסובים כי הילד הזה מוכן לגדולות, ובאם לא יעשו לו ח"ו רעה מי מצדיקי הדור יוכל להטות כל לבבות בני לעבודת הש", וסיפר איש נאמן ששמע בעצמו מפ"ק רבינו זצ"ל איזה שנים סמוך להסתלקותו שאמר "נבראתי כדי להטות את כל העולם להשי"ת".

כאשר היה בן ג' שנים כבר למד עמו אביו תורה הרבה וכבר התפלאו כל רואיו על כשרונו הגאוני, ואביו היה אז רב בעיר מאגנישוב, וכבר נתפרסם הקול שלהרב במאגנישוב יש בן עילוי מופלא, ובכל פעם שהלכה אמו לקאזניץ לקחה עמה את הבן יקיר והמגיד זצ"ל השתעשע עמו עד מאוד. פעם אחת בהיותו כבר בן ג' שנים כאשר חזרה אמו עמו מקאזניץ למאגנישוב, נחלה הילד באם הדרך וקיבל חום רב, וכוחו נחלש מאוד ואמו נשאה אותו על ידיה בערך מהלך פרסה ונתייגעה מאוד, וישבה על אבן אחת לנוח ובכתה רב בכי כי התבוננה על מחלתו שנתגברה מאוד, וילד שעשועים שלה הנהו בסכנה עצומה, והנה עבר שם בדרך איש אחד מראהו עפ"י לבושו כאיש אשכנזי, ובצוארו היה תלוי אמתחת הנקרא רייזע בייטעל, ושאל אותה מדוע תבכי, וסיפרה לו צרתה אמר אני אתן תרופה להילד שייטב לו תיכף ולקת מכיס בגדו בקבוק אחד ושפך מתוכו איזה טיפות על חתיכת נופת, והאכיל זה להילד ותיכף נהפך מראהו לטוב והחמימות נפסק ממנו והלכה עם הילד לעיר מאגנישוב לביתה, וגם האשכנזי הלך עמה יחד ובבואם לשם סיפרה האשה הפלא ותהום כל העיר כי בבית הרב נמצא רופא אומן מפליא לעשות, ובאו כמה חולים לשם להתרפאות אצלו, והנה פתאום נעלם האיש מעיני כולם ואיננו, ורבינו זצ"ל בימי גדלותו סיפר פעם אחת מעשה הנ"ל ואמר בזה"ל: האיש האשכנזי ההוא היה אליהו הנביא והטעם שאבי הרב ז"ל לא הכיר בו יען כי דרכו של אליהו להיות האזור עור במתניו, אבל לפעמים לצורך רפואת חולה האזור הוא בצוארו, עכל"ק.

פעם אחת היה היהודי הקדוש זצ"ל מפרשיסחא בעיר קאזניץ אצל הרב המגיד ואמר לו הרב המגיד שיראהו דבר פלא והפלא, ושלח לקרוא את רבינו שהיה אז ילד בערך ארבעה שנים ואמר להיהודי זצ"ל שינטה את

אחר ימי המשתה נסעו הזוג לעיר מאגנישוב מקום דירת הר"ר ישראל, והתפרנסו בדוחק והיא היתה רגילה לבוא לקאזניץ בכל שבוע ביומא דשוקא להרויח מה על פרנסתם, וכעבור חצי שנה באה האשה מרת חיה שרה לקאזניץ והיתה מעוברת, ובדרכה על סף חדר המגיד מיד קם המגיד מלא קומתו מכסאו אשר ישב עליו, ואמר לה תדעי שהנני קם מפני העובר שבבטנך, כי נשמתו גדולה מאוד וזה איזה מאות שנה שלא היתה נשמה זו בעולם, ופקד עליה שבתחלת חודש הט' לעיבורה תבוא עוד הפעם אליו לקאזניץ.

האשה קיימה כאשר נצטוותה ובתחלת חודש הט' באה עוד הפעם להמגיד, אז אמר לה המגיד כי תלד בן זכר והוא יהיה אור גדול, ואמר לה כי תהיה מקשה לילד ומסר לה לסגולה שמן שתסוך בה, והודיעה שלא תלד עד שיכלה השמן כולו, ופקד עליה שכשימלאו להילד שלשים יום אז בבואה לקאזניץ על יום השוק תקח עמה את הילד, היא חזרה לביתה ותספר לבעלה את כל דברי המגיד והוא שמח מאוד בזה כי יזכו להביא אור גדול כזה להאיר עיני ישראל ויחליט בנפשו לקרוא שם הנער היולד "מאיר" כי ידע והאמין שבוודאי יקוימו דברי המגיד זצ"ל.

ויהי בשנת ה"א תקנ"ט ותלד האשה בן ושמחת האב והאם גדלה עד מאוד, ובילילה שלפני המילה קיבץ הר"ר ישראל לביתו לומדי תורה שבעיר ויעסקו יתר בתורה כנהוג בישראל, ובאמצע לימודו נדרם הר"ר ישראל וראה את רבו הרה"ק מברדיטשוב ואמר לו כי יקרא שם הילד כשמו, ויבטיחהו לעשות כן, ובהקיצו נזכר כי עפ"י דברי המגיד החליט לקרוא שם הילד מאיר, ולא ידע לשות עצות בנפשו ולכן קראו ב' השמות יצחק מאיר.

במלאות להילד שלשים יום, עשתה אמו כאשר פקד עליה המגיד ותובילהו עמו לעיר קאזניץ להמגיד, והמגיד לקח ממנה את הילד והניחו על מטתו ואמר לאמו שתניקהו, ותלך לדרכה ליום השוק וכשתגמור מסחרה תבוא להניקהו עוד הפעם, וכל העת שהיה מונח הילד על מטת המגיד לא בכה כלום, ולא טינף את הסדין בשום דבר, ולעת ערב הובילה את הילד חזרה לעירה, והמגיד הזהירה שכה תעשה תמיד בבואה לקאזניץ תביאהו עמה.

עוד בהיותו יונק שדי אמו כבר נראו בו גדולות, וסיפר הרה"צ ר' פנחס אליהו זצ"ל אבד"ק פילץ ששמע בעצמו מהרבנית חיה שרה, שפעם אחת פתאום

הגביה היהודי את עיניו הקדושים ואח"כ הסתכל בי בתמהון, ולולי הלחש שמסר לי המגיד בהיותי בן ד' שנים שלא ישלט בי שום עין הייתי ניזוק אז מאוד ע"י הסתכלות היהודי, עכל"ק.

אצל רבינו זצ"ל היה נראה בחוש ובעין ממש מה שאמרו חז"ל צדיק גזור והקב"ה מקיים והאנשים הקרובים אליו ראו מעשים גדולים ונוראים אשר היה נענה בתפלתו ממש תיכף ומיד, ומכש"כ אז קודם ימי רבנותו שהיה משכנו בעיר ווארשא, ובהיותו מפורסם אז גם לאיש נוח לבריות היו אנשים למאות מתושבי העיר כל איש מצוק וכל איש מר נפש דופקים על פתחו לשפוך שיח עליהם בתפלתו להושיעם מצרותיהם והוא קיבל את כולם בסבר פנים יפות ואיש אשר כברכתו ברך אותם, וכולם ראו כן תמחו עד כמה נתקיימה ברכת צדיק בלי שינוי, אמנם רבינו זצ"ל מרוב ענותנותו עמל בכל עוז להסתיר מופתיו הרבים והלביש הכל בדרך פשוט עפ"י הטבע, והראה שאין דעתו נוחה מזה שאומרים עליו שהוא בכח קדושתו פעל אותן הדברים המופלאים.

סיפר הרה"ת ר' נפתלי אונגער ע"ה מווארשא שהיה רגיל לעסוק בעסק הספקת צרכי הצבא אשר במבצר ציטאדעל שבווארשא, וקרה אז מקרה שאחד משרי הצבא אשר בשם נתפס בעוון מעילה ובגידה, ועי"ז נעשו עלילות על כל האנשים שהיו להם עסקים עמו והעלילו כן גם על ר' נפתלי הנ"ל, והיה במצוקה גדולה של סכנת נפשות ממש והרבה להתחנן ולבכות לפני רבינו זצ"ל להושיעו מצרתו, ורבינו השתתף בצערו, וכאשר אמר לו ר' נפתלי הנ"ל שכמעט אינו רואה דרך עפ"י טבע להנצל מהסכנה אז אמר לו רבינו בזה"ל: תסע לראדזמין כי הוא עוסק הרבה בענינים אלו, כי בהיותינו יחד בפרשיסחא שם היה המקום גורם להשיג מדרגות הרבה, ורבי יעקב מראדזמין לקח אז לעצמו מדרגה זו של מופתים ואני אין דרכי לעסוק במופתים, עכל"ק, ועשה ר' נפתלי כאשר נצטווה ונסע לראדזמין וכשבא לפניו וסיפר לפניו כל מבוקשו ואמר לו כי רבינו זצ"ל שלחו אליו היה שבע רצון מאוד מזה, ואמר לו בזה"ל: תדע כי בהיותינו בפרשיסחא היה אצל כולנו לדבר ברור כי כאשר יתחיל ר' איטשע מאיר להנהיג עדת ישראל אז ממש אבנים שבשוק ירעדו מפאת קדושתו וגדולתו, עכל"ק.

גודל ערך רבינו זצ"ל נראה לעין כל כמה פעמים ע"י כח פיו הקדוש אשר נתקיים בו ממש מה שנאמר בפסוק ותגזר אומר ויקם לך, כי אף מה שיצא מפיו

הילד ויראה ממנו נפלאות, והיה להיהודי ענין חמור מאוד באיזה סוגיא ויציע את הדבר אשר נתקשה בו והשיב תיכף הילד הפירוש האמתי ונתפעל היהודי הק' זצ"ל, ואמר לו בלשון חבה יונגעלי דוא וועסט בייא מיר לערנין (ילד, עתיד אתה ללמוד אצלי) והרב המגיד זצ"ל סטר להילד על לחיו וגער עליו באומרו איין יונגעל זאגט נישט אזויא גיך, (ילד לא עונה כל כך מהר) וכמה פעמים אמר רבינו זצ"ל שהיה לו נס מה שעשה לו הרב המגיד כן אז, ואמר ג"כ שבסטירה זו פעל הרב המגיד שלא יזיק לו עין הרע כל ימי חייו.

פעם אחת דיבר רבינו זצ"ל מגדלות היהודי הקדוש זצ"ל והיה אז בין השומעים החסיד מר קאפיל אפטער ע"ה שהיה מחסידי היהודי זצ"ל ופנה אליו רבינו זצ"ל ושאלו אם הנהו זוכר כשהיה הוא אצל היהודי זצ"ל בילדותו בהיותו בן חמשה שנים והשיב ר' קאפיל שנרשם עדיין הדבר בזכרונו שהיה אז רעש ותמהון אצל החסידים שנער קטן אחד נכנס לחדר הפנימי של רבם היהודי זצ"ל והוא מתמהמה שם כבר זה איזה שעות, והנה בהיות החסידים בהדר החיצון עומדים ותמהים פתאום נשמע מן החדר הפנימי קול רעש גדול כעין דבר המתגלגל ונכנסו איזהו מהחסידיים המקורבים לראות מה זה, וגם הוא ר' קאפיל נכנס ונשתוממו על המראה אשר ראו כי בחדר השני מוטל אותו הנער על הארץ וכסא קטן מונח עליו, וסיפר להם השמש שבהתבוננו שהיהודי הק' מאריך לדבר עם הנער וזהו טירחא גדולה עבור היהודי שהוצרך להרכין עצמו הרבה (כי היהודי זצ"ל היה גבה הקומה) לכן העמיד הוא שם כסא קטן והעמיד את הנער על הכסא, והנה כאשר עברו איזה שעות הכיר ברבו היהודי שמתפלא מאוד מחכמתו של הנער וכנראה נתיירא שלא יזיק לו איזה עין ח"ו ולכן פתאום בעט ברגלו על הכסא הקטן, ובהיות היהודי הק' נודע ברב גבורתו, נתגלגל הכסא עם הנער עד לחדר השני ונתפלאו אז כולם מה שלא הוזק כלל הנער ע"י הנפילה. ואמר רבינו זצ"ל שלא שכח אף דיבור אחד מכל מה אשר דיבר עמו אז היהודי זצ"ל, וסיפר עוד כי אחר עבור זמן ד' שנים מהנ"ל דרש היהודי זצ"ל שיבוא אליו וכן עשה, ושאל לר' קאפיל הנ"ל אם הנהו זוכר זה, והשיב ר' קאפיל כי זוכר זה היטב שהיה בלילי חורף הארוכים והיהודי דיבר עמו כל הלילה, והוא ר' קאפיל הטמין עצמו אחורי הדלת לשמוע מה שמדברים והנהו זוכר עדיין איזה דברים ששמע אז ואמר רבינו זצ"ל אני לא שכחתי אפי' דיבור אחד ואף כל התנועות שעשה אז היהודי הנני זוכר עתה, וזכורני שבאמצע הדברים

הקדוש רק דרך שיחה בעלמא נתקיים בלי שום שינוי, וסיפר הרה"צ ר' פנחס אליהו זצ"ל אבד"ק פילץ שבמשך כמה שנים היתה דירת רבינו זצ"ל בווארשא ביחד עם בית החסידים דקאצק ורק כותל הפסיק בין החדרים, וחדר רבינו זצ"ל היה קטן וצר והיה מצטער מזה, ורצו החסידים להרחיב חדרו שיהיה די לו עבור צרכו ללמוד עם התלמידים בהרחבה, וכשהציעו זאת לפני רבינו זצ"ל שאל כמה יומשך זמן העבודה אמרו לו בערך ד' ה' ימים, ולא רצה להסכים לזה כי אמר שאין כדאי לו הדבר שיתבטל עבור זה איזה ימים, וכן היה כמה פעמים שהפצירו בו ולא רצה, אף כי אמר בעצמו כי מאוד היה נחוץ לו דירה יותר רחבה, ופעם אחת אמר לד' יאקיל פראהמאן ע"ה כי באם היה ביכולת שיהיה נעשה הסתירה והבנין והנקיון וכו' הכל ביום אחד היה נכון מאוד, והוסיף לומר לו בזה"ל: באם ימצא איש אחד שיקבל עליו לגמור כל זה ביום אחד היה מהנה אותי מאד בזה, ור' יאקיל הנ"ל שהיה מאנשי ביתו של רבינו זצ"ל והיה מכיר בכוונתו ובלשונו הבין מזה עד היכן הדברים מגיעים ושרבינו חפץ מאוד בזה, לכן עשה מעשה והלך לאיש אחד ממכיריו מתושבי ווארשא עשיר גדול חשון בנים ל"ע ועסק בקבלנות להעמיד בתים ואמר לו הנני יודע שחפצך להוושע בלדת זש"ק בכך תדע כי אם יעלה בידך לגמור ענין דירת רבינו ביום אחד, אז יש לך הבטחה מרבינו שתזכה בשנה זו להוליד בן זכר זש"ק, והאיש ההוא אף שלא היה מעדת החסידים עכ"ז לאשר חשב שאמת הדבר שרבינו הבטיח מפורש כן, לכן האמין אמונת אומן שדיבורו של צדיק עושה רושם וכן יהיה, ונזדרז תיכף וביטל כל עסקיו ולקח הרבה פועלים לבנין הדר זה והכין הכל מקודם והדבר עלה בידו כי במשך יום אחד נגמר הכל על צד היותר טוב, ורבינו זצ"ל נתמלא גיל וחדוה ואמר לר' יאקיל ע"ה בפני כל העומדים תדע כי הנני נהנה מאוד מזה, וכאשר ראה ר' יאקיל כי צהבו פניו של רבינו אמר לפניו אבל עליכם לדעת כי המלאכה עלתה ביוקר כי האיש הנהו חשון בנים ל"ע והובטח לו בן זכר, וכשמוע רבינו זצ"ל זאת עמד כמחריש איזה רגעים ור' יאקיל נסוג אחור ויצא מחדרו כי חשש פן יקפיד רבינו עליו, וסיפר הרה"צ ר' פנחס אליהו הנ"ל כי רבינו אמר לו בפנים שוחקות מה תאמר להעובדא של יאקיל, מה שאני איני עושה, עושה הוא עבורי (מאכט עהר אויף מיינע פלייצעס) אבל בוודאי יעזור השי"ת, וכן הוה שהאיש הוליד בן זכר ורבינו זצ"ל היה על הברית מילה והיה סנדק להילד.

סיפר ר' נאטשי ע"ה אונגער מווארשא ששמע מפ"ק רבינו זצ"ל על מאמר הגמ' (בע"ז דף י"ד ע"ב) בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת וכו', והקשו המפרשים למה בכה רבי ע"ז ולכאורה היה לו לשמוח בזה שראה שיכולין לקנות עוה"ב בשעה אחת, ואמר רבינו שנתיישב לו עפ"י מעשה דבדידיה הוה עובדא שפעם אתת נסע לקאצק בימי החורף, והיו הדרכים מקולקלים אז מאוד ונשברו כמה פעמים אופני המרכבה, ונמשך זמן הנסיעה איזה ואיזה ימים עד שביום ועש"ק בבוקר היה עוד מרחק הדרך כמה פרסאות מעיר קאצק, והיה לרבינו זצ"ל עגמת נפש מזה כי לא הורגל מעודו ליסע ביום ועש"ק, וכבר עלה בדעתו אז לרדת ולשבות באיזה כפר על אם הדרך, והחסידים אשר נסעו עמו יחד נצטערו כולם מזה אבל לא יכלו לעזור כלל לזה, כי לא ראו כלל שום עגלה נוסעת אז מחמת קלקול הדרכים, ורבינו זצ"ל שאל את הבעל עגלה אם באפשרות עוד להגיע לעיר קאצק לכל הפחות איזה שעות קודם קבלת ש"ק, ואמר לו כי הדבר נוגע מאוד ללבו שיהיה ש"ק הבע"ל בקאצק, ואם יוכל להתאמץ להבטיחו בזה יהנה אותו מאוד, והבעל עגלה ההוא בהיותו איש פשוט עכ"ז בשומעו עד כמה הדבר נוגע לרבינו אמר שיעשה כל אשר ביכולתו למלא חפץ רבינו. וכה עשו ונסעו להלאה, והבעל עגלה חגר בעוז מתניו ליסע במהירות היותר אפשרי אבל כאשר כבר נסעו בערך יותר מחצי הדרך נפל אחד מהסוסים ארצה מרוב היגיעה ומת, וכאשר ראה רבינו והחסידים את זה נצטערו מאוד וכבר החליטו לשבות על הדרך אבל הבעל עגלה הפציר מאוד ברבינו שישעו להלאה באומרו כי זה יקר לו מכל רכוש שיוכל להנות את רבינו, וברור בעיניו שיבוא בעוד מועד לעיר קאצק, ורבינו עשה כדבריו, וכן היה שבאו לקאצק בעוד היום גדול, אבל כליל ש"ק מת גם הסוס השני של הבעל עגלה, וכאשר שמע רבינו זה שלח להבעל עגלה שלא ידאוג מאומה ע"ז כי אי"ה תיכף אחר ש"ק ישתדלו החסידים עבורו שיהיה לו מעות לקנות ב' סוסים טובים, אבל הצער נגע מאוד ללבו של הבעל עגלה עד שנחלה ומת ל"ע שם בקאצק, ואמר רבינו כי כשבא הבעל עגלה ליתן דין וחשבון, ורבו מקטרגיו כי היה אדם פשוט ריק ממעשים טובים, אבל מלאך מליץ טוב ממצות שמירת ש"ק הרבה להפוך בזכותו כי מחמת שמירת ש"ק אבד רכושו ואח"כ גם את נפשו, ועמל לזכות את אחרים שיוכלו לבוא למחוז חפצם על ש"ק, ויצא פסק דין שבזכות ש"ק יהיה פטור מכל עונשי עבירות שעשה, אבל איך יוכל איש ריק כזה לטעום טעם גן עדן רוחני,

תיקוני נשמות

כידוע הרחיק רבינו זצ"ל מאוד ענין מופתים ונפלאות הנעשים על ידו ועמל להסתירם שלא ירגיש שום איש בהם, ופעם אחת אמר למקורביו: (עס וואלט שלעכט גיווען אז מען זאל היינט האלטען דעבייא) רע הדבר אם בזמננו נהיה במעמד זה שיהיה צורך להראות נסים ונפלאות, עכל"ק. ועם כל זה דבר אחד לא הסתיר רבינו כלל שבאים אצלו תמיד נשמות הנפטרים לתקנם ולהעלותם, והרבה פעמים נשמע מפורש מחדרו של רבינו זצ"ל שהוא מדבר ומתווכח עם מי וכשנכנסו לחדר לא ראו שם שום איש. וכמה פעמים סיפר רבינו זצ"ל בעצמו אודות כמה נפטרים שבאים אליו שיעשה להם טובה.

וכמה פעמים קרה שהיו כמה אנשים בחדרו של רבינו זצ"ל ובתוך הדברים פנה רבינו עצמו אל הצד או אל הכותל, ודיבר כמה דיבורים לנוכח עם איזה איש שנפטר כבר לעולמו, ופעם אחת בעת חתונת נכדו ר' ישראל משולם ע"ה, שהיה זמן קרוב מאוד אחר פטירת אמו (היא בתו של רבינו זצ"ל מרת צינא פעסיל ע"ה) וקודם שהובילו את החתן אל החופה המתין רבינו מעט ונכנס להדר השני והדלת היתה פתוחה וכולם שמעו כי הוא מדבר אל בתו הנפטרת הנ"ל אם החתן, ונשמע אח"כ גם קול המדבר אליו והוא זצ"ל השיב על כל דבריה, ואח"כ יצא רבינו משם אל חדר החיצון ואמר כעת כבר יכולים לילך אל החופה.

סיפר איש נאמן אחד מאנשי ביתו של רבינו זצ"ל שפעם אחת באחד מלילות החורף כשישב רבינו זצ"ל בחדרו והעמיק בלימודו בקול כדרכו בקודש, ועל השלחן עמדה מנורה עם ב' נרות מאירות, פתאום היה נראה כי הנרות מתחילים להיכבות מעט מעט ואורם הוכה מאוד, והאיש הנ"ל רצה בתחלה לגשת לתקנם להדליקם בטוב, אבל לאשר נתפלא ע"ז כי ממש ברגע אחד קרה כן עם ב' הנרות, לכן עמד משתומם קצת ויך לבו בקרבו וירא מגשת, בפרט שראה שרבינו זצ"ל לא הושיט ידו כלל להנרות, רק פסק מקול לימודו ונשאר יושב ומביט לתוך הנרות.

ופתאום קם רבינו זצ"ל מעל השלחן וצעק בקול לעומת הנרות בזה"ל: לך בשלום ומהיום והלאה יהיה לך מנוחה, ותיכף האירו ב' הנרות כמקדם ורבינו ישב והמשיך לימודו הלאה.

סיפר ר' מאיר לאנדשטיין ע"ה מווארשא כי פעם אחת בא לחדרו של רבינו זצ"ל בלילה בשעה מאוחרת

לכן רק יהיה בעולם הדמיון שידמה שהנהו חי ויהיה לו עגלה רתומה לד' סוסים דוהרים ויסע תמיד על דרך רחב וטוב בלי מכשול, וזהו יהיה לו לעונג יותר גדול מכל מיני תענוגים, ואמר רבינו שבזה נתיישב לו ביאור מאמר חז"ל הנ"ל כי רבי בכה על איש כזה שהוא ריק ממעשים טובים שהגם שעשה איזה מצוה גדולה שזכה ע"ז לעולם הבא עם כל זה לפי הרגשתו אין באפשרות ליתן לו רק תענוג מעניני עולם הזה שהוא תענוג רק בשעה אחת, וזהו דיוק לשונו קונה "עולמו" דייקא, והוסיף רבינו זצ"ל לומר בזה"ל: מצדנו לא נשארנו כפויי טובה ופעלנו שנגלה עין שכלו להרגיש שהוא מת ושרק תענוג של הכל ניתן לו, ואז אח"כ השיג מקום בדיוטא נמוכה שבג"ע התחתון, עכל"ק.

סיפר הרה"ח ר' משה'לי וואלער ע"ה מו"צ בלארז שבימי נעוריו בעת לומדו בווארשא אצל רבינו זצ"ל קרו כמה פעמים דברים כאלו שראו כולם גודל הרגשתו זצ"ל בכל מאכל או משקה, ופעם אחת כאשר הסיר רבינו מלפניו מאכל אחד שלא רצה לאכלו, ונתוודע שהיה איזה חשש של צד חומרא, ור' משה הנ"ל היה ג"כ בין האנשים שעמדו אז לפניו, ולחשו זה לזה באזניהם מענין הרגשה זו, וכאשר הבין רבינו זצ"ל שהמה מתפלאים ע"ז, אמר להם תדעו שאין זה שום מדרגה וכל אחד מכם יכול להיות לו הרגש זה בנקל, וכך לימודו בפרשיסחא, והוא בדוק ומנוסה, והיינו שקודם כל מאכל או משקה שיושיט האדם לתוך פיו יקבל על עצמו בהחלטה גמורה שבאם ח"ו יש דבר איסור בהמאכל או בהמשקה, נוח לו יותר שיחנק בבליעה זו, ואז מודיעים לו להאדם משמים ע"י הרגשה ברורה שימנע מלבלוע האיסור, עכל"ק.

רבינו זצ"ל היה אומר שבמשך זמן של י"ז שנים היה עוסק בעבודה ויגיעה רבה להשיג מדה של עין טובה עד שהשיג מדה זו בשלימות, וכל מה שלמד היה רואה מדה זו של עין טובה וסיפר הרה"ח ר' משה'לי וואלער ע"ה ששמע מפ"ק שאמר ששום בן אדם לא השיג מדה זו של עין טובה עד תכליתה כמוהו כי הרבה לעבוד בזה ונתאמץ בתפלה שהשי"ת יעזור לו ע"ז, ואין הכוונה רק בעניני עוה"ז, אלא גם כשרואה חבירו עובד יותר בטוב את השי"ת ולומד יותר וכן שאר מעלות טובות יש בו יותר ממנו אז צריך לשמוח בזה שיש נחת רוח להשי"ת, וסיים רבינו ואמר בזה"ל: מדה זו עומדת לפני בכל פינה שאני פונה ומלמדת זכות עלי והיא מסייעת אותי לכמה דברים טובים בעניני עבודה, עכל"ק.

סיפר ר' בונים משמש ע"ה מווארשא כי פעם אחת נסע עם רבינו זצ"ל מעיר ווארשא לביתו לגור, וכאשר הגיעה העגלה בערך ב' פרסאות סמוך לעיר גור ראה ר' בונים כי איש אחד רץ מאחורי העגלה והוא מתאמץ בכל כחו להשיגם. והדבר היה לחידוש קצת בעיני ר' בונים כי האיש לא היה מלובש כדרך ההסידים רק בלבוש מגוהץ וקצר, ובראותו כי האיש יגע בכל כחו במרוצתו ונטפי זיעה נוטפים מעל פניו היה לו רחמנות רב בלבו על האיש ונפל במחשבתו לחפש איזה עצה לרמוז להעגלון שיעצור קצת מרוצת הסוסים בהליכתם למען יוכל האיש להשיגם. אבל תיכף באותה רגע אמר לו רבינו זצ"ל מהו זה שהעגלה הולכת כל כך לאט ונכון לזרז את העגלון לדפוק את הסוסים והוכרח ר' בונים למרות חפצו. לעשות כן. ואחר עבור רבע שעה ראה ר' בונים כי האיש עודנו רץ אחריהם בכל שארית כוחותיו ועל פניו נראה אותות יגיעה ועייפות מאוד ונכמרו רחמי ר' בונים עליו ורמוז בחשאי להעגלון שיעצור מהלך העגלה מעט, ותיכף אחר איזה רגעים אמר לו רבינו זצ"ל למה הנך מתרשל מלזרז את העגלון בנסיעתו והלא תדע כי הנני אוהב ליסע במהירות, ולא יוכל עוד ר' בונים להתאפק ואמר לפני רבינו זצ"ל הנני מוכרח להודות על האמת כי עוד להיפוך עשיתי כי צויתי ליסע בנחת כי זה איזה זמן שאני רואה איש אחד רץ בכל כחו אחר העגלה וכפי שהנהו מוסר נפשו כל כך להשיג אותנו בוודאי יש אתו ענין נחוץ מאוד לדבר לפניכם, והיה לי רחמנות רב עליו. וענה לו רבינו בסיגנון חזק קצת, מה לך להשגיח על דברים כאלה הלא הנני רוצה ליסע במהירות, ואז הוכרח ר' בונים לעשות כן ואמר להעגלון ליסע במהירות יותר, ואחר זמן קצר ראה ר' בונים כי האיש הנ"ל מהתאמצות מרוצתו נפל לארץ, ובקושי רב עמד מנפילתו ובאין אונים הנהו מתאמץ לרוץ גם עתה אחר העגלה, ומרוב רחמנות על האיש הרהיב עוז בנפשו ואמר עוד הפעם לפני רבינו זצ"ל, שיש רחמנות על האיש הרץ אחרינו כי כבר נפל על הארץ מחולשת כחו ע"י מרוצתו, אז אמר לו רבינו זצ"ל בהקפדה בזה"ל: טיפש, מי שואל ממך עצה, אינך בעל רחמנות יותר ממני, ואמור להעגלון שישע במהירות רב כפי שיוכל, ועשה ר' בונים כן, ופליאתו גדלה מאוד בלבו על כל הענין ביודעו היטב טבעו הרך של רבינו זצ"ל, אשר לא נראה כמוהו רב סבלנות ורחמנות על כל איש יהיה מי שיהיה, וכאשר באו לגור ורבינו זצ"ל ישב על הכסא לנוח מעט כדרכו אמר לר' בונים בוודאי הנך תמה על

ורבינו זצ"ל היה שקוע מאוד ברעיונותיו והיה נדמה לר' מאיר כאילו פני רבינו עגומות מעט. ולאשר הוא היה אחד מיוחד מן המיודעים אצל רבינו זצ"ל והיה אהוב אצלו מאוד! לכן הרהיב עוז בנפשו לשאול את פי רבינו ע"ז. ונאנח רבינו זצ"ל קול אנחה גדולה כדרכו בקודש בכל פעם קודם שהתחיל לדבר איזה תוכחת מוסר ואמר לו בזה"ל: זה עתה היה אצלי דער הויכער ר' יוסיל ע"ה (הוא דר בעיר ווארשא ושמו נקרא בפי כל דער הויכער יוסיל מאגליניצער והיה מראשי חסידי מאגליניצא ושמו היה נודע ומפורסם גם לנדיב לב ומכניס אורחים גדול והיה ממש יד ימינו של הרה"ק ממאגליניצא זצ"ל בכל ענינים וגם רבינו זצ"ל חיבבו הרבה!) וביקש ממני שאעשה לו טובה במקום שהוא שם, והיה הדבר חידוש גדול בעיני שיצטרך לבוא אלי לדרוש ממני טובה כי הלא הוא היה מראשי מקורביו של הרבי ממאגליניצא ז"ל והוא היה עיקר המשתדל אז להשיבו על כסא רבנותו ולאסוף אליו חסידים ובוודאי הנהו מוכן לעשות לו טובה בעולם העליון, ושאלתי אותו כן הלא יש לך בעולם ההוא הרבי שלך ממאגליניצא אשר היית חשוב אצלו ויגעת בעולם הזה הרבה עבורו והלא בוודאי לא יהיה כפוי טובה ויעשה עבורך כפי היכולת ומדוע הוצרכת לבוא אלי, והשיב לי כמתמיה מה אתם אומרים כי הרבי שלי ממאגליניצא כבר נפטר לעולמו הלא לא ידעתי כלל מזה. ונאנח רבינו עוד הפעם ואמר לר' מאיר צריכים לקבל מזה מוסר השכל, שכפי החביבות שלו (וויא היימיש עהר איז גיוועזין) אצל הרבי שלו. ושם בעולם העליון הנהו כל כך רחוק ממנו שלא ידע כלל עד עתה שכבר נפטר מעולם הזה.

סיפר איש חסיד נאמן שבווארשא היה מנהגו של רבינו זצ"ל כמה פעמים שבליילה אחר תפלת ערבית היסב עצמו מעט על המיטה ואיזה ממקורביו עמדו שם סביבות המיטה והוא אמר להם איזה דברי מוסר וחסידות, ופעם אחת היה גם החסיד הנ"ל בין העומדים שם וכאשר ישב רבינו על המטה שהה איזה רגעים ולא דיבר כלל רק פנה קצת אל צד השני ואמר בלשון שאלה ומדוע אין פלוני נכנס (פאר וואס קומט יענער נישט אריין), וכולם לא הבינו כוונתו ויתמהו איש אל רעהו. ורבינו הרגיש בתמיהתם וסיפר להם כי ראה ששני נפטרים באים אצלו לצורך תיקון נשמתם ואחד מהם נכנס לחדרו והשני נשאר עומד אחורי הפתח, ושאל להאחד מדוע לא נכנס השני והשיב לו כי הנהו בוש לנכנס לפניו כי פניו שחורים כגחלת (ווי איין גלאוונע). ואמר אח"כ רבינו זצ"ל להעומדים שם, אל תחשבו כי היה איש פשוט, בהיותו כאן הזיע הרבה (עהר האט זיך דא גיט דערשוויצט) בשעת תפלתו.

האכזריות אשר ראית ממני על הדרך, אבל תדע שזה האיש הרץ אחרינו, נפטר זה כבר לעולמו, וכמה פעמים נותנין בשמים רשות לאחד שירוצן אחר צדיק הדור, וכשהנהו רץ אחרינו ואינו משיגו, זה תיקון על מה שעיוות בחייו שלא שמע לדברי תוכחה של אותו צדיק שהוכיחו.

סיפר ר' בונים משמש ע"ה מווארשא כי פעם אחת בליל ש"ק אחר הסעודה כשחזר רבינו זצ"ל מבית המדרש לחדרו וישב על הכטא שלו סמוך לשלחנו, ולא היה שם בהחדר שום איש זולת ר' בונים הנ"ל שהיה עסוק בהכנת כוס מים חמין עבור רבינו ובהחדר החיצון ישבו איזה חסידים. ופתאום שמע ר' בונים כי הדלת נפתח ופנה עצמו לראות מי הוא זה שיעיז לכנוס כעת בלי רשות ומה מאוד נבהל בראותו כי שום איש אינו עומד בחלל הפתח רק כלב אחד שחור נכנס וצער איזה צעדים עד אמצע החדר ושם עמד מול פני רבינו זצ"ל, ונתמלא ר' בונים פחד ואימה ועשתונותיו היו נבוכים והביט על רבינו זצ"ל וראה כי פניו צהובים מאוד ואמר בקול רם ובסבר פנים יפות ברוך הבא ר' גרונם. ותיכף פנה הכלב את שכמו לצאת ואז שמע קול נמוך קבר פתוח גרונם לשונם יחליקון רוממות א"ל בגרונם ותיכף יצא הכלב בפתת אשר בא בו, ור' בונים נשאר עומד נדהם ואמר לו רבינו בשחוק קל על פניו כנראה הנך עומד בכאן כי אתה ירא לעזוב אותי יחידי. לך לך, אין מה להתיירא, וסיפר ר' בונים כי בבואו לחדר החיצון ושאל להיושבים שם ואמרו כי לא ראו ולא שמעו שום דבר כלל.

ידוע ומפורסם לאנשים שלמים וכן רבים אשר קרה בבית הרה"צ ר' פינטשע זצ"ל אבד"ק פילץ שהחזיק אצלו בביתו בתולה אחת בת אחותו ופתאום נכנס בה רוח רח"ל, ודיבר הרה"צ הנ"ל עם הרוח שיגיד לו מי הוא והגיד לו שמו שהיה נודע ומפורסם בכל המדינה וקראו לו בחייו חיים זאוכאסטער שהיה מסור ומלשין ידוע. והיה לובש תמיד איצטלא דרבנן והתחפש בכל מקום בואו לבר אוריין ועסקן במצות ועי"ז נתקרב להרב דמתא ושאר תלמידי חכמים שבעיר ואחר שהתמהמה איזה ימים בעיר הלך והלשין על כולם להממשלה ועשה כמה מעשים אשר לא יעשו. וסיפר הרוח ההוא להרה"צ הנ"ל כי הנהו מתגלגל בעולם הזה זה כמה זמן בעיניו קשים ורק ע"י שעשה לפעמים בחייו איזה מעשים טובים זכה עבור זה שניתן לו כעת רשות שיוכל לכנוס בתוך האדם, ואחר הרבה דברים סיפר הרוח להרה"צ הנ"ל בזה"ל: תדע כי באלה השנים האחרונות נתרבה מאוד ענין זה שהרוחות מתדבקות

בבני אדם לצורך תיקונם, ולא כן היה מקודם בחיי דודך הרבי מגור זצ"ל כי לא היה צורך לזה כי כל הנשמות שבאו לפניו היה מתקנם, ושאלו הרה"צ הנ"ל ומדוע לא תיקן גם אותך כי הלא כבר היה אז אחר מיתתך כשהיה דודי ז"ל רבי, והשיב לו הרוח מעשה שהיה כך היה, הרבי מגור היה לו זמן מיוחד לתיקון הנשמות הפגומות היינו בכל עש"ק חצי שעה לפני הדלקת נרות של ש"ק, והיו תמיד הרבה נשמות רצים ודוחקים זה את זה לבוא לפניו ונעשה סדר בנתינת רשות בכל עש"ק לכך וכך נשמות לבוא לפניו, וגם לי ניתן רשות זה ללכת אליו בעש"ק האחרון של ימי חייו עש"ק פרשת פרה וכבר הייתי בחדרו ביחד עם הרבה נשמות, ובמשך היותנו שם באה הרבנית והדליקה הנרות של ש"ק שעמדו שם על השלחן, וכאשר הגיע זמני לגשת להתראות לפניו אמר לי הלא הנך רואה שכבר הודלקו הנרות, ונפטרת תיכף מחדרו ומאז ועד עתה הנני מתגלגל ממקום למקום רח"ל. והיה הרוח ההוא באותה הבתולה כמה שבועות ופתאום עזב אותה הרוח ויצא ממנה וחזרה הנערה לבריאותה כמקדם והתנהגה כשאר בני אדם והיה שמחה גדולה שם, אבל אחר שני ימים החחילה הנערה פתאום לצעוק בקול משונה כי חזר הרוח לתוכה, ושאלו הרה"צ ר' פינטשע ז"ל מדוע באת חזרה הלא דמינו כי כבר עזבת אותה לגמרי, והשיב לו אי פינטשע, שכחת מה היה ביום שלשום הלא היה יום הלולא של דודך הרבי מגור ז"ל ובכל שנה נושעים כמה נשמות ביום הלולא שלו, ובשנה הזו הלכתי בצירוף כמה אלפי נשמות לגור לקברו של הרבי להשתטח שם והרבה מהנשמות נתקנו אבל היו כמה נשמות שלא השיגו התיקון וגם אני בתוכם וכו'.

מצות מכונה

כאשר היה משא ומתן של הלכה באיזה דין בינו ובין איש אחר מגדולי הדור כדרכה של תורה זה אוסר וזה מתיר גם אם היה דעת רבינו זצ"ל ברור בעיניו כי אתו הצדק עם כל זה לא רצה דייקא להעמיד את דבריו ולנצח את הצד השני שביטל את דעתו ולא כתב תשובותיו בקול רעש גדול רק במישור והשקט ובכל פסקי השו"ת שלו נראה לעין כל עד כמה דברי חכמים בנחת נשמעים. כי רצה רק להשיב לשואלו דבר ולהודיע היכן דעתו נוטה השומע ישמע והחדל יחדל, אולם בימים ההם קרה מקרה אחד היוצא מן הכלל כי בשנת תרי"ח התחילו באיזה מקומות מערי גאליציא ואונגארין לאפות מצות לצורך חג הפסח לא בידי אדם רק ע"י מכונות העשויות לכך, והיו אז כמה מאחינו בני ישראל החרדים אשר נמשכו אחר זה יען

מאוד על הרה"ג הנ"ל אשר עמד על דעתו כל כך ולא ביטל את דעתו לדעת הרבים.

והעידו רבים וכן שלמים שאחר איזה שנים התחרט מאוד הרה"ג מלבוב ז"ל על אשר לא נזהר בלשונו ליגע בכבוד רבינו זצ"ל, ואמר כמה פעמים כי יש לו צער מזה שלא ידע מקודם כל כך מגדולת קדושת תורתו בנגלה ונסתר עד היכן הדברים מגיעים, והפליג לספר בשבחו של רבינו זצ"ל בפני מקורביו ומיודעיו והשתוקק לשמוע חידושי תורתו של רבינו זצ"ל מפי כל עובר ושב, והביע תמהונו על גודל עומק תבונתו הנראה בחידושי תורתו. ובחיבוריו הביא כמה פעמים אשר שמע בשם רבינו זצ"ל. ובפרט בסוף ימיו אתר פטירת רבינו זצ"ל שנדפסו ספריו שו"ת הרי"מ וחידושי הרי"מ חיבבם הרה"ג הנ"ל מאוד והזהיר לתלמידיו שיעיינו בחיבורים אלו למען יתלמדו בדרך חריפות כזה לאמיתה של תורה.

ר' ישראל קאמינער ע"ה מעיר בראדי היה חתנו של הרב הגביר מו' יוסף ע"ה נאטאנזאהן מעיר בראדי דודו של הרה"ג הנ"ל מלבוב ז"ל, וסיפר כי בעת רבנותו של דודו רבינו זצ"ל שהיה רגיל ליסע כל פעם להסתופף בצלו זצ"ל, פעם אחת בנוסעו דרך עיר לבוב ונסע אז גם חותנו מבראדי ללבוב לרגלי מסחרו והיה ביחד עם חותנו אצל שאר הרה"ג מלבוב ז"ל, ובאשר לא שלח עדיין אז במסחר ידו ואכל מזונות על שלחן חותנו, שאלו הרה"ג מה מעשיו בפה ולא השיבו מענה ברורה כי רצה לכחד תחת לשונו מטרת נסיעתו לרבינו זצ"ל ביודעו מן הפירוד וחילוקי דעות אשר היה ביניהם. וכאשר הרגיש הרה"ג ז"ל שהנהו משיבו בשפה רפה פנה בשאלתו זאת לדודו ר' יוסף נטאנזאהן ע"ה שיבאר לו ענין נסיעת חתנו, והוא הגיד לו האמת כי הנהו נוסע דרך לבוב למדינת פולין לעיר גור מקום דודו ורבו רבינו זצ"ל להסתופף בצלו בחג השבועות הבע"ל כמנהג החסידים. אז פנה הרה"ג אל ר' ישראל ואמר לו מדוע יעלה על דעתך להסתיר ממני, אדרבה מאוד ישר הדבר בעיני אבל תדע כי רק בשנים האחרונות האלו נודעתי מרב גודלו של רבכם בתורה. ויש לי צער מזה על אשר לא ידעתי מקודם מזה ולא נזהרתי כפי הראוי בכבודו של איש גדול כזה, וביקש אח"כ מר' ישראל הנ"ל שיפרסם בשמו בשלומו של רבינו זצ"ל.

סיפר הרה"ח ר' אליהו יוסף ז"ל מביאלע (נכדו של רבינו זצ"ל) כי איזה שנים אחר פטירתו של רבינו זצ"ל נודמן לו פעם אחת לצורך מסחרו להיות בעיר לבוב ונכנס

יצא הקול כי הרה"ג ר' יוסף שאל נאטאנזאהן ז"ל אשר נבחר אז (בשנת תרי"ז) לרב בעיר לבוב התיר להביא את המכונות ההם לעירו עיר לבוב, וכן היה האמת כי נתפרסם אח"כ בדפוס הכשר ע"ז מהרה"ג הנ"ל, ואז קם רעש גדול במחנה העברים כי כמעט כל הגדולים בערי גאליציא התנגדו לזה ויצאו במחאה גלויה שלא לסמוך על ההיתר הנ"ל. ואף גם הרה"ג ר' מרדכי זאב איטינגא ז"ל מעיר לבוב חבירו ועמיתו של גיסו הרה"ג ר' יוסף שאל ז"ל הנ"ל היה ג"כ מן האוסרים, והרה"ג ר' יוסף שאל ז"ל נשאר עומד על דעתו להתיר המכונות ההם לאפות בהם מצות אפילו לכתחילה ויצא בחוזק יד נגד האוסרים ותהי מבוכה גדולה בין הרבנים והמו"צ די בכל אתר ואתר כי בכמה עיירות בגאליציא נעשו אגודות אגודות בחג הפסח של השנה ההיא והחרדים מבני ישראל התפרדו לשני מחנות כי אותם אשר סמכו עצמם על ההיתר מהרה"ג דלבוב היו מהדרין דייקא אחר המצות ההם. כי כן פירסמו בדפוס בהכשרים כי המצות הנעשים בהמכונות נגמרים ביתרון הכשר מאותן המצות הנעשים ע"י אדם, אבל רוב מנין ורוב בנין מגאוני גאליציא ואונגארין עמדו בפרץ לאסור באיסור גמור את המכונות לצורך מצות. אז קמו והתעוררו דייני עיר קראקא הרה"ג ר' חיים נתן דעמביצער ז"ל והרה"ג ר' אריה ליבוש הורוץ ז"ל ושלחו מודעות על פני חוצות להתוודע האמת לאמתו אנה פני רוב חכמי הדור מועדות בענין זה למען ברר הדבר לאמתו שלא תהיה תורת ה' ח"ו כשני תורות, ואז פנו הרבנים הגאונים הנ"ל בשאלתם גם אל הגאונים והצדיקים אשר במדינת פולין וכמעט כולם התאחדו יחד לדבר מצוה זו והודיעו דבריהם בתוקף גדול לאיסור, (ועיין דברי חיים ח"א אר"ח סי' כ"ד ב"ה בשו"ת אבני נזר חלק אר"ח סי' תקל"ז) ואז שינה רבינו זצ"ל את דרכו למען דעת כי במקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב, וערך מכתב מלא קנאת ה' צבאות ובדברים חוצבים להבות אש הרים קולו נגד המתירים ודרש מהרבנים הגאונים דייני קראקא הנ"ל שידפיסו דבריו אלה, והמה כן עשו ואספו כל דברי הגאונים הצדיקים האוסרים והדפיסום בחיבור מיוחד והפיצו הדברים על פני תבל. והרה"ג מלבוב ז"ל מצא את עצמו נעלב מהמכתבים ההם כי בכמה מהם היה כעין פגיעה בכבודו וגם הוא לא טמן ידו בצלחת והדפיס מכתב גדול להוכיח צדקת יסוד ההיתר ובמכתב ההוא המליט מפיו כמה דברים בוטים על גדולי הדור החולקים עליו וגם על רבינו זצ"ל התריס בדברים קשים, ונעשה מאז והלאה קצת פירוד בינו ובין רבינו זצ"ל כי נתפרסם הדבר כי רבינו הקפיד

שם לבית הרה"ג ר' יוסף שאול ז"ל, וכאשר נתן לו שלום ושאלו מי הוא הגיד לו כי הוא נכדו של רבינו זצ"ל ונתפעל הרב מאוד והגיש לו כסא והפציר בו לשבת על הכסא וכיבד אותו מאוד. וכאשר הכיר הרב בו שהנהו מתפלא על היקר והכבוד הנעשה לו ממנו אמר לו בוודאי הדבר לפלא בעיניך אחר שכבוד זקינו זצ"ל גדול כל כך בעיני אם כן למה עמדת כנגד דעתו אז בענין המצות הנאפות ע"י מכוונות, אבל לא אכחד האמת כי הנני מתחרט מאוד על אשר לא נזהרתי אז מלפגוע בכבודו של איש הגדול ההוא, והטעם בזה שלא הכרתיו ולא ידעתי גודל ערכו בתורה ומעשים טובים, ובאם הייתי יודע אז גדולתו כמו שנודע לי עתה בוודאי הייתי מבטל דעתי לגמרי נגד דעת איש גאון וצדיק כמוהו אשר כל דבריו נאמרו בקדושה ובטהרה, והרבה עד מאוד לספר בשבחו.

פטירתו

סיפר ר' נאטשי אונגער ע"ה מווארשא כי בליל יום כיפור אחר התפלה למד רבינו זצ"ל בחדרו משניות מסכת יומא עם כמה ממקורביו כפי מנהגו בכל שנה. וגם ר' נאטשי הנ"ל היה בין הלומדים אז, ובתוך הלימוד ראה אז דמעות עומדים בעיני רבינו וגם כל מראה פניו הקדושים היה משונה מאוד והיה נבעת ונבהל מאוד מזה. ולאשר היה מן המקורבים אצל רבינו זצ"ל לכן הרהיב עוז בנפשו והמתין בחדרו של רבינו עד שיצאו כל הנאספים והוא נשאר לבדו שם. אז קרב אל רבינו ושאלו מה זה כי נראה עצב ויגון על פניו, ואמר לו רבינו אמת כדברך, ותדע כי ירא אני שח"ו לא אשלים את שנתי הבאה. ונבהל מאוד בשמעו זה, והתחיל לבכות מאוד ואמר מדוע תאמרו כן, ואמר לו בכל שנה בליל יום הכיפורים אחר תפלת י"ח באים אלי אליהו הנביא עם עוד זקן עוטה מעיל ומדברים עמי כמה דברים בפנים מסבירות מאוד, וגם כעת אחר תפלת י"ח היו אצלי ונתתי להם שלום והחזירו לי בפנים זעופות מאוד ה' ירחם.

אחר ראש השנה הנ"ל אמר רבינו זצ"ל לאיזה אנשים ממקורביו בווארשא שכשיבואו לביתם ישגיחו היטב בבית המדרש שלו ברחוב הברזל שיתוקנו היטב הדלתות הפונים מהחדר שלו אל החצר וכמובן הבטיחו לעשות כן, אבל אחר יום כיפור הזהיר עוד רבינו לאיזה אנשים אחרים מווארשא שישגיחו על תיקון הדלתות ויתפלאו האנשים ע"ז. ואח"כ באמצע החורף בתחלת חודש שבט רצה רבינו זצ"ל ליסע לווארשא על איזה זמן כדרכו ושאל מקודם את משמשו ר' בונים ע"ה אם הדלתות בדירה שלו

בווארשא הנם על מכונם כראוי והשיב לו ר' בונים כי הכל על נכון, כי הוא סמך ע"ז שאחר כמה אזהרות הנ"ל בוודאי עשו הכל כראוי, וכן היה ונסע רבינו לווארשא ואחר איזה ימים כאשר רצה רבינו לצאת מחדרו אל החצר היתה הדלת נשמטת מן הציר והיה קשה לפתוח וכאשר דחף רבינו הדלת בחזקה לפותחה נפלה הדלת על רגלו ונעשה לו מכה נפוחה על עקבו, ומחמת הקול של נפילת הדלת באו איזה אנשים מן החדר החיצון ונבהלו מאוד ואמר רבינו זצ"ל כי הוא מרגיש כאב גדול עם כל זה יוכל בעצמו לילך לחדרו וכן עשה ואח"ז קראו לרופא ועשה איזה מיני תחבושח ואחר ג' ימים היה נדמה שהנפחה מתמעטת מעט אבל ידעו כולם כי היסורים גדולים עדיין. והיה אז חמשה עשר בשבט אשר בכל שנה היה רגיל רבינו זצ"ל להיוח מיסב בסעודה בין החסידים ושאלו אותו אז אולי קשה עליו הדבר מפני היסורים אבל הדבר היה להיפוך כי התאמץ מאוד לשבת יחד עם החסידים בסעודת חמשה עשר. וסיפר הרה"ג זצ"ל אבד"ק פולטוסק שהוא היה ג"כ אז מהמסובין בסעודה ההיא ורבינו זצ"ל ישב אז בסעודה איזה שעות יחד וצוה שיתנו יין ופירות לכל הנמצאים שם ודיבר הרבה דברי תורה והיה נראה על פניו שמחה רבה וכולם ראו כן תמיהו ביודעם היסורים הגדולים שלו, ולא היה נראה מזה שום היכר על פניו.

תיכף אחר הסעודה הנ"ל אמר רבינו זצ"ל כי הנהו רוצה שישכרו עגלה ליסע חזרה לביתו לגור, ואיזה מהמקורבים העירו כי נכון להמתין עוד איזה ימים בווארשא לרפאות את כאב רגלו כי בגור אין רופא מומחה כל כך. אבל רבינו לא השגיח על דבריהם ואמר כי אין לו עוד מה לעשות בווארשא ורק דבר אחד עוד נחוץ לו בווארשא קודם נוסעו להתראות עם הרה"ק ר' ישעיה זצ"ל מפראגא, וכן עשה שנסע תיכף לפראגא להתראות עם אוהבו ורעו הנ"ל.

סיפר ר' זעליג ע"ה מווארשא מתלמידי הרה"ק ר' ישעיה זצ"ל מפראגא והיה מקורב גדול אצלו שהוא היה אז בבית רבו כאשר בא רבינו זצ"ל אליו להתראות עמו ושמחו שניהם יחד שמחה גדולה מאוד, ואחר זמן קצר אמר רבינו זצ"ל להרה"ק זצ"ל שרצונו לדבר עמו דבר סתר וצוה הרה"ק לכל העומדים שם שילכו כולם החוצה ושום איש לא נשאר שם בהחדר בלעדם והתבודדו יתר זמן כביר, ואח"כ נפרד ממנו רבינו באהבה וחבה והרה"ק זצ"ל לזה אותו. ובשוב הרה"ק ר' ישעיה זצ"ל לחדרו הכירו שינוי גדול בפניו וראו כי עשתונותיו נבוכו מאוד ושאלו אותו מה זה

כאשר נתפרסם הקול בכל המדינה כי הוטב לרבינו זצ"ל על מחלתו באו על ש"ק פרשת פרה קיבוץ גדול של חסידים וביניהם הרבה מהחשובים ומכובדים, אשר דימו לקבל בשמחה רבה את פני מורם ורבים הקדוש אחר שובו לבריאנותו. אבל את כולם אחז רעד ופחד בבואם לקודש פנימה וראו את רבינו זצ"ל יושב מוטה על כסא ורגלו מונח על כסא קטן ותוגה חרישית ניכר על פניו הקדושים. וסיפר ר' שלמה בוכוויץ ע"ה מווארשא כי בבואו לחדרו של רבינו זצ"ל לא פסק רבינו מלהוציא מפיו קולות של אנחה, וכאשר קרב אליו אל הכסא לקחת ברכת שלום הושיט לו רבינו את ידו ואמר בזה"ל: "שוין" ועכ"ז התחזק רבינו זצ"ל ונתן שלום לכל הבאים והשיב עצה ותושיה לכל השואלים ממנו, אך כאשר נפטרו האנשים ממנו שוב נשמע מחדרו קולות אנחה שונות יוצאים מפיו הקדוש.

בליל ש"ק אחר התפלה נכנס אליו ר' איטשע בלאס ע"ה מעיר גור ואמר לו כי החסידים מצטערים מאוד מזה שניכר על פניו שיש לו יסורים ולאשר כי נפיחת הרגל כבר התמעטה צריכים לחקור מאיזה מקום באים היסורים ואמר לו רבינו זצ"ל על הרגל הוטב כבר אבל הלא נתהווה דבר אחר, ואמר לפניו ר' איטשע כי רצונו שימחול רבינו על כבודו ויראה לו מקום הכאב אולי נצרך לעשות איזה רפואה. וסירב רבינו זצ"ל ואמר לו וכי הנך צריך לדעת הכל, אבל ר' איטשע הרהיב עוז בנפשו ואמר בקול בכי וצעקה הנכם מחויבים להראות לי ואיני רשאי בדבר זה להשגיח על כבודכם ולא אזוז מכאן עד שאראה, אז גילה רבינו את שוק רגלו ותיכף הרים ר' איטשע קול צווחה גדולה כי נבהל מאוד בראותו חלק גדול מהגוף נהפך כבר למראה שחרורית משזיפת אש המחלה רח"ל,

ותיכף הבהילו להביא כמה רופאים גדולים מעיר ווארשא וכולם החליטו כי המצב נורא מאוד ויש מהם שחשבו שיש עוד עצה באם יחתכו את הרגל ממנו ונסעו איזה רופאים חזרה לעיר ווארשא להתייעץ עם עוד איזה רופאים בענין זה.

וסיפרו אנשים נאמנים ששמעו אז מהרופאים שאמרו שאין יכולים להשיג בשכלם את כח הסבלנות של רבינו זצ"ל, כי כפי שהנם יודעים גודל יסוריו העצומים לא יוכלו להבין איך השכל שלו לא נתבלבל, כי רואים שמדבר כדרכו תמיד ושואל ומשיב כראוי וזה יוצא מגדר טבע האנושי.

ואמר כי הוא מצטער מאוד מהענין שדיבר עם רבינו זצ"ל, ושאלוהו מקורביו ואנשי ביתו להגיד להם פשר דבר ולא רצה להגיד להם ולא הועילו כל הפצרותיהם בו באומרו כי רבינו דרש ממנו מפורש שלא יגלה הדבר לשום בן אדם. וסיפר ר' זעליג הנ"ל כי הוא היה בבית רבו זצ"ל כאשר הגיעה לאזניו השמועה מפטירת רבינו זצ"ל ורבו נתן קולו בבכיות גדולות ואז אמר להם עתה הנני יכול להגיד לכם מה שהעלמתי אז מכם דברי הרבי מגור כי אמר לי שמטרת בואו אלי הוא לקבל ממני ברכת הפרידה מזה העולם כי הנהו יודע שבעוד איזה שבועות יסתלק מן העולם, ושאלתי אותו מהיכן יש לו ידיעה זו ואמר לי כי היום היה אצלו אליהו הנביא ואמר לו בדיוק זמן הסתלקו באיזה חודש ובאיזה יום ובאיזה שעה.

כאשר חזר רבינו זצ"ל מהרה"ק ר' ישעיה מפראגא זצ"ל מיהר דרכו ליסע חזרה לביתו לגור וישב בעגלה, ולאשר הנוסעים אתו יחד שמעו אנחותיו וגם הכירו בפניו שיש לו יסורים גדולים התחילו להפציר בו אולי ידחה הנסיעה למחר והוא לא רצה בזה, אמנם בבוא העגלה חוץ לגבול עיר ווארשא פעלו אצלו שירד מן העגלה לנוח במאנקיטוב אצל ווארשא וללון שם בלילה ההוא אצל הרה"ח ר' שאול זימאן ע"ה ממאנקיטוב, ולמחר יסע הלאה לעיר גור.

סיפר הר"ר שאול הנ"ל כי כאשר בא רבינו זצ"ל אז לחדרו והיה ניכר על פניו יסוריו הגדולים רח"ל, אמר בעצמו כי רוצה לנוח מעט אולי יופסקו היסורים ורצה ר' שאול לערוך לו המטה שישכב להנפש מעט, אבל רבינו אמר לו שיתן לו גמרא מסכת שקלים וצוה לקרוא אליו את נכדיו שנסעו יחד עמו, ובבואם אמר להם בזה"ל: נלמוד מסכת שקלים כי איני יודע אם נלמוד עוד הפעם מסכת זו. וכן עשה ולמד עמהם ערך ג' שעות רצופים ולמחר בבוקר נזדרז ליסע תיכף לביתו, ובבואו לגור היה נראה שהיסורים פסקו קצת ממנו וגם הרופא בעיר גור אמר שהמכה מתחלת להתרפא, אבל רבינו זצ"ל גנח והתאנח כמה פעמים ביום ולא ידעו מה זה כי כששאלוהו על מצב רגלו אמר כי הנפיחה מתמעטת והולכת.

האנשים המקורבים אל רבינו זצ"ל ואנשי ביתו המה ראו כן תמהו כי כולם ראו כי המכה מתחלת להתרפא ועל פני רבינו זצ"ל היה נראה חולשה גדולה והיה מוציא אנחות שונות מפיו. וכשהיה עומד איזה רגעים כמעט שנתעלף והוצרך לישוב על הכסא ולא יכלו להניח לכנוס אליו מהאורחים הבאים אנשים הרבה יחד, כי היה ניכר בו עייפות ואפיסת הכחות ושום איש לא ידע מה זה.

אחר איזה שעות בליל ש"ק שאל רבינו זצ"ל אם נמצאו עוד בין האורחים אשר לא באו עדיין לפניו ליקח ברכת שלום, וכן היה כי מפאת גודל יסוריו נשארו כמה אנשים שלא הניחו אותם ליכנס לחדרו, וצוה רבינו לקרוא לכולם שיעברו לפניו ונתן לכל אחד מהם שלום בהושטת ידו הקדושה. ועם כמה אנשים דיבר איזה דיבורים.

בש"ק בבוקר התחיל רבינו זצ"ל להזדרז מאוד וצוה לישא אותו עם המטה אשר שכב עליה סמוך להפתח אשר בין חדרו ובין בית המדרש כדי שישמע התפלה וקריה"ת, ותיכף התחיל להתפלל כדרכו תמיד בתנועות גדולות משונות, ואחר גמר התפלה צוה לערוך השלחן עם י"ב חלות כדרכו בקודש תמיד, ואז אמרו לו כי בא פראפעסור מווארשא ורוצה לכנוס לבקרו וכאשר שהה אצלו הפראפעסור זמן קצר הלך לחדר החיצון ואמר כי אין שום צל של תקוה שיחיה עוד כי גם האברים הפנימים מלאים צרבת אש עזה. ומשעה לשעה הולך ומתפשט. ולאשר היה לו להפראפעסור היכרות רב עם רבינו זצ"ל נכנס עוד הפעם אליו ואמר לו כי אולי היה טוב שיישן מעט כדי שיתתק בעצמו קצת, וענה לו רבינו זצ"ל וכי אין כבודו יודע כי התחזקות של יהודי הוא רק ע"י תורה ותפלה.

אח"ז קידש רבינו בעצמו על היין ונטל ידיו וטעם מכל מאכל מעט והעומדים ראו כי יש לו עבודה גדולה בלעיסה המאכל והנהו מתגבר בכל כחו שיוכל ללעוס ולבלוע. ולכן התחילו להשמיט הקערה מהשלחן. אבל הוא זצ"ל לא הניחם וגמר כל הסעודה כדרכו תמיד ובירך ברכת המזון ואמר לנכדו הרה"ח ר' שלמה'לי ז"ל מווארשא בוודאי לא למדת היום קח גמרא ואלמוד עמך וצוה להביא מסכת גיטין ולמד עמו גמ' ותוס' זמן קצר וצהבו פניו הקדושים מאוד, והיה ניכר על פניו שינוי גדול כי נשימתו נעשה קצרה מאוד. ונעשה רעש גדול בין החסידים כי חשבו שכבר הגיע זמן יציאת נשמה.

וסיפר הרה"ח ר' בנציון ז"ל מאסטראווא שהוא אכל אז סעודת יום ש"ק עם מרן הקדוש בעל שפת אמת זצ"ל בחדר שלו. וגם הרה"צ ר' הירש טומשובער ז"ל אכל אז עמו. ובתוך הסעודה כאשר נעשה הרעש הנ"ל באו איזה אנשים בצעקה גדולה לחדר מרן זצ"ל ויודיעו כי המצב הורע מאוד וכנראה הרגעים ספורות, והרה"צ ר' הירש הנ"ל נתבהל מאוד ורצה לילך תיכף לחדר רבינו זצ"ל אבל מרן זצ"ל לא קם ונשאר יושב על מקומו

ואמר הלא שבת היום ומוכרהים לקיים אכילת שלש סעודות והר"ר הירש נתפעל מאוד מדבריו וחזר לישב אצל השלחן לאכול סעודתם, אבל אחר רבע שעה באה שם אל החדר הרבנית אשת רבינו זצ"ל ודמעתה על לחיה וצעקה בקול בכי ותמרורים. אתם הנכם יושבים פה ואוכלים ואינכם יודעים כלל מהמצב בשם בחדר הרבי, ותיכף רץ הר"ר הירש לחדר רבינו זצ"ל, וגם מרן זצ"ל לכבוד זקנתו הרבנית קם מעל כסאו והכין עצמו לילך, אבל כאשר פנתה הרבנית ללכת משם רמז מרן זצ"ל לר' בנציון ז"ל לכנוס לחדרו ואמר לו היתכן שלא לגמור סעודת שבת הלא יש עוד פנאי לילך אח"כ, וכן עשה וישבו וגמרו הסעודה במתינות בלי שום מהירות, ותיכף אחר ברכת המזון ברח ר' בנציון משם ומרן השפ"א זצ"ל נשאר עוד בחדרו איזה זמן.

אח"כ בערך שעה ב' אחר חצות היום בא מרן הקדוש בעל שפת אמת זצ"ל לחדר רבינו ונגש אל המטה ואמר שבתא טבא, ורבינו זצ"ל השיב לו בפנים מסבירות, אז רמז מרן זצ"ל לאחיו הצעיר הר"ר שלמה'לי ז"ל ליגש אל המטה וכן עשה ואחר נגשו שאר נכדי רבינו זצ"ל ויברך אותם. ואח"ז אמר שהנהו רוצה להתפלל תפלת מנחה. וכאשר שמע קולות גדולות מהמון החסידים שהתאספו בבהמ"ד ואמרו תהלים בבכיות וצעקות אמר למה הם מרעישים כל כך וכי שוכחים הם שהיום שבת.

כאשר גמר תפלת המנחה נגשו אל מטת רבינו זצ"ל איזה אנשים ממכובדי החסידים והתחילו לבכות לפניו ואמר להם רבינו זצ"ל אבקש מכם שתניחו לי כעת להיות במנוחה והלא הנכם רואים שאין פנאי הרבה, וצוה לערוך השלחן לצורך סעודה שלישית ונטל את ידיו ואחר ברכת המוציא כאשר נתן לתוך פיו הקדוש חתיכה קטנה מהחלה לא היה יכול שוב ללעוט, וגם לא היה יכול להחזיק החתיכה בתוך פיו ודחף כמה פעמים באצבעו את החתיכה לתוך פיו ביגיעה גדולה, והעומדים סביב דיברו זה לזה שכבר אכל כזית כדי שישמע רבינו זצ"ל זאת, וכן היה כי פסק לאכול וחילק את הי"ב חלות לנכדיו אשר עמדו סמוך למטתו. ופנה אל חתנו הר"ר שמואל זיינויל ע"ה ואמר לו בדרך שאלה למה אין מזמרים פזמון בני היכלא והשיב לו חתנו הנ"ל הלא העולם שרוי בצער. אמר לו אם כן יאמרו ויהי נועם. וכאשר לא ענה לו על זה, אמר אם כן נברך ברכת המזון וצוה להביא משקה פארטער לכוס של ברכת המזון וקרא מבין העומדים סביב למטתו את הרה"ח ר' נתקי סטוטשינער ז"ל מווארשא,

בקול מר אוי לעולם שאבד מנהיגו ואוי לה לטפינה
שאבדה קברניטה.

נלקט מתוך הספר "מאיר עיני הגולה"

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

וכיבדו לברך ברכת המזון בעשרה ואחר ברכת המזון
לקח בידו הקדושה את הכוס ושפך לתוך פיו משיורי
כוס של ברכה. והעומדים שם ראו כי המשקה היה זב
חזרה מתוך פיו. אבל רבינו זצ"ל התאמץ בכח איזה
פעמים לשפוך על כל פנים מעט לתוך פיו.

אחר ברכת המזון שאל להעומדים סביביו מדוע
שותקים לגמרי ומידי התחילו כל הנאספים בבית
המדרש לומר תהלים בקול גדול, ואחר זמן קצר אמר
רבינו זצ"ל בקול גדול שבת הוא מלזעוק ופסקו כל
העולם מלומר תהלים, אז צוה לפתוח הדלתות מן
חדרו לבית המדרש ורבינו זצ"ל פסק מלדבר ועיניו
סגורות קצת והיה נראה שמרחשין שפתיו הקדושים.
וחתנו ר' שמואל זיינויל ע"ה שעמד סמוך למטתו היה
נדמה לו שמתפלל תפלת מנחה ונגש ולחש באזניו
כבר התפללתם תפלת מנחה. והשיב לו הן. ואח"כ
שמעו העומדים שם שהוא אומר יושב בסתר וגו'.
והתחילו כל העם לומר יושב בסתר. והוא זצ"ל אמר
ג"כ עמהם יחד מלה במלה.

אח"ז צוה להביא לו מים ולקח בעצמו הכלי עם מים
ורחץ פניו וידיו היטב, ואמר צריכים להכין עצמו ולקח
פאות ראשו בידיו כמנהגו תמיד כשהיה מכין עצמו
לתפלה או לשאר דבר מצוה. אז נגש אליו תלמידו
החביב לו הרה"צ ר' פנחס אליהו זצ"ל אבד"ק פילץ
וצעק יצחק מאיר בן חיה שרה יבקש על עצמו שיחיה,
ואמר לו רבינו זצ"ל הניחה לי. אז צעק הרה"צ הנ"ל
בקול גדול, הלא אינכם בעד עצמכם לבד, הלא הנכם
צריכים לחיות עוד עבור החסידים, ולא ענה אותו
רבינו זצ"ל דבר וכל הקהל געו בבכיה בקול גדול.

אחר ששתק רבינו זצ"ל איזה רגעים, ראו שוב
שפתותיו נעים, ושמעו ממנו שאמר תיבות אלו. קדיש
ליבילי. והפסיק מעט, אח"כ נדמה שאמר תיבת בית.
אח"כ אמר אבי ז"ל השתהה (האט באלמיטשיט) הרבה,
אני איני אוהב להשתהות הרבה וזקני עיר גור סיפרו
שהרה"ג ר' ישראל זצ"ל אבי רבינו זצ"ל היה גוסס ג'
ימים ואולי זה היה כוונת רבינו זצ"ל ולקח בידו
הקדושה את כנף הטלית קטן שהיה לבוש והשליך
הט"ק על פניו וראשו. אז פתח עוד הפעם לומר יושב
בסתר וגו' מלה במלה, וכאשר אמר תיבות אחלצהו
ואכבדהו נשתק קולו ויצאה נשמתו למעלה לגנזי
מרומים בקדושה ובטהרה בעת רעוא דרעוין בערך
רבע שעה קודם יציאת ש"ק, ומיד נפתחו דלתות חדרו
של רבינו זצ"ל וכל העם געו בבכיה עצומה וצעקו

רבינו נולד בשנת תק"ט בעיר פרעמישלא לאביו רבי צבי הירש אב"ד זבורוב ולאמו מרת חנה [שהעיד עליה שהיא בעלת רוח הקודש]

כבר בהיותו ילד נתפרסם כעילוי וכבן תשע כבר דרש בפני הקהל למד תורה אצל רבי יוסף מקאלבסוב ואצל בן דודו בעל ה"דרישת ארי" מסטריזוב ועוד בהיותו קודם גיל המצוות נסע לזילנא לשטוח ספיקותיו לפני הגר"א.

בהגיעו לגיל המצוות נתקשר בקשרי שידוכין עם מרת חיה שרה בת רבי ניסן מפרעמישלא לכתחילה היה רבינו מתנגד מובהק לחסידות אלא שלאחר נישואי בתו עם האריה רבי עילאי נתוודע לאורה של חסידות, רבותיו בחסידות היו רבו המובהק הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, וכן הסתופף בצל הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע והרה"ק האוהב ישראל מאפטא זי"ע,

כמו"כ עמד בקשרי ידידות עם הרה"ק רבי מנחם מנדיל מלינסק, ומזכירו בספרו שו"ת 'השיב משה' סימן ס' בתוארים מופלגים מקודם כיהן כר"ן בעיר מולדתו פרעמישלא לאחר פטירת חמיו ישב על כס הרבנות בעיר שינאווא במקומו של הרבי ר' שמעלקא שעבר לעיר ריטשוואהל ומשם לניקלשבורג ובשנת תקס"ח עבר לאוהעל ושם ישב ל"ג שנה עד שנתבקש בישיבה של מעלה זקן ושבע ימים כבן פ"א שנה.

חיבוריו ישמח משה עה"ת ונ"ך אשר ע"ש נקרא, שו"ת השיב משה תפלה למשה על תהלים.

מנו"כ באוהעל סמוך לציון רבי סענדער מקאמרנא כבקשת רבינו להיטמן סמוך לו ואח"כ נבנה אהל על קברם.

(זכות אבות)

✿ בטחון

שמעתי מכ"ק אאמו"ר [מהרצ"ה מרודניק] זי"ע, ששמע מזקה"ק בעל דברי חיים זי"ע שסיפר מעשה שהיה אצל זקה"ק בעל ישמח משה זי"ע בהיותו סמוך על שולחן חותנו הרה"צ מוה"ר ניסן זצ"ל, שהיה איש נכבד עתיר נכסין והבטיח לו מזונות משך כל ימי חייו.

לימים נתהפך עליו הגלגל וירד מנכסיו, ולמרות כן התאמץ בכל יכלתו לתת לו לחם חוקו ולא הודיעו לו מאומה מכל אשר קרהו, עד שכבר כלו כל הקיצין ולא היה באפשרותו לפרנסו עוד, ונכנס אליו לביה"ד וסיפר

לו בדמעות שליש שכלתה פרוטה מן הכיס ואין לו פיסת לחם בביתו ועליו לדאוג למקור חדש למחיתו.

רגע קט ישב זקה"ק כמהומם והרהר לעצמו מה אעשה עכשיו האם ח"ו אפסיק מלימודי, מי יתן והיה לי עשרת אלפים זהובים כי אז הייתי מוסרם בעיסקא לבעל עסקים והייתי מתפרנס מן הריווח, ומיד חזר והתחזק בבטחון בהשי"ת והמשיך בלימודו,

לפתע נפלה עליו תרדמה והנה בחלומו רואה איך שאנשים רצים, ולפשר שאלתו הגידו לו שהם רצים להיכל האריה"ק ומורינו רבי חיים וויטאל, נשא רגליו ורץ עמהם והגיעו לארמון מפואר שזיו תפארתו לא ניתן לתאר בדברים, ונכנס פנימה וראה וילון פרוס באמצע החדר ולידו יושב איש זקן, ואמרו לו שזה הרבי חיים וויטאל ושמאחורי הפרוכת יושב האריה"ק, ולפתע הוזז הפרוכת והאריה"ק הופיע וכולם עמדו באימה וביראה, ופנה אל הישמח משה ואמר לו: 'אברך, ואם יש לך עשרת אלפים זהובים האם כבר אינך זקוק להבורא כל עולמים'.

וסיים הדברי חיים על זה: 'למדתי הרבה ספרי מוסר ולא מצאתי בהם עצה פשוטה כזאת למדת הבטחון'.

(כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מצאנז זי"ע, ברע"ד פרשת ויצא תשמ"א)

גודל בטחונו [של ק"ז הישמח משה זצלה"ה] בה' היה עד למאוד והוא שעמדה לו בכל צרותיו להושיע לו מיד הקמים עליו, וידענו כי בעת היותו בשינאווי התרגז עליו שר העיר לא ידענו הסיבה מדוע ולמה, והתפאר השר שירע לו מאוד, או שיביאהו לתפיסה או אולי עוד יותר, ומלפנים היתה יד אדונים קשים כאלה תקופים מאוד ובפרט בעיר קטנה. וכאשר ספרו דברי השר לפניו ואם כי ידע כי הבחירה חפשית ביד שר כזה להרע לו ח"ו, עם כל זה מדבריו לא נבהל ומקולו לא חת, ואך שם ה' מבטחו, וסיפר איך שהיה מעשה כזה ממש עם הרב הגאון רבי חיים כהן ראפפארט אבדק"ק לבוב:

איך ששר אחד רצה להרע לו ויזם להרגו ח"ו, וכאשר שמע הגאון מהר"ח הנזכר מאמר האדון הנ"ל אמר לאשתו הרבנית, יש ליתן לב ולירא מדברי הרשע הזה ומוכרחין אנחנו גם שנינו לבלות לילה אחת עבורו ולהתפלל אל ה' שיהיה לו מפלה למען ננצל מידו, וכן עשו לילה אחת זה עומד בזוית זה ומתפלל וזו עומדת בזוית זו ומתפללת, והיו אומרים תהלים ויעתר להם ה' ובלילה הזה כרע נפל ומת במיתה משונה, ע"כ. וככלותו לספר המעשה הלזו אמר: המה אמרו תהלים כל הלילה והתפללו, אנכי מוטרד מאוד בלימודי והשיעורין אשר לי אין לי פנאי לומר תהלים, והרבנית

ה' השפיע על כולם מגודל קדושתו עד ששכחו באיזה עולם הם נמצאים והגיעו לבחינת 'דביקות', ולא הרגישו בכלל מה הם אוכלים בשר או דגים או מאכלים אחרים, כי לא היו בכלל בעלמא הדין. (פאר וכבוד)

שמעתי מאמור הגה"ק [מהרצ"ה מרודניק] זי"ע, שזקה"ק הישמח משה התאונן פעם בפני הגבאי שלו, על כי מרבים להגיש לפניו הרבה סוגי מאכלים, ואמר ממה נפשך אם הדגים טובים הם, יביאו דגים כדי הצורך ונשבע ונותיר מהם, ואם הדגים אינם טובים רק הלפתן מהגזר (מייערן צימעס), יביאו מזה הרבה, ולא נצטרך עוד לבשר ודגים ומרק וכו', ואמר זאת כשהוא מלא תרעומת, והתרה במשמשו שיותר לא יגישו לפניו יותר מסוג מאכל אחד, שאם לא כן יעקרו מן השורש.

ודרכו בקודש היתה לאכול בעינים עצומות, ונענע עצמו כמו בעת עמדו בתפילת שמונה עשרה, ולפעמים היה יושב אחוז בשרעפיו זמן ממושך קודם אכילתו, וכשפקח את עיניו היה שואל למה לא מביאים מים אחרונים, והוצרכו להזכירו כי הוא עדיין לא אכל, ולפעמים לאחר שכבר אכל היה שוקע במחשבותיו הק', ואז היה פונה ושואל למה מתמהמהים כל כך מלהביא את האוכל, וכשאמרו לו שכבר אכל, אמר אם כן הביאו מים אחרונים ונברך ברכת המזון.

והגבאי שכבר ידע כי רצונו שיתנו לו רק מאכל אחד היה מערים עליו, והגיש לפניו את המאכל הראשון, ואז היה זקה"ק סוגר את עיניו ומתחיל לאכול, וכשמסיים לאכול את מה שהיה בקערה, היה הגבאי שופך לתוך הקערה את המאכל השני, ואח"כ את השלישי, עד שסיים את כל המאכלים שרגיל היה להגיש לו, וזקה"ק לא הרגיש כלל כי טעם המאכלים נשתנו מרגע לרגע, וכשהרגיש כי הקערה נגמרה הבין זקה"ק כי סיים כבר לאכול. ואז פקח את עיניו ופנה אל הגבאי ואמר לו, הנך רואה כי צדקו דברי, היום הגשת לי רק מאכל אחד, וברוך השם שבענו והותרנו כדבר ה'.

(צבי תפארת, מעשה רב דף רמד)

גאווה

שמעתי מכ"ק מורי ערוגת הבושם זצ"ל, שהגה"ק בעל ישמח משה זי"ע בהיותו סמוך על שלחן חותנו, ולמד בשקידה נפלאה ולבו כלב הארי במלחמתה של תוה"ק, עלה בדעתו כי אפשר שאין דרך זה נכון לפניו כי על ידי נפלאות תורתו בקל יוכל ליפול ברשת הגאות ר"ל,

שלי חלש המזג ואין לה כח להיות ניער כל הלילה ולומר תהלים! הקב"ה יעזרנו בלה זה, עכ"ל.

ולא היה ימים מועטים והשר נסע על יומא דשוקא לעיר טארניגראד אשר לא רחוקה מעיר שינאווי בימי השלג על שליטין, וקנה שריפה שקורין 'ביקס' בצדו כדרך השרים, וכחצות הלילה בחזירתו לביתו ורצה לרדת מעל השליטין דרך ברגלו אחת על מפתח הביקס, וקנה הביקס היה מכון נגד לחיו, וכאשר הדריך רגלו נפתח המפתח ונכנסה עיגול העופרת לחיך צוארו ויצאה דרך מוחו ונפל ארצה, כן יאבדו כל אויביו ה'. ותיכף רץ אחד מבעלי בתים שנודע לו לספר לו הפלא, והוא היה עומד ומתפלל מעריב, והבית היה סגור ודפק על החלון, וספר לו את אשר נעשה, ולא ענהו דבר.

(תהלה למשה)

אכילה

פ"א נודמן הרה"ק בעל עטרת צבי מזידיטשוב זי"ע אצל הרה"ק בעל ישמח משה מאוהעל זי"ע, והיו יושבין בסעודה ונטל הרה"ק בעל ישמח משה את המזלג ורצה לקחת בו את הבשר, א"ל הרה"ק מזידיטשוב: "אוהעלער רב שטעקט דען נישט מער קדושה אין די עשר אצבעות ווי אין דעם מתכות" [הרב מאוהעל, אינו שורה יותר קדושה על עשר האצבעות מעל המתכת הזו], ומיד הניח הרה"ק מאוהעל את המזלג ואכל בידיו הקדושות.

(דרכי הישר והטוב, בשם תלמידו הרה"ק רצ"ה מליסקא זי"ע)

פעם באו כמה אנשים לאא"ז מאיהעל זי"ע בערב ראש חודש אלול, וראו שהוא אוכל והיו בעיניהם לפליאה על שאינו מתענה כנהוג (ראה: שו"ע אורח סימן תקפא). וכשראה אא"ז תמיהתם, ענה ואמר להם: אסביר לכם הענין אתם שלא חטאתם אינכם צריכים לאכול, מה שאין כן אני מפני שחטאתי זקוק אני לאכול. וכשהללו לא הבינו דבריו בירר להם הענין: רידוע דשלחנו של אדם דומה למזבח (ברכות נה. חגיגה כז.), על כן הוא מחויב לאכול מפני שחטא, ואכילתו הוא במקום קרבן מה שאין כן הם שלא חטאו אינם זקוקים לקרבן.

(חמדה גנוזה, ח"ב)

סיפר הגה"ק רבי חנניה יו"ט ליפא טייטלבוים זצוק"ל להגה"ק רבי שלמה שפירא ממונקאטש זי"ע כשביקרו בהיכל קדשו: אצל זקני הגה"ק בעל ישמח משה זי"ע כשישב עם קהל מריעיו אצל שלחנו הטהור אשר לפני

וע"כ טוב ונכון שיעסוק במסחר ויקבע רק עתים לתורה, וממילא לא יהיה גדלותו בתורה במדה גדושה כל כך וינצל מן הגאות, וביקש את חותנו ליתן לו מעות ונתן לו והתחיל בעסק, ועבוד יום או יומים התחיל אהבת תוה"ק ליקד בקרבו ולא מצא מרגוע לנפשו על אשר ביטל מלמודה יום יומים, ועזב עסקו וחזר ללימודו עוד ביתר שאת ועוד, ואמר לנפשו הן אמת כי אם אלמוד בשקידה אוכל ליפול ברשת הגאות וכבר ארז"ל (ויק"ר ז, ו) דכל המתגאה נופל באש של גיהנם, אף על פי כן מפני גודל חביבות תוה"ק אשר מהנמנע לי לפרוש ממנה אני מפקיר את נפשי ליפול על ידה לגיהנם, עכד"ק.

(מבשר שלום, אות תקלג)

גאולה

כידוע הרעיש הרה"ק הישמח משה זי"ע עולם ומלואו על הגאולה שלימה, פעם שאל אותו נכדו הייטב לב: זידישע, מדוע אתה מרעיש עולמות בענין זה יותר משאר הצדיקים. ענהו הישמח משה: דע לך, שאינה דומה שמיעה לראיה, שאר הצדיקים שמעו על הבנין והחורבן, אולם אני ראיתם, ועדיין זוכרם. כבר הייתי פעמיים בעולם הזה, בפעם הראשונה הייתי בין יוצאי מצרים, ובפעם השניה הייתי ירמיה הנביא, ואני זוכר היטב כל דבר, אם יכניסוני אל הבית במצרים אני אכיר את המצרי שהשאל לי כלי כסף וכלי זהב, ובמעמד הר סיני לא זו בלבד שאני זוכר לכל פרטיו, אלא אני אף זוכר מי עמד לצדידי. בפעם השניה התנבאתי על החורבן וראיתי בעיני את בית המקדש נחרב, אין איפוא כל פלא בכך שאני מייחל ומצפה בכליון עינים לבנינו מחדש.

(החכמה מא"ן, דף צח)

בנוסח אחר: שמעתי מפ"ק רבינו [הגה"ק מנאסויד] ששמע ממרן הקדוש בעל ייטב לב זי"ע, שאמר שזקיננו הגה"ק בעל ישמח משה זי"ע היה כבר ג' פעמים בזה העולם, פעם אחת היה אחד מצאן של יעקב אבינו, ופעם ב' היה מדור המדבר, ופעם ג' היה ירמיה הנביא, ומפני זה היה תמיד מתאונן על חורבן בית המקדש, כי אינו דומה שמיעה לראיה.

(גדולת יהושע, שיחות קודש אות כב)

הוראה

המנהג באוהעל היה בדרך כלל שהיה הולכים עם השאלות הנהוג בכל יום אצל הדיינים של העיר, פעם

אחת לא היה הדיינים בעיר והיה לו למישהו שאלה על עוף, ושלחו עם הילד לשאול את מרן הגה"ק בעל ישמח משה זצוק"ל, וכראות הישמח משה את הנקב רצה לטרפו אולם כשרצה לומר את זה בפיו הק' לא היה יכול לפעול בעצמו לאמר את זה, ולא ידע לשית עצה בנפשו עד שחנן אותו הש"י לשאול את התינוק למי שייך את העוף הזה, והשיב לו לפלוני אלמוני, וכשמוע זאת הישמח משה נעשה פליאותו יותר ויותר, הלמאי שאיש הלזה ישאל אותו הלא זה האיש הוא תלמיד חכם ובר סמכא ויוכל לפסוק לעצמו, ואמר הישמח משה לך ותאמר לאביך שיבוא אלי, ורק אז אומר חוות דעתי.

כמובן זה האיש הגיע, והישמח משה הראה לו השאלה ושאל אותו מה אומר על זה, השיב האיש תיכף ומיד טריפה, על זה אמר לו הישמח משה: איני יודע למה אבל איני יכול לפעול על עצמי לומר על זה טריפה, לפי שנדמה לי שזה נעשה אחר השחיטה. כששמע האיש דברים האלו תיכף נפל חלשות והודה שהוא בעצמו עשה זאת אחרי השחיטה מפני שידע שהדיינים יאמרו טריפה, ויתנו פתקא על זה ועם זה הכתב יפטר את עצמו מלשלם המס על השחיטה, כיון שהיה טריפה, אבל בשעת שהוא ובניו אכלו מזה, מפני שידעו שאכן הוא עשה את זה. אחרי כמה דרישות וחקירות נתברר להישמח משה שזה האיש לא עשה זאת בפעם הראשונה אלא כבר עשה כן כמה פעמים, כי רצה להרויח את הכסף, על זה אמר לו הישמח משה: כל הכלים הם טריפה. ועל טענתו של האיש למה, הלא הכל נעשה בכשרות ורק הוא אשר עשה את זה אחרי השחיטה כבר, אמר לו הישמח משה:

דע לך דבעת ששואלים שאלה למורה הוראה בישראל עומדים אצלו שני מלאכים אחד מסטרא דקדושה ואחד מסטרא דטומאה, מן השמים משפיעים על הדיין האיך שיפסוק, אם הוא פוסק כשר אז שורה על העוף סטרא דקדושה, ואף המלאך דסטרא דטומאה מוכרח להסכים, ואם הדיין פוסק טריפה אז הוא להיפך. אזי תדע שבכל פעם ששלחת לשאול השאלה שלך והדיין פסק טריפה אז היה שורה על העוף סטרא דטומאה, וזה אחד מן הטעמים כששואלים דיין אחד ופסק לאיסורא שאסור לדיין אחרת לפסוק להיתרא, ואתה עם המעשים שלך גרמת שהדיינים יפסקו טריפה ממילא כל הכלים שלך טריפה.

(אור גנוז, לקוטי דברים אות ט)

זקה"ק בעל ישמח משה זי"ע היה לו כידוע כח נפלא לעורר את העם בדרושותיו, ואף אם לב אבן הוא היה נמס כמים לקול דברי קדוש, וההתעוררות שהיה אצל היש"מ, שבאמצע הדרשה התכסו העם בשקים שהכינו להם מקודם והתחילו להתגולל בארץ בבכיות עצומות.

ופעם אחת הגיעו שם בשביל מסחר היין שני אנשים שהיו מחסידיו של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע ונשארו כבר על הימים הקדושים, וכשסיפרו להם החסידים על גודל ההתעוררות שיש שם בדרשות הרב שחקו מהם שאין להם מושג של התעוררות, ואמרו אנחנו שזכינו לשמוע ממרן מבארדיטשוב בטח לא נקבל התפעלות מדרשותיו של הרב דכאן, והמרו על כך שהם לא יורידו דמעות בשעת הדרשה, ואכן כשעלה זקה"ק בעל ישמח משה לדרוש והעם געו בבכייה נשארו הם על עמדם בשחוק קל על שפתותיהם, אבל בהמשך הדרשה כבר לבשו פניהם ארשת רצינות והתחילו להטות אוזן קשבת, ועד שזקה"ק פתח ואמר:

יהודים יקרים עכשיו הוא ראש השנה, נתבונן נא ונתאר בשכלינו איך שבשמים יושבים שבעים שרי האומות ומצפים לשמוע פסק דינם האם יתנו להם להמשיך בשררותם, ולפתע הקול נשמע בעולמות העליונים: חזרו ועטרו כתריכם בראשיכם, והם מרקדים ומתהוללים ברוב שמחה, ונכנס לו איש יהודי בלבוש קרוע ואפר על ראשו, הוא דוד מלכנו, ולפני ה' ישפוך שיחו רבש"ע למה ייגרע חלקי לכולם נתת עטרות ולי לא נתת מלוכה, עד מתי לא תרחם עלי וכו'. הדברים יצאו מפי קדשו ושני האנשים הנ"ל נפלו לארץ בבכיות עצומות וכמעט שנתעלפו מרוב יגון ואנחה, ואף כ"ק אאמו"ר בספרו את הדברים נשפכו מעיניו נהרי דמעה.

(הרה"ק מצאנז קלויזענבורג זצוקללה"ה)

פעם אחת בירדו אחר הדרשה מהמדרגות שליד ארון הקודש נענה ואמר: מרגיש אני שיש כאן ב' אנשים שעדיין לא חזרו בתשובה ואני צריך לחזור ולדרוש, כי הרה"ק הר"ר שמעלקא אמר שאסור לו לאדם לומר דרשה אלא אם כן הוא יכול לקשר את כל הנמצאים בביהמ"ד אל עולם התשובה, ועלה ודרש עוד במשך כשעה אחת עד שחזרו ונתעוררו כל הנוכחים בבכייה עצומה, ואז גמר את הדרשה והלך לקריאת התורה.

(שפע חיים, לשובב"ם ח"א דף רטו)

שמעתי מזקן אחד ושמו ר' זעליג מקליינווארדיין שאביו היה רגיל לנסוע להישמח משה, והזקן הנ"ל כשהיה ילד בן י' שנים נסע עם אביו להרה"ק הישמח משה על יום הקדוש לאוהעל, ועדיין היה זוכר איך שאמר הרה"ק בדרשתו קודם כל נדרי בזה הלשון: טאמער וועט איר פרעגן פארוואס איך זאג אייך מוסר איך האב דאך שוין געזאגט פאר א יאר די זעלבע מוסר, אבער איר זענט אויך נכשל געווארן אין די זעלבע עבירות פון פאריאר [אם תשאלו למה אני אומר לכם מוסר הלא כבר אמרתי אליכם אותו המוסר בשנה שעברה, אומר אני לכם הלא גם אתם עשיתם אותן העבירות שכבר עשיתם בשנה שעברה]. וכל העולם געו בבכיה בשמעם דברים האלה, והיו אנשים שהפילו עצמם לארץ מגודל הבכיה.

(הגה"צ מטענקא זצ"ל, תהלת שלמה ריש ערך רבה"ק)

חסידות

עבודתו של מו"ז הישמח משה זצלה"ה היה בקדושה ובטהרה וזכה למראות אלקים בהקיץ ובחזיונות הלילה, עם כל זה דרכי הבעש"ט ותלמידיו הקדושים מוזר היה לו, ולא רצה לגשת לפתח ביתם, אמנם שמעתי מפה קדשו של אדמו"ח ז"ל [רבה"ק בעל ייטב לב] כי בעיר שינאווי היה בעת ההוא בית קטן סמוך לבית הכנסת ושם היו מתפללים החסידים ונקרא בשם קלויז החסידים, ובכל שנה בימים נוראים כמו בערב ראש השנה או בערב יום הכיפורים כשהיה הולך לבית הכנסת היה חומד ומתאוה בלבו לילך שמה ולהתפלל אתם ביחד, ואם כי לא עשה כן אך הלך כדרכו לבית הכנסת הגדולה לשפוך שיחו ותפלתו, עכ"פ חמדת לבבו היה ללכת לקלויז.

ותמה על עצמו הלא ידוע כי איש יהודי כקטן כגדול אשר יראת ה' נוגע אף בקצה לבבו מפשפש במעשיו וכולם זוחלים ורועדים בימי הדין ורוצים בתשובה ויכספו לעשות רק טוב, ואם כן הוא האמת כי דרכם דרכי החסידות לא טובים המה בעיני אלקים ואדם, מדוע ולמה בעת הכושר הלזה הוא חומד ומתאוה להתחבר עמהם, אדרבה כפי אשר ישער בדעתו גם לבו מלא תשובה והיה מן הראוי שבימים הקדושים האלה יעלה בלבו להוסיף תרעומות על תרעומתו על החסידים האלה, ונהפוך הוא שבימים הקדושים האלה אשר לבב איש ירא וחרד לדבר ה' יעלה על לבבו אהבתו אליהם. ומזה שפט בדעתו הקדושה אשר אנשים האלה שלימים המה וטובים ומרוצים בעיני ה'.

(תהלה למשה, דף ז.)

הגה"ק בעל ישמח משה זצלה"ה אמר ש'ערליכן אשכנז' [יהודי אשכנז ירא ושלם] מענישים מן השמים בבנים חסידים.

(תולדות קול אריה, הוספות)

חיצונים

שמעתי כי בימי רבינו הגה"ק בעל ישמח משה מאיהעל זי"ע ועכי"א היה העם פרוצים באיסור קארטען שפילען [משחק בקוביא], ופעם כאשר רצה הגה"ק זי"ע להוכיחם ולהסירם מדרכם הרעה הזאת, לקח כמה מקארטען האלו, והיה מפקח את עיני האנשים עד שראו בעיניהם הטומאה והקליפה הגדולה שהיה שורה עליהן, וירא העם ויעמדו מרחוק.

(גדולת יהושע, ח"ב שיח"ק אות מה)

סמוך לעיר אוהעל היה יהודי אחד בעל מטופל בבנים גדולים וקטנים והיה עני גדול וחוסר כל, וכאשר נלאה נשוא ולסכול הלחץ והדחקות ר"ל, ונודע לו כי שם במקום פלוני קבעו החצונים מקום לשבתם ולבית משכנם, וילך לשם ויעמוד במקום ההוא ויאמר, כי הוא מוסר את עצמו להם בשכר הכסף שיתנו לו לצרכו ולצורך אנשי ביתו, וישמע את הקול קורא אליו כי כן יקום דבר, ומאז התעשר האיש מאוד ועשה שידוכים עם בניו כדרך הנגידים, ובכל יום ויום בא אליו שליח מהם ויקחהו אליהם על איזה שעות ואח"כ שב לביתו, ככה התנהג האיש כמה שנים. וכאשר הגיע לימי הזקנה ויתעצב האיש אל לבו מה זאת עשה ומה יהיה אחריתו אחרי מותו, ויקם וילך אל המקום שלהם ויאמר כי כאשר הוא כעת בימי זקנתו ואין עוד בכחו לעבוד אצלם, ולכן מבקש שיפטרו אותו מההתקשרות שעשה עמהם, וישמע את הקול המשיב לו שיכולים לפטרו מעבודתו רק באופן שיחזור להם כל הכסף שנתנו לו, ויען כי הכסף שקבל מהם תמיד, פיזר על הוצאות פרנסתו וחתונת בניו ומאין יוכל להשיב להם כספם אשר עלה לסך גדול.

ונתיישב האיש בדעתו וילך אל הרב מאוהעל הגאון רבי משה טייטלבוים זי"ע, ויספר לו את אשר עשה וכי כעת הוא מתחרט מאוד על מה שעשה והאביד את נפשו, ויבך האיש מאוד, ויאמר לו הרב אל תירא אנכי אהיה לך למגן ולמחסה, רק שב בביתי ולא תראה החוצה עד יקום דבר. ויקרא הרב להגבאי שלו ויאמר לו: קח המטה שלי ולך אל מקום פלוני ותעמוד ותאמר, כי הרב מאוהעל מזמין אותם לדין לפניו על יום המוגבל, וכאשר הגיע יום המוגבל וישב הרב ושני

הדיינים שלו לשפוט, והאיש עמד כבעל דין, והרב רבי משה אמר כי באו גם הטוענים מצד השני, ושום אדם לא שמע את טענותיהם רק הרב לבדו, וכאשר כלו הצדדים לטעון, צוה הרב אשר הבעלי דינים יצאו לחדר השני והוא עם הדיינים יעינו בפסק דין.

ואחר כך נתן הרב פקודה להבעלי דינים שיבאו לשמוע הפסק דין, והתחיל הרב ואמר המשנה (אבות פ"א מ"א): משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע עד מסרוה לאנשי כנסת הגדולה, ועתה התורה אצלינו, לכן אנחנו גוזרים אשר האיש ימכור כל אשר לו מחוט ועד שרוך נעל, וישיב כל אשר תשיג ידו אל המקום שלקח משם, ועל השאר אשר אין ידו משגת אין להם עליו טענה לא בחייו ולא לאחר מותו. וכתבו חתמו הפסק דין ומסרו להאיש הזה. והרה"ק רבי משה ז"ל אשר רק אל אזניו הקדושים הגיעו דברי החצונים שמע שאמרו 'אמת כי פה בביתך ועל כסאך אתה ארון לנו' [והיותר מה שאמרו החצונים לא ניתן לגלות רק מפה לאוזן].

(מגדיל ישועות מלכו, דף כד)

מקוה

סיפר אבא מארי הגה"צ [רבי שמואל אבד"ק גארליץ] זצלה"ה שפעם אחת קרא אותו זקינו בערב חג הסוכות שילמוד עמו דף גמרא ותוס' ומפרשים ושיחדש בה איזה חידוש לכבוד יום טוב, וצוה להביא לו הספרים לחדרו שהוא יושב בה, וכאשר ישבו ללמוד בא השמש ושאל את רבו האם ילך לבית הטבילה או ישכור עגלה לנסוע לבית הטבילה (ולא אדע תשובתו להמשמש), וכשהלך המשמש מלפניו אמר לאבי זצלה"ה הנך רואה השוטה הזה עולה בדעתו שאני צריך למקוה, וסיפר לו:

איך שפעם אחת בהיות רבינו החוזה הקדוש מלובלין משובתי שבת קודש בעיר אחת ונסע הוא [הגה"ק בעל ישמח משה זצלה"ה] אצלו להעיר ההוא, וכאשר בא שלח שליח לשאול אם עתה עת מוכשר לקבל פני רבו, והשיב המשמש כי הרב מתבודד כעת ואין יכולין לבוא לביתו בשעה הזו, והלך מקודם לבית הטבילה וכשבא שמה ראה שהיה המקוה חרבה בעת הזאת והלך לטבול בהנהר, וכשבא אחר כך לבית רבו לקבל שלום אמר לו רבו: הרב ר' משה'לי שאל אם יכול לבוא אל חדר, מעלתו הוא 'עייל בלא בר'. ובתוך כך הכיר בו שהיה עוד מים נוטפים מעל זקנו ופאת ראשו, ושאלהו מעלתו היה בהמקוה, הלא חרבה המקוה פה. והשיב לו שטבל בנהר. ואצר לו רבו: מה עושין כשאין מקוה טובלין את עצמו בנהר דינור (ראה: זוהר הק' פרשת ויקהל

דף ריא-ריב), ובתוך כך לחש לו באזנו: 'באש של דביקות'.

(תהלה למשה, דף ח.)

שמעתי מאחי הה"צ מרודניק שליט"א ששמע מאא"ז הק' מסיגעט ז"ל, ענין שהיה אצל אא"ז מאוהעל ז"ל שפעם כשהיה ישן בא לו מלאך אחד בחלום ושאל אותו אם רוצה לבא לידי רוח הקודש, והשיב הן. אמר לו המלאך אם כן צריך אתה לטבול עצמך מקודם בנהר דינור, ואז תוכל לבא לידי רוח הקודש, והסכים לזה. הרכין עצמו המלאך ולקח אותו על כתפיו ויעף אתו, עד שהעמיד אותו על כותל גבוה, ושם תחת הכותל מעבר השני היתה עוברת נהר גדול, ומצד ההוא לא היה הכותל גבוה, ואמר לו המלאך שיטבול עצמו בהנהר. וטבל עצמו, וחזר ועלה על הכותל, ולא ראה עוד שום מלאך, והתחיל לבכות מאוד, כי הכותל היה גבוה מאד, בתוך כך חזר המלאך והרכין עצמו כבראשונה, לקח אותו על כתפיו והחזירו לביתו.

אז הקיץ משנתו, ומצא חתיכת נייר על מטתו שכתב עליו "מלאכים ינשאוך ויטבילוך ולא יזיקוך", והיה לו דבר זה לפלא גדול. הנייר הזה היתה בת ג' קצוות [שלש שפיציג] וחשב אולי נפל מאיזה ספר מקצה אחד נייר כזה שהיה נכתב שם כך, לקח בעצמו את כל הספרים שלו, ובדק אותם כל ספר וספר מראשו לסופו, ולא מצא שיחסר משום מקום נייר הזה, ומאז היה קורא אותה "פתקא מן שמיא", והנייר הזה היה מונח תחת יד אא"ז מסיגעט.

(חמדה גנוזה, ח"ב)

מחלוקות

זקה"ק בעל ישמח משה זי"ע אמר פעם שהוא זוכר יציאת מצרים ואת השעבוד שם, ועוד חרות בזכרוננו צורת ביתו והכלים שהיו לו שם, ואף זוכר את הנוגש שעינה אותו ואף אם היה רואה אותו כהיום הזה בין אלף גויים היה מכירו. שאל אותו נכדו הוא זקה"ק בעל ייטב לב זי"ע האם אתה גם זוכר את מחלוקתו של קרח, בטח שאני זוכר - השיב זקה"ק - והיו שם אז שלש כתות, כת אחת אחזה עם משה רבינו, וכת אחת החזיקה עם קרח, וכת אחת שלא התערבה כלל במחלוקת (וכגון און בן פלת שאמרה לו אשתו מאי נפקא לך מינה, כדאיתא בסנהדרין קט:).

ומאיזה כת היית אתה - שאל שוב הייטב לב, מן הכת שעמדו מן הצד - השיב ישמח משה, היתכן שלא תבעת את עלבוננו של משה רבינו - שאל הייטב לב, השיב

לו היש"מ הדברים הם למעלה מהבנתך ואיני יכול לגלותם לך, ואולם בעבור זאת נגזר עלי שיוצאי חלצי יהיו במריבה זה עם זה. וסיים עלה זקה"ק בעל ייטב לב: ואף אם אשכון בדר ביער יריבו עמי עצי היער, עכד"ק. (כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו זי"ע)

צפית לישועה

ידוע שזקה"ק הישמח משה זי"ע לא היה נשכב במטה לישון משך חדשי ניסן ותשרי, רק היה ישן בלבושיו וחלץ רק את מנעליו שיוכל לומר בבוקר המכין מצעדי גבר ואת המלבוש העליון, והעמיד לידו את מקלו שאם יבוא משיח באמצע שנתו יהיה מוכן מיד ללכת לקבל פניו. והזהיר את הגבאי שאם ישמע שמישהו בא יבוא מיד אליו להעיר אותו, והיו צריכים להעמיד שומרים סביב ביתו כשישן שלא יעבור שם אדם וישמיע קול, כי אם היה שומע איזה קול בתוך שנתו היה מתעורר מיד וצועק בשאלה: הוא כבר כאן?! ואם לא היה אף אחד בביתו היה ניגש לחלון לראות אולי כבר רואים משהו ברחוב שמישהו בא.

ושמעתי מהרה"ק מנאסאד ז"ל מה ששמע בעצמו מפי קדשו של הרה"ק משינאווא זי"ע, שפעם המתין הישמח משה לחתנו הרה"ק האריה דבי עילאי - שהיה קדוש עליון וגאון עולם - שיבוא אליו, וכשכבר עבר זמן מה והם לא הגיעו והתחיל לדאוג עליהם כרחם אב, שמלפנים היו כל הדרכים בחזקת סכנה שהיו נוסעים בסוס ועגלה דרך יערות ושרדות, ובימים האחרונים לפני בואם היה כבר מאד לא רגוע ושאל כסדר מתי כבר הם באים, עד שקיבלו ידיעה שהם כבר נמצאים בכפר הסמוך לאוהעל והם כבר באים, ואמר הישמח משה לגבאי שהוא הולך בינתיים לטבול במקוה ואם יבואו אז יבוא להגיד לו אפילו אם יהיה אז במקוה, וכיון שירד לטבול במקוה כבר שכח מכל העולם ומחתנו, וכל מעייניו היו שקועים בביאת המשיח, וכשהעלה את ראשו מן המים צעק לו הגבאי: 'הוא כבר בא', 'הוא כבר בא'. והישמח משה הבין שכוונתו למשיח, התחיל לצעוק מיד ב"ה שזכיתי לכך, ואני כבר יוצא ואני מוכן מיד לנסוע לארץ ישראל.

(כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מצאנו זי"ע. חורשי תולדות תש"מ)

ידעתי שכאשר בא אליו [למו"ז הישמח משה זי"ע] אחד מאנ"ש ואמר לו שיש למכור בית אחד סמוך לחצר בית הכנסת למקום דירתו, והוא טוב מאוד ונכון ונחוש שיקנהו, שיש בו דירות מרווחים וסמוך לביהכ"נ ועוד

כמה מעלות, ובניקל היה לו לקנותו ואין מתן דמים חוצץ לו. והשיב למה לי לקנות פה בית בחוץ לארץ והלוא במהרה יבוא משיח ושם בירושלים אקוה שיהיה לי בית לדור בו, ופה בחו"ל איני צריך לזה ולא אעבור על מאמר חז"ל (עבודה זרה ט:). דאר"ח אחר ארבע מאות שנה לחורבן הבית אם יאמר לך אדם קח שדה שוה אלף דינרים בדינר אחד אל תקח, עיי"ש.
(תהלה למשה, דף יא.)

ידוע שכל חייו של הגה"ק רבינו משה ט"ב מאיהעל זי"ע בעל ישמח משה ערב ובוקר היה מצפה בצפוי אחר צפוי לראות בנחמת ציון וירושלים בביאת גואל משיחנו, וכאשר הזקין והגיע עתו וזמנו להסתלק מן העולם טרם יצאה נשמתו בטהרה פתח פה קדשו ואמר: רבונו של עולם לו הייתי יודע בימי עלומי, שאזקין ובן דוד עדיין לא בא, לא היה בכחי לסבול עול הגלות, אמנם אתה רבש"ע האסט מיך אויסגינארט פון טאג צו טאג, נוא איז דען א קונץ פון דיר רבש"ע אויצונארן אן אלטן נער
[אתה רבש"ע הטעיתי אותי מיום ליום, החידוש הוא לטעות פתי זקן].
(אמרי דבש)

אמר זקה"ק בעל ישמח משה זי"ע בדרשתו האחרונה בזה הלשון: אני זקן בן פ"ד שנה ויכול אני להשתבח במדת יעקב אע"ה שלא פגמתי מעודי ועד עתה במדה זו (מדת יסוד), וזאת גלוי וידוע לפני הרבון כל העולמים שאילו הייתי יודע שעד עכשיו לא נזכה להיגאל, לא הייתי מתקיים עד עתה ורק רימו אותי מן השמים וכל יום אמרו לי חכה עוד יום אחד ודחו אותי מיום ליום, ואני מבקש שעל כל פנים תושיע ותביא הגאולה שלימה, ואם יאמרו שאני דורש לטובת עצמי, לכן אני מקבל עלי ברגע זו למסור את נפשי להבוכ"ע בשריפה, שישרפו אותי ויפזרו את אפרי על שבעה ימים ושאף פעם לא אדע שמשיח בא, והעיקר שיבא, ויהיה יתגדל ויתקדש שמייה רבא.
(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו זי"ע)

מסירות נפש

עובדא ידענא כי בימי קדם בהיות ק"ק אוהעל באיזה זמן בסכנה גדולה מכח המרידה, וסיפר מורי זקני זצלה"ה בעהמ"ח ספר ישמח משה כי נאמר לו בחלום קומי צאי מתוך ההפכה, והשיב איני רוצה, וכל זה למען הציל בזכותו שארית ישראל, וכן היה ת"ל יצא העיר בשלום.

(ייטב לב, פרשת צו)

קבלה

רבנו הקדוש בעל הישמח משה זי"ע דרש פעם לפני קהל רב דרוש עצום וגאוני, בתוך דבריו קפץ אחד הלומדים והקשה קושיא מסויימת שבאה להרוס את יסוד הבנין שבנה בעל הישמח משה, שעמד ללא ניע ולא ניסה אפילו להתווכח עם אותו תלמיד חכם המקשה, בין השומעים את הדרשה היה תלמידו הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא והוא מיהר והשיב על טענות המקשה בהברקה עצומה, ובזהירות מרובה העמיד את דברי רבו על תל מוצק, בלתי ניתן לפירוק. רבינו הקדוש המשיך את הדרשה עד סיומה בלי שיערב משהוא מכל השקלא וטריא שהיתה בין שני תלמידי חכמים שנצחו זה את זה בהלכה, לאחר סיום הדרשה ניגש רבינו הישמח משה אל הגאון מליסקא ואמר לו: ישר כחך, רבי צבי על התירוץ הנכון שתרצת, אמנם גם אני ידעתי תירוץ זה, אולם לא רציתי לאמרו משום שאינם תואמים בדרך הסוד והקבלה, ואני איני רגיל לומר שום חידוש אלא אם כן הדברים תואמים לפי דרכי הפרד"ס, ואם אתה אמרת זאת, הרי שמגיע לך יישר כח.
(כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מצאנו זי"ע, רעד"ר ויגש תשמ"ג)

קדושת המקום

שפתי לא אכלא מלספר אשר שמעתי מפי קדשו של מורי זקני זצלה"ה בהיותו אבד"ק שינאווע, והתפלל בהחדר שהתפלל בו הגאון הקדוש מהר"ש שמעלקי זלה"ה [מניקלשבורג], ורבינו הקדוש הנועם אלימלך זלה"ה, אז נפל עליו פתאום בליל שבת קודש אימה ופחד גדול עד סוף השבוע, ובשבת קודש שאחר זה בא בלבו אהבה ותשוקה נפלאה, וידעתי כי מתת אלקים הוא מכח קדושת המקום, עד כאן דבריו הקדושים.
(ייטב פנים, אבני זכרון לראש השנה)

קמיעות

כידוע היה הישמח משה נותן קמיעות, רבינו (הרה"ק מסוטטשין) זי"ע סיפר שהישמח משה פקפק בתחלה האם לתיתן, ושמע בת קול מן השמים: 'אל תירא משה עבדי, כי אתך אני להצילך נאם ה'. ופעם אחרת מצא פיתקא כתובה על קלף: 'יכול תוכל, נתון תתן'.
(החכמה מא"ן, דף צו)

כשנשאל הגה"ק מאוהעל מאת הגאון הצדיק הקדוש רבי צבי הירש מזידיטשוב מדוע נותן קמיעות הלא

יכול להתפלל ורצון יראיו יעשה כתוב (תהלים קמה יט), ומסתמא תתקבל תפילתו. השיב לו הצדיק מאוהל שכוונתו במתן קמיעות, היא לפרסם שמו של השם יתברך בעולם ושלא יאמרו הבריות כי על ידי תפלתו הוא פועל ישועות ושלא יחשבהו לבעל מופת, ועל כן בכל פעם כשנתן קמיע, היה אומר: לא למעני ולא למען כבודי אני נותן הקמיע הזאת, רק לכבודך יתברך שמו שידעו כי ה' הוא המושיע בעת צרה, אנא ה', הושיעה נא שיפעל הקמיע לפלוני בן פלוני לרפואה. את תפילתו זו היה אומר בלשון הקודש ואח"כ חזר עליה בלשון המדוברת. העיקר בקמיע היא האמונה - היה אומר - המאמין נושע על ידה, והבלתי מאמין לא יועיל לו.

(תפארת בנים אבותם)

סיפר אדמו"ח [הגה"ק בעל הייטב לב] ז"ל כי בעת היותו אבד"ק סטראפקוב כתב לזקינו מאוהל"ג שישלח קמיע עבור ילד אחד שנחלה בחולי ח"ן ר"ל, ושלח הקמיע ולא הועילה, ואח"כ נסע אדמו"ח לאוהל לקבל פני זקינו הקדוש וסיפר לו שלא הועילה הקמיע ששלח, ואמר לו: דע בני שמלכותא דארעא כעין מלכותא דרקייע, והבט וראה אם אחד יבקש דבר מהמלך כאשר ימולא מבוקשו ינתן קודם להשרים היושבים ראשונה ואח"כ נמסר הדבר משר לשר עד אשר יגיע להאיש המבקש, ופעם יתעכב הדבר על ידי השרים ופעם ימהרו, כן הדבר הזה וד"ל, עכ"ל. וכן הוי כאשר בא אדמו"ח לביתו לסטראפקוב כבר הועילה הקמיע ונתרפא הילד בריא אולם.

ורגיל היה על לשונו הקדוש 'שכל זה העיקר הוא האמונה'. ושמעתי מאדמו"ח שפעם אחת היה אתו עמו בחדרו בעת שבאו לפניו שני אנשים כל אחד במבוקשו ונתן לכל אחד קמיע, וכשיצאו מלפניו אמר לו: תדע בני שלזה תועיל ולזה לא תועיל, יען ראיתי שזה מאמין וזה אינו מאמין, והעיקר הוא האמונה.

(תהלה למשה)

בעת ששלטה מכת העכברים והזיקו כל סחורתו בחנותו של רבי משה יהודה גינצלער (בן הר"ר אהרן ראש הקהל דאוהעל), בא אל רבו הגה"ק רבי משה טייטלבוים זצוק"ל אבד"ק אוהעל ומח"ס ישמח משה ושו"ת השיב משה ועוד, לשפוך מר שיחו ולבקש ישועה, ולאחר הפצרות רבות נתן לו הרה"ק מאוהעל קמיע שהיה כתוב בו: א' מ' ב' ח' מ' א' ש' ה' ש' מ' ש' ר' מ' ל' ו' י' ל'. שראשי תיבות: אני משה בן חנה משביע את שר

השרצים (שיתן צו על העכברים) שילכו מחנותו של ר' משה ליב ואל יזיקו לו, וכן היה כי כולם הלכו אל השכנים ואצלו לא נשאר אף אחד.

והגה"ק בעל ישמח משה אמר לר' משה ליב: אַז אַיִן אַנדערער זאַל געגעבן דיא קמיע העט זי נישט גיניצט, נור איך געב אריין א חיות אין דיא אותיות איבער דעם ניצט עס [אלמלא נתן איש אחר קמיע זו, לא היתה מועילה כלל, אבל אני מכניס חיות בהאותיות לכן היא מועילה]. והוסיף להראות לר' משה יהודה את הקמיע ואמר: זעה גיט וועסט דיא זעהן דאס חיות פון די אותיות [הבט נא היטב אז תראה את החיות של האותיות].

(תולדות קול אריה, דף טו. פאר וכבוד, מערכת רבינו אות יב)

שמעתי מחו"ז הרה"ח בנש"ק מהר"א טייטעלבוים זצ"ל דבאוהעל היה מנהל באנק שלא היה שומר תורה ומצוות, וסיפר לאחיו של חו"ז הרב רבי מאיר דבר פלא, שלאביו היה קמיעה של הישמח משה שהיתה סגורה בכספת תחת מנעול ובריה, ולא נתן המפתח לשום אדם, ואף על פי כן נעלמה הקמיע.

(תפארת משולם, ערך רבינו)

קנאות

שמעתי מספרים שבהיות הרה"ק בעל ישמח משה זצ"ל עול ימים, בלומדו בבית המדרש דקהילת סטריזוב ביחד עם בן דודו הגאון ראב"ד סטריזוב, והנה בא איש אחד והראה להם את החומש עם הביאור של רמ"ד. התחיל בן דודו לדון בהלכה זו, מה דינו של חומש זה שהוא כספר תורה שכתבו מין, ועד שהוא יושב ודן בהלכה זו נטל רבינו משה את החומש והשליכו אל תוך התנור המוסק ושרפו. ראה זקן תלמיד חכם מעשה זה וקנאתו והתלהבותו נגד אבי אבות המתבוללים, אמר: 'מובטחני בקנאי זה שיהיה ברבות הימים לרבן של חסידים, שכל מעשיהם ברגש הלב ובהתלהבות דקדושה מתוך רשפי דת אש, ולא מצד השכל הקר'.

(משרתיו אש לזהט, ערך רבה"ק)

תפלה

זקה"ק בעל ישמח משה זצוקללה"ה אמר דבאמת רחמנא ליבא בעי (סנהדרין קו), ודי להתפלל במחשבה שבלב לפני הבוחן כליות ולב. אלא מה שאנו מתפללים באמירת הפה היא בשביל בנינו הבאים אחרינו למען ישמעו וייראו מגדולת הבורא ברוך הוא.

[ופירש מורי זקני זצלה"ה בבחי' זו הכתוב (תהלים קמה יא) 'כבוד מלכותך יאמר' למען 'להודיע לבני האדם גבורותיו' וכו'. (ייטב לב, פרשת לך דף לו:)]

(שפע חיים, הקפות דף קנב)

שמעתי מפי הרב הצדיק מאוהל זללה"ה הפירש על תפלה עושה מחצה (ראה: מדרש ויקרא פ"י אות ה. פסיקתא רבתי פרק מז), אף שכמה פעמים חזינו דהאדם מתפלל ואין תפלתו עושה פירות כלל, רק דיש תפלה שיורדת עד לעולם הזה, ויש תפלות שאינה יורדת עד לכאן על שיוודע השי"ת שאין טוב לו לאדם בזה, אבל על כל פנים מועיל תפלתו שם בשרשו העליון, וזהו ענין תפלה עושה מחצה.

(אך פרי תבואה, פרשת ואתחנן)

סיפר קדושת זקני הגה"ק בעל ישמח משה זצלה"ה: כד הוינא טליא היה דרכי להתבודד בעזרת נשים של הבית הכנסת וללמוד שם בלי מפריע יומם ולילה, והנה עיניו ראו דבר פלא שרגיל היה הנשים צדקניות לבוא לבית הכנסת ולפתוח את ארון הקודש וצעקו מתוך הדחק במר נפשם לשוכן מרומים לטובת רפואת אחד ממשפחתם, או בשביל כל צרה אחרת רח"ל, וקולם המר והבכיות אשר תצלנה אוזן משמעת הטרידו אותי מלימודי, הרהרתי אז בלבי: הנשים האלו אינן יודעת כי הם מבבלבים אותי מלימודי, וידמו בנפשם כי קולן בוקע שחקים. ותיכף ומיד שמעתי בת קול מן השמים: 'עצת עני תבישו כי ה' מחסהו' (תהלים יד ו) 'קרוב ה' לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע' (שם, לד יט) 'ואת שועתם ישמע ויושיעם' (שם, קמה יט). ומזה הבנתי שאסור להתרעם על שבורי לב בעת צרתם, ורצונו יתברך שישתתף בצרות הכלל והפרט.

(תהלה למשה)

עם הגר"א זי"ע

נהוג היה שמי שרצה לשוחח עם הגר"א זצ"ל היה מוליך כליו למקוה, ובדרך זו נפגש עמו זקני הקדוש הישמח משה זי"ע.

(שפע חיים, מכתבי תורה סימן קפו)

וגופא דעובדא הכי הוה: כאשר היה רבה"ק בעל הישמח משה זצלה"ה ילד כבן י"ב שנים והיה לו כמה וכמה קושיות ולא היה לו מי שיתרץ אותם לשביעת רצונו, ושמע שבעיר ווילנא יש שם גאון גדול ועלה

בדעתו לנסוע שמה, ועקר את רגליו והלך כמה וכמה שבועות עד שבא למחוז חפצו לוויילנא הבירה, וכאשר בא שמה שמע שאין באפשרות לבא לפני הגאון והמתין איזה ימים ולשוא היה תוחלתו, והיה עומד אצל הפתח והרים את קולו בבכיה, שאל אותו המשמש בקודש אצל הגאון, ילד על מה אתה בוכה, השיב לו הילד, אני מילדי גאליציען ובאתי מרחק רב מפני שיש לי כמה וכמה שאלות להציע לפני הגאון, ואני יושב פה זה הרבה ימים ולא נותנים לי לבוא לפניו.

אמר לו המשמש אני אתן לך עצה ביום עש"ק אחר חצות כאשר ילך הגאון אל המרחץ אז תעמוד על הדרך ויהא ביכולתך לדבר עמו, הילד הכין עצמו היטב להיום הנכסף ההוא, ויהי במעלי יומא דשבתא כאשר הלך הגאון להמרחץ, קפץ הילד אל עבר הגאון בברכת שלום עליכם, שאל אותו הגאון מאיזה מקום אתה, והשיב לו ממדינת גאליציען מק"ק פרעמישלא, שאל אותו הגאון מה שמך, אמר לו משה בן חנה, אמר לו הגאון האתה זה משה אשר שמך הולך מסוף העולם ועד סופו, אם כן מה בקשתך, השיב לו הילד יש לי שאלות ואין לי מי שיתרץ אותם, והתחיל להציע קושיא אחת, אמר לו הגאון נא, ואחר כל קושיא כשהמתין שהגאון יציע התירוץ אמר הגאון נא עד שגמר כבר לשאול כל קושיותיו. אז התחיל הגאון לסדרם ואמר לו זה הקושיא וזה, וזה, וזה הוא אחת וכו' וכו', עד שעשה מכל הקושיות שלשה או חמשה קושיות, אחר זה אמר לו הגאון תירוץ על כולם, אמנם הילד לא הבין התירוצים רק זכר דבריו הק', וכאשר עזב הגאון את העלם על פתח בית הטבילה, היה חוזר על דברי הגאון, וראה שהשיב לו תירוץ מספיק על כל קושיותיו.

אחרי זה הזמין אותו הגאון על שבת קודש אל שלחנו, וביום א' אחר שבת קודש נעשה הילד רבינו משה בר מצוה, ועשה הגאון סעודת בר מצוה בעבורו, ובתוך כך אמר לו חתן תמי"ם למצוות שבדעתו להישאר כאן במחיצתו ללמוד, אמר לו הגאון לך לשלום לביתך כי מדינת אונגארין ממתנת עליך, וברכו הגאון בברכה המשולשת ונסע לשלום אל בית דודו מו"ה ניסן ז"ל, והרב ר' ניסן נתן לו את בתו לאשה, ואכל איזה שנים מזונות אצל שלחן דודו וחותרו, אחר איזה שנים הלך ר' ניסן לעולמו ושבק לן חיים, וחתנו רבי משה היה יורשו וירש את הוי"ן שאנק (בית מזיגה) והיה לו מזה פרנסה איזה שנים.

(מראה אש, אות לו.)

כידוע התקרב הרה"ק הישמח משה להרה"ק החוזה מלובלין זצ"ל על ידי חתנו הרה"ק האריה דבי עילאי זצ"ל. האדב"ע היה מתלמידי החוזה הקדוש מלובלין, וחותנו היה מתנגד לחסידות, כאשר האריה דבי עילאי אמר לחותנו שהוא מתעתד לנסוע ללובלין, ענהו: למה לך לעסוק בענינים אלו, אנו לקחנו אותך כחתן כדי שתשקוד על דלתות התורה, ולא כדי לעסוק בחסידות. ענהו האריה דבי עילאי: חותני היקר, לא תפטר ממני אני נמנה על אנשי הכת' ואם לא אסע היום אסע כעבור זמן, בואו ונערוך בינינו הסכם, תסעו יחד עמי ללובלין והיה אם ייטב גם בעיניכם מה טוב, ואם לאו אפסיק גם אני מלנסוע.

הוטבה ההצעה בעיני הישמח משה והוא התלווה אליו בנסיעתו: ונכדו הרה"ק הייטב לב מספר בספרו (ייטב פנים, יפה לעינים אות יח. אבני זכרון לראש השנה, אות יא) אודות נסיעתו של זקה"ק בהקדימו הקדמה, וזלה"ק: למען דעת כל עמי הארץ מעלת הצדיקים הקדושים אשר בארץ המה, וכי הופיע רוח הקודש עליהם להבין ולהשכיל מצפוני לבות בני אדם הטמיר ונעלם מעין כל, אמרתי שטוב לחוק בספר את אשר שמעתי מפי קדשו של מורי זקני: סיפר לי כי בעת שעמד לחקור להבין דרכי החסידים והוטב בעיניו, עלתה בלבו קושיא אחת אשר מדרכם של החסידים לשמוח תמיד, והרי מבואר בשלחן ערוך (אור"ח סימן א סעיף ג) שראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חורבן בית המקדש.

ויהי בנסעו לקבל פני רבו הקדוש הרבי מלובלין עלה בלבו להתחנן אל ה' הבוחן לבבות: אנא ה' אתה ידעת מחשבותי ועומק לבבי כי רצוני לכל יקשה בעיני דבר, היה נא עמדי וקומה בעזרתי אשר בבואי אל הצדיק הקדוש הזה יתרץ לי קושיתי הנזכרת, כי כבר אמרו חכמים הבא להטהר מסייעין אותו (יומא לח. ע"ז נה. מנחות כט.), ולא אמרו 'מסייע' בלשון יחיד, שהיה משמע שהשי"ת לבדו מסייע, כי אם 'מסייעין' בלשון רבים, על כן גם אותו צדיק יסייע לי להעמידני על האמת. כך היה עומד אותו צדיק ומעתיר בתפלה לפני קונו.

ויהי כבואו אל הצדיק הקדוש זצלה"ה תיכף שאל אותו: מדוע פניכם רעים היום, הן אמת שכתוב בשולחן ערוך שראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חורבן בית המקדש, אבל כבר אמר החכם 'צהלתו בפניו ואבלו בלבו', הן תאמינו לי כי אנחנו אומרים תיקון חצות בבכיה והספד ועם כל זה הכל בשמחה (ראה: ייטב לב, סוף פרשת חיי שרה). וכך לימדנו רבינו הקדוש הרבי ר' שמעלקא זצלה"ה מניקלשבורג על פי משל למלך שנשבה למרחקים ועמד לפוש אצל

אחד מאוהביו, וכראותו את המלך בשביה הלך ובכה מאין הפוגות, ועל כל זה שמח כי המלך מאוכסן אצלו. והנמשל מובן - כי השכינה עמנו. וסיים רביה"ק מלובלין: ואם כי לא היה מהראוי לגלות הדבר הזה כדכתיב והצנע לכת עם ה' אלקיך (מיכה ו ח), אבל כבר אמרו חז"ל 'הבא לטהר מסייעין אותו', ולא אמרו 'מסייע' אלא 'מסייעין', וצריכים גם אנחנו לסייע. זה היה הגילוי הראשון של רוח הקודש שראה רבינו הק' הישמח משה בלובלין.

(החכמה מא"ן, דף צד"ק. תהלה למשה, דף ז.)

הגילוי השניה של רוח הקודש שהופיע בבית מדרשו של החוזה הקדוש היה בנסיעתו השניה של הישמח משה ללובלין, ומאן דהוא (ה"ה הנגיד הנכבד מ"ה יעקב מק"ק שינאווא) שלח עמו טבק להרחה מתנה להחוזה הקדוש, היה זה 'פרייסישער טאביק' שהיה חשוב למאוד. בדרך חשב הישמח משה לו לעצמו הן חז"ל אמרו (כתובות קה.) כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו מביא ביכורים. ולא נאמר 'כל הנותן' אלא 'כל המביא', כלומר דהחשיבות תלויה בהמביא. וכאשר הגיש להרבי את הדורון הריח בטבק ואמר: 'אָה, ריח של ביכורים, אַ געשמאַק פון ביכורים'.

(החכמה מא"ן, דף צג ויסודתו בייטב לב פ' תולדות עה"פ ועתה שא)

ועוד בה שלישיה, אשר בנסיעתו השלישית גם כן זכה לרוח הקודש גלויה, וגופא דעובדא הכי הוה: הישמח משה היה לו תיבה עם הרבה פקדונות שהפקידו אצלו יתומים ואלמנות ועניים כנדוניה לבניהם, והואיל והיתה שמירתן עליו נטל עמו את התיבה לכל מקום שהוא הלך. בשבת באמצע התפלה נזכר שהוא השאיר את מפתח התיבה בחור המנעול וכל הרוצה יבוא ויטול ויפג לבו, אבל הוא החליט להמשיך בתפלתו ובעזרת השי"ת לא יקרה דבר, ואמנם כך הוה.

לאחר התפלה בעת סעודת שחרית פתח הרב החוזה הקדוש: 'אונזער רבי משה'לע סובב מפתח במוחו בתפלת הכל יודוך' [ובתהלה למשה (דף ח.) איתא שאמר: מה זה הרב ר' משה משינאווי עד נשמת הלך אחרינו, ואחרי זה לא ראיתו עד ברכת יוצר אור, ואם שוכחים המפתח הכי זה יבלבל התפלה].

(החכמה מא"ן, דף צד.)

רבינו [הגה"ק בעל ישמח משה] היה רגיל לנסוע אל סוכות לרבו החוזה מלובלין, פעם נסע בערב סוכות והיה עת גשמים ונתאחר מאוד על הדרך, ומחמת פחד שלא ישאר בדרך על יו"ט הראשון של חג התפלה

כי ידרוש. ענה להם רבה"ק כי ישאל עצת קדשו מרבו הרה"ק מלובלין אם יסכים לדבר, והרה"ק אכן הסכים לדבריו למען דעת כל עמי הארץ שהחסידיים אכן ידעו ויכולים ללמוד היטב, ואמר להם רבינו כי ידרוש דרוש רק בתנאי שהרב דמתא יבא ג"כ לשמוע הדרשה. אחר הדרשה שאל אותו הרב דמתא אז איהר קענט יא אזוי גוט לערנען איז מיר טאקע א חידוש אז איהר קומט צום לובלינער רבי'ן [אם אכן אתם יודעים ללמוד היטב כל כך, חידוש הוא בעיני מדוע אתם באים להרבי מלובלין], רבינו השיבו דבר: לובלינער רב אצייןר זייט אייך משער כמה גדול כחו של הרבי, מסתמא אם אני בא אצלו אז בלי ספק גדול הוא מאוד.

(פאר וכבוד, ערך רבינו)

עובדא הוה אצל רבה"ק הישמח משה זי"ע כשהשתדך עם הרה"ק רבי מרדכי דוד מדאמבראווא זי"ע"א והחתונה היה אמור להתקיים בדאמבראווא והחופה נקבעה לשעה שבע בערב, והישמח משה איחר לבוא, וכשכבר בא למקום החתונה נתחרט על סכום הנדן שהבטיח, ומתחלה עמד המחותן הרה"ק מדאמבראווא על שלו ולא רצה לוותר על הנדן אולם לבסוף וויתר, ואף לאחר כל זה עוד לא רצה הישמח משה לגשת אל החופה והיה אמתלאות שונות, והמה ראו כן תמהו, אולם כל רואיהם הבינו שיש דברים בגו. ולאחר חצות הלילה או אז העמידו את החופה בשעה טובה ומוצלחת, ולפשר שאלת המחותן אמר לו הישמח משה: כידוע לכבודכם זכיתי להיות נמנה בין תלמידיו של החוזה הק' מלובלין זי"ע"א, וכידוע באים האבות מגן עדן להשתתף בשמחת צאצאיהם כראיתא בזוה"ק, אולם לא רק האבות באים אלא גם רבותיו, וכשבאתי העירה והנה לא ראיתי את רבי ומורי הרבי מלובלין, על כן זחלתי ואירא אולי אין זה זיוויג מן השמים, ורק עכשיו כחצות הלילה הגיע. המשיך רבי מרדכי דוד מדאמבראווא לשאלו על פשר הדבר משום מה לא בא הרה"ק מלובלין עד עתה. אמר לו הישמח משה משום שכאן גרים הרבה מאוד מתנגדים ועכשיו באישון לילה הם כבר ישינים על מטתם, משו"ז בא רק עכשיו.

(הרה"ג מהרי"ש מייזליש אבד"ק לימנוב)

פעם אחת אמר הרה"ק החוזה מלובלין אל הרה"ק מאוהעל שכשיראה את עצמו אז ידע שהוא הולך בדרך האמת וידע כי טובים מעשיו,

מאוד להקב"ה בבכיות שיזכה לבא אל הצדיק על יו"ט. רבינו הרגיש אז חלישות נורא מרוב רעבון ולקח לטעום משהו בתוך פיו, פתאום ראה את עצמו בעיר הגדולה לובלין, ושמח שמחה עצומה הלך למלונו והכין עצמו לכבוד היום.

והנה דרכו של החוזה היה לשלוח ארבע מינים לתלמידיו הגדולים והחשובים, ושלח כעת גם כן אל רבינו ארבע מינים עם שליח, רבינו מרוב ענותנותו שלח לומר לרבו החוזה: כי הוא אינו יכול לצאת בארבע מינים אלו, היות ששולח רק לתלמידי חכמים וחסידיים גדולים, והוא עדיין לא הגיע למדרגה זו. שלח רבו בחזרה לומר לו: האם הוא סובר שהוא רץ עדיין עם הבייגעל בפיו. כלומר רבו הזכיר לו את הנס שהיה לו שבעת שלקח לטעום את הבייגעל בפיו היה לו קפיצת הדרך.

(צדיק כתמר יפרח)

דרכו בקודש של כ"ק אא"ז ז"ל היה להתפלל מעריב ביחידות בביתו. פעם היה בלובלין על שבת קודש ובליל שבת התפלל קבלת שבת באכסניא שלו, כשהלך הרבי מלובלין לעשות קידוש שאל אם הרב מאוהעל הוא כאן, וכאשר השיבו שעדיין לא בא, הלכו כמה מהחסידיים לקראתו.

בקבלת שבת זו היה נדמה לאא"ז בעת שאמר "כי הוא מקור הברכה" (פיוט לכה דודי) שהוא ממשיך באמת את מקור הברכה, והיה לו שמחה גדולה מזה. כשבא להחוזה הק' וראה שהוא בשמחה, אמר לו הרה"ק מלובלין: ואם ממשיכים פעם אחת מקור הברכה צריכים להיות כל כך בשמחה.

(חמדה גנוזה, ח"ב דף מג)

שמעתי מאדמו"ח [הגה"ק בעל הייטב לב זצוק"ל] ששמע מפה קדשו של מר זקינו ז"ל שאמר על רבו הקדוש מלובלין, שהיה לו כל מדרגות ישעיה הנביא, אך שחסר לו בחינת ארץ ישראל היינו מה שהיה בחוץ לארץ.

(תהלה למשה, דף ח.)

אחר שנתפרסם רבינו בעל הישמח משה עד למאוד כבדוהו קהל לובלין כי דרוש ידרוש משה בבית הכנסת בעיר ואמרו לו כי הוא בפקודת הרב דמתא [ה"ה האייזערנער קאפ] ואף כי היה מתנגד גדול עם כל זה יען כי שמע משמע רבה"ק הסכים לאנשי עדתו

פעם אחת נכנס מביתו הגדול מוכתר בטלית ותפילין ורצה לישוב על כסאו, וראה את עצמו יושב על הכסא בעודנו עומד, כי על ידי העבודה השלימה פעל ועשה קומה שלימה ברמ"ח אברים ושס"ה גידים רוחניים אז נזכר ממאמר הקדוש הנ"ל וידע והבין.

(שארית יעקב, פרשת וירא)

אצל הגה"ק רבי משהלע מדעש זי"ע היה רב אחד שהיה דרכו לנסוע תמיד לדעש לסעודת ראש חודש ולא החסיר מזה במשך ארבעים שנה, וכשנסתלק הרב הזה ירש חתנו מקום הרבנות וגם נשאר מהרב הקודם בן יתום קטן ונשאר להתגדל אצל גיסו הרב החדש, והיתום הזה היה ילד קשה [א שווער ווילד קינד] והיה שם שני מלמדים אחד היה ירא וחרד מאד אבל היה בטלן במלאכתו, והשני היה מומחה יותר אבל היה מהמתקדמים [א געפוצטער] והרב היה במבוכה להיכן ישלח את גיסו הקטן.

מצד אחד חשב שהמלמד המומחה יוכל להעמידו על מכונו כהוגן [מאכן פון איהם א לייט] אבל מצד שני פחד ליתן היתום לידי של המתקדם, ואילו היה בנו לא היה דואג כ"כ, אבל בן חותנו דאג מאד ולא ידע מה להחליט.

ואח"כ נתיישב בדעתו היות ודרכו לנסוע לסעודת ראש חודש לדעש, ור"ח אייר מתקרב ובא ועדיין הוא בתחלת הזמן, לכן השאיר הענין תלוי ועומד עד אחר ראש חודש, כדי לשאול בעצת הרב ר' משהלע.

בבואו לדעש ונכנס ליקח שלום עוד בטרם התחיל לדבר כלום אמר לו הגה"ק רבי משהלע מדעש זי"ע אספר לך מעשה: זקיני הר"ר לייב גרינפעלד חותנו של זקיני רבי מענדל'ע היה דר באוהעל ובימי בחרותו למד אצל הגה"ק בעל ישמח משה זי"ע בישיבתו, ושם היה נהוג שמכרו את מקומות הישיבה בעת השיעור סמוך למקומו של הישמח משה, והיות כי זקיני היה בן נגידים היה סיפק בידו לקנות המקום הראשון מצד ימין, ושם היה סדר באם אחד איחר לבוא אל השיעור בעת שהישמח משה כבר התחיל ללמוד איבד הלה את חזקת מקומו לשיעור זה, והיה יושב יותר למטה בריחוק מקום.

זקיני הר"ר לייב היה בחור חשוב (לייטיש) אבל היה מתנגד חריף, פעם דברו הבחורים ביניהם ואחד סיפר מעשה שהיה עם הגה"ק רבי ר' מנחם מענדל מרימנוב זי"ע, שהיה איזה פריץ שנחלה על עיניו ודרש הרבה ברופאים ורפואות עד שהגיע לוועין וגם שם לא יוכלו הרופאים לרפאותו עד שנעשה עור לגמרי, ונמצא שם איזה יהודי שאמר להפריץ שאם יסע להראבינער

ברימענוב ויתעקש שם שיברכהו יוכל להיות בטוח שיחזור משם עם רפואה שלמה, הפריץ חשב כי ממילא אין לו מה להפסיד ונסע לרימענוב והגה"ק רמ"מ דחה אותו לגמרי ואמר לו אם מכשף אנכי שאוכל לפקוח עיני עורים נגד הטבע, ענה לו הפריץ ידע הרבי שנמצאים באחוזתי תחת רשותי שלש מאות יהודים ועתה אם אני חוזר לביתי בלי ראות עיני אז למחר לא ישאר יהודי באחוזתי. כשמוע הרמ"מ שתלוי בזה פרנסת שלש מאות יהודים לא חשב הרבה וברכו ברפואה והפריץ נסע משם בעינים פקוחות ובריאות כאחד האדם.

הבחורים ספרו מעשה זו וזקיני הר' לייב בשמעו זאת נענה ואמר עי ווער עס גלייבט נישט אין דעם איז אויך נישט קיין אפיקורס (מי שאינו מאמין בזה הוא ג"כ לא אפיקורס) והגיב בביטול על המעשה.

מדיבוריו הנ"ל נעשה רעש ומדובר עד שהגיע לאזני הישמח משה זצ"ל, וכשנתודע לזקני שהישמח משה יודע מזה התחיל להסתתר מעיני הישמח משה שלא ישאלהו על כך, ובתחלה השתמט ולא בא בכלל להשיעורים של הישמח משה אבל לא היה יכול להמשיך בזה, כי גיסו בעל תהלה לדוד אכל קעסט בביתם והיה שואל אותו מדוע נפקד מקומו בהשיעור, הוא היה מתחמק בתירוצים שונים אבל לא היה יכול יותר להשתמט לגמרי, והתחיל לבוא מאוחר אחרי שהישמח משה כבר התחיל השיעור, וממילא לא ישב על מקומו רק בסוף השלחן וכך הצליח עוד קצת להשתמט מעיני הישמח משה, כך נמשך איזה זמן והישמח משה חיפש הזדמנות לתפוס את זקני וראה כי הוא נשמר ממנו עד שפעם אחד באמצע השיעור התיישב הישמח משה באמצע השיעור ותוך הלימוד שאל את זקיני מדוע אינו יושב על מקומו הקבוע וקראו אליו אל ראש השלחן, בגמר השיעור רצה לקום ולילך אמר לו הישמח משה שרוצה לדבר אתו, אמר לו הישמח משה מה זה שאני שומע עליך דברים מגונים, שאל אותו זקני מה הם הדברים ששמע עליו, אמר לו הישמח משה את דיבוריו הנ"ל אמר לו זקיני האם לזאת יקרא דברים מגונים, וכך נכנסו לפלפול בענין אמונת חכמים ואמונת צדיקים, וזקיני טען שבעבור זה עדיין לא צריך להקרא אפיקורס והישמח משה התווכח אתו הרבה [ער האט זיך שטארק איינגעטענה"ט מיט איהם].

ולבסוף נענה הישמח משה ואמר [אוי איך האב פארגעסן אז דו האסט געלערנט ביי א זאמוטשער מלמד ממילא דו קיין חסיד וועסטו שוין נישט ווערן]

אוי שכחתי שלמדת בקטנותך אצל מלמד מזאמוטש ממילא חסיד אתה כבר לא תהיה.

כי הדברי חיים כותב שהמלמדים מזאמוטש הם מתנגדים אבל הם חרדים לדבר ה' (גרויסע עהרליכע יודן) כי הם היו תלמידי הגר"א ונתפשטו בהרבה מקומות, ונעשו מלמדי דרדקי, והילד שלמד אצלם א' ב' שוב לא היה יכול להיות חסיד, כי הם הכניסו כח כזה בלימוד הא' ב' שחסיד כבר לא היה יכול להיות.

המעשה הזה סיפר זקני רבי משה'לע להרב הזה ומזה כבר הבין לאיזה מלמד לשלוח את גיסו בן הרב הקודם

(אוצר ישראל, מפי הרה"ח ר' זלמן בריזל זצ"ל)

אמרות

מקובלני מפי קדשו של מורי זקני זצלה"ה ומפי כמה צדיקים, דעיקר הישועה באה על ידי האמונה, שזה האיש מאמין בה' להיות נושע בזכות תפלתו של הצדיק, שהכל תלוי בזכות האמונה של המבקש להתפלל בעדו, כי אמונה לשון המשכה, שבכח האמונה ממשיך הדבר למעלה למטה.

(ייטב לב, פרשת חקת)

מוח"ז הגה"ק מאוהעל זלה"ה אמר עה"פ שלחו באש מקדשיך לארץ חללו משכן שמך (תהלים עד ז), דבית המקדש נשתלח באש לשמים, ורק לארץ למראה עיני בשר חללו משכן שמך, שהיה נראה לעינים ששרפו אותו.

(דברי יחזקאל, לסליחות)

אדון אם מעשים אין בנו שמך הגדול יעמוד לנו (פייט לימים הנוראים). שמעתי בשם הק' רבי משה ט"ב מאוהעל, אם מעשים אין בנו ואין אנו כדאי להגאל, למה זה שמך הגדול יעמוד יתעכב בגלות.

(עתרת שלום, כסא רחמים דף ע)

רבינו (הרה"ק מסטוטשין) אמר בשם הישמח משה זצ"ל, דבתורה הקדושה כתוב בפירוש זמן ביאת המשיח, אלא שהפגם של הדעת מסמא את העינים מלראותו, ולעתיד לבוא כאשר הגאולה יבוא יראה כל אחד כיצד היא כתובה בפירוש בתורה. וזה פירש הכתוב (צפניה ג כ) בשובי את שבותיכם לעיניכם אמר ה', שכשתבוא הגאולה כולם יראו בעיניהם, שה' אמר מתי היא תבוא. (החכמה מא"ן, ערך רבינו)

הגאון רבי משה טייטלבוים מאוהעל [בעל הישמח משה זצ"ל] בשיבתו היו בוחרים מופלגים וכהמנהג אכלו 'ימים' אצל בעלי בתים ורק אצל החרדים, ובפשוטים [חופשיים] קיבלו מעות שבוע, והתאספו איזה חופשים אצל הרב בטענה, אם אנו טריפה גם כן צריך להיות מעותינו טריפה. ואמר להם: ראיתם אם תשלחו שאלה על אווז ונעשה טריפה, אסור לאכול הבשר, אבל הנוצות ליהנות מהם ולמרוט, ראיא אף שהעוף טריפה אבל הנוצות נוכל למרוט [פליקען].

(גן יוסף, אות תתקיב)

פירש מורי זקני זללה"ה הפסוק הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה (שמות ו ב), כלומר ואיך יהיה אם ישמענו פרעה ואני ערל שפתים אטום מלהמליץ טוב על ישראל, דמהאי טעמא ברח יונה תרשישה (יונה א ג). וזה גם היה כוונת משה רבינו ע"ה (במדבר כ ח"א) שאם ידבר אל הסלע וינתן מים חש שלא יהיה קטרוג על ישראל שהסלע שומע בקולו והם לא שמעו [ראה: ייטב לב פרשת וארא].

(קדושת יום טוב, פרשת בשלח)

פעם אחת בא אשה לפני הרה"ק בעל הישמח משה זי"ע בבכיה רבה, כי לקחו בנה יחידה לצבא, ודאגתה היחידה דמי יודע אם יהא ביכולתו לעמוד איתן באמונתו ית"ש, וללכת בדרכיו ולשמור מצותיו, הפטיר על זה רבה"ק במליצות יושר על בני"י, דהנה דוד המלך ע"ה אומר (תהלים ו יא), כי אין במות זכריך בשאול מי יודה לך, דמעלתן של עם בני ישראל הוא שאינם מצטערים על הסכנה שכרוך הליכתם לצבא ולהשתתף במלחמה, 'כי אין במות זכריך', אלא אך ורק כל צערם ודאגתם הוא שלא יוכלו להודות ולהתפלל לפניו ית"ש, וזה מ"ש 'בשאול' כשהם נמצאים בשפל המדריגה בגשמיות, אז שאלתם ובקשתם הוא, 'מי יודה לך', שעל ידי הליכה לצבא לא יוכלו להתפלל לך. (שיחות יקרות, דף לה)

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

הגה"ק רבי משה סופר זי"ע
ה"חתם סופר"
כ"ה תשרי ת"ר

לימודו, התמדת תורתו, שנקבצו ונלקטו לפונדק אחד
ונערכו בתוך ספר החדש המפואר "ספרא דמלכא".

ובתורתו יהגה יומם ולילה

זה מכבר העידו ושחו גדולי הדורות על כח תורתו
המופלאה של רבינו הקדוש בעל החתם סופר שהיתה
חד בדרא. הגה"ק בעל האבני נזר זי"ע שהיה מגדולי
הגאונים בדורו, כותב בתשובותיו: "איני כדאי לחלוק
על החת"ס מרא דכולה תלמודא ולמד תורה לשמה
ואיש אלוקים". (שו"ת אבני נזר, אבהע"ז סימן קנג).

אכן כן, גודל מעלת התמדתו ודבקותו המוחלטת
בחוקי חורב של מרנא החתם סופר הייתה ידועה
לדורו ולדורי דורות אך כוח תורתו כבר פרצה גבולות
בימי חורפו.. וכך מסופר:

תשעה שנים בעיר מאטסדורף וחמש שנים בדרעזניץ
למד כשהוא מעומד ולא שכב כל אותה תקופה
ממושכת במטה, וכשהיתה תוקפת עליו שנתו היה
מניח רגליו במים קרים בכדי להפיג השינה מעיניו,
וכאשר הרגיש שהוא מוכרח לחטוף תנומה היה תומך
את מצחו במפתח וכאשר נפל המפתח הקיץ משנתו,
וכך עברו כל אותן ארבעה עשר שנה אשר גם בלילה
לא שכב לבו והתגבר בגבורת לביאים לעסוק בתורת
ה', ברציפות, ללא הפסק [סנה בוער באש, עמ' קטז].

כל מעייני בך

סיפר בעל המכתב סופר הגה"ק רבי שמעון סופר אב"ד
קראקא על אביו רבינו החת"ס:
מיום עומדו על דעתו לא העלהו על משכבו בלילות, כי
אם מתוך דברי תורה. לפעמים העיר לו אביו קושיא
והערה בעניני דעסוק בה, ולעיתים ממדרש תמוה
בפרשת השבוע. ובעלות השחר כשעמד רבינו על
משמרתו, וישאלהו אביו: "הגד נא לי בני, פתרון
הקושיא או המדרש אשר העירותי לך, היגעת
ומצאת?" והיה אם מצא את פתרונו, הושיבו על כנו
שמח בתורתו, ואם אירע שלא מצא פתרון הדבר,
וייסרהו בשבט פיו. [ספר חיזוק הוצאת דרשו]

פעם הבחין רבנו החת"ס באמצע אמירת השיעור כי
התלמידים מנענעים שפתותיהם וממלמלים, שאלם
רבינו לפרש הענין, והתלמידים אמרו לו שנשמע קול
רעם והם בירכו את ברכת 'שכוחו וגבורתו מלא עולם',
נענה רבינו לתלמידיו וכה אמר:

הגה"ק רבי משה סופר זי"ע נולד בעיר פראנקפורט ז'
תשרי שנת תקכ"ג לאביו רבי שמואל.
תלמיד הגה"ק רבי נתן ארלער והגה"ק רבי פנחס
הורוויץ בעל ההפלאה. בזיוו"ש חתן הגה"ק רבי עקיבא
אייגר.
גאון עצום, סיני ועוקר הרים, גדול הפוסקים בדורו,
ומקים עולה של תורה במדינת אונגאריין.
ה' אבדק"ק דרעזניץ, מאטערסדארף, ומתקס"ז
אבדק"ק פרעשבורג, שם יסד ישיבתו הגדולה
והמפורסמת.
נלב"ע כ"ה תשרי ת"ר ומנו"כ בעיר פרעשבורג.
מתורתו נשאר בידינו: חתם סופר על התורה, מסכתות
הש"ס, שו"ת, דרשות, תורת משה על התורה ועו' ועו'.
(ילקוט מקח טוב)

וזאת התורה אשר שם משה

אוצר עובדות יקרות וגיצי אורה בגודל ההתמדה, הגאונות,
קדושת תורתו ודבקותו המוחלטת בחוקי-חורב, אופן דרכי
לימודו בהיכלא קדישא של
מרנא ורבנא רבן של כל בני הגולה
בעל החתם סופר זי"ע

מתוך הספר החדש "ספרא דמלכא" – אוצר ילקוט עובדין
יקירין על מרן החת"ס זי"ע שנשמעו מגדולי צדיקי קדמאי לדורותיהם
שנערך ויצא לאור ע"י הרב שמואל צבי גנץ שליט"א
ותשואות חן לו על אדיבותו הרבה בנתינת דברים יקרים אלו

זכו בני ישראל זה דורי דורות מאת ההשגחה העליונה
שהועידה כי ישכון בתוך עם-השם האי רעיא מהימנא,
משה איש האלוקים רבן של כל בני הגולה מרנא
ורבנא בעל החתם סופר זכותו יגן עלינו, איש אשר
מוסריו הקשיבו כמהים, והיה משמש לתל-תלפיות
מאז ומקדם ועד לימינו אנו, בספריו, ובתשובותיו
לאלפים בתורתו היוקדת ובמשנתו הטהורה. מה נהדר
היה לשמוע הני צדיקי עליון כשהיו מזכירין מתוך רטט
הוד את שמו בסילודין, ששחו בערגה על הליכותיו
בקודש וגודל עזוז נוראות מדרגותיו. לרגל יומא
דהילולא קדישא ביום כ"ה תשרי, לפנינו ערוכים
ומלוקטים אוצר עובדות מאלפות ואמרות יקרות
בגודל מעלת דבקותו הלוהטת בתורה, אופני נתיבות

"אם אפשר להרגיש באמצע שקידת הלימוד את קול הרעש של הרעם, עדיין חסר באהבת תורה ושקידת התורה... [הגה"ק המהרי"ץ דושינסקיא זצ"ל, ספר חיזוק דרשו]

תורה באימה ביראה ברתת 'ובזיעה'

רבינו עת שסיים את שיעורו עלה למשכן ביתו, והחליף הכתונת מחמת רוב הזיעה שהזיע בלימוד השיעור. היה פעם אחת כשסחטו חלוקו יצאו מים רבים מרוב הזיעה בהלימוד [בנו הגה"ק ה"מכתב סופר", הקדמה לדרשות חת"ס מדור רבינו ותלמידיו].

לילות כימים

העידה לספר בערגה ברתא דמלכא שהרבנית ל רבינו הקדוש מרת הינדל עהרנפעלד ע"ה : אחרי פטירת אמם הרבנית מרת שרל ע"ה, בהיותה הגדולה בבית טיפלה באחי' ואחיותי' הקטנים, והיתה מתעוררת בלילות למענם, סיפרה: שאז ראתה את אביה מרן רבינו זיע"א, שהיה עוסק באחד מג' הדברים דלהלן: או לימוד התורה; או כתיבת תשובה; או היה משעין ראשו על השולחן ונרדם קצת [מרשימות גאב"ד מאטערסדארף זצ"ל, צנא מלא ספרא עמ' סה, כמו גם מובא בשמו של הגאון רבי יצחק ליב שרייבער שליט"א, אוצרות הסופר קובץ טו].

וחיי עולם נטע

רבינו היה רואה בתורה את כל דברי ימי חיי האדם הישראלי, בכל תהלוכותיו והתנהגותיו, הן בחיי הכלל והן בחיי הפרט, כאשר יראה המעיין בספרו על התורה, ובדרשותיו הנלהבות.

פעם אחת נזדמן רבינו לפונדק אחד עם אחד מנכבדי עדתו, וראה שלמרות אשר בביתו בפרעשבורג, זה האיש קובע עתים לתורה, ואולם בפונדק ובעיר אחרת הוא בטל לגמרי מלמוד התורה.

קרא אותו לחדרו ואמר לו, ראה איך התורה מלמדת את הסוחר הנוסע איך להתנהג, הלא אתה קורא ק"ש בכל יום, ושם נאמר: 'ודברת בם בשבתך בביתך' חייב אתה לדבר בד"ת בבקר ובערב ולעתות הפנאי, 'ובלכתך בדרך' גם כשאינ לך פנאי, 'ובשכבך ובקומך' קודם השכיבה לאחר שתבוא מן השוק ובשעת קימה טרם שתלך לשוק [ספר 'דור דעה' עמ' רב].

ותלמודו בידו

דכולא-ביה

על גדלותו הענקית באופן בל-יתואר של גאונותו ותורתו של רבינו תעיד לנו בעובדא מופלאה שחרוט בין בתרי שורות ההקדמה לדרשות חתם סופר: גדול אחד בא לבקר אצל רבינו, והכין אותו גדול ג' חידושים

גדולים, (לומד'ישע חבורות), שטרח עליהם ורצה להשמיע חידושים אלו באוזני רבינו.

וכאשר הציע את החידוש הראשון לפני רבינו, הראה לו רבינו שבגליון הש"ס שלו במסכת פלונית בדף פלוני רשם כבר בקיצור חידוש זה, ועבר אותו גדול להרצות לפני רבינו את חידושו השני, ושוב הראה לו רבינו שחידוש זה גם הוא כתוב אצלו בתשובות. חלשה דעתו של אותו גדול בראותו שכל חידוש שהוא אומר כבר כתבו רבינו, אך החליט לומר אף את המערכה השלישית מחידושו, ויקרא רבינו לאחד מתלמידיו וישאלהו לאמר, איך הסברתי ענין פלוני בשיעור שאמרתי לכם, ונענה התלמיד ואמר את אשר אמר רבינו בשיעורו, והיה זה כחידושו השלישי של אותו גדול.

בראות אותו גדול כי כן, נתרגש עד למאוד ולא יכול להתאפק ואמר: רבי, די תורה פליעהט אייך אריין און קאפ.

נענה לו רבינו ואמר: ח"ו ח"ו, הרבה שנים בין איך און קיין בעט נישט געלעגען. נתכוין לענות לו על מה שאמר שהתורה נכנסה כמאלה בתוך ראשו, ע"ז ענה לו שאין הדבר כן, אלא שנים הרבה נתייגע עליה במס"נ עד שאפי' לא עלה על יצועו, וע"י כך זכה לבא לגדלות זו בתורה, שאותם חידושים שאותו גדול היה צריך להתייגע תקופה ארוכה כדי לחדשם, אצל רבינו היו חידושים אלו נאמרים באופן פשוט כאילו מאליהם, וכ"ז כתוצאה מיגיעתו הגדולה בתורה.

פעם, רבינו התבטא בלשונו הקדוש שאינו מבין כיצד אפשר להיות יהודי בשעה שיש תוספות אחד בש"ס שאינו יודע אותו.

רבינו בקדושתו ומדרגותיו הנשגבות הבינה וגם חקרה שאם רוצה אדם להיות יהודי כדבעי, אסור להיעלם מידיעתו תוספות כלשהו בש"ס. שהרי בכל תוספות יש קדושה מיוחדת המאירה בקרב העוסק בו, והתלמוד מביא לידי מעשה, והיא המעלה את איש ישראל שיהא בידו לקיים את כל התורה [מנחת יהודה וירושלים, עמ' רב].

כל רז לא אניס ליה

בהיות רבינו על החתונה של החתן הר"ר נחמיה ז"ל נתגדל ביתו שהיתה בק"ק סערדאהעל, והיה במסיבה עם חכמי העיר ההיא, תוך הדברים בא המדובר מהגאון רבי מרדכי בנעט זצ"ל וסיפר רבינו שהיה עימו איזה שבועות יחדיו בבאדען,

ואמר בזה"ל: וויר זינד דורכגעגאנגען ש"ס בבלי; ירושלמי; ספרא; ספרי; תוספתא; מכילתא; אונר די כתבי האר"י ז"ל, וכאשר סיים חזר לאחוריו כי גילה

יותר מדאי כי לא חפץ שידעו שיש לו יד ושם בחכמת הקבלה[חוט המשולש עמ' קד].

שח וסיפר הגה"ק אב"ד אונסדארף זצ"ל: מעשה באותו גאון שנזדמן למקום אחד עם הגאון בעל חתם סופר ובאה שאלה לפניו. אמר ר' מרדכי בנט: אם היה בידי ספר הטורים, הייתי יכול לברר את פסק ההלכה מלשון הטור.

אמר רבינו: אני זוכר את לשון הטור בעל פה, ואעלה אותו בכתב על הנייר.

עיין ר' מרדכי בנט בלשון הטור ובירר את פסק ההלכה. [בית ישראל - ח, להג"מ ישראל טויסיג]

העיד על עצמו רבינו, מיום שעמד על דעתו, דעת תורה, לא עבר יום אשר לא חידש דבר בחידושי אורייתא [חוט המשולש עמ' כו].

פעם אחת בהשתעשע עם רבינו באורייתא, אמר לו הגה"ק רבי מרדכי בנעט: יאמר נא לי הרב מפרעשבורג, איך למד כל התורה כולה עד מהרה כל כך [חוט המשולש דף צ'].

יושב ושונה

חזרת הלימוד

את החשיבות היתירה שיש בחזרה הסדירה על הלימודים היה מקפיד מאד להחדיר בתלמידיו. וכך הנהיג בישיבתו שחודש ימים לפני סוף הזמן היו חוזרים התלמידים על כל החומר אשר שיננו במשך אותה חצי השנה ובסוף הזמן היה מעמיד אותם למבחן על כל השיעורים וההלכות שלמדו באותו פרק זמן.

מרגלא הוי בפומיה לפרש מה שאמרו חז"ל על רבינו הקדוש שלא פסק מעל שולחנו צנון וחזרת, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, דהכוונה היא על לימוד העיון והחריפות ועל החזרה את מה שלמדו[סנה בוער באש להגרש"א שטרן, עמ' קס].

הוא עצמו שימש דוגמא חיה להמחיש את חשיבות החזרה.

על כל שיעור שלמד עם תלמידיו היה חוזר ארבעה פעמים בכל יום. בליל שבת קודש היה נעור עד חצות וחזר על משנת תלמודו של ששת ימי המעשה. ובכל שנה מער"ח אלול עד אחר יום הכפורים חזר על כל ששה סדר משנה עם פירוש עץ החיים ועל כוליה תלמודא, בבלי וירושלמי, ספרא ספרי ותוספתא, כך היה נוהג במשך כל ימי חייו עלי אדמות [תולדות רבינו שכתב בנו הגה"ק רבי שמעון זצ"ל].

וכבר עורר על כך רבינו הקדוש בעצמו (שו"ת ח"ז סי' כ"א) "והני יומי דכלה דמהדרנא לכולא תלמודא דגריסנא בהאי שתא, כי כן דרכינו".

כמו גם חקק וחרט בספרו תורת משה (ויקרא דף כ"ד): "והנה מחזיר אחר למודו ק"א פעמים אינו שוכח. וכתב הרמ"ע, כי השכחה היא מהס"ם, ס"ם בגימטריא מאה, על כן מאה פעמים ואחר מנצחו, והיינו, מאויבי תלמידינו, אם תלמידינו יותר מאויבי, שהוא הס"ם, אז לעולם היא לי, בלי שכחה".

רבינו הקדוש בעת שמסר את שיעורו בישיבתו הרמה בפרעשבורג, היה מקפיד לחזור ולשנן את דבריו ארבעה פעמים, ולאחר השיעור היה לו סדר קבוע שבו ישבו התלמידים ושיננו לעצמם את השיעור ד' פעמים [מנהגי החתם סופר].

כל העוסק בתורה לשמה

תחת אחד השיחים שמע מרבינו בנו הגה"ק בעל הכתב סופר: שאחד מהמדרגות היותר גבוהות בקדושה, כשאדם זוכה לעסוק בתורה לשמה, וכיון שאדם לומד באופן זה, קשה מאוד על התלמידים לסבול הקדושה ובורחים, וצריך להתפלל עליהם שיוכלו נשא ולעמוד בבית מדרשו – ופעם אחת אמר: וזיע פועל כח קאסט מיך דאס איין תלמיד קענען מיר קוקין אין דיע צורה [מפי הג"מ מהרש"א סופר זצ"ל, קרית סופרים עמ"י ח].

רבינו גם פעם אחת בדרשתו: אני בא מכוח ש"ס ופוסקים שלמדתי בעיון לשמה [שבט יהודא על התורה פר' וארא].

התבטאות נדירה ציטט הגה"צ רבי יודא גרינוואלד זצ"ל אבדק"ק סאטמאר: שמעתי מתלמיד נאמן של מרן חותני זקני בעל החת"ס, ששמע מפיו הקדוש של רבינו החת"ס, דמי שאינו יודע ש"ס ופוסקים אינו יכול להיות בעל רוח הקודש, ומי שידוע ש"ס ופוסקים אשר למד לשמה בוודאי הוא בעל רוח הקודש [שבט מיהודא עה"ת, פרשת ויקהל].

כאשר התפנה כסא הרבנות דק"ק פרעשבורג בפטירתו של הגה"ק רבי משולם איגרא זצ"ל והציעו משרת הרבנות לרבינו ביקשו הג"ר דניאל פרוסטיץ זצ"ל לשלוח לו מחידושיו להראותם לת"ח בעיר פרעשבורג, כדי שיוכלו לעמוד על גדולתו, ושיוכל להיבחר לישוב על כסא הרבנות בפרעשבורג.

השיבו על כך רבינו: "ואם למלאות רצונו לגמרי נמי אינו מן הראוי שאשב לעסוק מעיקרא בסוגיא על שם

כך למצוא חן בעיני אדם; ומה יאמר נותן התורה
יתברך שמו" [איגרות סופרים [מכתבי החת"ס] מכתב ו'].

דרך הלימוד

פעם פנה אחד מן התלמידים לרבינו בשעת הלימוד:
מורי ורבי האט דא א פשט'ל געזאגט.
ענהו לו רבינו: "איך זאג קיין פשט'ל; איך זאג פשט"
(איננו אומר פלפולים אלא דבר פשט) [הגר"ש עהרנפלא,
ספרא רבא דישאל עמ' לח].

סיפר אחד מתלמידי רבינו שהוא היה עומד לפני רבו
באותו שיעור שלמד אחר שהיה יחד עם הגה"ק רבי
מרדכי בנעט אבדק"ק ניקלשבורג, וכה היה דברי רבינו:
"הגאון מניקלשבורג אמר אלי, עד מתי ילמוד הרב
מפרעשבורג בעומק וחריפות גדול כל כך, כל ענין,
ולשמוע לדברי הגאון הנ"ל אשנה מידתי מהיום והלאה
ללמוד יותר בפשיטות, והרוצה ליסע מזה יסע, והרוצה
לישאר ישאר" [הגה"צ רבי שאול בראך זצ"ל אב"ד קאשוי
בהסכמתו על חי' חת"ס על מסכת ב"מ].

בשו"ת שבט הלוי חלק ח' סימן ר"ז מובא: כבר ידוע
שאעפ"י שמרן החתם סופר זי"ע בדרוש המפ' פ' בשלח
בדרשת הח"ס מחזק מאד דרך הלמוד לעשות עיקר
לימוד מש"ס ותורה שבע"פ ורק אח"כ יסודי המקרא,
בכל זאת ידוע מאד שמרן זי"ע וגדולי תלמידיו היו
בקיאים עצומים בתנ"ך ובפרט גאון ישראל המהר"ם
שיק זי"ע כאשר קבלתי נאמנה.

להבין את התורה ולא לפלפל

זה לשון הגה"ק הכתב סופר בהספידו על אביו: "...הלא
ידעתם אף גם שמעתם ועיניכם הרואות גודל רוח
קדושתו וצדקתו בעת לימודו השיעור, כולו לה' וכולו
לכם; ולא לפלפל כי אם לעמוד על דעת קדושים
ולהבינו לתלמידים".

"והדברים פשוטים וברורים בעזה"י ואם אין בהם
חידוש דבר לפע"ד די לי שזכיתי להעתיק דברי
הראשונים..." (תשובת רבינו אע"ה חלק ב' סימן י"ב, סוד"ה ולא
ידעתי)

"...יש כאן ה' שיטות ואבארים...ואם לא נרויח אלא
להעתיק דברי הראשונים ולעמוד על דעת קדושים
בעזה"י דיינו..." (חי' שבת י"ט ע"א)

שח פעם רבינו במעלת הנחיצות בדרך לימוד בעומק
הפשט ולא לתור אחר הפלפול, עד שהתבטא על כך:
"כמה בכיות ותפילה שפכתי; שיעזרני השם יתברך

ועזבתי דרך הראשון (דרך הפלפול) ואחזתי בהשני
ומיניה לא אזוז!" [הקדמה לדרשות חת"ס, מדור רבינו ותלמידיו].

פעמים הציע רבינו לפני תלמידיו יישוב סתירת
רמב"ם וכדומה בדרך פלפול גדול, ובצידו ישוב שני על
דרך הפשט. ושאל לתלמידיו איזה משניהם יוכשר
יותר בעיניהם. השיבו לו כי המה ישבחו ויפארו את
הפלפול כי חריף ושנון הוא.
ויען להם רבינו: הגם שהאופן הראשון הוא חריף, מכל
מקום האופן השני הוא אמת, ושוויה טובא יותר – כי
האמת אהוב מכל [חוט המשולש, עמ' פ"ז].

היה זה בעת שהגה"ק בעל המחנה חיים זצ"ל היה עוד
צעיר לימים ולמד בישיבתו של רבינו, והרבה מאוד
בדקדוקים ובחקירות להבנת הענין, אמר לו רבינו:
חיים'ל, בריבוי הסברות והדקדוקים אפשר שיוצא
מכלל דעת תורה לכלל דעת עצמו" [אמרי שלמה]

ללמוד את תורת האשונים להבינם עד עמק דבר

אופן וסדר לימודו של רבינו היה על דרך הראשונים,
להעמיק הסוגיא ברש"י ותוס' ועליהם סדר הראשונים
וגם אותם אחרונים הנצרכים לעומק פשטות הלימוד,
ומי כחכם יודע פשר דבר לאשר ולפשר, לסדר להדר
דברי ראשונים ושיטתם, להסבירם ולהעמידם
למחלוקתם [לשון תלמיד רבינו - הג"ר יעקב הירש יעבץ הלוי
בספרו לשון תלמיד רבינו - הג"ר יעקב הירש יעבץ הלוי בספרו].

לא להרבות בפלפולי תורה אלא ירבה בידיעת

הראשונים

רבינו בעצמו מודריך את תלמידיו כך (תשובות חת"ס י"ד
סי' י"ט): "סדור למודו, טובה צפורן של ראשונים ויניח
ספרי האחרונים ופלפולים העמוקים שאינם צריכים
לשעה וימלא כריסו, כי הכל צריכים למארי חיטי".

שיטתו בלמודים היתה: גמרא על הסדר דף על דף בלי
השמטות. ועל אלה שלמדו בהשמטות אמר: "שמדלגין
כעין פסחים ועורים; מקפצים על ההרים מבלי זמן
זמנים טובא, בלי לימוד מסכתא כלל, כי אם מעט

במסכת זו ומעט בזו" (חדושי לשבת על דף קמ ע"ב)

ובמסכת עצמה השתדל להציע קושיא בסברה ישרה
"ולא על דרך הפלפול הנהוג" "המלבד דעות ישרות,
מקלקל אורח ונתיב יושר". כי רק "הדברים הבנויים על
אדני השכל קרובים לאמתתה של תורה" ורק "מאן
דתני הכי לא משתבש" (חת"ס חו"מ כו בהסכמתו לארצות
החיים ולכסף נבחר).

הקיף בעיון רב את כל השייך לסוגיא מכל הש"ס כדברי עצמו "דרכי לברר כל המדבר בסוגיא מבלי להניח שום דבר גדול וקטן שם".

הפוך בה! והפוך בה!

הגאון רבי יוסף נפתלי שטרן ז"ל, מביא בהקדמתו לספר "תורת משה" על התורה. את מנהגו של ה"חתם סופר", שכאשר התחיל ללמוד, היה חוזר על דברי המשנה והגמרא, אפילו עשרה פעמים ויותר.

החזרה, עיקר הלמוד

מִן הַחֲתָם סוֹפֵר זצ"ל העיד בעצמו, שהוא לומד כדי שיהיה לו על מה לחזור – שעקר הלמוד היא החזרה, אך יש ללמד בתחלה, כדי שיהיה על מה לחזור!... (עבודת בנימין, כה)

היה מעורר בתמידות בדרכו של הלימוד שלא להתרחק כמלוא נימה מן הישרות והפשטות, ולא אבה כלל להשתמש בחידושים מפליגים, וכלשונו (שו"ת יורה דעה סין קע"ג): "אין זה מדרכי לבנות דינים והוראות על המצאות מחודשות, שזה הוא טוב לחדד התלמידים, ולהורות נתן לילך בעקבות הראשונים ולמעט בחידושא עדיף".

טוב פשט בדוחק מפלפול אריכתא

עובדא הוי באחד הרבנים, שערך ויכוח עמו בקשר לסברא מסויימת, שהעלה רבינו בישוב קושיא אחת, ועל כך השיבו רבינו: לו יהא וימצא בידו תירוץ אחר יהא מוכן על-אתר לקבלו, רק בלבד שיהא זה מכוון לפשטותה של תורה וישרות השכל, ולא במיני פלפולים וחידושים. וכלשונו (קובץ תשובות חתם סופר סימן פ"ב): "ובלבד שתירוצו יהיה גם כן סברא ואפילו מדוחק, כי הדוחקים רובם אמיתיים, אמנם השכליים וההמצאות רובם שקר, וגורמים לבעליהם להחזיק בשקר בתורת ה', כי רע בעיניהם להודות על האמת ולעזוב החריפות שלהם וזאת המכשלה תחת יד החריפים".

במיעוט שינה

העיד על עצמו רבינו שמאז עמדו על דעתו לא ישן בחצות הלילה ובשעה הסמוכה לו, כי בשנות נעוריו היה קם כשעה קודם חצות, ולעת זקנותו לא עלה על יצועו אלא אחר חצות הלילה, ומשכים וקם לעורר השחר.

הרי לפניך קטע נבחר מלמידו בעל הליקוטי חבר בן חיים ריש ח"ג וז"ל:
"...ואמר לתלמיד מובהק שהי' בביתו, כי השעה קודם חצות מנעוריו לא טעם טעם שינה, בנערותו הלך לישן אחר תפילת ערבית וקם שעה קודם חצות, ולזקנותו לא עלה למיטה עד אחר חצות", עכ"ל. – עיין מש"כ בזה בקונטרס "דברים אחדים" לקמן דף תל"ז.

אף ה' תקופה אחר נישואיו בשבתו בעיר פרויסטיץ שאחז בדרך שלישית, כפי שמספר בן בנו הג"ר שלמה ז"ל אב"ד בערעגסאס בספרו המפורסם "חוט המשולש" עמוד ל"ח וז"ל: "דרכו בקודש במוצאי שבת קודש יושב ללמוד, ולמד כ"ד שעות רצופות, לא נתן שינה לעיניו ולא אכל עד לילה השייכת ליום ב', אחר שהתפלל ערבית הלך לישן וישן עד שעה י"א, ואז קם ממשכבו ואכל מעשה אופה, ושתה משקה קאפפּע, וישב ללמוד עד לילה השייך ליום ג' והתפלל ערבית ואכל מיד סעודתו הנ"ל ולא הלך לישן כל הלילה וגם יום ג' היה ער, עד שבשני פעמים מעת לעת לא ישן כי אם פעם אחת, וכן עשה שתי שנים רצופות".

ומעיד בנו הגה"ק בעל המכתב סופר ז"ל בספר אבני בית היוצר דף נ"ג: "י"ד שנים רצופים לא עלה על משכבו בלילות כי אם במקום אשר ישב שם לעבוד עבודתו ערבה עליו שינתו, ז' שנים בק"ק מאטערסדארף וז' שנים פה ק"ק פרעשבורג".
מעולם לא שכב בימי החול על המיטה, כי אם בשולחן נטה על ידיו לאחר חצות על שעה חדא כמתנמנם. [מִן בעל חתן סופר זצ"ל בהקדמה "בית אבות" לספרו חתן סופר על עניני מקנה והקנינים]

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

אוצר עובדות יקרות וגיצי אורה בגודל ההתמדה, הגאונות, קדושת תורתו ודבקו המוחלטת בחוקי-חורב, אופן דרכי לימודו בהיכלא קדישא של מרנא ורבנא רבן של כל בני הגולה

בעל החתם סופר זי"ע

מתוך הספר החדש "ספרא דמלכא" – אוצר ילקוט עובדין יקירין על מרן החת"ס זי"ע שנשמעו מגדולי צדיקי קדמאי לדורותיהם שנערך ויצא לאור ע"י הרב שמואל צבי גנץ שליט"א ותשואות חן לו על אדיבותו הרבה בנתינת דברים יקרים אלו

מכאן ואילך נתקבל מתוך אוצרו הטוב של ידידי
הרה"ג ר' אריה לייבוש שמרלר שליט"א

מאמר אודות

קדושת נשמתו ולידתו, ימי ילדותו ובחרותו, של רבינו הקדוש מרן ה"דברי חיים" זי"ע

נאה לקדוש פאר מקדושים

"גם הכביכול בעצמו ישמח עמו"...

מפי הרבה מצדיקי אותו הדור, דור דעה ותבונה, נשמעו ביטויים מופלגים ונעלים, אודות האי קדוש ונורא מרן רבינו הקדוש מצאנז זי"ע, עוד קודם לידתו ויציאתו לאור העולם. צדיקים וקדושים אלו חזו ברוח קדשם את האור הגדול העתיד לירד לעולם ולהאיר לארץ ולדרים עליה באור תורתו וקדושתו, צדקותו ופרישותו.

אביו של מרן הדברי חיים, ה"ה הרה"ק רבי אריה לייבוש מטארניגראד זי"ע¹, היה נוהג לבקר מפעם לפעם אצל הרה"ק רבי אברהם משה מפשעווארסק זי"ע בעל הספר הקדוש "אור פני משה", וזאת על אף שעדיין לא נמנה על עדת החסידים. באחד מנסיעותיו של רבי אריה לייבוש לצורך מסחרו בשוק דאנציג, נכנס כהרגילו אל הרה"ק מפשעווארסק, ובהכנסו הבחין שהרה"ק שקוע בדאגה עמוקה. שאל רבי אריה לייבוש את הרה"ק לסיבת הדבר, אמר לו הרה"ק מפשעווארסק כי יש לו שתי בנות שהגיעו לפירקן², האחת כבר משודכת, אלא שבידו אין אף פרוטה להוצאות הנישואין, כי עניות גדולה שורה בביתו. שאל רבי אריה לייבוש לאיזה סכום הוא זקוק, שלח הרה"ק מפשעווארסק לקרוא לרבנית ולברר אצלה, והיא נקבה בסכום של שלש מאות רענדלאך. הוציא רבי אריה לייבוש את ארנקו והניח על השולחן את כל הסכום במלואו. משראה שעדיין לא נתישבה דעתו של

¹ הרה"ק רבי אריה לייבוש זי"ע, נולד בברודי בערך בשנת תק"ל, לאביו רבי שמחה, נין ונכד לרבי צבי הירש חריף אב"ד הלבשרשטאט. נשא את הרבנית הצ' מרת מרים בת הגאון רבי דוד מטארניגראד, נכד החכם צבי זי"ע. היה גאון גדול בתורה, ועב"ד עסק במסחר לפרנסתו בכדי להנות מיגיע כפיו. בסוף ימיו נתמנה לדיין בעיר פרמישלא, אצל האב"ד הגה"ק רבי יוסף אשר ארנברג זי"ע. עליו אמרו שלא קיבל לבית דינו רק מי שידע בו שהוא בעל רוח הקודש. נסתלק ביום ט"ו תמוז תקצ"א ומנו"כ בפרעמישלא.

² בספר י"ג אורות ח"א (עמ' יז) מסופר שהרה"ק מפשעווארסק נרתע לאחריו כאשר ראה את בתו – שהיתה בת י"ב שנים – עוברת לפניו, מפני שחשב שבתו צעירה יותר ולא הכירה, וכשהרבנית העירה לו שזאת בתם, נענה הרה"ק מפשעווארסק ואמר, "אם יש לנו כבר בת גדולה כזו, אני זקוק לכך וכך מעות להשיאה", ואז נתן רבי אריה לייבוש את הממון.

רבינו "קודש הקדשים כאחד מן הראשונים, שר התורה, עיני העדה, רבן של כל בני הגולה בנגלה ובנסתר, יחיד בדורו, הרב הדומה למלאך ה' צבאות מרן רבי חיים האלבערשטאם האב"ד צאנז" [לשון קודשו של הגאון בעל ש"ת נפש חיה זצ"ל]

נולד בטארניגראד לאביו הגה"צ ר' אריה לייבוש, שהיה חסיד גדול והיה נוסע לצדיקים, וזכה לבנו רבינו מברכה שקיבל מהרה"ק רבי משה מפשעווארסק זי"ע, (עיין להלן באריכות) ולאמו מרת מרים (אשר היתה מפורסמת לאשה צדיקת בעלת רוח"ק)

הסתופף בצל הרבה צדיקים אבל החשיב כרבותיו ג' מהם, הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, הרה"ק הרנ"צ מראפשיטץ זי"ע שהיה רבו מובהק, והרה"ק הרצ"ה מזידיטשוב זי"ע.

כשהגיע לפרקו נלקח כחתן אצל הגה"ק ה"ברוך טעם" מלייפניק זי"ע, וכפי שכותב רבינו בהקדמת ספה"ק "ברוך טעם" וזלה"ק: "בהיותי בר שיבטר זכיתי להסתופף בצל הקודש ה"ה מו"ח הרב הגאון מופת הדור מוהר" ברוך פרנקל זצלה"ה, ומאד נמצאתי חן בעיניו, וידו לא זזה ממני, ולערך שנה אחת הייתי אתו, למדנו כמעט רוב הש"ס עם הראשונים וכל שעה הראני גדולות ונפלאות בפלפולו"

ואח"כ היו לו עוד ג' נשים, כי הי' בבחינת יעקב אבינו. ונודע ומפורסם בכל קצווי ארץ רוב קדושתו וצדקתו, אשר הקדיש כל ימיו לתורה ועבודה בדביקות ויראה גדולה במסירות נפש ממש, מנעוריו עד אשר אתקטר בחד קטירא לחיי עלמא. ואת אשר ראו עינינו ביום פטירתו אין די באר, כי קידש עצמו כשרפי מעלה ביחודים ובהתלהבות גדול לא פסק רגע עד אשר דבקה נפשו באור עליון. וסיגף עצמו כל ימיו באש ובמים במקואות אין שיעור. וצדקת פזרונו אשר מידיו הטהורים פירנס למאות ולאלפים עניים ואביונים אלמנות ויתומים, ועד אשר נתן להם את חוקם דבר יום ביומו לא נתן מקודם טרף לביתו, ועלתה צדקתו לאלפי אלפים כסף לשנה [לשון בניו הקדושים, בהקדמת הספר הק' דברי חיים].

ומי חרש אשר לא שמע גדולתו בתורה וצדקתו ויראתו, ומי עיור אשר לא ראה צדקתו כמה יחלק לעניים, וכל הגה ואומר אשר יצא מפיו בברכות ותפלות בכל כוחו והתלהבות לבבו, כולו קודש לה' עד אשר השלהבת יוצא מאליה. [לשון קודשו של הגאון בעל שואל ומשיב זצ"ל].

כיהן ברבנות ברודניק בזאלין ובצאנז ונתבקש לשיבה של מעלה בכ"ה ניסן תרל"ו ונטמן בצאנז.

הרה"ק מפשעווארסק, חזר ושאל מה עוד מעיק על לבו עתה. השיח בפניו הרה"ק מפשעווארסק את דאגתו על הבת השניה שיש לו. הוסיף רבי אריה לייבוש ונתן עוד שלש מאות רענדלאך, ופני הצדיק זהרו. הוא פנה אל רבי אריה לייבוש ואמר לו "במה אברכך?", השיבו רבי אריה לייבוש "חנני ה' ב"ה וב"ש בכל, ואיני חסר דבר". אמר לו הרה"ק מפשעווארסק: "אם כן אברכך שתזכה להוליד בן קדוש וטהור אשר מלאכים ושרפים ירעדו מפניו³, והוא יאיר את העולם בצדקתו וקדושתו. כל העולם יהיו שמחים עמו, וגם הפמליא של מעלה, וגם הכביכול בעצמו יהיו שמחים עמו".

באותה תקופה אמרו על רבי אריה לייבוש, שרואים שהוא סוחר פקח, דהרי עשה מקח טוב...^{4 5}

"אני קם מפני בנך המונח במעיך"...

אמו של מרן הדברי חיים, ה"ה הצדקת מרת מרים ע"ה, רגילה היתה לנסוע לצדיקי הדור, ובמיוחד אל הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע⁶. כאשר באה אליו בעת שהיתה מעוברת עם בנה מרן הדברי חיים, ובקשה את ברכת קדשו שיהא הולד בר קיימא, לאחר שמספר פעמים קודם לכן הפילה את עובריה, הופתעה לראות כיצד הרה"ק מסאסוב קם מכסאו ואומר: "לא מפניך אני קם, אלא מפני בנך המונח במעיך, כי הוא יהיה צדיק גדול ועצום ומנהיג לדורו".⁷ (וראה עוד לקמן על הכירותו של מרן הדברי חיים בקטנותו עם הרה"ק מסאסוב).

"להכיר את האב והאם שזכו להוריד נשמה קדושה כזו"...

האב רבי אריה לייבוש חתם פעם את שמו ברשימה של מעמדות ששלחו אל הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זי"ע⁸, בעל הספר הקדוש "אוהב

ישראל", והזכיר את זוגתו שהיתה אז מעוברת עם בנה מרן הדברי חיים. כשקרא הרה"ק מאפטא את הרשימה, נענה ואמר "אם היה בכוחי, הייתי נוסע לטארניגראד להכיר את האב ואם שזכו להמשיך נשמה קדושה כזו".⁹

כע"ז מסופר¹⁰ שרבי אריה לייבוש שלח פעם קוויטל אל הרה"ק רבי מרדכי מנעשכין זי"ע¹¹, להזכיר לטובה ולברכה אותו ואת זוגתו. כשקרא הרה"ק מנעשכין את הקוויטל, נענה ואמר "אילו היה לי כח הייתי הולך מעיר לעיר ומכפר לכפר להכיר את האב והאם שיכולים להוריד נשמה גדולה כזו".

נשמה שנתת בי טהורה

נשמה כמו הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע!

התבטאויות נשגבות ומופלאות נמסרו בסילודין מפי צדיקים וקדושים, על רום ערכה ושגב קדושתה של נשמתו הקדושה של מרן הדברי חיים זי"ע. אין אנו מעלים על דעתנו להבין ולהשכיל בהני רזא דנשמתא, אלא מצטטים אנו ענינים אלו ככתבם.

מרן הדברי חיים בעצמו התבטא פעם ואמר על עצמו שיש לו נשמה כמו הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע (וכן העיד עליו הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע כמובא לקמן). מסופר בענין זה, דכאשר שמע הרה"ק רבי יעקב צבי מפוריסוב זי"ע¹² דברים אלו, לא רצה לנסוע יותר לצאנו, וזאת כי מרן הדברי חיים אמר פעם שהרה"ק מבארדיטשוב אמר על עצמו שיש לו את נשמת התנא רבי עקיבא, ואז ברחו ממנו גדולי החסידים ("די גרויסע לייט"), כי פחדו ליסע אליו שמא יארע להם כאשר ארע לתלמידי רבי עקיבא ח"ו¹³. ומהאי טעמא לא רצה

³ באפטא, ואח"כ עבר ליאסי ושימש כרב העיר, בשנת תקע"ג עבר לדור במזיבז'. נחשב בדורו כזקן האדמורי"ם ונערץ ונקדש אצל כל ישראל, נתפרסם בגאונותו ובמדת אהבת ישראל שבו. נסתלק ביום ה' ניסן תרכ"ג.

⁴ אוצר ישראל ח"ב עמ' כד, בשם הגה"צ רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל. על הרה"ק מאפטא במשנת רבוה"ק לבית צאנו, ראה במאמרי בבטאון צאנו גלי שכי"ה (ניסן תשס"ב) עמ' 35-41.

⁵ בספר בארו של יצחק בשם הגה"צ מבאניא אנטוורפן, הובא בשמחת עולם עמ' 7.

⁶ הרה"ק רבי מרדכי מנעשכין זי"ע נולד בשנת תק"ב לאביו רבי דוב בער מטולטשין זי"ע. מימי חרפו שימש ברבנות לעשנוב, קאוולא, לודמיר ונעשכין. נחשב מהמיוחדים שבתלמידי הרה"ק המגיד רבי ר' מיכל מזלאטשוב זי"ע, ונודע כאחד מגאוני דורו ונערץ בסוד קדושים. נסתלק ביום ח' ניסן תק"ס.

⁷ חותנו בזוויש של הרה"ק רבי יצחק ישעיה מטשחוב זי"ע הי"ד, בן זקוניו של מרן הדברי חיים.

⁸ ע"י יבמות ס"ב ע"ב. וכע"ז ידוע על הרה"ק רבי אלעזר מקוזניץ זי"ע שכשנחלה בצעירותו אמר שזה נגרם מפני שנסע לצאנו, ע"י במקור חיים אות נ"ד.

³ כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע סיפר (בשיעור חורש"י פ' ויק"פ תש"מ, ועוד) שמרן הדברי חיים צעק פעם בשולחנו הטהור: "שא, שא, מלאכים או שרפים חיות ואופני הקודש ציטערן פאר מיר!".

⁴ רבינו הקדוש מצאנו ח"א עמ' ד-ה. חמדה גנוזה ח"א עמ' נט-ס. י"ג אורות ח"א עמ' יז-יח. דברי דוד עמ' יב-יג.

⁵ אמנם בספר "בן יכבד אב" לרצ"י מיכלזון (עמ' קנה) מובא שלא רבי אריה לייבוש נתן הממון להרה"ק מפשעווארסק, אלא היה זה בן דודו של הרה"ק, ה"ה הגביר רבי משה הלוי בורנשטיין מזאוויכוואסט, וכתמורה על כך כתב הרה"ק מפשעווארסק תפלין לכל ילדיו.

⁶ הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע נולד בבראד בשנת תק"ה לאביו רבי יעקב. היה מגדולי תלמידי הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג. מפורסם באהבת ישראל שלו, וכל ימיו עסק במצות פדיון שבויים. נסתלק ד' שבט תקס"ז.

⁷ מקור חיים אות ו'. רבינו הקדוש מצאנו ח"א עמ' ז'.

⁸ הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זי"ע נולד לאביו רבי שמואל מזמיגרד בשנת תק"ח. נשא את בתו של רבי יעקב מרגליות אב"ד טיטשין. רבנותו הראשונה היתה בעיר קאלבסוב, שם נתקרב לחסידות ע"י רבי לוי יצחק מבארדיטשוב ורבי משה לייב מסאסוב. נסע אל המגיד מזלאטשוב זי"ע, ואל הרבי ר' אלימלך זי"ע. במשך שמונה שנים היה רב

הרה"ק רבי שלמה מראדאמסק זי"ע²⁰ בעל הספר הקדוש "תפארת שלמה", אמר על מרן הדברי חיים שהיה לו את נשמת האור החיים הקדוש זי"ע.²¹

נשמת הגר"א...

סיפר מרן הדברי חיים: "כשהגאון מוילנא זי"ע נפטר ושבק חיים לכל חי, נתנו לו מדור בגן עדן העליון, ובחדר ההוא היו כל מיני דברים נאים ומפוארים כיאות לגר"א הקדוש. סמוך לחדר זה היה המדור של הרה"ק הרבי ר' בער זי"ע המגיד ממעזריטש, בר פלגאה דיליה בהאי עלמא. והנה ראה הגר"א שבהיכל הסמוך ישנה תנועה גדולה של נשמות נכנסות ויוצאות ללא הרף וללא הפוגות וששון ושמחה היתה שם כמנהג חסידים. שאל הגר"א והתעניין לשמחה מה זו עושה בהיכל הסמוך, והשיבו לו ששמה יושב הרבי ר' בער, והיות שבעולם התחתון היה לו חבריא קדישא של חסידים ואנשי מעשה שהיו מסתופפים בצל קורתו, ע"כ גם בגן עדן באים אליו לשמוע דא"ח ולשמוח יחד.

ויהי כשמוע הגר"א דברים אלו, חשקה נפשו ג"כ להיות בחבריא זו, והיה לו צער גדול מאד שבהיותו בעולם הזה, היה פרוש ומובדל מן הבריות ולא בא אתם בקשר רוחני להדריכם ולהורותם כנהוג אצל תלמידי הבעש"ט הק'. על כן יצא מפי השליט שיבוא שוב וירד להאי עלמא ויתקן זאת."

וסיים מרן הדברי חיים בזה"ל: "אין ער איז אראפ געקומען אויף דער וועלט, אין ער איז יעצט דא" [הוא ירד שוב להאי עלמא והוא כעת כאן]. ואמרו ע"ז חסידים שכוונתו הקדושה היתה על עצמו שהוא הגלגול של הגר"א זי"ע. (מפי הרב אפרים פישל שטיין שליט"א מח"ס אוצר אפרים ועוד, ששמעו מהגאון המפורסם רבי צבי קינסטליכער זצ"ל אב"ד סעבען ובעל שו"ת באר צבי. הביאו הרה"ג רבי יחיאל בויס שליט"א בבטאון צאנז גל' שכ"ה [ניסן תשס"ב] עמ' 50).

נשמה כוללת...

²⁰ הרה"ק רבי שלמה הכהן מראדאמסק זי"ע נולד בשנת תקס"ג לאביו רבי דוד צבי. הסתופף בצל הצדיקים רבי מאיר מאפטא, רבי ישעיה מפשדבורז', רבי יחזקאל מקוזמיר, רבי שמחה בונים מפשיסחא, רבי ישכר בער מראדאשיץ, כמו"כ נסע להסתופף בצל מרן הדברי חיים. נסתלק ביום כ"ט אדר תרכ"ו, השאיר אחריו ברכה מרובה הספר הקדוש הנודע לתהילה "תפארת שלמה".

²¹ הרה"ג רבי אהרן שפירא שליט"א רבה של פרדס כץ, ב"מי זכרון – חודש ניסן" עמ' קמא. ובי"כ הכתוב לחיים" (עמ' קס) מובא שהרה"ק מראדאמסק אמר על מרן הדברי חיים שהוא כהרשב"א בדורו. עוד על קשרי מרן הדברי חיים והרה"ק מראדאמסק ראה במאמרו של הרב דוד הלוי רובינשטיין בבטאון צאנז גל' רפ"ו (אדר תשנ"ח) עמ' 28, ובגל' רפ"ט (סיון תשנ"ח) עמ' 25.

הרה"ק מפוריטוב לנסוע אל מרן הדברי חיים. ברם, מרן הדברי חיים אמר פעם שפעל להפוך את הגזירה שהיתה על תלמידי רבי עקיבא לעניות, כי עני חשוב כמת¹⁴. ואכן הרבה מחסידי צאנז היו עניים כידוע.¹⁵

חסידים מספרים כי פעם ישב מרן הדברי חיים ודיבר נוראות על שפלות עצמו כפי שהיה דרכו בקודש פעמים רבות, ואמרו לו אנשי שלומו: הלא לרבינו יש את נשמת הרה"ק מבארדיטשוב ומדוע הוא משפיל את עצמו כל כך? אמר להם מרן הדברי חיים: "כן אתם אומרים!" ומיד נעשה לאיש אחר.

ברבות השנים אמר מרן הדברי חיים בענוותנותו שבלידתו היה לו נשמה קדושה, אלא נתלכלך בחטא.

ההבדל בין נשמת הבל לנשמת קין

רביה"ק משינאווא זי"ע¹⁶ היה אומר על אביו מרן הדברי חיים שהוא נשמת הבל, ולכן יש חילוקי דעות ביניהם¹⁷ כי הוא נשמת קין, ועד ביאת הגואל לא יהיה ביכולתו להשתוות עמו.

בענין זה יש לציין שמרן הדברי חיים אמר שבכל אדם מוכרח להיות נשמת קין ונשמת הבל, ואותו איש שמרובה בו נשמת קין הוא בטבעו אומן יד לכל הדברים, ואותו איש שמתרבה בו נשמת הבל אינו אומן יד אך יש בו כח הסברה להסביר לחבירו ענינים¹⁸. ואמר מרן הדברי חיים על עצמו שאצלו מתרבה נשמת הבל, ולכן אינו אומן יד ואינו כותב כתב יפה, ואין ביכולתו להיות מוהל, וכל פעם שמל בעצמו את בניו היה מההכרח לתקן אח"כ.¹⁹

¹⁴ נדרים ס"ד ע"ב, ועי' בזה"ק ח"ב קיט ע"א.

¹⁵ חמדה גנוזה ח"א עמ' סא, מפי החסיד ר' הערשיל משעברעשין ששמעו ממרן הדברי חיים. עוד על השוואת מרן הדברי חיים והרה"ק מבארדיטשוב, ראה במאמרו של הרב דוד הלוי רובינשטיין בבטאון צאנז גל' ש"ט (תשרי תשס"א) עמ' 38-42.

¹⁶ הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זי"ע, נולד בחודש שבט תקע"ה-ע"ו בעיר טארניגראד כבן בכור למרן הדברי חיים זי"ע. הרבה לנסוע לצדיקי דורו, אך את רבותיו ראה באביו הקדוש ובהרה"ק רבי שלום מבעלזא, רבי אשר ישעיה מראפשיץ, רבי צבי מרימנוב, זי"ע. כיהן כרבה של רודניק, ראזלא, שינאווא, סטראפקוב, ושוב חזר לשינאווא וע"ש נקרא. נתפרסם בגאונותו וקדושתו, במדת האמת שבו ובהיותו תקיף בהלכה. נסתלק ביום ו' טבת תרנ"ט.

¹⁷ ענין נשגב זה היה ידוע לחסידים כדבר נעלה מבינתם ולא הכניסו ראשם בין ההרים הרמים. והרה"ק משינאווא בעצמו אמר פעם, "הלא כל ענין מחלוקתי עם אבי הקדוש מבואר לכל מעיין בספר הגלגולים להאריי הקדוש". ידוע בזה כמה עובדות שסיפר כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בענין, וראה באריכות ברבינו הקדוש משינאווא ח"א עמ' קסא-קצג.

¹⁸ עי' שער הגלגולים דף מ"ג ע"א.

¹⁹ חמדה גנוזה ח"א עמ' סה.

סיפר האדמו"ר הרה"ק רבי אהרן ראטה זצוק"ל²²: כשהייתי בפעם הראשון בארץ ישראל, ביקרתי פעם בחול המועד את הדיין הגאון רבי יצחק פרענקל זצ"ל, ושם ישב גם המקובל רבי חיים כהן זצ"ל, ונסובה השיחה בענין שצוה מרן הדברי חיים זי"ע²³ להניח תפילין בחול המועד, מה שעל פי הזוהר הק' ²⁴ הוא חמור מאד. ואמרתי להם: "מה אתם מביאים ראיות מהרה"ק מצאנו, יתכן כי למרן הדברי חיים זי"ע היה איזה התגלות עם הנודע ביהודה זי"ע²⁵, ורצה לעשות עבורו איזה טובה, ולכן היה צריך לצוות להניח תפילין בחול המועד, כי הרה"ק מצאנו היה נשמה כוללת, ומהרה"ק מצאנו אין מביאים ראיות".²⁶

הרה"ק רבי אברהם שלום מסטראפקוב זי"ע²⁷ היה נוהג לברך את הפונים אליו במילים מועטות, ומיד היה נפרד מהם לשלום בברכה ובהבטחה. פעם בעת שהותו במרחצאות בסאבראנץ, בעת שהמוני חסידים נהרו להזכיר עצמם לפניו לטובה, וכדרכו בקודש ברכם ופטרם לשלום בקיצור דברים, ניצב מנגד אדם שהיה רחוק מדרכי החסידות והרהר בלבו: היתכן? לקחת מעות אצל יהודים ולפטרם לשלום במהירות שכזו? והנה, עודו עומד ומהרהר, הודיעו הגבאי: כי הרבי קורא לו. ניגש אותו יהודי אל הרה"ק מסטראפקוב, והוא החל לשוח לו: "טרם ירידת נשמתו של זקני אבי אבא, מרן הדברי חיים, לעולם השפל, התנו עמו מן השמים כי תכלית ירידתו לעולם הזה תהא כדי להיטיב עם ישראל. מאן זקני להסכים

²² האדמו"ר רבי אהרן ראטה זצוק"ל נולד בשנת תרנ"ד בעיר אוגוואר. היה תלמיד מובהק של הרה"ק רבי צבי אלימלך מבלאזוב זי"ע, וכן נסע אל רבי יהוסף מקאסני, רבי ישכר דב מבעלזא, רבי ישראל מוויזניץ. בנגלה היה תלמידו של הגאון רבי ישעיה זילברשטיין זצוק"ל אב"ד וויטצען ובעל מעשי למלך. נסתלק ביום ו' ניסן תש"ז ומנו"כ בירושלים. ²³ ראה באריכות לכ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בשו"ת דברי יציב או"ח סי' יד.

²⁴ הביאו כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בהנ"ל סי' י'. והוא מדרש הנעלם לשרי השירים עה"פ לריח שמניך טובים, והובא בב"י או"ח סי' לא, וברמ"ע סי' ק"ח, ועוד.

²⁵ במקומות רבים בספריו של מרן הדברי חיים, אנו מבחינים בהערכה עצומה כלפי הנודע ביהודה זי"ע. נציין לדוגמא: "ואם כי מי אנכי לפני גאון הגאונים מרן נב"י (שו"ת דברי חיים ח"א או"ח סי' א'). "ואם כי ראיתי קצת רבנים בדמיונם משיבים על הנ"ב, בעוה"ר הוא מחמת חסרון הדעת וקלות, ופוק חזי בין תקיפי קמאי הנ"ב ז"ל שידוע תקפו בהלכה, וכי לא נצחו כמעט אדם מעולם" (שם ח"ב אבהע"ז סי' מ'). וראה לכ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בשפע חיים לירח האיתנים ח"א עמ' נג-נד (חורש"י פרי' נצו"י תשל"ט), ובאריכות ברבינו הקדוש מצאנו ח"א עמ' קה-קז.

²⁶ זכרון ישראל דף נח.

²⁷ הרה"ק רבי אברהם שלום מסטראפקוב זי"ע נולד בשנת תרי"ז בעיר שיטאווא כבנו השני של רביה"ק משיטאווא. נשא את בתו של הרה"ק רבי אברהם חיים מלינסק (השני) זי"ע, ובזו"ש את בתו של הג"ר דוד שליכטר זצ"ל מקאמארנא. נודע בטהרתו וקדושתו, התמדתו העצומה וענוותנותו המופלגת ורבים נושעו על ידו. נסתלק בחג השבועות ת"ש.

לתנאי זה וטען: ומתי תהא נעשית תורתי ותפילתי?! החלו לשאת ולתת בטענה זו עד שהסכימו בפמליא של מעלה שברכותיו יפעלו מהר, ועל ידי כך יוכל לעסוק רוב זמנו בתורה ובתפילה. וכן גם אנכי נוהג כדרכו, ובקצירת האומר פועל אנכי ברכות והשפעות לראשי עם קודש"²⁸...

ויהי אור

"וזכרתי בהיותי רך בשנים"...

המבוכה אודות שנת לידתו של מרן הדברי חיים רבה, וכבר בשנה הראשונה אחר הסתלקותו של מרן הדברי חיים היה וויכוח בין הבנים הקדושים כמה היו שנות חיי אביהם.

כמעט כל רושמי הקורות נקטו את תאריך לידתו ביום י"ז אייר תקנ"ז – יום פטירתו של הנודע ביהודה זי"ע. ביניהם הגאון רבי חיים דוב גרוס זצ"ל אב"ד פעטריווא בקונטרס זכירה לחיים שבספר מקור חיים אות שפ"ד, וכן הגאון רבי ישראל ברגר זצ"ל אב"ד בוקרסט בספרו עשר צחצחות, דף נט.

מאידך סובר האדמו"ר מצעשינוב זצ"ל (במכתבו בסוף ספר פי צדיק, שריג ג') בוודאות שמרן הדברי חיים נולד בשנת תקנ"ז, ומביא כמה ראיות מוכחות לדבריו. ובנוסף יש הסוברים שנולד בשנת תקנ"ד.

העיר טארניגראד אשר בגאליציא המדינה, הרתה וגידלה שעשועיה, שם עמדה גם ניצבה ערשו ערש בארזי א-ל של מרן הדברי חיים, שם נולד ועל שמה נקרא בעתיד "טארניגראדער עילוי". עובדא זו מתאשרת לנו ע"י מרן הדברי חיים עצמו בתשובותיו²⁹ וז"ל, "וזכרתי בהיותי רך בשנים נער קטן, שהיה בעיר מולדתי בעה"ב אחד וכו' ונתן גט לאשתו עפ"י הוראת אדמו"ר הגאון בעמח"ס ים התלמוד", וכידוע שימש אז גאון זה כרבה של טארניגראד, ומרן הדברי חיים הסתופף בצילו כמובא לקמן. ובמק"א³⁰ כתב מרן הדברי חיים, "זכרתי בעיר מולדתי במדינות פולין"...

לכבוד לידתו תרמה אמו פרוכת חדשה לבית הכנסת של העיר, וכל פעם, במשך השנים, שהגיע אחד מנכדי מרן הדברי חיים להתפלל בבית המדרש היו תולים

²⁸ רבינו הקדוש משיטאווא ח"ב עמ' תרמ"ד. וראה משי"כ בספה"ק "זרע קודש" פרי' בשלח (ד"ה ויאמר ה') "יש עתים שצריך הצדיק לעשות באופן זה שלא להתפלל בפירוש, כמו שאנו רואין בצדיקי הדור שכשבא אדם לפניו ומבקש מאתו שיתפלל עליו בענין הצטרותו ומשיב לו הצדיק בהעברה בעלמא השי"ת יעזור לך וכדומה ומי שהוא צדיק גדול פועל בדיבור זה תיכף וכו'".

²⁹ שו"ת דברי חיים ח"ב אבהע"ז סי' עד.

³⁰ שו"ת דברי חיים ח"ב או"ח סי' יא.

מסופר, כי כשחלה מרן הדברי חיים בהיותו תינוק, נטלתו אמו אל הרה"ק מלובלין לבקש רחמים עליו, אחרי ששיכלה לפניו מספר בנים ל"ע, וציוה שתלבישהו בגדי פשתן. כמו"כ שלחו קוויטל מטארניגראד ללובלין להתפלל לרפואתו. לאלו שהחלימו ע"י תפילותיו, היה הרה"ק מלובלין קורא "שלי", וכשהזדמן הרה"ק מלובלין לטארניגראד, אחרי שהחלים, נטל הרה"ק מלובלין את מרן הדברי חיים ואימצו אל לבו בקראו: "הרי זה חיימ'ל שלי!"³⁸

פעם אחרת, בהיות מרן הדברי חיים עדיין ילד קטן מאד, לקחו אביו רבי אריה לייבוש עמו בנסיעתו להרה"ק מלובלין. בשהותם שם אחז הרה"ק מלובלין בידי הילד ושחק עמו, והוא בידיו הקטנות אחז בזקנו של הרה"ק מלובלין וסלסל בו. אמר הרה"ק מלובלין לרבי אריה לייבוש: "הלא הוא כבר יודע ומבין היום מה הוא זקן" ...³⁹

עוד מספרים כי כשהיה מרן הדברי חיים ילד קטן, שלח אביו רבי אריה לייבוש קוויטל אל הרה"ק מבארדיטשוב ע"י יהודי אחד שנסע לרוסיה. כשמסר אותו יהודי את הקוויטל, שאל אותו הרה"ק מבארדיטשוב של מי הקוויטל הזה, והשיב שאיזה דיין מטארניגראד שלח זאת אתו. אמר לו הרה"ק מבארדיטשוב: "ליהודי כזה צריך לנסוע ממרחק של הרבה מילין (ונקב באיזה מספר מסויים), יהודי שיכול להוריד נשמה גדולה כזו לעולם, צריך לנסוע אליו ממרחק של הרבה מילין" ...

הכירותו עם

הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע

"חדל לחטוא ואז לא תבא האש!" ...

מפעם לפעם היה רבי אריה לייבוש נוסע מטארניגראד לבקר בברודי, אשר שם ישבה משפחתו מאז ומקדם. לפעמים היתה משפחתו מצטרפת אליו, וגם מרן הדברי חיים היה בילדותו בברודי. פעם אחת בשהותו שם בהיותו כבן שנתיים, פרצה שם שריפה בחג הסוכות שכלתה את בתיהם ורכושם של יהודי העיר, ורבים מהם נאלצו לעקור לעיירה הסמוכה סאסוב. על שריפה זו סיפר מרן הדברי חיים מזכרונות ילדותו, שנים רבות אחרי כן כאשר פרצה שריפה בעיר צאנז, ולביתו התפרץ אחד שנמנה על המשכילים וזעק: "רבי,

³⁸ מקור חיים
³⁹ חמדה גנוזה ח"א

לכבודו את הפרוכת, עד שנשרפה שנים מספר לפני מלחמת העולם הראשונה. עד השואה היו עדיין מראים בטארניגראד את הבית שבו נולד מרן הדברי חיים, ואף ידעו באיזה חדר נולד.³¹

"הרי זה חיימ'ל שלי" ...

כשנולד מרן הדברי חיים. נסע אביו רבי אריה לייבוש להרה"ק החוזה מלובלין זי"ע³², ושאלו איזה שם לקרוא לילד. אמר לו הרה"ק מלובלין שיקרא אותו "חיים", כי יהיה לו אריכות ימים ושנים.³³

י"א שמרן הדברי חיים נקרא ע"ש זקינו הגאון הקדוש רבי חיים סג"ל לנדא זי"ע³⁴ ראש ומייסד הקלויז בבראד.³⁵

כידוע היה כח זכרונות של מרן הדברי חיים עד להפליא, וסיפר כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע³⁶, שזקינו הקדוש מצאנז זי"ע היה נוהג לברך את בניו הילדים כליל ש"ק לפני קידוש, ולפעמים היה מברך גם את העולם שבאו על ש"ק. פעם אחד כשבירך את בניו הקטנים, שאל אותם אם הם זוכרים מאומה מילדותם.

ואמר מרן הדברי חיים על עצמו שהוא זוכר שכשהיה יונק אצל המינקת, לא היה לו אצלה לינק, והיה תמה למה אין שופכים חלב לתוך המינקת ויהיה לו מה לינק, ולא יכול היה להבין כלל מדוע אין אצל המינקת לינק...³⁷

³¹ האדמו"ר מצעשינוב זצ"ל במכתבו שבסוף ספר פי צדיק, עמ' שג.
³² הרה"ק רבי יעקב יצחק זי"ע, החוזה מלובלין, נולד בשנת תק"ד לאביו רבי אברהם אליעזר. כבר בילדותו נודע בהתמדתו, קדושתו ופרישותו. ע"י הרה"ק הרבי ר' זושא מהאניפולי זי"ע, נסע להסתופף בצל אחיו הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע בליזענסק, ונחשב לבחיר תלמידיו, עוצם קדושתו עשו להם שם בכל המדינות והיה נערץ ונקדש אצל רבבות ישראל ובפרט אצל צדיקי הדור. נסתלק ביום תשעה באב תקע"ה.
³³ על הסתופפותו של מרן הדברי חיים בחצר הקודש בלובלין ראה לקמן, ובמאמרי בבטאון צאנז גלי שכי"ח (אלול תשס"ב) עמ' 28-32, ובגלי שכי"ט (תשרי תשס"ג) עמ' 48.

³⁴ הגה"ק רבי חיים לנדא זי"ע ייסד את הקלויז המפורסם בברודי ועמד בראשו שנים רבות, כמו"כ שימש כרבה של פודמקין. נחשב לגאון גדול בתורה ובמעשה חסד מופלאים. נשא את מרת מרים בת רבי יעקב באב"ד מחשובי העיר, נסתלק ביום הפורים תקנ"ז. מרן הדברי חיים נמנה על צאצאיו כי אביו רבי אריה לייבוש היה בנו של רבי שמחה מבראד, חתנו של רבי ישעיה הורוויץ מבראד חתנו של רבי חיים לנדא.
³⁵ מקור חיים אות ב'. ועיי"ש שכאשר חלה מרן הדברי חיים בזקנותו, שלח את אנשי ברודי להתפלל על ציון זקינו רבי חיים לנדא.

³⁶ הובא ב"חינוך צאנז" גלי א' עמ' ז.
³⁷ כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע מסיים שם: "ואין להתפלל על הדבר המבהיל והנורא הזה, כי דמיון לזה מוצאים בירושלמי כתובות פרק ה' הלכה ו' וז"ל, "שמאל אמר חכים אנא לחייתא דילדין לי (מכיר אני את המיילדת שלי. שבצאתו מרחם ה' בו דעת להכיר, פי' קרבן העדה), ר' יהושע בן לוי אמר חכים אנא לגזורה דגזרין לי (למוהלים שמלו אותו), ר' יוחנן אמר חכים אנא לנשייא דצבתים עם אימא (מכיר אני לנשים שהיו עם אמי בשעה שכרעה לילד עמו, שכשנולד מתה אמו)", ע"כ דברי הירושלמי".

אש מאיימת לכלות את העיר!" השיב לו מרן הדברי חיים: "חדל לחטוא, פושע ישראל, ואז האש בכלל לא תבוא". בינתיים הלכה האש והתפשטה, והגיעה עד קרוב לרחוב היהודים. הפצירו מקורביו של מרן הדברי חיים שיתן את דעתו על הנעשה. הרגיע אותם מרן, והבטיח להם שהאש לא תשלוט באף בית יהודי, ופתח וסיפר: בהיותי כבן שלוש פרצה שריפה בעת היותי בעיר ברודי. זכורני כי מאד השתוממתי ולא השגתי בשכלי כיצד מצד אחד אנשים עמלים לכבות את האש, ואילו בצד השני נצבים יהודים משכילים המדליקים את הגגות... הרבה הרהרתי אז בלבי, הלא אם לא יבעירו אלו את האש, לא יהיה כלל צורך לכבות...⁴⁰

כך גם סיפר הרה"ק רבי דוד מקשאנוב זי"ע⁴¹, בישבו בסעודת נישואיו של הרה"ק רבי חיים אלעזר שפירא זי"ע ממונקאטש⁴², כי פעמים מספר שמע מאביו הגדול, שבשריפה זו נטלתו אמו בזרועותיה, וברחה לסאסוב הסמוכה. היא נכנסה לביתו של הרה"ק מסאסוב, והתלוננה בפניו שבנה הקטן אחוז אימה ופחד ממה שראו עיניו. שאל אותו הרה"ק מסאסוב: חיים! מה ראית? השיב הילד: "ראיתי יהודים מכבים ודייטשן מדליקים, והיה הדבר לפלא בעיני, שהרי עדיף היה להם להבריח את הדייטשן, וממילא לא תפרוץ דליקה!!!"⁴³

"אני זוכר עוד זמן רב לפני זה..."

באותה הזדמנות של השריפה בצאנו, סיפר מרן הדברי חיים גם כיצד זכה להתקרבות ולחביבות מיוחדת ע"י הרה"ק מסאסוב. באחד מלילות השבת הלך אביו לשולחנו של הרה"ק, והוא התינוק נישא לשם בזרועותיה של האומנת. כשהבחין הרה"ק מסאסוב, שלח את משמשו להביא אליו את התינוק.

⁴⁰ מקור חיים אות נ"ו. חסידים מביני דבר פירשו את דבריו, שכבר בעודו ילד הבין שחטאים הם הגורמים לשריפות.
⁴¹ הרה"ק רבי דוד מקשאנוב זי"ע, בנו השני של מרן הדברי חיים. נולד ברודניק בשנת תקע"ח. בשנת תרי"א הוכתר כרבה של קשאנוב. נודע כמתמיד עצום עד שהגדירוהו שלומד כ"ה שעות ביממה. כל ימיו נהג בפרישות וקדושה יתירה, ואביו כינהו "הרב הקדוש". לא רצה להנהיג עדה ושלה את החסידים מעל פניו, אבל הרבה צדיקים נסעו אליו. נסתלק ביום כ"ה אלול תרנ"ג.

⁴² הגה"ק רבי חיים אלעזר שפירא זי"ע נולד בשנת תרל"ב לאביו רבי צבי הירש בעל דרכי תשובה ממונקאטש זי"ע. הסתופף בצל רביה"ק משינאווא ונודע לאחד מחסידיו הנלהבים. נשא את בתו של הרה"ק רבי שרגא יאיר מביאלאבערג בן הרה"ק משידלובצא, ובזווי"ש את בתו של הרה"ק רבי יעקב משה מקאמרנא. היה מנהיג לדורו, צדיק וקדוש, וגאון עצום בכל חלקי התורה. נסתלק ביום ב' סיון תרצ"ז. על קשריו עם כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע ראה במאמרי בבטאון בחצרות החיים גלי' ל' עמ' סה-עא.

⁴³ בית שלמה דף כ"ג.

החזיק אותו הרה"ק בין ידי, החליק על פניו פעמים מספר, ופנה למסובים ואמר: "תינוק זה יש לו נשמה כמו לרבי לוי יצחק מבארדיטשוב, והוא יגדל כמותו, והוא יהיה גדול מאד". עד כאן סיפר מרן הדברי חיים. אחיו הצעיר הרה"ק רבי אביגדור מדוקלא זי"ע⁴⁴ שהיה נוכח שם אמר, כי אחיו לא השלים את הסיפור, ולא המשיך לספר שבכל פעם שאביו נכנס אל הרה"ק מסאסוב באיזה ענין, תמיד שאל אותו לשלום בנו, והזהירו שישמור עליו מכל משמר, כי זה הקטן גדול יהיה, והוא עתיד להנהיג את הדור!⁴⁵

עוד כמה גירסאות ונוסחאות ישנם, על הכירותו של מרן הדברי חיים עם הרה"ק מסאסוב, ונציגם לאחדים:

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע⁴⁶: זקה"ק בעל דברי חיים זי"ע סיפר שבהיותו ילד קטן פרצה פעם שריפה בעירם, והמינקת שלו הצילתו וברחה אתו לסאסוב, והיה שם אז הרה"ק הרבי ר' משה לייב מסאסוב זי"ע וישב על בימה ברחוב העיר בתוך קהל אנשים שבאו לכבודו, והלכה גם היא בין הבאים לראות את פני הצדיק כשנושאת אותו על ידה, "כשהבחין בי הרה"ק מסאסוב הסתכל עלי, וגם אני הטיתי ראשי להסתכל בו, ושנינו הסתכלנו זה על זה בטוב". (מיר האבען זיך ביידע גוט אנגינקט).

החסידים ששמעו את הסיפור מנו וגמרו דלפי חשבון השנים היה מרן הדברי חיים בשעת מעשה ילד קטן מאד, כשהבחין זקה"ק בתמיהתם נענה ואמר: על זה אתם מתפלאים? אני זוכר עוד מזמן רב לפני זה! "נאך אסאך אסאך פריער".

"אני רוקד עם התורה..."

בספר "החכמה מאין" (עמ' מג) מסופר שהרה"ק מסאסוב היה פעם באיזו עיר, ועמדו אנשים ונשים משני צידי הרחוב. ניגש הרה"ק מסאסוב אל אשה אחת שהחזיקה בזרועותיה ילד כבן שנתיים, והרה"ק מסאסוב ביקש את הילד ורקד עמו, ואמר: "איך טאנץ מיט די תורה "

⁴⁴ הרה"ק רבי אביגדור הלברשטאם מדוקלא זי"ע נולד בשנת תקפ"ח לאביו הרה"ק רבי אריה לייבוש מטארניגראד. בהיותו בן שלש נתייחס מאביו ונתגדל אצל אחיו מרן הדברי חיים. נשא את בתו של הרה"ק רבי אברהם חיים (הראשון) מלינסק זי"ע. בהשפעת אחיו נתקבל כאב"ד דוקלא וניהל אותה בחכמה ובתבונה. נסע אל הרבי ר' הערש מרימנוב זי"ע ואל אחיו מרן הדברי חיים שגילה כלפיו חיבה יתירה. נודע כמתמיד עצום וגאון גדול אשר לא פסק פומיה מגירסא. נסתלק ביום כ"א אדר תרל"ז. הרב דוד הלוי רובינשטיין ליקט לראשונה את תולדות חייו בבטאון צאנז גלי' שכ"ד (אדר תשס"ב) עמ' 28-.

⁴⁵ מקור חיים אות נו.

⁴⁶ בעידן רעוא דרעוין פרשת במדבר תשל"ח.

[אני רוקד עם התורה]. וילד זה היה לימים מרן הדברי חיים.

משמשו של מרן הדברי חיים סיפר את מה ששמע מפיו על תקופה זו. בהיות מרן הדברי חיים ילד בן שנה ומספר חדשים, היה עם מניקתו בסאסוב בימים האחרונים של חג הסוכות. בליל שמחת תורה קודם אור היום, היה הרה"ק מסאסוב נוהג לצאת עם החסידים לרחובה של עיר. שם הוצבו שולחנות וספסלים, והוא היה נוטל קנקן של מי דבש בידו, ומחלק לכל היושבים סביב השולחנות. המינקת עמדה מן הצד בין יתר הנשים והתבוננה במחזה כשכל העת התינוק בזרועותיה.

"כשראיתי זאת – סיפר מרן הדברי חיים – השענתי את ראשי על כתפה של המינקת, והתבוננתי היטב במעשיו של הרה"ק מסאסוב ועדיין דמות צורתו חקוקה בזכרוני כאילו ראיתי זה עתה!"

בין אלו שהקשיבו לסיפורו של מרן הדברי חיים היה מחותנו הרה"ק רבי משולם זושא מטלומטש זי"ע⁴⁷, אביו של הרה"ק רבי מרדכי דוב מהורנוסטייפל זי"ע⁴⁸ חתנו של מרן הדברי חיים, והוא שאלו: "וכי אכן רבנו זוכר שהשעין את ראשו על כתפה של המינקת?", השיב לו מרן הדברי חיים: "אני זוכר גם הרבה דברים שארעו קודם לכן. איך האב געמוזט האבען א שיין נשמה'לע, ווען איך וועט נישט געווען קאליע געמאכט, וועט עפעס געווען ארויס געוואקסען", [=היה לי נשמה נאה, ואם לא הייתי מקלקל אותה, היה משהו יוצא ממנה].⁴⁹

רבי שבתי ליפשיץ רבה של אורשיווא סיפר, כי בהיותו כבן אחד עשרה, כשנודע בעיר מולדתו רוהטין שבגליציה על ביקורו של מרן הדברי חיים במקום, נטלו אביו אל הצדיק להתברך מפיו. באכסנייתו של

⁴⁷ הרה"ק רבי משולם זושא מטלומטש זי"ע נולד בשנת תקע"ט לאביו הרה"ק רבי יחיאל מיכל מקורימא זי"ע. נשא את בתו של הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס בן הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל. בזו"ש נשא את אחותה, אלמנת הרה"ק רבי נפתלי זי"ע בן רביה"ק משינאווא שנסתלק בצעירותו, ובזו"ש"ל את בתו של הרה"ק רבי חיים מקאסוב זי"ע. היה מקורב מאד אצל מרן הדברי חיים ואף זכה להשתדך עמו כשבנו רבי מרדכי דב מהורנוסטייפל נשא את הרבנית רייצא ע"ה בת מרן הדברי חיים. נסתלק ביום ב' סיון תרמ"ב.

⁴⁸ הרה"ק רבי מרדכי דב מהורנוסטייפל זי"ע נולד ביום כ"ט כסליו ת"ר, לאביו רבי משולם זושא מטלומטש (הנ"ל בהערה מ"ז). בהיותו פעוט נתייתם מאביו ונתגדל בבית זקינו הרה"ק מטשערקאס. בשנת תרט"ו נשא את הרבנית הצ' מרת רייצא ע"ה בתו של מרן הדברי חיים. נתפרסם בגאונותו חריפותו וקדושתו, ונחשב בדורו כשר התורה ועמד בקשר אמיץ עם גדולי התורה והחסידות שהעריכוהו והעריצוהו עד מאד. מספריו – שושנת העמקים, חיבור לטהרה, עמק שאלה, תורי זהב, פלא יועץ. נסתלק ביום כ"ב אלול תרס"ג.

⁴⁹ רבינו הקדוש מצאנו ח"א עמ' ט.

מרן הדברי חיים צבאו המוני חסידים, וביניהם היה החסיד הישיש רבי ליבוש יאחוס שהיה סגי נהור. הוא היה היחידי שישב ליד השולחן, שעה שכל היתר הצטופפו בעמידה והתבוננו במרן הדברי חיים שעמד בצד השולחן, ולמד מתוך גמרא פתוחה. כאשר סיים את לימודו, מזג כוסית יי"ש לר' ליבוש, וביקש אותו שיספר ממה שראה אצל רבי משה לייב מסאסוב. כאשר הזכיר מרן הדברי חיים שזכה בילדותו להכיר היטב את הרה"ק מסאסוב, הביעו פני החסיד הישיש פליאה: "והרי לפי חשבוני היה אז רבינו רך בשנים, וכיצד יתכן שהוא זוכרו היטב?",

השיב לו מרן הדברי חיים: "ידע מר שאמת בפני! מקום מגוריו של אבא, היה סמוך ונראה לביתו של הרה"ק, וכשפרצה פעם דליקה והובילוני אליו, היה מנענע את עריסתי עד שנרדמתי!"⁵⁰

מוטב לזכור חטאת נעורים...

חשיבות רבה ייחס מרן הדברי חיים לעובדה שזכה לראות את פני הרה"ק מסאסוב. ואמר כמה פעמים בזקנותו, שצורתו עדיין זכורה לו כאילו עומד עתה לנגדו.

לא אחת היה חוזר ומספר, שאמו הצדקנית נסעה תכופות אל הרה"ק כאשר היתה מעוברת אתו, וגם בהיותו יונק שדיים, ומאותה תקופה הוא מכיר את הרה"ק מסאסוב היטב.

כאשר שאלוהו פעם בתמיהה, הכיצד נחרתו דברים בזכרונו מגיל כה רך. נענה מרן הדברי חיים ואמר: "האמינו לי שאילו רציתי הייתי יכול להזכיר לעצמי כל מה שעשיתי כשהייתי במעי אמי, ברם, אם כבר לאמץ את הזכרון, הרי מוטב לזכור החטאת נעורים!"

פעם החזיק מרן הדברי חיים את נכדו הרה"צ רבי צבי רובין ממישלניץ זי"ע (בן חתנו רבי יצחק טוביה זי"ע) בזרועותיו, בעודו פעוט, ואמר: "הוא יזכור אותי, כמו שאני זוכר את הרה"ק מסאסוב."⁵¹

מסופר שבשנה האחרונה לחייו, הושיט מרן הדברי חיים את ראשו דרך החלון החוצה ואמר: "יביטו נא הילדים בפני, כי מובטחני שיגיע להם טובה מזה שראו את פני, כי גם אני כשהייתי קטן המוטל בעריסה

⁵⁰ מקור חיים אות קפח. למעשה אין כל יסוד לתמיהתו של הישיש, שכן בשעת פטירת הרה"ק מסאסוב ביום ד' שבט תקס"ז, היה מרן הדברי חיים כבר נער.

⁵¹ האדמו"ר מצעשינוב צ"ל בספר פי צדיק עמ' שטז, כפי ששמעו מפי הרבנית הצ' מרת נחמה ע"ה, אשת הרה"ק רבי יצחק טוביה רובין זי"ע, ובתו של מרן הדברי חיים.

ראיתי פני צדיק, הרה"ק מסאסוב, והגיע לי מזה טובה גדולה".⁵²

רבי אריה לייבוש לא שהה תקופה ממושכת בסאסוב, שהיתה עיירה קטנה ומרכולתה מועטת. הוא היה רגיל לישיבת כרכים בברודי שעל גבול רוסיה-אוסטריה, ואשר שימשה כמרכז מסחרי ועיר מרכולת. בעיר כזו יכול היה רבי אריה לייבוש לנהל את עסקיו המסועפים, ועם זאת לחנך את בני ביתו באוירה של תורה ויראה, לאורם של חכמי העיר. ברם מאז השריפה ירדה העיר ברודי מגדולתה וזוהרה הועם. מחמת חוסר דיור עקרו ממנה תלמידי חכמים רבים ושוב לא היתה עוד כלילת יופי כמקודם, או אז שב רבי אריה לייבוש לטארניגראד.

בוצין בוצין מקטפיה ידיע

יסורים של אהבה – שאין בהם ביטול תורה

מיום היוולדו היה מרן הדברי חיים חלש, חיוור, ולקוי בכריאותו הגופנית. סבל רבות כחזהו וברגליו, וכאבי שיניים עזים תקפוהו מדי פעם בפעם. ברם כל אלה לא מנעוהו מלהתעלות על כל בני גילו. מילדותו היה גבוה משכמו ומעלה מכל חבריו במוחו הצלול והחריף, בהתמדתו הרבה בתורה, ובכח זכרונו הכביר.

בכל פעם שהתגברו מכאוביו הרבים, היה משקיט אותם במשנה התמדה ועיון, והיה רגיל לספר שכאבי השיניים היו לו סגולה להתמדה.

די יהיה לציין שמרן הדברי חיים עצמו לא החשיב את שלשת שנותיו הראשונות במנין שנות חייו, באמרו שבהן עדיין לא היתה השגתו בשלמות.⁵³

נצטט כאן חלק ממכתב ששלח הגאון רבי דוב בעריש מייזליש זצ"ל אב"ד וורשא וקראקא⁵⁴ לגדולי ארץ ישראל, בו הוא כותב על מרן הדברי חיים: "הוא הגבר אשר מנערותו עזב כל הבלי עולם ודבק בתורה לאהבה, ואחר היגיעה החליף כח לעלות על הסולם המגיע השמימה עד אשר כל רז לא אנס ליה, ודורש טוב לעמו להזהירם את החוקים ואת התורות, וה'

⁵² כנ"ל.

⁵³ אהל קדושים מהדו"ג עמ' קל.

⁵⁴ הגה"ק רבי דב בעריש מייזליש זצוק"ל נולד בשנת תקנ"ח לאביו רבי יצחק אב"ד קמניץ. נמנה בין גדולי דורו וכיהן כרבנות בערים החשובים ווארשא וקראקא, ובשנת תרי"ח נבחר להיות ציר בפרלמנט האוסטרי ובהופעותיו לטובת כלל ישראל קידש שם שמים ברבים. היה דבוק מאד אל מרן הדברי חיים, ומוזכר כמ"פ בתשובות (ע"י ח"א אבה"ז סי' ס"א, ח"ב אבה"ז סי' ט"ז). נסתלק ביום י"ד אדר א' תר"ל.

הצליח בידו אותם בימין להוליו, יהי בשלם סוכו, והאמת יורה דרכו".

מרן הדברי חיים היה אומר שבימי ילדותו לא היה לו מעות לקנות ספרים, וביקש מהמוכר ספרים שיניח לו ללמוד בלילה בספריו, ובלילה אחת עבר על כל הלכות מליחה ומאז זוכרם!⁵⁵ ופעם אחרת אמר מרן הדברי חיים: "ספרי הקדמונים, היינו חובות הלבבות ומורה נבוכים ועיקרים, אני לומד בהם כבר מנעורי, וכל פעם אני מוצא בהם חדשות!".⁵⁶ ובשו"ת דברי חיים (ח"א או"ח סי' כ"ה) כותב מרן הדברי חיים: "ובלא"ה בילדותי אמרתי טעם אחר וכו'".

"ידע לאמרם בעל פה גם באמצע השינה!"

עוד על מעלותיו הנשגבות מימי ילדותו סיפר כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע פעמים הרבה, שמרן הדברי חיים העיד ואמר על עצמו "מיום עמדי על דעתי הייתי שונא את השקר בתכלית השנאה, עד כדי גועל ממש. כשהייתי ילד רך ולמדתי אצל מלמד דרדקי ושמעתי מאחד הילדים שמוציא דבר שקר מפיו, הייתי פורש מיד לקרן זוית, ומנער את בגדי מפחד שמא תדבק עליהם שמץ מדבר שקר ומרמה".⁵⁷

מרן הדברי חיים היה רגיל לשחק בילדותו בקנים של עץ. כשנתגדל יותר נצטער על ששיחק בהם גם בשבת קודש, מחמת איסור מוקצה. מאוחר יותר כשעסק בהלכות שבת ולמד שאם הזמין מעש"ק את הקנים מותר לטלטלם,⁵⁸ נחה דעתו שהרי דרכו היה שבכל פעם הכינם מערב שבת.⁵⁹

סיפר מרן הדברי חיים שבהיותו כבן ארבע עלה בלבו, שכשם שכל איש צבא מחוייב לדעת את חוקי

⁵⁵ י"ג אורות ח"א עמ' י"ט, בשם הגה"צ רבי אפרים דוד הלברשטאם אב"ד יאשליסק.

⁵⁶ חמדה גנוזה ח"א עמ' קלז.

⁵⁷ באחד משיחותיו הוסיף כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע: "כך הוא הרגלו של 'קדוש מרחם', בטבעו מתרחק הוא מכל דיבור מגונה, וכבר משחר ילדותו מרגיש הוא שיש צורך להתרחק מזה הרחק כמטחוי קשת, וכמתרחק מריח רע, כמו הדברי חיים שהרגיש בילדותו צורך לבער את בגדיו לבל ידבק חלילה בידו מאומה מן החרס".

⁵⁸ שו"ע או"ח סי' ש"ח.

⁵⁹ י"ג אורות ח"א עמ' יט, משמו של כ"ק האדמו"ר רבי איציקל מפשעווארסק זצוק"ל ששמעו מהרה"ק מצעשינוב בן רביה"ק משינאווא, שאמר דנראה שצדיק גדול שומרים אותו מן השמים אף בימי ילדותו, דאף שלא ידע מרן הדברי חיים שיש בזה איסור מוקצה, מ"מ עלה בלבו להכין את הקנים מערב שבת. וראה בספר חסידים אות קס"ד שמבאר מה שאמרו חז"ל הנוול בשבת ימות בשבת, מפני שחללו עליו את השבת, הרי ע"כ נולד ומה אשמתו בזה, אלא הטעם מפני שאילו זכה הילד אח"כ היה עומד לו זכותו מקודם שלא יולד בשבת. וע"ע שם אות שני"א. וראה בחמדה גנוזה ח"א עמ' ס' גירסא אחרת קצת.

"גם הוא יכול להיות דברי חיים"

לאור כל זאת יובן ביותר מה שאמר פעם הרה"ק מרודניק זי"ע⁶⁴ בדרך צחות כאשר שוחחו מגדלותו של מרן הדברי חיים, וכה אמר "אני לא מבין למה מרבים כ"כ לספר בשבחו, האמינו לי שכל בן סנדלרים אם יתנהג מקטנותו ואילך כמו זקני הקדוש, יהיה גם הוא דברי חיים!"⁶⁵

כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע סיפר עובדא דהוה אצל זקה"ק מרן הדברי חיים בהיותו ילד כבן עשר, שהיה רגיל להשכים קום עם חבר אחד ולילך לביהמ"ד ללמוד קודם אור היום, ונדברו ביניהם שהוא (מרן הדברי חיים) ילך לעורר את חבירו משנתו ויחדיו ילכו לביהמ"ד. פ"א כשהלך לעורר את חברו פגשו באמצע הדרך ואמר לו כי יען שלא רצה להטריחו שיבא עד לביתו השכים קודם, והלכו יחד עד הגיעם לסמטא של ביהמ"ד, ולפתע ראה מרן הדברי חיים כי חברו התחיל להתמתח ולגבוה וקומתו עלתה עד לרקיע, ובראותו זאת נתירא מאד וברח משם ונכנס לביהמ"ד, אחר שעה מועטת בא חבירו האמיתי ושאלו מדוע לא בא לעורר אותו כדרכו בכל יום וסיפר לו כל המעשה. וביום המחרת הלך שוב מרן הדברי חיים לפני אור היום לעורר חבירו ופגשו שוב בדרך, ואמר לו כי מחמת המעשה שהיה לו אתמול חשב כי מוטב שיקדימו ויפגשוהו בדרך, והלכו יחד, ושוב קרה אותו

סובל נוראות מרגלו השמאלית שהיתה מלאה אבעבועות ונקלף כמעט כל העור. ובכל פעם כשהיה יורד לטבול במקוה היה מפריד את האנפלאות שנדבקו לבשר והיה דם שותת ממנו לאורך כל הדרך, ופני קדשו לא הביעו שום סימן של צער, וכמו"כ כשהיה שוכב לנוח אף על רגע קטן היה פושט. וסיפר לי דו"ץ הגה"ק מוה"ר שלום אליעזר זצלה"ה שפעם בילדותו היה מפשיט האנפלאות מרגל כ"ק אביו, וכנראה שאז היו לו יסורים קשים ביותר והוציא אנחה מפה קדשו, ובראותו את צער אביו פרץ בבכי מר, עד שאביו הרגיעו שאל ידאג בשבילו כי טוב לו במאוד. ובספר פי צדיק (עמ' שז) מביא שהרה"ק משינאווא אמר פעם שה"בעלפער" הלז עדיין מקבל את עונשו בגיהנום ע"ז (בלשונו: "ער פלאקערט נאך אין גיהנום"), כי היסורים מנעוהו מעבודת ה'.⁶⁴ הרה"ק מרודניק זי"ע, אביו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, נולד בשנת תר"י בעיר רודניק, לאביו הרה"ק מגארליץ, ולאמו מרת פעסיל בת הרה"ק הייטב לב זי"ע. בשנת תרכ"ה נשא את בתו של הרה"ק רבי ישראל מבארנב בן רבי אליעזר מדזיקוב, ובזו"ש את בת רבי מאיר משולם מלאנצהוט נכד הבני יששכר זי"ע. זכה לחביבות מזקיניו הק' ונסמך על ידם. נודע כגדול בתורה וגאון עצום ונתפרסם כקדוש עליון וצדיק נשגב. ענוותנותו ושפלות רוחו עשו להם שם. נסתלק ביום ט"ו אב תרע"ח והובא למנוחות ע"י בנו כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בגארליץ.⁶⁵ כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בשיעור חורש"י פרשת ויק"פ תש"מ, וסיים אז מרן זי"ע: "ואז בשעת מעשה לא ירדו כולם לסוף דעתו אבל יותר מאוחר הבנתי כבר שנתכין לומר בזה, שהגם שכוון הדבר שהדי"ח היתה לו נשמה גבוהה והיה קדוש מרחם אמו, ופ"א העיד על עצמו שמלאכים ושרפים כשמביטים לשורש נשמתו נשרפים מיד, אבל העיקר איך הגיע למדרגת הגדולה היה ע"י יגיעה בעבודת ה', ולמרות שמי שיש לו נשמה פחותה עולה לו הדבר יותר בקושי, מ"מ אם יעמול ויטייג מקטנות ואילך יהיה כמו הד"ח".

המצביא כדי לקיימם, כן מוטל עלינו, לגיונו של מלך מלכי המלכים, לדעת את חוקיו, ולכן שינן לעצמו את כל תרי"ג המצוות כסדר הרמב"ם שיהיו שגורין על פיו, וידעם לומר בעל פה אפילו באמצע השינה היכן נמצא כל עשה וכל לא תעשה. ברבות השנים סיפר מרן הדברי חיים שבהיותו ילד קטן התנהג טוב, ולכן לא גדלו לו פאות.⁶⁰

עבודת המדות

באחד משיחות קדשו⁶¹ שח כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, וזל"ק: זקה"ק מצאנו זי"ע היה מקפיד ביותר על כל כלי קטן שנאבר או נשבר בביתו, והיה אומר: "בילדותי כשהיה נקרע כפתור מעל מעילי היה הדבר כואב לי כמו שהיו חותכים אחת מצלעותי". ומחמת כן רבותא גדולה היתה גודל צדקתו, אשר ידוע פלאות מרוב פזרנותו לצרכי צדקה, שהיה מחלק את כל רכושו ולא היה יכול לישון אם היו מעות ברשותו, ולפעמים היה שולח לבתי אכסניא לראות שמא הגיעו אנשים וממון בידיהם בשבילו לפ"נ שמחמת כן אינו יכול לישון...

ובהזדמנות אחרת⁶² סיפר כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע שמרן הדברי חיים היה אומר שנולד קמצן בטבע, אך יש לו סייעתא דשמיא שכשנותן צדקה לבר ישראל הריהו נותנה בלב ונפש חפצה.

בהיות מרן הדברי חיים ילד בן שש או ארבע, קרה לפעמים שלא רצה לילך ללמוד, וה"עוזר" למלמד, הריש דוכנא ("בעלפער") היה בא ללקחו.

פעם אחת נתכעס עליו ה"בעלפער" והכהו בחוזק עד ששבר את רגלו, ואלמלי היה מספר לאמו היתה דורשת ברופאים והיו יכולים לרפאותו, אבל היות שידע שהוא אהוב מאוד על אמו וכשתשמע מזה תצטער ביותר, לכן נמנע מלספר לה וסבל יסורים איומים שחשכו עיניו מרוב צער, ולמרות שלא היה מסוגל ללכת התאמץ בכל כוחו להסתיר זאת מאמו, ועד שנתנפחה הרגל וצמחה המכה ולא היה יכול ללכת, אז הבחינו במה שקרה והלכו לרופא אבל אז כבר לא יכלו לרפאותו, וכל ימיו עד זקנה ושיבה היתה רגלו כבשר חי בלי עור ומלאה אבעבועות, והיה סובל ממנה יסורי איוב.⁶³

⁶⁰ כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בעידן רעד"ר פר' ויחי תשכ"ה, וראה שם: "והאמת שרוב ככל הצדיקים מתלמידי הבעש"ט (חוץ מהרה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע) לא היו להם פאות ארוכות..."
⁶¹ בדרשה ביום שבי"ק פרשת משפטים בשמ"ג באנטוורפן.
⁶² בשיעור חורש"י פרשת בלק תשל"ח בירושלים.
⁶³ כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בשיעור חורש"י פרשת ויק"פ תש"מ. ובשוה"ט ליל ב' דסוכות תשמ"ב סיפר כ"ק מרן זי"ע: "זקה"ק מצאנו זי"ע היה

הרה"ק מלובלין על מה שלמד, ומרוב התפעלות מתשובותיו המחוכמות והקולעות חיבקו ונשקו, ואמר לאביו בהתרגשות: "יש לי נחת ממנו, הוא עוד יהיה מנהיג לדורו!". בכינוי חיבה היה הרה"ק מלובלין קורא "יודעלע", כפי שנהג לכנות צעירים שנשאו חן בעיניו.

אלמד אותך את הדרך לפעול ישועות...

לבקשת הרה"ק מלובלין נעתר אביו להאריך את שהותו בלובלין בשבועות מספר, ומדי יום ביומו היה נכנס עם בנו לקודש פנימה. פעם אחת נדחק מרן הדברי חיים לחדרו של הרה"ק מלובלין באמצע קבלת הקהל ותפס מקום מאחורי כסאו. לפתע קרא הרה"ק מלובלין לכל הנוכחים לצאת מחדרו. כולם מהרו לעזוב את החדר, מלבד מרן הדברי חיים שהסתתר בפינה, מלא סקרנות לראות מה יתרחש כאן, כשהוא אומר לעצמו: "הלא הרבי אמר לי שאהיה מנהיג הדור, לכן אני רוצה לראות מה עושה מנהיג כשהקהל יוצא". באותה שעה התהלך הרה"ק מלובלין בחדרו אנה ואנה, ושינן לעצמו משנת "איזהו מקומן" בלהט עז ובדביקות עילאית. במקום מחבואו הזדעזע הנער ונרתע מאימת קדושתו של הרה"ק מלובלין, אך כאשר הבחין בו הרה"ק, הראה לו פנים שוחקות ואמר לו: "הרי אתה תהיה עוד מנהיג הדור, על כן אלמד אותך את הדרך לפעול ישועות".

וכה המשיך הרה"ק מלובלין לאלפו בינה: "הנה בזמן שבית המקדש היה קיים, והיה אדם מישראל זקוק לעצה, היה עולה לירושלים אל הכהן הגדול אשר שם הוי"ה היה מאיר אצלו באורים ותומים שעליו, וכך הוא היה יכול להשיב לכל אחד לפי אותה ההארה. עתה משנגזר אור זה, ובעונותינו כי רבו חסרנו את האורים ותומים, נותרה לנו הדרך של הסתכלות בתורה, בצירופי אותיות שם הוי"ה המזהירים מששים רבוא האותיות שבה, שבהם מרומזים ונאגדים ששים רבוא מישראל, וכך אנו משיבים לכל הבאים לדרוש אלקים. והנה כעת מפני ריבוי האנשים הצובאים על פתחי, נסתיימה אצלי הארת האותיות, ובכדי שאוכל לייעץ נכונה הוכרחתי להוציא כל איש מעלי וללמוד מעט תורה, כדי לחדש את ההארה האלוקית, ובחרתי במשנת "איזהו מקומן" השגורה בפי כל, כדי שלא להטריח יתר על המדה את הנחפזים לשוב לביתם".

כך זכה מרן הדברי חיים בעודו ילד לעמוד על הסוד הגנוז בדרכי הצדיקים, בעצותיהם ותשובותיהם לכל דורש, מפיו של ה"אורים ותומים" שבדורו שלעניו הבדולחים נגלו כל אפסי ארץ, ואשר משום כך זכה להקרא בתואר הנדיר "החווה".

מקרה שהגביה עצמו עד לרקייע, וברח מרן הדברי חיים כל עוד נשמתו בקרבו מרוב פחד ובהלה ונכנס לביהמ"ד ושם נפל מתעלף על מפתן הדלת.⁶⁶

הרה"ק רבי יצחק ישעיה מטשחויב זי"ע⁶⁷ סיפר פעם כי כאשר למד עם המלמד, היה זקוק לגמרא, וע"כ נכנס אל אביו מרן הדברי חיים לבקש שיקנה לו גמרא, אך מרן לא השיבו.

הילד נעמד בצד ובכה, וכשכעבור זמן מה שאל מרן הדברי חיים את המשמש לסיבת בכייתו, נענה הלה שהילד בוכה ומבקש שיקנו לו גמרא.

הגיב על כך מרן הדברי חיים: "כשנעשיתי בר מצוה השתוקקתי מאד לרכוש את ספר "השל"ה הקדוש", אבל לאביו לא היה כסף לזה. מה עשיתי? נכנסתי לביהמ"ד בו מצאתי ספר של"ה, שקדתי כל לילה לעבור עליו, ומאז אני זוכר את תוכנו".⁶⁸

עוד יש להוסיף שביום הבר מצוה של מרן הדברי חיים, סמכו רבו הגאון בעל "ים התלמוד", והעניק לו הורמנא של "יורה יורה ידין ידין".

בצל הרה"ק החווה מלובלין זי"ע

"הוא עוד יהיה מנהיג לדורו..."

נער כבן עשר שנים היה מרן הדברי חיים כשנסע לראשונה ללובלין להקביל את פני החווה הקדוש. אביו ניסה להניאו מכך בהשתמשו בנימוק של ביטול תורה, אולם כשחזקו הפצרותיו של הנער, לא עמד עוד בפני רצונו העז, ונטלו עמו ללובלין. הרה"ק מלובלין קיבלם בחביבות גלויה, ובמיוחד הרבה להשתעשע עם העלם הצעיר. "יודע אתה ללמוד?" – שאלו הרה"ק מלובלין, וכשהשיב: "קצת", בחן אותו

⁶⁶ כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע ביאר הענין כי כך דרכן של כוחות הטומאה האורבות לנשמות קדושות להצר דרכיהן מחמת קנאה שבהן. והסמך כ"ק מרן זי"ע לזה מעשה על הרה"ק רבי חיים ויטאל, דאיתא בכתביו שפי"א הלך לבית רבו האריז"ל וכשיצא משם לווחו האריז"ל והמתין בפתח ביתו, וכשהרחיק ממנו ראה הרה"ק מהרח"ו איש גבוה עומד וקומתו גבוהה עד השמים וחשב הרח"ו שאין לו מה לפחד ממנו ועבר על פניו, והאיש לקחו בידו והגביהו עד רום שמים והטילו בכח לארץ, אך השי"ת הי' בעזרו והצילו שלא יאונה לו כל רע. אח"כ כשחזר אל רבו האריז"ל אמר לו, תדע לך שאלמלא הצלתיך לא היית נשאר בחיים, כי האיש שנתגרית בו הוא קליפה וטומאה העומדת שם עוד לפני דור המבול וקנתה שביטה במקום ההוא, ולא היית צריך להתגרות עמה.

⁶⁷ הרה"ק רבי יצחק ישעיה מטשחויב זי"ע נולד בשנת תרכ"ד כבן זקונים לאביו מרן הדברי חיים אשר התבטא אודותיו בדברים נשגבים. בשנת תרל"ו נתייתם מאביו הגדול ונתגדל אצל אחיו הקדושים זי"ע. עוד בילדותו התאסר לבתו של רבי יחיאל העשיל מקרילוביץ זי"ע מצאצאי הרה"ק מאפטא זי"ע וחתנו של הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע. בזו"ש נשא את בתו של רבי יעקב צבי מפוריסוב זי"ע. כיהן כרבה של טשחויב, וכעבור זמן מה עבר לקראקא ושם ניהל את חצר קדשו. ביום ג' אלול תשי"ג נעקד עקד"ה בבאכניא.

⁶⁸ רבינו הקדוש מצאנו ח"ב עמ' תד.

כל המעשה ארע בכדי שיבא אלי...

מעשה פלא שארע עם מרן הדברי חיים, ואשר קשור לנסיעותיו אל הרה"ק מלובלין, מספר כ"ק האדמו"ר מטאהש שליט"א, כפי ששמע מזקינו הרה"ק רבי משולם פייש מטאהש זצוק"ל, והכי הוה עובדא:

פעם הגיע אדם אחד אל מרן הדברי חיים והתאונן לפניו שהוא שרוי בצרה גדולה, כי הממשלה לקחה ממנו את הרשות למכירת סחורה ואבד את פרנסתו. מרן הדברי חיים לא ענה לו כלל על דבר בקשתו, רק שאלו את שם אביו ושם זקינו ועוד שמות של אנשי המשפחה ופטרו לשלום. האיש יצא מן החדר בפחי נפש, כי מרן הדברי חיים לא ברכו בשום ברכה ולא ענה לו על מבוקשו.

בביהמ"ד של מרן הדברי חיים ישבו בקביעות חסידים ואנשי מעשה אשר ברכו את כל היוצא מהקודש פנימה, שברכת הצדיק תתקיים עליו, כמו שרגילים לברך "איר זאלט האבן געפועל'ט אלעס גוט'ס", והיו מבקשים מכל אדם לנדב סכום כסף לטובת יושבי ביהמ"ד.

כשיצא האיש הזה ברכו גם אותו בכל טוב כדרכם ובקשו ממנו מעות, אך הוא אמר להם שאינו יכול לתת, כי יש לו צער ועגמת נפש על שלא פעל כלום אצל הרבי, שהרי לא ברכו בשום ברכה אלא אמר לו שילך.

הם ניסו להרגיעו, שאם מרן הדברי חיים אמר לו ללכת בוודאי פעל כל טוב, אולם הם לא הצליחו להרגיעו, והוא נכנס לביהמ"ד ובכה על צערו.

באותה עת הגיע לשם אחד מחשובי תלמידי מרן הדברי חיים, ושמו רבי יצחק רושבער ז"ל, שהיה אדם גדול ובכל פעם כשבא לפני מרן הדברי חיים כיבדו מרן לשבת. כשראה רבי יצחק את האיש בוכה, שאלו לסיבת הדבר. סיפר לו האיש שלא פעם כלום אצל הצדיק.

רבי יצחק דיבר על לבו שאם הרבי אמר לו ללכת בוודאי פעל כל טוב. אבל גם מדבריו לא מצא האיש מרגוע לנפשו, וביקש מרבי יצחק כי בהכנסו לקודש פנימה ישתדל עבורו שיקבל רשות ליכנס שנית על דבר מבוקשו. כשנכנס רבי יצחק, כיבדו מרן הדברי חיים מאוד כדרכו והושיבו על כסא כבכל פעם. ביקש רבי יצחק ממרן הדברי חיים עבור האיש הנ"ל שרוצה ליכנס פעם נוספת, ונענה לו מרן הדברי חיים.

כאשר נכנס האיש שנית לקודש פנימה, פנה מרן הדברי חיים אל רבי יצחק ואמר לו: "אספר לכם

בערוב ימיו סיפר מרן הדברי חיים בעצמו עובדא זו, והוסיף, שאור שבעת הימים גנוז בתורה, וע"י אור התורה הקדושה רואים הצדיקים את אשר ראו לפנים בנבואה ורוח הקודש.⁶⁹

"מעולם לא עיכב הגוף בעדי"

יש מביאים שהרה"ק מלובלין אמר למרן הדברי חיים: "געלויבט דער אייבישטער אז איך זעה דך, וועסט די נאך קענען זיין איין רבי" [=ברוך השם שהנני רואה אותך, וממילא תוכל עוד להיות רבי].⁷⁰

פעם כשהיה אצל הרה"ק מלובלין, הראה לו הרה"ק כלי קטן שהיה לו בביתו שנפתח ונסגר באמצעות קפיץ, ויאמר אליו: "התבונן בכלי זה וראה שבזמן שהכלי פתוח הקפיץ קטן, וכאשר סוגרים אותו הקפיץ מתארך, כך גם אתה שכעת הינך קטן, אבל בעתיד תהיה לגדול בישראל..."

בהיות מרן הדברי חיים נער כבן עשר, הגיע הרה"ק מלובלין לבקר בגלילות טארניגראד. קהל עצום נתקהל ונתאסף לקבל פני קדשו, עד שנבצר מהגבאים להשתלט על הקהל.

הם ניצבו בפתח חדרו של הרה"ק מלובלין כשרצו עור בידיהם להכות את מי שירצה להידחק ולהיכנס ללא רשות.

מרן הדברי חיים, שכאמור היה רק בן עשר, לא נבהל והתאמץ עד שנדחף לתוך חדרו של הרה"ק מלובלין, תוך שהוא מפקיר עצמו למלקות ואומר "מעולם לא עיכב הגוף בעדי". (לימים אף הוסיף ואמר, שכבר בימי ילדותו קיבל על עצמו שגופו לא ימנעו מעבודת ה'). כשהבחין בו הרה"ק מלובלין, יצא לקראתו ואמר: "שלום עליכם חיים לעבן".⁷¹

בהזדמנות אחת סיפר מרן הדברי חיים, כי פעם היה בלובלין בשמיני עצרת שחל להיות בשבת. כשהגיע זמן קריאת התורה של שחרית כבר פנה היום, והרה"ק מלובלין כיבד אותו בעליה.

באמצע הלילה קראו את הקריאה של מנחה, ושוב קראוהו לעלות לתורה. כשקראו בתורה בתום ההקפות של ליל שמחת תורה בשעת לפנות בוקר, שוב זכה לעלות לתורה. והיה מרן הדברי חיים משתבח ואומר: "בלובלין זכינו לעלות לתורה שלוש פעמים בשבת אחת"..."⁷²

⁶⁹ מקור חיים

⁷⁰ חמדה גנוזה ח"א

⁷¹ החכמה מאין עמי' מד. י"ג אורות ח"א עמי' יט.

⁷² רזא דעובדא, שער האותיות עמי' ו'.

"האיש הזה שהחיה אותי, נמצא כבר בעולם האמת ונשמתו באה אלי וביקשה ממנו תיקון בעד הטובה שעשה לי שהחיה את נפשי".

כאן פנה מרן הדברי חיים לרבי יצחק ושאלו: "נו פרעג איך אייך ר' יצחק, ברויך איך אים נישט א טובה טאן?" [=נו, ר' יצחק שואל אני אותכם, וכי אינני צריך לעשות לו טובה?], והמשיך מרן הדברי חיים לאמור: "אכן אני רצייתי לתקנה, אבל ידעתי רק את שמו ולא את שם אביו, כי כשאדם נמצא עוד בעוה"ז יכול להזכיר עצמו בשמו ושם אביו, אבל כשמגיע לעולם העליון קשה מאוד לידע את שם הנפטר ושם אביו, והתפללתי להשי"ת שאחד מנכדי האיש יודמן לפני כדי שאשאלנו את שם זקינו".

ויפן מרן הדברי חיים אל האיש שעמד לפניו ואמר: "איש זה מודאג כי לקחו ממנו את הרשיון למכירת הסחורה, ובאמת אין זה כלום, כי כל הענין קרה לו רק כדי שיבוא אלי, ועכשיו שכבר בא ושאלתי אותו השמות, יכול לנסוע הביתה לחיים ולשלום, כי כבר החזירו לו את הרשיון" (ספר "עבודת עבודה" עמ' קמ"ז).

"היו כותלי בית המדרש רוקדים"...

שנה שנה היה מרן הדברי חיים נוסע לובלינה להסתופף בצלו של הרה"ק, עד שנסתלק מן העולם בשנת תקע"ה. בשנים אלו ספג הרבה תורה וקדושה, והיה מספר גדולות ונצורות מהרה"ק מלובלין. "קינדערלאך" – אמר פעם – "מי שלא ראה ולא שמע תפילה מפיו של החוזה, לא טעם טעם תפילה מימיו. כשהתחילו להגיד "הודו לה' קראו בשמו" היו כותלי בית המדרש רוקדים, ממש רוקדים!"...

עובדא זו היה מספר כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע ומוסיף, כי גם היה אפשר להכיר על צלוחית המים שעמדה שם, איך שהמים מתנועעים!...

יש מביאים, שמרן הדברי חיים אמר, שכל מי שהצטרף לתפילתו של הרה"ק מלובלין, יהיה מי שיהיה, הרגיש התעלות, אלא שמי שהיה מזוכך וראוי לזה, נשאר גם אחר התפילה עם המדריגות, ומי שלא היה ראוי, נפל אחר התפילה.⁷³

פעם שאל הגאון רבי שמואל אהרן רובין מקארטשין זצוק"ל את רבו מרן הדברי חיים: "במה היתה עבודתו של הרה"ק מלובלין גדולה מזו של רבינו?". השיב לו מרן הדברי חיים: "אילו היית שומע רק ברכה אחת מפי הרה"ק מלובלין, היית מבטל את כל עבודתי..."

מעשה, וגם האיש הזה יכול לשמוע את המעשה. כשהייתי צעיר לימים, נסעתי פעם אל הרה"ק מלובלין זי"ע עם חבורה של יותר מעשרה חברים, ואני הצעיר שבכולם. ביום הראשון בשבוע הגענו לאכסניה הקבועה ששם נותנים לנו לאכול, והחלטנו שהיות שאנו מסודרים כבר בכל פעם באכסניה קבועה, ע"כ לא נבקש מבעל המלון להכין עבורנו לאכול, אלא אם יתן לנו בלי בקשה, נאכל, ואם לאו, לא נאכל.

כך המשכנו בדרך ובכל מקום שעמדנו קיבלו אותנו בסבר פנים יפות, אבל לא נתנו לנו לאכול. אני ביום השני כבר הרגשתי רעבון גדול בהיותי בצום זה יום וחצי, ולא ידעתי מה יהיה בכל הדרך עד שנגיע ללובלין, אבל התחזקתי והמשכתי לנסוע עם החבריא. ביום ב' בערב כבר אפסו כוחותי והוצרכתי ללכת לאט לאט עד שנשאיתי מאחורי כל החבריא, והוצרכו להמתין עלי תמיד, וכך עבר עלי גם היום השלישי".

"ביום השלישי בערב ביקשתי מחבירי, שהיות שאני הצעיר והחלש מכולם, אולי אפשר להתיר לי לבקש אוכל. אבל הם אמרו שתנאי זה הותנה בינינו ואי אפשר לשנות. ביום רביעי בבוקר ראיתי אדם אחד הולך לקראתינו, וכשראה אותנו מרחוק רץ בזריזות לתוך ביתו, לקח משם יי"ש ומזונות ורץ בחזרה אלינו, וניגש אלי ואמר שרואה עלי שאני חלש מאוד, וממש החיה אותי בזה, כי אכלתי כפי התנאי שאם יתנו בלי בקשה נאכל.

אח"כ נתן לכולם לאכול, וספרנו לו כל הדברים שהחלטנו בינינו, וביקש אותנו לבוא לביתו לאכול סעודה, גם לנו קצת מן הדרך וגם ללון שם. אמרנו לו שלא נוכל ללון כי ממהרים אנו להגיע ללובלין לפני שבת קודש, והיה עוד מהלך יום אחד רגלי עד ללובלין, והוא השיב לנו כי למחרת ביום חמישי בבוקר הוא יקח אותנו ללובלין בעגלה שלו".

"נשארו שם ללון בלילה, ולמחרת בבוקר אמר לנו, שהיות שהוא טרוד מאוד בעסקיו, אינו יכול להוליכנו עם העגלה שלו, ונצטערנו מאוד מזה כי רצינו מאוד להגיע ללובלין.

אח"כ אמר האיש כי אפשר לו להוליך אותנו עם הסוסים שלו, אבל קשה לו מאוד לעשות זאת. בקשנו מאוד שיעשה זאת למענינו, ואז אמר לנו שאם נבטיח לו שבכל פעם שניסע ללובלין נשובות גם אצלו בשבת אחת, או בהליכה או בחזרה, אז יוליך אותנו. בלית ברירה הבטחנו לו והוא הוליך אותנו ללובלין. בשבת קודש היינו בלובלין, ובחזרה שבתנו שבת אחת בבית האיש הנ"ל, ומני אז שבתנו בכל פעם שבת אחת בבית כהבטחתנו".

⁷³ אוצר ישראל.

הרבה למדתי מרבתי

"הם סמכונו להורות ולדון..."

את רוב תורתו בנערותו, קיבל מרן הדברי חיים מפי הגה"ק רבי משה יהושע העשל אורנשטיין זי"ע בעל "ים התלמוד"⁷⁴ שכינה כרבה של טארניגראד תחת מקום הרה"ק רבי אליעזר הורוויץ זי"ע בעל "נועם מגדים". כמובא לעיל נתן לו רבו זה הורמנא של "יורה יורה ידין ידין" כבר ביום הבר מצוה. מרן הדברי חיים מציין עובדא זו בשו"ת דברי חיים⁷⁵, "קבלתי ממנו"ח ז"ל שהיה גאון עולם, ומהגאון בעמ"ח ים התלמוד, והם סמכונו להורות ולדון כאשר היה אתי בכתובים..."

כן מזכירו מרן הדברי חיים בתשובה לשאלה בהלכות פסח: זכרתי בעת ילדותי בהיותי רך בשנים, נשאלה שאלה זו מלפני הגאון מו"ר בעמח"ס ים התלמוד, והוא אסר עפ"י ראי' ממשנה אחת והאריך הרבה⁷⁶. גם בתשובות נוספות מזכירו: שמעתי בשם מורי הגאון ממ"ה ז"ל בעמ"ח ים התלמוד שהורה לאיסור בכה"ג⁷⁷. וגם: זכרתי שאלה כיוצא בזה בא לפני מורי מוהר"מ העשיל בעמ"ח ים התלמוד והתירו למוכרו לעכו"ם.⁷⁸

מרן הדברי חיים היה משתבח מאד ברבו זה, ואמר שממנו קיבל את עומק דרכי הלימוד. בישיבה לצעירים שנוסדה על ידו בטארניגראד, היה מרן הדברי חיים בחיר התלמידים וכבוד גדול עשו לו בישיבה, שהיה עולה מפטיר, וכל חכמי ורבני הישיבה היו עומדים לכבודו. עוד יש לציין שבישיבה זו פגש מרן הדברי חיים לראשונה את הגה"ק רבי יצחק מאיר מגור זי"ע⁷⁹ בעל החידושי הרי"ם⁸⁰.

בין רבותיו של מרן הדברי חיים בצעירותו מוזכר גם הגאון רבי שמואל זנוויל הלר רבה של פרעמיסלא

⁷⁴ הגה"ק רבי משה יהושע העשל אורנשטיין זצוק"ל נולד בשנת תקל"ד בסטנוב לאביו רבי מרדכי זאב רבה של לבוב. בילדותו למד עם אחיו בעל הישועות יעקב זי"ע בברודי, מפי הגה"ק רבי צבי הירש זצוק"ל בעל "תפארת צבי". בצעירותו נתקבל כרב בראדוויל, בשנת תקס"ח נתקבל לרבה של טארניגראד, ומשם עבר לכהן כרבה של רוהטין. היה מפורסם כגאון וחרף והחליף תשובות עם גדולי דורו. נסתלק בשנת חמישים שנה, ח"י אדר תקפ"ד.

⁷⁵ ח"א חו"מ סי' כג.

⁷⁶ ח"ב או"ח סי' לח.

⁷⁷ שם סי' מ.

⁷⁸ שם סי' מה.

⁷⁹ הגה"ק רבי יצחק מאיר זי"ע, אבי שושלת גור, נולד בשנת תקנ"ט לאביו רבי ישראל אב"ד מאגנישוב. למד אצל הגה"ק רבי אריה לייב צינץ זצוק"ל מפלאצק, ולתורת החסידות הסתופף בצל רבי ישראל מקוזניץ, בנו רבי משה, רבי בונים מפשיסחה, השרף מקאצק, עם הסתלקות השרף נהרו אליו אלפים והכתירוהו לרבם. נסתלק ביום כ"ג אדר תרכ"ו. על קשריו עם מרן הדברי חיים ראה במאמרי בבטאון צאנו גלי שכ"ד (אדר תשס"ב) עמ' 20-27.

⁸⁰ הרה"ח ר' יעקב גבריאל טונק הי"ו, משב"ק האדמו"ר מפשעווארסק זצ"ל, במכתבו לקובץ נחלת צבי גלי יד עמי רטז.

ומחבר ספר "זכרון שמואל"⁸¹. אין בידוע פרטים היכן למד מרן הדברי חיים אצלו, וישנם גם המטילים בכלל ספק אם היה תלמידו, שכן לא החזיקו כרבו, וגם אין הדבר מתיישב לפי סדר השנים. האדמו"ר מצעשינוב זצ"ל משער כי בהיותו דר בעיירה זמושץ, נשכר ללמוד עם מרן הדברי חיים בטארניגראד הסמוכה. בין תלמידיו של רבי שמואל זנוויל נמנה גם הגה"ק רבי חיים אלעזר וואקס זצוק"ל⁸² בעל הנפש חיה, וחתנו של הגה"ק רבי משה יוסף הלברשטאם מזבארוב זי"ע אחיו של מרן הדברי חיים. ועל מצבתו של רבי שמואל זנוויל נחקק "העמיד שני תלמידים חשובים הדברי חיים מצאנו והנפש חיה מקאליש".

"כבר אז הצטיין בכשרונותיו עד להפליא..."

רבו הראשון של מרן הדברי חיים בתורת החסידות היה אחיו של הרה"ק מלובלין, ה"ה הרה"ק רבי יוסף הורוויץ זי"ע מטארניגראד, שמרן הדברי חיים הסתופף בצלו ועל ידו הושפע לנסוע לובלינה. בספה"ק "דברי חיים"⁸³ מזכירו מרן הדברי חיים וכותב: "ונלע"ד לפרש על פי מה ששמעתי ממנו"ר מו"ה יוסלי הורוויץ מטארניגראד שאמר..."

בין חבריו ללימוד אצל רבי יוסף הורוויץ בטארניגראד, היה הגאון רבי שבח הכהן, שהעיד על מרן הדברי חיים שכבר אז הצטיין בכשרונותיו עד להפליא, ושו"ע חושן משפט כולו על נושאי כליו היו שגורים בפיו מלה במלה. כמו כן למד אז מרן הדברי חיים יחד עם אברך מופלג גדול בתורה, ששמו היה ר' חיים אלעזר, ונפטר בגיל צעיר בהיותו כבן שמונה עשרה. כשהיתה אחותו של ר' חיים אלעזר מעוברת, בא אליה הנפטר בחלום ואמר כי ההבדל בין העולם הזה לעולם הבא הוא, שבעולם הזה האדם חפשי לעצמו ובעולם הבא הוא כעבד תחת יד אדוניו. כשסיפרה את הדברים לבעלה רבי אברהם יהודה ליבוש, התרגש ואישר כי הדברים אמתיים. כאשר נולד לה אח"כ בן, קראה לו על שם אחיה בשם חיים

⁸¹ הגה"ק רבי שמואל זנוויל הלר זצוק"ל נולד לאביו רבי אריה לייב רבה של זמושץ. בצעירותו נתגדל בעיר ברודי והתבלט שם בין למדני העיר. תקופה קצרה כיהן כדומ"ץ בברודי יחד עם הגה"ק רבי שלמה קלוגר, ואח"כ עבר לרבנות קרעשוב שבפולין, ומשם עבר לכהן כרבה של פרעמיסלא עד להסתלקותו ביום ח"י אדר א' תרי"ט.

⁸² הגה"ק רבי חיים אלעזר וואקס זצוק"ל נולד בשנת תקפ"ב בעיר טארניגראד לאביו רבי אברהם יהודה לייבוש. בזו"ר נשא את בתו של הרה"ק רבי משה יוסף הלברשטאם מזבארוב זי"ע, ובזו"ש את בתו של הגה"ק רבי ישראל יהושע טרונק מקוטנא. בשנת ת"ר הוכתר לרבה של עיר מולדתו טארניגראד, ובשנת תרכ"א עבר לרבנות קאליש, משם עבר לוורשא, ואח"כ הוכתר לרבה פיעטרקוב. היה חסיד נלהב של מרן הדברי חיים. נסתלק ביום א' דר"ח תמוז תרמ"ט.

⁸³ ריש פרשת אמור.

אלעזר, והוא הגאון רבי חיים אלעזר וואקס המוזכר לעיל שנתפרסם כרבה של טארניגראד, קאליש, ופיעטרקוב, ומחבר ספר שו"ת נפש חיה.⁸⁴

"רואה אני שתיעשה לאילן גדול ותהיה רבי לאלפים"...

כמו"כ הסתופף מרן הדברי חיים בצעירותו בצל הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע,⁸⁵ ומרן הדברי חיים סיפר שבהיותו בצעירותו אצל רבי אפרים זלמן, אמר לו, "בוא עמי לבית מדרשי ואראה לכם דבר פלא: איש אחד שבכל לילה בחצות מעוררין אותו משמים בשנתו!" הלכו בלילה לבית המדרש והחזיקו בידם שעון, וכשהגיעה שעת חצות, התחיל האיש ההוא להתעורר. התחכך ואמר: מה רוצים ממני, במה אני שונה מיהודים אחרים שמעוררים אותי מהשמים, ואין מניחים לי לישון?...

עוד סיפר מרן הדברי חיים: ביקרתי פעם בהיותי נער ממש, אצל רבי אפרים זלמן, והוא שוחח עמי בלימוד, וכשראה שהנני יודע, אמר לי מדוע תבטל זמנך לענייני חסידות לנסוע לרביי, השבתי לו: הרי כתוב בשבתך בביתך ובכלכתך בדרך, וא"כ יכול אני ללמוד גם בדרך. אמר לי: א"כ אשאלך איזו קושיא חמורה, והשבתי לו עליה. חזר והקשה לי כמה קושיות, ושוב השבתי לו כל פעם לשביעות רצונו. לבסוף אמר לי: אם כן אשאלך דבר שקשה לי כבר עשרים ושנים שנה, ולית נגר ובר נגר דיפרקנה לי. אמרתי לו כי לקושיא זו צריך אני לגמרא, כדי לעיין בה בפנים. הביאו לי גמרא, ובקשתי רשות להניח את רגלי הכואבת על ספסל, כדי שתפוש קימעא, ואוכל להתעמק בסוגיא. מיד בהניחי את רגלי, האיר ה' את רעיוני בתירוץ נכון, ורבי אפרים זלמן השתומם מאד מרוב התפעלות.

הוא אמר לי: אם כן, בוא עמי לפני ולפנים. הובילני חדר לפני מחדר בארמונו הגדול והנרחב, עד שהגענו לחדר הפנימי השלושה עשר. אז אמר לי: דע לך, כי זה י"ג שנה לא הייתי כבר בחדר זה, ורק לכבודך באתי הנה, באשר רואה אני שתיעשה לאילן גדול ותהיה רבי לאלפים, ומי יודע אם אזכה לבוא אליך, אם כן ברכני

⁸⁴ רבינו הקדוש מצאנו ח"א עמ' כב.

⁸⁵ הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זצוק"ל נולד ביום י"ט כסלו תקכ"א לאביו רבי מנחם מאניש זצ"ל אב"ד ויטקוב וגריידינג. קיבל תורה מפי אביו הגאון, ומפי דודו הגאון רבי אלכסנדר סנדר מרגליות מסטנוב אחי אביו. היה שקוע כל ימיו בתורה יומם ולילה בלי הפסק ולא רצה לנהוג ברבנות, ועמד בקשרי ידידות גדולים עם כל גדולי החסידות. נשא את בת רבי חיים סג"ל מבראד זצ"ל, ובזו"ש את נכדת הגה"ק רבי חיים צאנזער זצ"ל מבראד. היה נערץ בסוד קדושים וחיבר עשרות ספרים בכל מקצועות התורה, נסתלק ביום כ"ד אב תקפ"ח.

נא עתה כאן, ואמר לי שם אמו. אמרתי לו "ואברכה מברכיך" כתיב, יברכני קודם מר, ואח"כ אברך בחזרה, וכן עשינו ורבי אפרים זלמן "האט אראפ געבויגען זיין גרוייען קאפ" [הרכין את ראש השיבה שלו] וברכתי.⁸⁶

על החסידים אין להקשות...

מרן הדברי חיים סיפר שבימי בחרותו היה טבעו מושכו להתפלל ולהתחבר עם החסידים, והיה משתתף בכל מוצאי שבת קודש בסעודת מלוה דמלכא שערכו החסידים בבית מדרשם. ופעם אחד הבחין בחסיד אחד שאומר רצה בברכת המזון, והיה לו לפלא, אבל לא שאל כלום על זה, בידעו שעל החסידים אין להקשות קושיות, וחשב בנפשו שבוודאי יש איזה ענין בזה...

עוד מהנהגותיו של מרן הדברי חיים בימי בחרותו סיפר כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע,⁸⁷ שהוא היה נמנה על ה"חברה קדישא" בעירו.⁸⁸

פעם אחת הגיע רב אחד אל מרן הדברי חיים, והיה שמחה רבה ביניהם כי היו חברים עוד משנות ילדותם בלמדם יחד בחדר וישיבה. שאל אותו רב את מרן הדברי חיים, "הלא שנינו למדנו יחד באותו מקום, איך וכיצד הגיע כבודו למדרגה כזו להיות צדיק גוזר והקב"ה מקיים ונסים ונפלאות רבים נעשים על ידי כבודו, ואילו אני שהנני ג"כ רב ויושב על התורה ועוסק במצוות, לא הגעתי לידי מידה זו".

השיב לו מרן הדברי חיים בחכמתו: "הענין הוא פשוט מאוד, כי אם בא אלי איש עני מדוכה, לבי נשבר על צרותיו, ובאין ברירה הנני מבקש מעות מן הנגידים לצורך צדקה, אבל הבעלי בתים הם סוחרים, והם רוצים לקנות סחורה בעד כספם, והם תובעים ממני להבטיח להם צרכיהם זה בכה וזה בכה, ומה אעשה אם הכסף נחוץ לי מאוד עבור העניים, לכן הנני מוכרח להבטיח להנגידים ישועות כפי מבוקשם, ואח"כ יש לי דאגה גדולה שאם חס ושלום לא יתקיימו

⁸⁶ מפי הרה"ח ר' דוד לייב שוורץ ז"ל ששמעה מהרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זי"ע. הובא ברבינו הקדוש מצאנו ח"א עמ' רסא. וראה במאמרו של הגר"י ביום בבטאון צאנז גלי שכי"ה (ניסן תשס"ב) עמ' 52, ובבציאל דמהימנותא גלי קני"ד עמ' א-ב.

⁸⁷ בעידן רעוא דרעוין פרשת ויגש תשל"ז.

⁸⁸ כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע מציין שם: "וגם עצם העסק עם המתים מביא אותם לידי התעלות כיון שעל ידה זוכרים תמיד את יום המיתתם ואינם באים לידי חטא, ואשר על כן נקראים חברה "קדישא", לפי שהם זוכרים את סוף כל האדם ועל ידי כך הנם פרושים מן העבירה, ולכן נקראים חברה קדישא". ואגב יש להוסיף שגם את הרה"ק משינאווא והרה"ק מקשאנא רשם מרן הדברי חיים שיהיו חברים בחברה קדישא בבחרותם.

ברכותי והבטחותי יפנו הנגידים אלי עורף, ויהיה חס ושלום חילול השם כי הם חושבים ששומעים לי בשמים.

ובכן מה יש לי ברירה לעשות, הנני שופך לבי לפני הקב"ה ואני טוען לפניו יתברך הלא אתה אוהב עניים⁸⁹ ובשביל העניים שלך הוכרחתי לתת הבטחות לכמה אנשים, נא כל מידה נכונה הושיעה נא את עמך, שכל מי שהבטחתי לו ישועה יושע ככל אשר הבטחתי, והכל תעשה נא רבונו של עולם לטובת ענייך שהם אהוביך, שאחז"ל הקב"ה אוהב עניים. ובכן כיון שתפלתי היא בשביל כבוד שמים יתב"ש הוא מרחם עלי וממלא משאלותי בזכות העניים.

וא"כ כל זה הוא בזכות העניים, אבל אני כשלעצמי אינני גדול מכבודו כלל. וממילא רואה כבודו שאני "קודם" נותן לעניים על ידי כמה וכמה הרפתקאות וקשיים עד שאני משיג את המעות הנחוצים לי בשביל העניים, ורק "אח"כ" הקב"ה שולח עזרתו מקודש ועושה נסים ונפלאות לישראל. משא"כ כבודו רוצה להפוך הסדר "שקודם" יבואו הנסים ו"אח"כ" יתן צדקות – זה אי אפשר...⁹⁰

הרה"ק רבי ישעיה נפתלי הירץ מדינוב זי"ע⁹¹ בעל "הנותן אמרי שפר", הגיע פעם לבקר אצל מרן הדברי חיים. כיבדו מרן הדברי חיים בכוס יי"ש, אך הוא לא שתה כי חלה אז והיה רוקק דם רח"ל. אמר לו מרן הדברי חיים שישתה, קירב הרה"ק את הכוס לפיו ועשה עצמו כשותה ואח"כ נתנו למשמשו. סיפר לו מרן הדברי חיים: בילדותי למדתי אצל מלמד זקן, ולמדנו אצלו עשרה "פיינע בחורים", וראינו כי כמה פעמים יצא לחוץ ורקק שם דם, ובכל זאת היה שותה יי"ש וכן היה מעשן. שאלנו אותו אמאי אינו נזהר מלשתות ולעשן, ואמר לנו שבנערותו כשהתחיל המיחוש היה אצל המגיד מקאזניץ זי"ע⁹² והוא נתן לו

⁸⁹ ב"ב י' ע"א.

⁹⁰ זקני כ"ק אדמו"ר מסטראפקוב וצוק"ל בכל הכתוב לחיים עמי קלה. הרה"ק רבי ישעיה נפתלי הירץ מדינוב זי"ע, בנו בכורו של הרה"ק רבי דוד מדינוב, נולד בשנת תקצ"ח. למד אצל דודיו הקדושים בני זקינו הרה"ק הבני יששכר זי"ע. נשא בת דודו הרה"ק רבי אלעזר מלנצהוט. נודע בענוותנותו ובשפלות רוחו, בקדושתו ותפלתו הנלהבת והשתתפותו בשמחתו ובצערן של ישראל. נסתלק ביום ד' סיון תרמ"ה.

⁹² הרה"ק רבי ישראל המגיד מקאזניץ זי"ע נולד בשנת תצ"ז בעיירה אפטא, לאביו רבי שבת. בילדותו למד אצל רבי משה נתן שפירא, ובבחרותו נדד למקום תורה אל הגאון רבי יחזקאל באוסטרובצא (אביו של בעל שו"ת הר הכרמל), וממנו אל הגאון רבי מרדכי צבי הורוויץ בהורחוב. עבר לדור בפשיסחה ואז התקרב לחסידות, ושם הכיר את הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, ואחיו בעל ההפלאה זי"ע. היה מגדולי תלמידי המגיד ממעזריטש זי"ע, נודע ברום קדושתו ועוזו נוראותיו ובפעולותיו למען הגאולה, נסתלק ביום י"ג תשרי ערב סוכות תקע"ה.

קמיע על זה, ולכן אינו מתיירא שיזיק לו. כשנפטר אותו מלמד פתחנו הקמיע, כי חשבנו שכתוב שם שמות וכד', ומצאנו כתוב בו "שופך דם האדם באדם דמו ישפך". ע"כ.

מאותו היום נצטער הרה"ק רבי ישעיה נפתלי הירץ על שלא שמע לקולו של מרן הדברי חיים. ואכן הוא נסתלק מחולי זה ולא האריך ימים.⁹³

עוד על זכרוננו המופלא של מרן הדברי חיים סיפר הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זי"ע⁹⁴ שראה שפעם הגיע איזה זקן לפני אביו מרן הדברי חיים, ונתן לו שלום, ושאל הזקן את מרן הדברי חיים אם הוא מכירו, השיב לו מרן הדברי חיים בלשון תמיהה, "וכי אין אני מכיר אותך, הרי הינך ר' נתן".

נשאר הזקן משתומם מאד, וחשב הרה"ק מגארליץ שלא ראה אותו כבר עשר או עשרים שנים, וע"כ שאל את הזקן למה הוא מתפלא ומשתומם כ"כ, השיב לו הזקן שמאז היה מרן הדברי חיים בגיל ארבע או חמש שנים לא ראה אותו יותר!⁹⁵

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

כל המאמר אודות רבינו הרה"ק מצאנו זי"ע, נתקבל מתוך אוצרו הטוב של נכד רבינו

ידידי הרה"ג ר' אריה לייבוש שמרלר שליט"א

זכות רבינו הקדוש יעמוד לימינו להיוושע בכל מילי דמיטב

כל מקום שמוזכר בו

כ"ק אדמו"ר זי"ע, כמו"כ המובא ללא שם מדרשות או מרעד"ר וכו', הכוונה לרבינו כ"ק אדמו"ר הגה"ק ה"שפע חיים" מצאנו זי"ע והמובא בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א הכוונה לרבינו כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו שליט"א

⁹³ גן הדסים עמי.

⁹⁴ הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זי"ע, בנו החמישי של מרן הדברי חיים, נולד בשנת תקפ"ט-צ' בעיר רודניק, ונקרא ע"ש זקינו הברוך טעם זי"ע שנסתלק שנה קודם לכן. נשא את בתו של הרה"ק הייטב לב מסיגעט זי"ע. בשנת תר"כ לערך נתקבל לרבה של רודניק, ובשנת תרמ"ז עבר לגארליץ. נתפרסם בעוצם קדושתו וחריפותו, בהצנעת מעשיו ובשנאתו לשקר. כל גדולי דורו חרדו לקראתו ואביו קראו "חכם הדור". נסתלק ביום ב' דר"ח אדר תרס"ו.

⁹⁵ חמדה גנוזה ח"א עמ' סה. וראה כע"ז במקור חיים אות כח.

קנה לך סניגור

שיעתיר בעדך לפרנסה ויראת שמים וכל מיני ישועות

בס"ד - זה כבר כארבעה שנה, אשר זכינו לפאר את שולחנכם עם הגליון
"דברי תורה ליזענסק", אשר נערך בהשקעה מרובה
וביגיעה גדולה לזיכוי הרבים

וב"ה אשר מאז צאתו לאור עולם זכה לסייעתא דשמיא גדולה, להרוות את
נפש הצמאים לדברי תורה, ועובדות, מרבתינו תלמידי הבעש"ט הק'
והוא מגיע לאלפי בתים בישראל המענגים בהם את שולחן השבת,

ועל של עתה באנו להעניק לכם הזדמנות להיות שותף
במפעלנו להפצת תורה וחסידות, וליטול חלק בהוצאות הגדולות
והמרובות,

וזכות רבותינו הקדושים, שדבריהם וזכרונם מובא ומתפרסם בגליון
זה, יעמדו לכם (כמובא בסיפור המצורף) באלף המגן להיכתב בספרן
של צדיקים.

בעיה"ק צפת תובב"א היה גר זקן אחד בשם ר' אלימלך טויסטער שנסע להרב שר שלום
מבעלזא זי"ע ולהרב מבעלזא היה משמש בשם אלימלך,
פעם אחת אחר שלש סעודות ישב ר' אלימלך טויסטער ביחד עם המשמש אלימלך בביהמ"ד בצד
מערב והרב מבעלזא עמד במזרח, והביהמ"ד היה ארוך מאד ור' אלימלך טויסטער אמר להגבאי
אלימלך כי מקובל מצדיקים אם מדברים במוצאי ש"ק מרבינו הבעש"ט הקדוש זי"ע מסוגל
לפרנסה ואם מדברים מרבינו רבי אלימלך זי"ע מסוגל ליראת שמים וכדומה, כששמע זאת
הגבאי אלימלך צחק קצת מדברי ר' אלימלך טויסטער, והרב מבעלזא ראה האיך שהמשמש
אלימלך צחק, אמר לו מיילאך וואס לאכסטו אזוי גראב (למה אתה צוחק בגסות כל כך) ענה
הגבאי, כי אלימלך טריסטער אומר שאם מדברים מזה הצדיק מסוגל לפרנסה, ומזה הצדיק
מסוגל ליר"ש ולרפואה.

אמר הרב (הרה"ק מהר"ש) מבעלזא, אם מדברים מצדיקים יש להם נייחא
בעלמא דקשוט, וצדיקים אינם רוצים להנות נהמא דכסופא, לכן משפיעים
בחזרה פרנסה ויראת שמים וכל מיני ישועות, וסיים הרב מבעלזא וכשידברו
ממיני יהיה ג"כ טובה.

(אוצר ישראל, מפי רבי מרדכי הערש שמרלר זצ"ל)

להשתתפות בהוצאות הגליון לרגל שמחה או לע"נ

לקבלת הגליון במייל, להערות ולהארות,

GILYON.LIZENSK@GMAIL.COM

בית החיים בהעלישו

האווהל בליענסק

בית החיים והאווהל באוהעל

האווהל ביצאנז

מוצבת רבינו הגה"ק השי"ך זי"ע

מוצבת רבינו קוה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע

מוצבת רבינו הגה"ק ה"שימוח משה" זי"ע

מוצבת רבינו הגה"ק ה"מגלה עמוקות" זי"ע

מסע התעלות אדר תשע"ז ליומא דהילולא דרבינו קוה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע ועכי"א, ושב"ק בעיה"ק צאנז יצ"ו
על ידי "דרכי שלמה"